

8.10.2004

Till arbetspensionsanstalterna

INVALIDPENSIONER

I detta cirkulär redogörs för bestämmelserna om och tillämpningspraxis i samband med beviljandet av invalidpensioner från och med 1.1.2004. I anvisningarna har beaktats ändringarna i invalidpensionerna i samband med pensionsreformen inom den privata sektorn och de ändringar som infördes från början av år 2004 samt ändringarna från början av år 2005. De nya bestämmelserna baserar sig på de överenskommelser som de centrala arbetsmarknadsorganisationerna träffade 12.11.2001 och 5.9.2002 om att utveckla arbetspensionerna inom den privata sektorn.

Detta cirkulär ersätter cirkulär A 23/91.

I cirkulär A 13/2002 redogörs för Regeringens proposition (RP 45/2002 rd) om att slopa individuell förtidspension och ändra bestämmelserna om rätt till invalidpension för arbetstagare som fyllt 60 år. De stadfästa lagarna (630/2002 – 633/2002) har sänts som bilagor till cirkulär A 25/2002 (endast på finska).

En redogörelse för Regeringens proposition (RP 242/2002 rd) angående övriga bestämmelser i samband med pensionsreformen inom den privata sektorn har getts i cirkulär A 38/2002. Vissa ändringar i lagförslaget infördes under riksdagsbehandlingen. Ändringarna har beskrivits i cirkulär A 9/2003. De stadfästa lagarna (634/2003 – 644/2003) ingår som bilagor till cirkulär A 23/2003.

Efter stadfästelsen har vissa detaljer i lagarna preciserats och ändrats. Regeringens proposition (RP 39/2004 rd) om dessa ändringar redogörs för i cirkulär A 15/2004. De stadfästa lagarna (884/2004 – 898/2004) har redogjorts för på webben, Arbetspensionslagstiftningen, under meddelanden (www.tyoelakelakipalvelu).

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN


Riitta Korpiluoma


Pirjo Posti

8.10.2004

Grupp som berett tillämpningsanvisningarna:

Marja Kallentautio
Anniina Alaluusua

Pensionsskyddscentralen (ordf.)
Pensionsskyddscentralen

8.10.2004

INNEHÅLL

1	FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR PENSION OCH BEDÖMNINGEN AV ARBETSFÖRMÅGAN UTGÅENDE FRÅN INVALIDITETSDEFINITIONEN	11
1.1	Definitioner på arbetsoförmåga	12
1.1.1	Invaliditetsdefinitionen i den privata sektorns pensionslagar	12
1.1.2	Invaliditetsdefinitionerna i den offentliga sektorns pensionslagar	13
1.1.3	Invaliditetsdefinitionen i folkpensionslagen	13
1.1.4	Invaliditetsdefinitionen enligt olycksfallsförsäkringslagen	14
1.2	Definitionerna på individuell förtidspension	14
1.2.1	Definitionen på individuell förtidspension enligt den privata sektorns pensionslagar	14
1.2.2	Definitionerna på individuell förtidspension i den offentliga sektorns pensionslagar	16
	Födda 1943-1947, åldersgränserna för individuell förtidspension inom den privata och offentliga sektorn	17
1.3	Yrkesinriktad rehabilitering	17
1.4	Ändringarna i invalidpensionerna och deras ikraftträdelsebestämmelser från början av år 2005	20
1.4.1	Ålderspension i stället för invalidpension för 63 år fyllda	20
1.4.2	Invalidpension ändras till ålderspension vid 63 års ålder (4 § 6 mom. APL).....	22
1.4.3	Invalidpensioner som beviljas efter deltidspension (ikraftträdelsebestämmelsens 9 mom. i L 886/2004)	22
1.4.4	Ny pension tjänas in för arbete vid sidan av invalidpension (5 § APL).....	23
1.4.5	Inberäkning i ålderspensionen av intjänad pension för arbete som pågått vid sidan av invalidpension (4 § APL)	23
	Pensionsfallet för invalidpension 1.1.2006 eller senare	23
	Pensionsfallet för invalidpension 31.12.2005 eller tidigare	24
	Sänkt pensionsålder	24
	4 § KAPL, 3 § KoPL, 5 § FöPL, 6 § LFöPL	24
1.4.6	Pensionstillväxten under invalidpensionstiden (5 § 3 mom. APL).....	24
1.4.7	Återstående tid.....	25
1.4.8	Begränsningsbestämmelsen upphävs om onödig	26
1.4.9	Engångshöjning (7 g § APL).....	26
1.4.10	Livslängskoefficient (7 h § APL).....	26
1.4.11	Samordningen av arbetspensionerna avskaffas (8 § 1 mom. APL).....	27
1.4.12	När invalidpension beviljas på tidigare grunder (7 e § 2 mom. APL).....	27
1.4.13	Jämförelsegrund för inkomstnivån vid bedömning av förändringar i eller återställandet av arbetsförmågan eller när indragning av invalidpensionen övervägs (5 b § APL)	28

8.10.2004

1.4.14	Invalidpensionstagarens skyldighet att anmäla om förvärvsinkomster (17 b § 2 mom. APL)	28
1.4.15	Pensionen kan justeras, avbrytas och dras in retroaktivt för ett år (5 b § 7 mom. APL).....	28
1.4.16	Inverkan av förvärvsinkomster under invalidpensionstiden (5 b § 5 mom. APL).....	29
1.4.17	Partiellt rehabiliteringsstöd för att stödja återgången till arbete (5 b § 8 mom. APL).....	30
1.4.18	Folkpensionsanstaltens regressrätt (19 c § 3 mom. APL)	30
1.4.19	Företagarens arbetsinkomst kan justeras retroaktivt från den tidpunkt då arbetsförmågan har minskat (7 § 3 mom. FöPL).....	30
1.4.20	Pensionen beräknas på två sätt (ikraftträdelsebestämmelsens 5 mom. L 886/2004).....	31
1.4.21	Invalidpension med återstående tid som engångsbelopp (19 b § 5 mom. APL).....	31
1.4.22	Ansvarsfördelningen (12 § APL).....	31
1.4.23	Sakkunnigläkarens ställning (10 c § 2 mom. APL).....	32
2	FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR ERHÅLLANDE AV PENSION OCH BEDÖMNINGEN AV ARBETSFÖRMÅGAN ENLIGT INVALIDITETSDEFINITIONEN	33
2.1	Allmänt	33
	Ändringar i fråga om individuell förtidspension i den offentliga sektorns arbetspensionslagar	34
2.2	Förutsättningarna enligt invaliditetsdefinitionen	35
2.3	Medicinsk utredning	36
	Vård- eller rehabiliteringsplan	36
2.4	Uppskattning av sänkningen av inkomstnivån.....	37
	Inte i arbete.....	37
	Företagare	38
2.5	Sociala faktorer	38
	2.5.1 Tillgängligt arbete	38
	2.5.2 Utbildning och tidigare sysselsättning	39
	2.5.3 Boendeförhållanden.....	39
	2.5.4 Ålder	40
2.6	Bedömning av arbetsförmågan hos 60 år fyllda	40
	2.6.1 Lång tid i yrket	41
	2.6.2 Åldrande	42
	2.6.3 Påfrestande och slitsamt arbete	42
	2.6.4 Beskrivning av arbetet	43
	Sökandens egen beskrivning.....	43
	Arbetsgivarens beskrivning.....	44
	Övrig utredning	44
	2.6.5 Helhetsbedömningen vid handläggning av invalidpensionsansökningar av personer som fyllt 60 år.....	45
2.7	Full invalidpension eller delinvalidpension.....	46

8.10.2004

2.7.1	Jämförelsegrund för inkomstnivån när pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare	47
2.7.2	Jämförelsegrund för inkomstnivån, när pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare	48
3	SJUKDAGPENNINGENS PRIMÄRTID OCH ANSÖKAN OM PENSION	50
3.1	Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen	50
3.1.1	Utbetalning av dagpenningen	51
3.1.2	Fastställande av primärtiden	51
3.2	Ansökningsblankett	53
3.2.1	Hur blanketten fylls i	53
3.2.2	Bilagor	54
3.3	Ansökan om förhandsbeslut om delinvalidpension	55
3.4	När ansökan anhängiggörs	56
3.5	Ansökan om fortsatt pension	57
3.6	Ny pensionsansökan under besvärstiden	57
3.7	Läkarutlåtande efter besvärstiden	58
3.8	Återtagande av pensionsansökan	58
4	BEHANDLING AV ANSÖKAN	59
4.1	Avgörande pensionsanstalt	59
4.2	Allmänt om pensionsanstalternas beslutsprocess i fråga om invalidpension	59
	Avslagsbeslut och gränsfall	61
4.3	Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden	62
4.4	Förberedande behandling i pensionsanstalten	62
4.4.1	Förfrågan om sjukdagpenning och begäran om läkarutlåtanden	62
4.4.2	Kontroll av anställningsuppgifter	63
4.4.3	Uppgifter om andra undersökningar och utlåtanden	64
4.4.4	Uppgifter om andra ersättningar	65
4.5	Utredning av rehabiliteringsmöjligheter	65
4.6	Tilläggsutredningar och ersättning av kostnader till följd av dessa	66
4.6.1	Medicinsk tilläggsutredning	67
	Komplettering eller införskaffande av vård- eller rehabiliteringsplan	67
	Förmedling av medicinska tilläggsutredningar mellan pensionsanstalterna	68
4.6.2	Sociala omständigheter	69
4.6.3	Utredning om förhållandena på arbetsplatsen	69
4.6.4	Utredning om tillgång till arbete	70
4.6.5	Hörande av part med anledning av tilläggsutredning	71
4.7	Bosättning och arbete utomlands	71
5	AVGÖRANDE AV ANSÖKAN	72
	Yrkesinriktad rehabilitering	72
5.1	Den tid för vilken pension beviljas	72
5.1.1	Invalidpension tills vidare	72

8.10.2004

5.1.2	Invalidpension som rehabiliteringsstöd för viss tid	73
5.2	Faktorer som inverkar på pensionsbeloppet.....	74
5.2.1	Pensionsfallet för invalidpension.....	74
5.2.2	Tillämpning av begränsningsbestämmelsen	75
	Sjukdomsbegreppet när begränsningsbestämmelsen tillämpas	76
5.2.3	Arbetsprövning.....	77
5.2.4	Den återstående tiden när pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare	77
	Förutsättningarna för återstående tid	77
	Anställningsförhållande eller företagaverksamhet som grund för återstående tid	79
	Lönen för återstående tid i KAPL	80
	Samtidiga anställningar	81
5.2.5	Den återstående tiden när pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.....	82
5.3	Arbetsförmågans odelbarhet	84
5.4	Utlösningssprincipen	85
5.4.1	Utlösningssprincipen före VILMA-förfarandet	85
5.4.2	Utlösningssbestämmelserna och utlösningssprincipen efter VILMA:s ikraftträdelse.....	86
5.4.3	Behandlingen av offentliga sektorns pensionsansökningar för 1944 – 1947 födda som har rätt till individuell förtidspension	87
5.5	Arbetspension från utlandet.....	88
5.6	Förvägran eller minskning av invalidpension på grund av uppsåt eller grovt vållande	88
5.7	Förfarandet med förhandsanmälningar till och förhandlingar med Folkpensionsanstalten.....	89
6	UTBETALNING AV PENSIONEN	92
6.1	Efter primärtiden.....	92
6.2	Från arbetsförmågans inträde	93
6.2.1	Ålderspension i stället för invalidpension för 63 år fyllda	94
6.2.2	Från ålderspensionens begynnelsestidpunkt	95
6.2.3	Efter rehabiliteringspenning	95
6.3	Ett år retroaktivt från ansökan	96
6.4	Av giltigt skäl retroaktivt för över ett år	96
6.5	Utbetalning av pension retroaktivt till annan än pensionstagaren själv	97
7	UTFORMNING OCH MOTIVERING AV BESLUT OM INVALIDPENSION.....	98
7.1	Beviljande beslut om invalidpension (beslutssammanställning)	98
7.2	Beslut om invalidpension och individuell förtidspension	99
7.3	Förhandsbeslut om delinvalidpension	99
	Förhandsbeslutets giltighet	100
7.4	Slutligt beslut om delinvalidpension efter förhandsbeslut	100
7.5	Motiveringen i beslut om invalidpension.....	101
7.5.1	Beviljande beslut.....	101
7.5.2	Avslagsbeslut och delvis negativt beslut.....	102

8.10.2004

7.6	Provisoriskt beslut	103
	Självrättelse i samband med besvär	103
7.7	Fortsatt utbetalning av pension eller ändring av pension	104
7.8	Pensionen avbryts och dras in	104
7.9	Dröjsmålsförhöjning.....	105
8	FORTSATT UTBETALNING OCH RETROAKTIV JUSTERING AV REHABILITERINGSSTÖD.....	106
8.1	Fortsatt utbetalning av rehabiliteringsstöd i form av rehabiliteringsstöd	106
8.2	Delinvalidpension eller partiellt rehabiliteringsstöd som fortsättning på fullt rehabiliteringsstöd.....	106
8.3	Full invalidpension som fortsättning på partiellt rehabiliteringsstöd	107
8.4	Individuell förtidspension efter fullt rehabiliteringsstöd	107
8.5	Individuell förtidspension efter partiellt rehabiliteringsstöd.....	107
8.6	Retroaktiv justering av rehabiliteringsstöd	108
9	NY INVALIDPENSION EFTER AVSLUTAD INVALIDPENSION ELLER REHABILITERINGSPENNING	109
9.1	Pension på tidigare grunder	109
	9.1.1 Pensionsfall inom två år.....	109
	9.1.2 Pensionsfall efter två år på grund av samma sjukdom	110
	Återkommande sjukdom	111
	9.1.3 Pensionsbeloppet när invalidpension beviljas på tidigare grunder.....	112
	Indexförhöjning	112
	Engångshöjning	112
9.2	Pension på nya grunder	113
10	ÄNDRINGAR I INVALIDPENSIONEN OCH ÄNDRING AV ANNAN PENSION TILL INVALIDPENSION.....	114
10.1	Delinvalidpension ändras till full invalidpension.....	114
	Ansökan blir anhängig 31.12.2004 eller tidigare	115
	Ansökan blir anhängig 1.1.2005 eller senare.....	115
	Pension under rehabiliteringstid.....	115
10.2	Arbete under tid med invalidpension	115
	10.2.1 Full invalidpension blir delinvalidpension	115
	Justeringsansökan blir anhängig 31.12.2004 eller tidigare	116
	Justeringsansökan blir anhängig 1.1.2005 eller senare.....	116
	10.2.2 När pensionen avbryts.....	116
	10.2.3 Indragning av pensionen	118
	10.2.4 Återkrav av invalidpension för mer än ett år	119
	10.2.5 Återkrav	120
10.3	Engångshöjning.....	121
	Tabell över engångshöjning.....	121
10.4	Yrkesinriktad rehabilitering för person som får rehabiliteringsstöd	122
10.5	När invalidpensionen ändras till pension av annat slag.....	122
	10.5.1 När full invalidpension eller delinvalidpension ändras till ålderspension	122

8.10.2004

	Invalidpensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare	123
	Invalidpensionsfallet 1.1.2006 eller senare	124
	Engångsbetalning	124
	Livslängdskoefficient.....	124
10.5.2	När delinvalidpension ändras till arbetslöshetspension	125
	Skyddade år 1996.....	125
10.6	När annat slag av pension ändras till invalidpension	126
10.6.1	När arbetslöshetspensionen ändras till invalidpension	126
10.6.2	När deltidspensionen ändras till invalidpension	127
10.6.3	När förtida ålderspension ändras till invalidpension.....	128
10.6.4	Avträdelsestöd och invalidpensionerna	129
10.6.5	Generationsväxlingspension och invalidpension	129
10.6.6	Avträdelseersättning och invalidpension.....	130
10.6.7	Avträdelsepension och invalidpensionerna.....	130
11	ÄNDRINGSSÖKANDE	131
11.1	Allmänt	131
11.2	Besvär	132
	11.2.1 Tilläggsutredningar	133
11.3	Ny pensionsansökan under besvärstiden.....	133
11.4	Handläggning av besvären i pensionsanstalten	134
	11.4.1 Självrättelse	134
	11.4.2 Pensionsanstaltens utlåtande och överförande av ärendet till besvärinstansen.....	134
11.5	Extraordinära besvärsförfaranden	135
	11.5.1 Rättelse av lagakraftvunnet beslut.....	135
	11.5.2 Återbrytande av lagakraftvunnet beslut	135
11.6	Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder	136
	11.6.1 Beslut om återförvisning	136
	11.6.2 Avslag eller beviljande	136
	11.6.3 Besvärinstansens beslut om delinvalidpension.....	137
11.7	Motstridiga avgöranden till följd av besvärinstansernas beslut.....	137
	Olika utredningar	138
	Samma utredningar	138
11.8	Pensionsskyddscentralens utlåtande till försäkringsdomstolen	139
12	ÖVERVAKNINGEN AV PENSIONSTAGARNA	140
12.1	Allmänt	140
12.2	Pensionstagarens anmälningsskyldighet	140
12.3	Pensionsanstalternas övervakningsåtgärder.....	141
	12.3.1 Informationskällor vid övervakning.....	141
	Blanketterna KJ och VA för pensionstagare	141
	Uppgifter från arbetsgivare	141
	PSC:s övervakningsuppgifter.....	141
	Läkarutlåtanden	142
	Uppgifter om andra pensionsanstalters avgöranden	142
	Övriga uppgifter	142

8.10.2004

12.3.2	Hörande av pensionstagaren.....	142
12.4	Övervakning av pensionstagare som beviljats invalidpension tills vidare.....	143
12.5	Övervakning av dem som får rehabiliteringsstöd.....	145
13	INVALIDPENSION FÖR PERSON SOM ARBETAT UTOMLANDS	146
13.1	EU/EES-länder.....	146
13.1.1	Ansökan och anhängiggörande av invalidpension.....	147
13.1.2	Definition av arbetsförmåga.....	147
13.1.3	Pensionsbelopp och beaktande av den återstående tiden	148
13.1.4	Beslut och sökande av ändring.....	149
13.2	Länder med vilka Finland inte har avtal om social trygghet.....	150
13.2.1	Pensionens belopp och beaktande av den återstående tiden	151
13.2.2	Ansökan.....	151
13.2.3	Invaliditetsdefinitionen och hur pensionen fastställs	152
13.2.4	Sökande av ändring.....	152
13.3	Övriga länder.....	152
13.4	Sjukdagpenning från utlandet och dess inverkan på när pensionen börjar	153
14	TILLSYNNEN ÖVER ARBETSPENSIONSANSTALTERNAS VERKSAMHET I PENSIONSÄRENDEN.....	154
14.1	Försäkringsinspektionen.....	154
14.2	Pensionsskyddscentralen.....	154
14.3	Justitiekanslern och justitieombudsmannen	154
15	INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION	156
15.1	Allmänt	156
15.2	Allmänna förutsättningar för individuell förtidspension	157
15.2.1	Ålder	157
15.2.2	Återstående tid.....	157
Tillämpning av begränsningsbestämmelsen.....	158	
15.2.3	Förvärvsarbetet avslutas	159
Arbetstagare	159	
Företagare och lantbruksföretagare.....	159	
15.3	Individuella villkor och bedömningen av dem	160
15.3.1	Sjukdom, lyte eller skada.....	161
15.3.2	Faktorer som beror på åldern	162
15.3.3	Utmattning och belastning på grund av arbetet	163
15.3.4	Lång yrkesbana	164
15.3.5	Den sökandes arbete och arbetsmiljö.....	164
15.4	Ansökan om individuell förtidspension	165
15.4.1	Ansökan om förhandsbeslut	166
15.4.2	Ansökan om slutligt beslut	166
15.5	Behandling av ansökan	166
15.5.1	Utredande anstalt	166
Förfarandet i situationer där åldersgränsen för individuell förtidspension inom den offentliga sektorn är lägre än inom den privata sektorn	167	

8.10.2004

15.5.2	Slutligt beslut eller förhandsbeslut	167
15.5.3	Invalidpension eller individuell förtidspension	167
15.5.4	Arbetsgivarens redogörelse	168
15.6	Givande av beslut.....	169
15.6.1	Förhandsbeslut.....	169
	Förhandsbeslutets giltighet.....	170
15.6.2	Slutligt beslut	171
15.6.3	Avslag på ansökan om individuell förtidspension.....	171
15.6.4	EU/EES-beslut.....	172
15.7	Dagen för pensionsfallet i fråga om individuell förtidspension och när utbetalningen av pensionen börjar	172
15.8	Ändringar i utbetalningen av individuell förtidspension och indragning av pensionen.....	173
15.8.1	Individuell förtidspension till beloppet av delinvalidpension	174
	Anmälan om påbörjat arbete i efterskott 31.12.2004 eller tidigare.....	174
	Anmälan om påbörjat arbete i efterskott 1.1.2005 eller senare.....	175
15.8.2	Individuell förtidspension lämnas vilande.....	175
	Tidpunkten för när pensionen lämnas vilande	176
15.8.3	Utbetalning av vilande individuell förtidspension.....	177
15.8.4	Indragning av individuell förtidspension	177
15.8.5	Återkrav	178
15.8.6	Återkrav av individuell förtidspension för mer än ett år	178
15.9	Ändring av individuell förtidspension till annan pension	179
15.9.1	Individuell förtidspension ändras till full invalidpension.....	179
15.9.2	Individuell förtidspension ändras till ålderspension	179

8.10.2004

1 FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR PENSION OCH BEDÖMNINGEN AV ARBETS- FÖRMÅGAN UTGÅENDE FRÅN INVALIDITETSDEFINITIONEN

Inkomstbortfall som orsakats av långvarig arbetsoförmåga ersätts med invalidpension, dvs. med full invalidpension och delinvalidpension samt med individuell förtidspension. Full invalidpension och delinvalidpension beviljas antingen för viss tid eller tills vidare, när åter individuell förtidspension alltid beviljas tills vidare. Invalidpension som beviljas för viss tid kallas rehabiliteringsstöd.

I detta cirkulär redogörs för bestämmelserna om samt tillämpningsförfarandet i fråga om invalidpensioner från och med 1.1.2004.

Bestämmelserna om invalidpensioner har ändrats en del från år 2004 och från år 2005 i syfte att göra arbetspensionssystemet mera åskådligt och mera rättvist när det gäller att fastställa pensionskyddet. Ändringarna stöder för sin del målet att senarelägga den genomsnittliga pensioneringstidpunkten.

Från början av år 2004 upphör individuell förtidspension att gälla som särskilt pensionslag både inom arbetspensions- och folkpensions-systemet. Personer som är födda år 1943 och tidigare behåller emellertid rätten till individuell förtidspension. Dessutom får vissa också senare födda persongrupper som omfattas av den offentliga sektorns pensionssystem behålla rätten till individuell förtidspension efter år 2003. Se närmare om tillämpningsförfarandet i fråga om individuell förtidspension i kapitel 15.

Från och med år 2004 kommer man både inom den privata och offentliga sektorns arbetspensionssystem samt inom folkpensionssystemet att vid bedömningen av 60 år fyllda arbetstagares rätt till invalidpension betona arbetsoförmågans yrkesrelaterade natur när det är fråga om en lång yrkesbana, och det med tanke på den påfrestning och belastning arbetet medför i kombination med åldersrelaterade faktorer är oskäligt att förutsätta att arbetet fortsätter.

Den privata, statliga och kommunala sektorns samt evangelisk-lutherska kyrkans pensionslagar och FPA:s pensionsstadga har ändrats med nya bestämmelser om hur principen om sista anstalt (VILMA) skall tillämpas inom dessa pensionssystem från och med 1.1.2004. När det är fråga om invalidpensioner fungerar som VILMA-anstalt i allmänhet den pensionsanstalt, där pensionskyddet med rätt till återstående tid eller motsvarande pensionskydd är ordnat. I cirkulär A 47/2003 finns anvisningar om tillämpningen av VILMA-förfarandet.

8.10.2004

Lagändringen om avbrytande av invalidpension trädde i kraft inom den privata sektorns arbetspensionslagar 1.1.2004 (4 § 6 mom. APL). Enligt den nya bestämmelsen avbryts invalidpensionen, om pensionstagaren har tillfälliga förvärvsinkomster som uppgår till mer än 60 procent av den tidigare förvärvsnivån. Bestämmelsen om avbrytande av pensionen beskrivs närmare i punkt 10.2.2.

Lagändringarna i bestämmelserna om yrkesinriktad rehabilitering enligt arbetspensionslagarna trädde också i kraft i början av år 2004. Den största ändringen innebär att arbetspensionsrehabilitering blir en lagreglerad förmån. Personen får ett överklagbart beslut om sin rätt till yrkesinriktad rehabilitering. Syftet med ändringarna är att betona den yrkesinriktade rehabiliteringens prioritet i förhållande till invalidpension. Definitionen på yrkesinriktad rehabilitering anges i detta kapitel i punkt 1.3. En detaljerad redogörelse för arbetspensionsrehabiliteringen ges i cirkulär A 7/2004 Arbetspensionsrehabilitering.

Enligt den bestämmelse som trädde i kraft från början av år 2004 kan invalidpension enligt arbetspensionslagarna av giltiga skäl beviljas retroaktivt för en längre tid än ett år före den månad som närmast följer efter pensionsansökan. I folkpensionssystemet har en motsvarande bestämmelse funnits redan tidigare.

Från och med ingången av år 2004 infördes ändringar också i bestämmelserna om preskribering av pensionsfordringar. Se närmare i cirkuläret Behandlingen av arbetspensionsärenden och ändringssökande.

I punkt 1.4 klarläggs ändringarna i bestämmelserna om invalidpensioner i samband pensionsreformen år 2005 och de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Dessutom är regeringens proposition om förslag till lagstiftning om ändringssökande i beslut om social trygghet (RP 155/2003 rd) för behandling hos riksdagen. Enligt förslaget skall pensionsnämndens namn ändras till pensionsbesvärsnämnden.

1.1

Definitioner på arbetsförmåga

1.1.1

Invaliditetsdefinitionen i den privata sektorns pensionslagar

Den privata sektorns invaliditetsdefinition ingår i 4 § 3 mom. APL (i kraft sedan 1.1.1973) och i 8 mom. (i kraft från och med 1.1.2004):

4 § 3 mom. APL:

8.10.2004

Rätt till invalidpension tillkommer en arbetstagare vars arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada, med beaktande också av den tid som redan förflutit, kan uppskattas vara utan avbrott nedsatt med minst två femtedelar åtminstone ett år. Vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt beaktas arbetstagarens återstående förmåga att bereda sig förvärvsinkomster genom sådant tillgängligt arbete, som rimligen kan förutsättas av honom eller henne med hänsyn till hans eller hennes utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeförhållanden samt därmed jämförliga andra omständigheter. Vid varierande arbetsförmåga beaktas de årliga inkomsterna.

4 § 8 mom. APL:

Utöver vad som i 3 mom. bestäms om faktorer som skall beaktas vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt, skall arbetsoförmågans yrkesmässiga karaktär betonas vid bedömningen av rätt till invalidpension för en arbetstagare som fyllt 60 år. Pensionsskyddscentralen ger närmare anvisningar om tillämpningen av detta moment.

Invaliditetsdefinitionen i 4 § 2 och 7 mom. KAPL motsvarar definitionen i APL. I 3 § 1 mom. KoPL, 6 § 1 mom. LFöPL och 5 § 1 mom. FöPL finns hänvisningar till invaliditetsdefinitionen i APL.

I lagen om sjömanspensioner ingår invaliditetsdefinitionen i 15 § 1 mom. SjPL och den skiljer sig något från invaliditetsdefinitionen i APL.

1.1.2

Invaliditetsdefinitionerna i den offentliga sektorns pensionslagar

Den offentliga sektorns pensionslagar innehåller en allmän invaliditetsdefinition, som motsvarar innehållet i definitionen i APL, och dessutom innehåller de en yrkesbaserad invaliditetsdefinition, som tillämpas när arbetsoförmågan inträffar medan anställningen pågår. Definitionerna finns i 9 § StPL och i 24 § KomPL.

1.1.3

Invaliditetsdefinitionen i folkpensionslagen

Enligt 22 § folkpensionslagen (FPL) anses en person arbetsoförmögen, om han till följd av sjukdom, lyte eller kroppsskada är oförmögen att utföra sitt sedvanliga arbete eller annat därmed jämförligt arbete, som med beaktande av hans ålder, yrkesskicklighet och övriga omständigheter bör anses vara lämpligt för honom och trygga en skälig utkomst. Enligt FPL anses en person alltid arbetsoförmögen, om han är varaktigt blind eller oförmögen att röra sig, liksom en person som till följd av sjuk-

8.10.2004

dom, lyte eller kroppsskada varaktigt är i ett sådant tillstånd av hjälplöshet att han inte kan komma till rätta utan annans hjälp. I 22 § FPL finns en motsvarande bestämmelse som i 4 § 8 mom. APL, enligt vilken arbetsoförmågans yrkesmässiga karaktär betonas vid bedömningen av rätt till invalidpension för en arbetstagare som fyllt 60 år.

1.1.4

Invaliditetsdefinitionen enligt olycksfallsförsäkringslagen

Enligt 18 § lagen om olycksfallsförsäkring (OlyFL) är förutsättningen för olycksfallspension att arbetstagarens arbetsoförmåga kan bedömas ha nedgått med minst 10 % på grund av en skada eller sjukdom som har förorsakats av olycksfallet. En ytterligare förutsättning är att inkomstbortfallet motsvarar minst en tjugondel av minimibeloppet för årsinkomsten enligt 28 § 6 mom. lagen om olycksfallsförsäkring OlyFL. Vid bedömningen av nedgången i arbetsförmågan beaktas arbetstagarens möjligheter att bereda sig förvärvsinkomster enligt samma villkor som i APL. Definitionen tillämpas också på yrkessjukdomar.

1.2

Definitionerna på individuell förtidspension

1.2.1

Definitionen på individuell förtidspension enligt den privata sektorns pensionslagar

Individuell förtidspension är en form av invalidpension som infördes i lag i samband med arrangemanget av flexibel pensionsålder. Den har varit i kraft i den privata sektorns arbetspensionslagar sedan 1.1.1986 och har ingått i lagen om sjömanspensioner (SjPL) sedan 1.1.1987. Individuell förtidspension slopades som pensionsslag 1.1.2004, men 58 år fyllda personer som är födda år 1943 eller tidigare har rätt att få individuell förtidspension också efter 1.1.2004.

Villkoren för individuell förtidspension ingår i 4 e § 1 och 2 mom. APL, vilka gäller till och med 31.12.2004 samt i ikraftträdelsebestämmelsens 7 mom. i lagen om ändring av APL (634/2003) från början av år 2005:

4 e § 1 mom. APL:

Utan hinder av vad som i 4 § 3 mom. och 5 b § 1 mom. bestäms om erhållande av full invalidpension har en arbetstagare som är född före 1944 rätt att när han eller hon fyllt 58 år få invalidpension i form av individuell förtidspension, om arbetsförmågan, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrandet, lång tid i yrket, ett för honom eller henne påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i

8.10.2004

sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han eller hon skall fortsätta med sitt förvärvsarbete.

4 e § 2 mom. APL:

Ett villkor för beviljande av individuell förtidspension är att arbetstagaren har upphört med förvärvsarbete enligt de lagar, det pensionsreglemente eller de pensionsstadgor som avses i 8 § 4 mom., eller att hans förvärvsinkomst per månad för dessa arbeten kan uppskattas bli mindre än det belopp som avses i 1 § 1 mom. 2 punkten. Ett ytterligare villkor är att, då den individuella förtidspensionen fastställs, såsom pensionsberättigande tid även kan beaktas den tid som återstår till pensionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst, dock inte i det fall att arbetstagaren har rätt till individuell förtidspension eller ålderspension i en pensionsålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som avses i 8 § 4 mom.

7 mom. ikraftträdelsebestämmelsen:

Utan hinder av vad som bestäms i denna lag har en arbetstagare född före 1944 rätt att få individuell förtidspension enligt 4 e och 19 e § lagen om pension för arbetstagare, sådana de lydte innan denna lag trädde i kraft, likväl så att han beviljas ålderspension efter uppnådd 63 års ålder. Den rätt till återstående tid som är ett villkor för individuell förtidspension bestäms enligt 6 a – 6 b § lagen om pension för arbetstagare, sådana de lyder före denna lags ikraftträdande. När pensionen räknas ut iaktas likväl bestämmelserna om invalidpension i 7 c och 7 d §. Individuell förtidspension ändras till ålderspension vid 63 års ålder. Härvid tillämpas dock inte 7 h § på ålderspensionen.

I 4 a § 1 och 2 mom. KAPL och i 15 § 2 och 3 mom. SjöPL ingår en likalydande definition på individuell förtidspension. I 3 § 1 mom. KoPL, 6 § 1 mom. LFöPL och i 5 § 1 mom. FöPL finns hänvisningar till villkoren för individuell förtidspension i APL.

1.2.2

Definitionerna på individuell förtidspension i den offentliga sektorns pensionslagar

Individuell förtidspension har som pensionsslag ingått i den offentliga sektorns pensionslagar sedan 1.7.1989. Inom den offentliga sektorn är

8.10.2004

villkoren för individuell förtidspension något lindrigare än villkoren i APL. Villkoren ingår i 9 c § StPL och i 33 § KomPL.

Enligt StPL-bestämmelserna som trädde i kraft 1.1.2004 beviljas personer som är födda år 1944 eller senare i regel inte längre individuell förtidspension. De som är födda år 1943 eller tidigare bibehåller rätten till individuell förtidspension från 58 års ålder. Dessutom behåller vissa år 1944-1947 födda personer rätten till individuell förtidspension enligt StPL. Personer som är födda år 1944-1946, som hade rätt att välja s.k. särskild pensionsålder enligt StPL, men som inte har gjort det, behåller rätten till individuell förtidspension från 58 års ålder. För personer som är födda år 1947, som inte utnyttjat sin rätt att välja en särskild pensionsålder, är åldersgränsen för individuell förtidspension enligt StPL 59 år. Förutsättningen är då också att StPL-anställningen fortgår fram till pensionsfallet.

Rätten till individuell förtidspension slopas också för personer som är födda år 1944 eller senare och som omfattas av det kommunala pensionssystemet. Men de som är födda år 1947 eller tidigare, som hade rätt att välja yrkesbaserad pensionsålder, men som inte gjorde det, behåller rätten till individuell förtidspension. För dem som är födda år 1946 eller tidigare är åldersgränsen för individuell förtidspension 58 år och för 1947 födda 59 år. En förutsättning är också att KomPL-anställningen pågår utan avbrott fram till pensionsfallet. Ändringarna motsvarar således innehållsmässigt de ändringar som införts i statens pensionssystem.

Födda 1943-1947, åldersgränserna för individuell förtidspension inom den privata och offentliga sektorn

födelseår	privata sektorn	offentliga sektorn
1943	Individuell förtidspension från 58 års ålder	Individuell förtidspension från 58 års ålder
1944-1946	Invalidpension från 60 års ålder på yrkesrelaterade grunder (ej individuell förtidspension)	Individuell förtidspension från 58 års ålder, om personen inte har valt särskild pensionsålder, trots sin rätt att göra det
1947	Invalidpension på yrkesrelaterade grunder från 60 års ålder (ej individuell förtidspension)	Individuell förtidspension från 59 års ålder, om personen inte har valt särskild pensionsålder, trots sin rätt att göra det

I punkt 5.4.3 redogörs närmare för behandlingen av pensionsansökan i fråga om personer som hör till de nämnda årsklasserna, som har arbetat inom den privata sektorn, men ändå inte har någon rätt till individuell förtidspension från den privata sektorn.

8.10.2004

1.3

Yrkesinriktad rehabilitering

Från och med 1.1.2004 har arbetstagare och företagare rätt till yrkesinriktad rehabilitering när de uppfyller villkoren för arbetspensionsrehabilitering. Rätten till yrkesinriktad rehabilitering beviljas genom ett överklagbart beslut. Rehabiliteringens innehåll är emellertid beroende av pensionsanstalten prövning.

Definieringen av arbetspensionsrehabilitering i 4 h § APL vid ikraftträdelsen 1.1.2004:

1 mom.

En arbetstagare har rätt att få ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering för förhindrande av arbetsförmåga eller förbättrande av arbets- och förvärvsförmågan, om

1) en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt sannolikt medför risk för arbetsförmåga enligt 4 § 3 mom., eller arbetstagaren måste betraktas som arbetsförmögen på det sätt som avses i nämnda lagrum, och

2) den återstående tid som avses i 6 a § 1 mom. skulle beaktas såsom berättigande till pension vid fastställandet av arbetstagarens pension, om arbetstagaren hade blivit arbetsförmögen vid den tidpunkt (dagen för rehabiliteringsfallet) då ansökan gjordes eller då sökandens rehabiliteringsbehov senast skall redas ut enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991); om arbetstagaren redan får invalidpension förutsätts att pensionen är heffektiv på det sätt som avses ovan. Dagen för rehabiliteringsfallet är dock dagen före rehabiliteringsåtgärden, om ansökan om rehabilitering görs när rehabiliteringsåtgärden redan inletts, eller sjukledighetens första dag, om den sökandes sjukledighet har börjat medan arbetsavtalsförhållandet pågick och rehabiliteringsbehovet fanns redan när sjukledigheten började.

Paragrafens 1 mom. 2 punkten från och med 1.1.2005:

2) förvärvsinkomsten för den i arbetstagarens pension ingående återstående tid som avses i 7 c § är minst 25133,40 euro, om arbetstagaren hade blivit arbetsförmögen vid den tidpunkt (dagen för rehabiliteringsdagen) då ansökan gjordes eller då sökandens rehabiliteringsbehov senast skall redas ut enligt 6 § lagen om rehabilitering som

8.10.2004

ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991); om arbetstagaren redan får invalidpension förutsätts att förvärvsinkomsten för den återstående tiden uppgår till minst det gränsbelopp som nämns ovan eller att den återstående tiden enligt den lag som gällde den 31 december 2004 har beaktats i pensionen. Dagen för rehabiliteringsfallet är dock dagen före rehabiliteringsåtgärden, om ansökan om rehabilitering görs när rehabiliteringsåtgärden redan inletts, eller sjukledighetens första dag, om den sökandes sjukledighet har börjat medan arbetsavtalsförhållandet pågick och rehabiliteringsbehovet fanns redan när sjukledigheten började.

2 mom.

Med risk för arbetsförmåga avses i 1 mom. en situation där det är sannolikt att arbetstagaren under de närmaste åren, trots att möjligheterna till vård och medicinsk rehabilitering beaktas, utan yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder skulle bli beviljad invalidpension, antingen till fullt belopp eller i form av delpension. När rehabiliteringens ändamålsenlighet bedöms beaktas sökandens ålder, yrke, tidigare verksamhet, utbildning och kontakt med arbetslivet samt huruvida den yrkesinriktade rehabilitering som söks sannolikt leder till att sökanden fortsätter i ett arbete som är lämpligt med tanke på hans eller hennes hälsotillstånd eller återgår till arbete. När ändamålsenligheten bedöms beaktas dessutom huruvida den yrkesinriktade rehabiliteringen uppskjuter sökandens pensionering.

3 mom.

Såsom yrkesinriktad rehabilitering enligt 1 mom. kan en arbetstagare tillhandahållas rehabiliteringsundersökningar, utbildning som leder till arbete eller ett yrke, arbetsträning, näringsunderstöd och sådan medicinsk rehabilitering som stöder denna yrkesinriktade rehabilitering, och arbetstagaren kan få ersättning för de behövliga och nödvändiga kostnader som den nämnda rehabiliteringen medför.

4 mom.:

Rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt denna lag föreligger dock inte, om arbetstagaren har rätt till rehabilitering med stöd av bestämmelserna om rehabilitering i olycksfalls- eller trafikförsäkring.

I 4 b § och 13 a § KAPL, 6 § och 19 § 1 mom. LFöPL, 5 § och 17 § 1 mom. FöPL samt i 3 § KoPL finns hänvisningsbestämmelser till APL.

8.10.2004

Bestämmelserna om rehabilitering i 25 § och 25 a – 25 e § SjöPL, 18 b – 18 f § StPL och i 17 § KomPL överensstämmer med innehållet i bestämmelserna i APL.

Enligt bestämmelsen i 4 n § APL kan invalidpension börja först från och med ingången av månaden närmast efter den månad då sökandens rätt till rehabiliteringspenning för den yrkesinriktade rehabiliteringstiden har upphört. Av vägande skäl kan pensionen beviljas tidigare. Enligt Regeringens proposition (RP 116/2002) kan ett vägande skäl anses vara när utredningarna visar att det inte är möjligt att fortsätta rehabiliteringen eller att rehabiliteringen har avbrutits eller upphört på grund av långvarig sjukdom.

Utan vägande skäl har man inte heller rätt till invalidpension från Folkpensionsanstalten för den tid rehabiliteringen pågår.

Se närmare cirkulär A 7/2004, Arbetspensionsrehabilitering

1.4

Ändringarna i invalidpensionerna och deras ikraftträdelsebestämmelser från början av år 2005

De nya bestämmelserna i samband med pensionsreformen år 2005 tillämpas enligt ikraftträdelsebestämmelsen på invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.

Bestämmelserna från 2005 tillämpas dock på ålderspensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2005 eller senare.

1.4.1

Ålderspension i stället för invalidpension för 63 år fyllda

I regel beviljas inte invalidpension längre för personer som har fyllt 63 år innan arbetsförmågan började och som blivit arbetsförmögna år 2005 eller senare. I stället för invalidpension beviljas de ålderspension utan förtidsminskning (Lag 886/2004 ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom.).

Också när en arbetstagare har ansökt om invalidpension och fyller 63 år efter det att arbetsförmågan inträffade men innan primärtiden enligt 27 § i sjukförsäkringslagen har gått ut, beräknas och beviljas pensionen som ålderspension i stället för som invalidpension från början av månaden närmast efter sökandens 63-årsdag (4 § 6 mom. i APL). I dessa fall utreds inte personens förutsättningar att få invalidpension. I det skede när lagen träder i kraft tillämpas denna bestämmelse om sökanden fyller 63 år 1.1.2005 eller senare och om arbetsförmågan inträffar 1.1.2005 eller senare.

8.10.2004

I den offentliga sektorns pensionssystem undersöker man i dylika fall, där arbetsförmågan har inträffat före 63 års ålder, personens rätt till invalidpension och beräknar pensionen som invalidpension (beroende på pensionsfallstidpunkten antingen enligt 2004 års eller enligt 2005 års bestämmelser) men beviljar den som ålderspension. Enligt den offentliga sektorns pensionslagar (ikraftträdelsebestämmelserna) gäller att om personen har fyllt 63 år innan han blev arbetsoförmögen före år 2005, undersöker man alltid personens rätt till invalidpension (både i fråga om grund- och tilläggspension) och beräknar pensionen som invalidpension enligt 2004 års bestämmelser, men beviljar den som ålderspension.

Om personen har rätt till tilläggspension enligt den offentliga sektorns pensionslagar och arbetsförmågan inträffar 1.1.2006 eller senare efter det att personen har fyllt 63 år, undersöks rätten till invalidpension, men i regel beräknas och beviljas pensionen som ålderspension från början av månaden efter pensionsansökan. Om pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare och personen inte har rätt till tilläggspension, undersöker man inte rätten till invalidpension, utan personen beviljas ålderspension (normerad).

Enligt 7 mom. som träder i kraft 1.1.2005 fastställs inte den primärtid som avses i 27 § 4 mom. i sjukförsäkringslagen, om personen har fyllt 63 år när maximitiden 150 dagpenningdagar går ut. När arbetsförmågan således inträffar före 63 års ålder och sökanden fyller 63 år innan 150 dagpenningdagar har gått ut, beviljas han eller hon invalidpension både enligt den privata och den offentliga sektorns pensionslagar, förutsatt att villkoren uppfylls, från början av månaden efter det att arbetsförmågan började. Då beräknas den återstående tid som pensionsgrundande tid fram till 65 års ålder, om invalidpensionen beviljas enligt 2004 års bestämmelser, och fram till utgången av den månad då personen fyller 63 år, om invalidpensionen beviljas enligt bestämmelserna från år 2005. (Inom den offentliga sektorn kan den återstående tiden beräknas fram till den personliga pensionsåldern i stället för till 65 års ålder, eller i stället för till 63 års ålder, beräknas fram till en ännu lägre yrkesbaserad pensionsålder).

Exempel på olika situationer där invalidpension/ålderspension beviljas finns i Anvisnings- och meddelandetjänsten från och med 1.11.2004 (lagtillämpning/exempel; endast på finska). Exempelen publiceras på webben i Arbetspensionslagstiftningen i början av år 2005. Se närmare även tillämpningsanvisningarna Ålderspension från och med 1.1.2005.

Invalidpension beviljas också 63 år fyllda och personer som fyller 63 år innan primärtiden för sjukdagpenningen går ut, som blir arbetsförmögna år 2005 och som skulle bli beviljade invalidpension på tidigare

8.10.2004

grunder enligt 2004 års bestämmelser. Dessutom kan dessa personer beviljas full invalidpension när pensionsfallet inträffar år 2005 eller senare och de redan får sådan pension (delinvalidpension, arbetslöshetspension eller individuell förtidspension), som fastställts med beaktande av återstående tid fram till 65 års ålder.

Också för dem, vilkas pension skyddades genom lagändringen 1.1.1996, beräknas pensionen för återstående tid och den intjänade pensionen enligt 2004 års bestämmelser, oavsett när pensionsfallet har inträffat. För dessa skyddade personer kommer invalidpensionerna möjligen att beräknas och beviljas enligt 2004 års bestämmelser ännu fram till år 2007.

Eftersom arbetstagaren kan få sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen ännu efter 63-årsdagen, har bestämmelserna om sjukdagpenning och ålderspension preciserats för att undvika sammanfallande förmåner. Om sjukdagpenning har betalats för samma tid, för vilken dagpenningtagaren har beviljats ålderspension, betalas ålderspension till sjukförsäkringsfonden till ett belopp som motsvarar sjukdagpenning för samma tid. (19 c § 7 mom. APL)

1.4.2

Invalidpension ändras till ålderspension vid 63 års ålder (4 § 6 mom. APL)

Invalidpension och individuell förtidspension ändras till ålderspension från början av månaden närmast efter pensionstagarens 63-årsdag, om invalidpensionen eller den individuella förtidspensionen har beviljats enligt bestämmelserna från år 2005 (ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom. i L 886/2004).

Se närmare punkt 10.5.1 När full invalidpension eller delinvalidpension ändras till ålderspension och punkt 15.9.2 När individuell förtidspension ändras till ålderspension.

Försäkringen av sänkt pensionsålder i grundpensionsskyddet slopas 1.1.2005, men i tilläggsskyddet bibehålls försäkringen av sänkt pensionsålder. Ändring av invalidpension till ålderspension när pensionstagaren uppnår den sänkta pensionsåldern beskrivs närmare i cirkulär Ändringar i registrerade tilläggsförmåner 1.1.2005.

1.4.3

Invalidpensioner som beviljas efter deltidspension (ikraftträdelsebestämmelsens 9 mom. i L 886/2004)

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen fastställs deltidspensionen och ålderspensionen som beviljas efter det för år 1946 eller tidigare födda

8.10.2004

personer enligt 2004 års bestämmelser. Ett undantag är att de har också rätt till ålderspension utan förtidsminskning vid 63 års ålder. Detta innebär att år 1946 eller tidigare födda deltidspensionstagare inte beviljas invalidpension eller individuell förtidspension efter 63 års ålder, utan de beviljas i stället ålderspension. Ålderspensionen samordnas inte heller med andra arbetspensioner.

När en 1946 eller tidigare född deltidspensionstagare blir beviljad invalidpension, beviljas den enligt 2004 års bestämmelser, om arbetsoförmågan inträffar 31.12.2005 eller tidigare, och beviljas enligt 2005 års bestämmelser, om arbetsoförmågan inträffar 1.1.2006 eller senare.

1.4.4

Ny pension tjänas in för arbete vid sidan av invalidpension (5 § APL)

Från och med 1.1.2005 skall också arbete som utförs vid sidan av invalidpension som innehåller återstående tid försäkras och arbetstagaren tjänar in ny pension för det arbete som han utför vid sidan av pensionen. Bestämmelsen gäller även invalidpensionstagare, vilkas pensionsfall inträffar före 1.1.2005 och vilkas invalidpension innehåller en pensionsdel för återstående tid (ikraftträdelsebestämmelsens 10 mom. i lag 634/2003).

Både för arbete som utförts vid sidan av full invalidpension och delinvalidpension tillväxer ny pension med 1,5 procent per år.

Företagar- och lantbruksverksamhet som utövas vid sidan av invalidpension omfattas från och med 1.1.2005 av försäkringsskyldigheten, och sådan verksamhet är pensionsgrundande med 1,5 procent per år.

När invalidpensionen har fastställts enligt 2005 års bestämmelser och pensionen innehåller återstående tid, är arbete som utförs vid sidan av pensionen pensionsgrundande från början av året närmast efter pensionsfallsåret. Om invalidpensionen enligt 2005 års bestämmelser inte innehåller en pensionsdel för återstående tid, är arbete som utförs vid sidan av pensionen pensionsgrundande redan från början av månaden närmast efter pensionsfallet.

1.4.5

Inberäkning i ålderspensionen av intjänad pension för arbete som pågått vid sidan av invalidpension (4 § APL)

Pensionsfallet för invalidpension 1.1.2006 eller senare

Både arbete som utförts vid sidan av full invalidpension och vid sidan av delinvalidpension ger på ansökan rätt till pension tidigast från början av

8.10.2004

månaden närmast efter sökandens 63-årsdag, förutsatt att anställningen har upphört, eller från den tidpunkt då personen beviljas sådan ny pension efter invalidpensionen, t.ex. invalidpension, som inte beviljas på tidigare grunder.

Om invalidpensionstagaren fortsätter att arbeta när pensionen ändras till ålderspension, skall den pension som han eller hon tjänat in för detta arbete sökas skilt efter det att arbetet har upphört.

Pensionsfallet för invalidpension 31.12.2005 eller tidigare

Den pension som tjänats in efter 1.1.2005 vid sidan av invalidpension med återstående tid läggs på ansökan till pensionen när invalidpensionen ändras till ålderspension vid 65 års ålder, förutsatt att anställningen då har upphört.

Sänkt pensionsålder

Om arbetstagaren har omfattats av ett tilläggspensionsarrangemang enligt 11 § APL och invalidpensionsfallet har inträffat 31.12.2004 eller tidigare, läggs den pension som tjänats in efter 1.1.2005 vid sidan av invalidpensionen till ålderspensionen vid den sänkta pensionsåldern som ingår i tilläggspensionsarrangemanget. När en person har omfattats av ett tilläggspensionsarrangemang och blir arbetsoförmögen år 2005, läggs den pension som tjänats in vid sidan av invalidpensionen till ålderspensionen tidigast vid 65 års ålder, eftersom den återstående tiden i pensionen enligt grundskyddet i APL har beaktats fram till denna ålder. Om en sådan person blir arbetsoförmögen år 2006 eller senare, läggs den pension som tjänats in vid sidan av invalidpensionen till ålderspensionen vid 63 års ålder. Också i sådana fall förutsätts att den nya intjänade pensionen söks efter det att arbetet har upphört.

4 § KAPL, 3 § KoPL, 5 § FöPL, 6 § LFöPL

Enligt KAPL har arbetstagaren rätt att få ålderspension, oberoende av om han fortsätter att arbeta inom ramen för KAPL eller inte. Även pension som tjänats in för KAPL-arbete, som pågått vid sidan av invalidpension, läggs på ansökan till ålderspensionen genast när den börjar, även om KAPL-anställningen fortsätter. Likaså har en person rätt till den pension han tjänat in för KAPL-arbeten vid sidan av invalidpension, oberoende av om arbetet fortsätter, när personen beviljas sådan ny pension efter invalidpensionen, t.ex. invalidpension, som beviljas på nya grunder. Motsvarande bestämmelser finns i KoPL, FöPL och i LFöPL.

8.10.2004

1.4.6

Pensionstillväxten under invalidpensionstiden (5 § 3 mom. APL)

När arbetstagaren fått invalidpension tidigare och beviljas invalidpension på nya grunder, tillväxer pensionen för pensionsförhållandet (från början av pensionsfallsåret tills pensionen upphör) på basis av inkomsten för återstående tid med 1,5 procent per år till slutet av den månad under vilken arbetstagaren fyller 50 år och efter det med 1,3 procent. Dessa intjäningsprocenter gäller invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare. Och där inkomsten för återstående tid överskrider 0 euro.

Både tiden med full invalidpension och tiden med delinvalidpension är pensionsgrundande på basis av hela inkomsten för återstående tid.

1.4.7

Återstående tid

Återstående tid ingår i regel i alla invalidpensioner som fastställs enligt bestämmelserna från år 2005 (7 c § APL)

Enligt huvudregeln baserar sig pensionen för återstående tid på inkomsterna under de fem senaste kalenderåren före pensionsfallet (granskningstiden), justerade med en lönekoeficient. I dessa inkomster inräknas också socialförmånsgrundande inkomster, justerade med en lönekoeficient. Om sökanden inte alls har haft någon arbetsförtjänst under granskningstiden, är pensionen för återstående tid lika med noll.

Övergången till det nya sättet att fastställa pensionen för återstående tid sker gradvis. Under år 2006 medräknas i inkomsterna för återstående tid inkomsterna för år 2004 och 2005. Som inkomster för år 2004 används den pensionslön, som omräknad till årsinkomst, den återstående tiden hade beräknats på, om personen hade blivit arbetsförmögen 31.12.2004. (ikraftträdelsebestämmelsens 13 mom. i L 886/2004)

Den återstående tiden räknas som pensionsgrundande tid från början av invalidpensionsfallsåret till och med utgången av den månad under vilken personen fyller 63 år. På så vis ersätter pensionstillväxten på basis av inkomsten för återstående tid den pension som inte kan tjänas in på basis av arbetsförtjänsten under pensionsfallsåret (7 c § 1 mom. APL). Genom denna bestämmelse vill man säkerställa att invalidpensioner också framöver ska kunna beviljas genast efter det att primärtiden har gått ut. Besluten kan ges snabbare när man vid beviljande av invalidpension inte behöver utreda arbetsförtjänsterna under pensionsfallsåret. I synnerhet utredningen av förmånsgrundande inkomster, som

8.10.2004

betalats för oavlönade perioder, kan fördröja beslutsproceduren avsevärt.

Se närmare punkt 5.2.5.

Anvisningar om beräkningen av pension för återstående tid och invalidpension samt pensionstillväxten för socialförmåner ges separat.

1.4.8

Begränsningsbestämmelsen upphävs om onödig

Begränsningsbestämmelsen upphävs på grund av ändringen i bestämmelsen om hur pensionen för återstående tid fastställs. Begränsningsbestämmelsen tillämpas således inte längre på invalidpensioner som fastställs enligt 2005 års bestämmelser.

1.4.9

Engångshöjning (7 g § APL)

För att trygga pensionsnivån för personer som blivit arbetsoförmögna vid unga år, utökas invalidpensionen med en åldersrelaterad engångshöjning efter det att det har gått fem hela kalenderår sedan invalidpensionen började. Höjningen beviljas inte om arbetsoförmågan börjar efter det att personen har fyllt 50 år.

Till invalidpensioner beviljas engångshöjningen för första gången från ingången av år 2010. Höjningen beviljas också till invalidpensioner som börjat före 1.1.2005, enligt en höjningsprocent som motsvarar pensionsstagarens ålder vid tidpunkten för höjningen, dvs. vid ingången av år 2010.

Om invalidpension beviljas på tidigare grunder, beaktar man när engångshöjningen fastställs den tid då pensionstagaren tidigare fick pension. När pension å andra sidan beviljas på nya grunder ingår inte den tidigare höjningen längre i pensionen, utan eventuell höjning bestäms enligt den ålder arbetstagaren har vid den tidpunkt då den nya invalidpensionen höjs.

Se närmare i punkt 10.3, Engångshöjning.

1.4.10

Livslängdskoefficient (7 h § APL)

Efter år 2009 anpassas pensionskyddet till förändringen i den förväntade livslängden på så vis, att när ålderspensionen börjar justeras pensionen med en livslängdskoefficient som fastställts för det år då arbetstagaren har fyllt 62 år. Om ålderspensionen tas ut före 62 års

8.10.2004

ålder, justeras den med en livslängdskoefficient som fastställts för det år då pensionen börjar.

Livslängdskoefficienten inverkar första gången på de ålderspensioner som börjar år 2010. Pensionen justeras med livstidskoefficienten också när invalidpensionen ändras till ålderspension.

Livslängdskoefficienten tillämpas inte när invalidpensionen ändras till ålderspension och invalidpensionsfallet har inträffat 31.12.2005 eller tidigare. När individuell förtidspension ändras till ålderspension justeras pensionen inte med livslängdskoefficienten.

Se närmare i punkt 10.5.1 När invalidpension eller delinvalidpension ändras till ålderspension.

1.4.11

Samordningen av arbetspensionerna avskaffas (8 § 1 mom. APL)

När pensionsfallet för invalidpensioner enligt arbetspensionslagarna inträffar 1.1.2006 eller senare, samordnas de endast med ersättningar som betalas med stöd av trafikförsäkringslagen och lagen om olycksfallsförsäkring. Sådana förmåner avdras direkt från arbetspensionen.

Anvisningar om samordningen ges separat.

1.4.12

När invalidpension beviljas på tidigare grunder (7 e § 2 mom. APL)

Genom 2005 års reform överförs bestämmelsen om invalidpension på tidigare grunder till 7 e § 2 mom. APL. Bestämmelsens innehåll förblir i övrigt oförändrat, men enligt den förutsätts det inte längre att pension som beviljas på tidigare grunder skall utgöra pension för återstående tid, eftersom återstående tid ingår i alla invalidpensioner där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.

Enligt 7 e § 2 mom. APL bestäms både ålderspensionen och den förtida ålderspensionen på samma grunder som den tidigare invalidpensionen, om ålderspensionen börjar innan det har gått två år sedan den tidigare invalidpensionen upphörde. Bestämmelsen tillämpas på ålderspensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare. Det tidigare invalidpensionsfallet kan ha inträffat före år 2006.

För arbete som utförs under invalidpensionstiden tillväxer pensionen med 1,5 procent. Likaså tillväxer pensionen med 1,5 procent för arbete som utförs mellan invalidpensionsperioderna, om pensionen beviljas på tidigare grunder.

8.10.2004

1.4.13

Jämförelsegrund för inkomstnivån vid bedömning av förändringar i eller återställandet av arbetsförmågan eller när indragning av invalidpensionen övervägs (5 b § APL)

När man vid beviljande av invalidpension överväger om pensions-sökandens inkomster har minskat i sådan utsträckning att det berättigar till full eller delinvalidpension, eller när man överväger att avbryta eller dra in invalidpensionen eller ändra full invalidpension till delinvalidpension eller vice versa, jämförs sökandens eller pensionstagarens inkomster med den stabiliserade genomsnittliga inkomsten enligt den nya bestämmelsen. Detta förfarande gäller invalidpensioner som fastställs enligt bestämmelserna från år 2005.

I allmänhet kan inkomsten för återstående tid betraktas som den stabiliserade genomsnittliga inkomsten. Om inkomsten för återstående tid inte motsvarar personens stabiliserade inkomstnivå, kan man som inkomstjämförelsegrund använda den genomsnittliga inkomst som den intjänade pensionen baserar sig på eller annars beräkna den på grundval av personens inkomster.

Se närmare punkt 2.7

1.4.14

Invalidpensionstagarens skyldighet att anmäla om förvärvsinkomster (17 b § 2mom. APL)

I princip anmäler arbetsgivaren de anställdas löner till pensionsanstalten. Ofasts sker det först i samband med årsanmälningen. Genom 17 b § 2 mom. APL preciseras invalidpensionstagarens anmälningsskyldighet från och med 1.1.2005. För att invalidpensionstagarens arbetsförtjänster skall kunna övervakas och för att pensionen vid behov skall kunna avbrytas i tid, förutsätts att pensionstagaren själv anmäler om sina arbetsförtjänster.

Skyldigheten att anmäla förvärvsarbete gäller också invalidpensionstagare och mottagare av individuell förtidspension, vilkas pensionsfall inträffar 31.12.2004 eller tidigare (ikraftträdelsebestämmelsens 8 mom. i L 885/2004).

1.4.15

Pensionen kan justeras, avbrytas och dras in retroaktivt för ett år (5 b § 7 mom. APL)

Invalidpensionens belopp kan justeras, pensionen avbrytas eller dras in på pensionstagarens ansökan eller på pensionsanstaltens initiativ. I de fall där pensionstagarens ansökan om justering av pensionsbeloppet

8.10.2004

blir anhängig eller pensionsanstalten inleder justeringsåtgärder 1.1.2005 eller senare, kan full invalidpension ändras till delinvalidpension eller delinvalidpension till full invalidpension för det år som föregår den kalendermånad som följer efter justeringsansökan eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder.

Likaså kan pensionen avbrytas och dras in för det år som föregår den kalendermånad som följer efter det att pensionstagarens justeringsansökan blev anhängig eller pensionsanstalten inledde justeringsåtgärder.

Bestämmelserna om justering, avbrytande och indragning tillämpas också på invalidpensioner, vilkas pensionsfall inträffar 31.12.2004 eller tidigare (ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom. i L 885/2004). Pensionen kan justeras, avbrytas eller dras in retroaktivt tidigast när bestämmelsen träder i kraft, dvs. från och med 1.1.2005.

Se närmare punkt 10.2.

Invalidpension kan under vissa förutsättningar återkrävas också för mer än ett år (se punkt 1.4.16).

1.4.16

Inverkan av förvärvsinkomster under invalidpensionstiden
(5 b § 5 mom. APL)

Enligt den nya bestämmelsen har man inte rätt till delinvalidpension när arbetsförtjänsten överstiger 60 procent av den stabiliserade genomsnittliga inkomsten före pensionsfallet, och inte rätt till full invalidpension när arbetsförtjänsten överstiger 40 procent av den nämnda genomsnittliga inkomsten. Invalidpensionen avbryts eller indras emellertid inte om arbetsförtjänsten tillfälligt överstiger den fastställda gränsen.

Bestämmelsen tillämpas när justeringsåtgärder inleds 1.1.2005 eller senare. Bestämmelsen tillämpas också på invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 31.12.2004 eller tidigare.

Invalidpension som betalats utan grund kan återkrävas senast inom tio år från den dag då förmånen betalades ut (18 § 5 mom. APL, i kraft 1.1.2004). Pensionsrater som har betalats ut innan den nya bestämmelsen 5 b § 5 mom. i APL träder i kraft 1.1.2005 kan inte återkrävas med stöd av denna bestämmelse.

För den tid som arbetstagaren inte anses ha rätt till invalidpension tillväxer det ingen pension för pensionsförhållandet, men nog på basis av arbetsförtjänsten.

Se närmare punkt 10.2.

8.10.2004

1.4.17

Partiellt rehabiliteringsstöd för att stödja återgången till arbete
(5 b § 8 mom. APL)

När invalidpensionen dras in eller när rehabiliteringsstödet upphör kan man enligt den nya bestämmelsen, för att stödja återgången till arbete, fortsätta att betala pension för också en kortare tid än ett år, dvs. i form av rehabiliteringsstöd till beloppet av delinvalidpension. Bestämmelsen tillämpas från och med 1.1.2005 och den gäller således också invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 31.12.2004 eller tidigare.

Enligt 2004 års bestämmelser (5 b § 5 mom. APL) kan invalidpension betalas som delinvalidpension också för en kortare tid än ett år, men endast när invalidpensionen dras in.

1.4.18

Folkpensionsanstaltens regressrätt (19 c § 3 mom. APL)

Folkpensionsanstaltens regressrätt utvidgas att omfatta situationer, där pensionsanstalten efter det att besvärsinstansen har gett ett beslut beviljar fortsatt betalning av arbetspension för en längre tid än vad som besvärsinstansen har fastställt och där Folkpensionsanstalten har överbetalat folkpension för samma tid. När besvärsinstansen har kommit till ett beslut som gäller för viss tid inlämnar pensionstagaren oftast en ny medicinsk utredning av sitt hälsotillstånd innan pensionsanstalten hinner verkställa besvärsinstansens beslut.

Det är möjligt att betala arbetspension retroaktivt till Folkpensionsanstalten som ersättning för överbetald folkpension när pensionsanstalten, efter det att den gett ett rättelsebeslut för viss tid, ger ett nytt beslut om fortsatt utbetalning av pension retroaktivt.

De nya bestämmelserna tillämpas enligt prövning när pensionsanstalten ger ett beviljande pensionsbeslut 1.1.2005 eller senare.

1.4.19

Företagarens arbetsinkomst kan justeras retroaktivt från den tidpunkt då arbetsförmågan har minskat (7 § 3 mom. FöPL)

Arbetsinkomsten för en företagare som har rätt till invalidpension fastställs med avvikelse från huvudregeln på basis av den uppskattade faktiska arbetsinsatsen från den tidpunkt då arbetsförmågan minskade. Beslutet om att arbetsinkomsten ändras retroaktivt kan således fattas i samband med behandlingen av ansökan om invalidpension. Denna bestämmelse gäller från och med 1.1.2005.

8.10.2004

1.4.20

Pensionen beräknas på två sätt (ikraftträdelsebestämmelsens 5 mom. L 886/2004)

Invaldpension där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare beräknas både enligt 2005 års och enligt 2004 års bestämmelser på basis av ett sådant anställningsförhållande som är i kraft 1.1.2005 och som fortgår utan avbrott fram till pensionsfallet (skyddad anställning). Tillämpningen av två beräkningsätt förutsätter dessutom att pensionsfallet inträffar senast år 2011. Bestämmelsen gäller enbart APL-anställningsförhållanden.

Om pensionen för en anställning är större när den beräknas enligt 2004 års bestämmelser än när den beräknas enligt 2005 års bestämmelser, läggs skillnaden till den pension som beräknats enligt 2005 års bestämmelser.

Anvisningar om beräkning av invaldpension ges separat.

1.4.21

Invaldpension med återstående tid som engångsbelopp (19 b § 5 mom. APL)

Om ålderspensionen eller den fulla invaldpensionen är mindre än 12,72 euro (2004 års index) i månaden före samordning enligt 8 § eller 8 a § APL, kan pensionsanstalten betala pensionen som ett engångsbelopp. Om pensionsanstalten betalar invaldpensionen som ett engångsbelopp, betalar den också ålderspensionen, som beviljas efter invaldpensionen, som ett engångsbelopp.

Denna bestämmelse tillämpas på invaldpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2005 eller senare.

1.4.22

Ansvarsfördelningen (12 § APL)

Ansvar för invaldpensionen fördelas mellan den privata sektorns pensionsanstalter i förhållande till arbetsförtjänsterna under de två sista kalenderåren närmast före pensionsfallsåret. Om invaldpensionsfallet inträffar år 2006, ersätts de två senaste kalenderåren under granskningsperiod av år 2005.

Den pensionsdel som bestäms på basis av utbetalda förmåner för oavlönade perioder bekostas av arbetspensionsanstalterna gemensamt. Invaldpensionen bekostas av pensionsanstalterna gemensamt, om arbetsförtjänsterna sammanlagt understiger 12 566,70 euro (2004 års index). Av invaldpensionen fonderas i regel pensionens hela

8.10.2004

begynnelsebelopp. De nya bestämmelserna om ansvarsfördelningen tillämpas på pensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.

1.4.23

Sakkunnigläkarens ställning (10 c § 2 mom. APL)

Enligt den nya bestämmelsen kan pensionsanstaltens läkare anteckna sin ståndpunkt i handlingarna utan att iaktta de formkrav som ställs på medicinska intyg och utlåtanden i 23 § lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

Den nya bestämmelsen klargör sakkunnigläkarens roll i pensionsanstalten, eftersom man i rättspraxis har tolkat att den privata sektorns arbetspensionsbolag är en sådan myndighet som avses i 23 § lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, trots att det i den nämnda lagen eller i motiveringarna till den inte nämns att man med myndighet avser också pensionsanstalterna inom det privata arbetspensionssystemet.

Enligt 23 § lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården skall utomstående läkares sakkunnigutlåtanden, som används som underlag för att avgöra ärenden, utfärdas enligt särskilda formkrav och undertecknas på heder och samvete. Dessutom skall den som saken gäller höras med anledning av ett sådant utlåtande.

8.10.2004

2

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR ERHÅLLANDE AV PENSION OCH BEDÖMNINGEN AV ARBETSFÖRMÅGAN ENLIGT INVALIDITETS- DEFINITIONEN

2.1

Allmänt

Bedömningen av arbetsförmågan och behovet av och möjligheterna till rehabilitering enligt arbetspensionslagarna fordrar i allmänhet en mångsidig prövning av helheten med hänsyn till pensionssökandens hela livshistoria och arbetserfarenhet, de sociala faktorerna samt de begränsningar som sjukdomen, lytet eller skadan medför och den arbetsförmåga som eventuellt återstår trots dessa.

En sådan bedömning av arbetsförmågan som framhäver den återstående arbetsförmågan och rehabilitering förutsätter att pensionssökandens funktionsförmåga och hur den kan komma till nytta i arbetslivet granskas först. Om sökandens funktionsförmåga inte är tillräcklig med tanke på kraven i hans yrke, utreds hans möjligheter till andra uppgifter, vid behov genom yrkesinriktad rehabilitering. Målet är bibehållen och förbättrad arbetsförmåga och möjlighet att förvärva inkomster, och därför är rehabilitering alltid det primära alternativet framom invalidpension.

I den nya rehabiliteringslagstiftningen betonas rehabiliteringens ställning som förstarangsåtgärd genom att arbetstagare från och med 2004 med vissa förutsättningar har en lagstadgad rätt till rehabilitering. Dessutom har det lagstiftats om att en person inte har rätt till invalidpension utan vägande skäl, förrän hans rätt till rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna eller lagen om rehabiliteringspenning har upphört.

Innan pensionsanstalten fattar beslut om invalidpension skall den försäkra sig om att arbetstagarens möjligheter till rehabilitering har utretts. Om en ansökan om invalidpension avslås är pensionsanstalten skyldig att se till att sökanden ges information om möjligheterna till rehabilitering och att sökanden efter behov hänvisas till lämplig rehabilitering eller andra tjänster, i samarbete med de instanser som ordnar sådana. Dessutom skall pensionsanstalten följa bestämmelserna i lagen om klientsamarbete inom rehabiliteringen (497/2003).

När det inte finns förutsättningar för rehabilitering och arbetsförmågan är nedsatt på det sätt som avses i arbetspensionslagarna, kan pensionssökanden beviljas invalidpension.

Invalidpension beviljas antingen som full invalidpension eller som delinvalidpension. Om sökanden betraktas som varaktigt arbetsoförmögen

8.10.2004

i den bemärkelse som avses i arbetspensionslagarna, beviljas pensionen tills vidare. När arbetsförmågan antas bli återställd genom vård eller rehabilitering, beviljas invalidpension i form av rehabiliteringsstöd på viss tid. Även rehabiliteringsstöd kan beviljas till beloppet av full invalidpension eller delinvalidpension.

Pensionssökande födda 1943 eller tidigare kan även beviljas individuell förtidspension. I fråga om förutsättningarna för individuell förtidspension betonas tiden i arbetslivet samt yrkesrelaterade och sociala faktorer kraftigare än när det gäller egentlig invalidpension. Se kap. 15.

Beslutet att avskaffa individuell förtidspension som separat pensionsform fattades genom en uppgörelse mellan arbetsmarknadsparterna 12.11.2001. I uppgörelsen konstateras följande: "För personer som är födda år 1944 eller senare ersätts systemet med individuell förtidspension genom att de har möjlighet att ta ut ålderspension till beloppet av redan intjänad pension vid 63 års ålder, utan att de behöver vara arbetsoförmögna. Vid bedömningen av 60 år fyllda personers rätt till invalidpension är det den yrkesmässiga aspekten av arbetsoförmågan som blir avgörande då det är fråga om en lång yrkeskarriär, och den påfrestning och utmattning som arbetet medför i kombination med åldersbetingade faktorer gör att det kan anses oskäligt att arbetstagaren fortsätter att arbeta."

Individuell förtidspension upphör att finnas som separat pensionsform i början av 2004, men arbetstagare som är födda 1943 eller tidigare har även efter det rätt till individuell förtidspension vid 58 års ålder. Enligt 2005 års lagstiftning har arbetstagare rätt till ålderspension vid 63 års ålder. Inom pensionssystemet för den privata sektorn beviljas individuell förtidspension sålunda efter 1.1.2005 i regel inte längre till personer som fyllt 63 år.

Om bedömningen av arbetsförmågan hos personer som fyllt 60 har det infogats ett 8 mom. i 4 § APL. Enligt det nya 8 mom. skall "utöver vad som i 3 mom. bestäms om faktorer som skall beaktas vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt arbetsoförmågans yrkesmässiga karaktär betonas vid bedömningen av rätt till invalidpension för en arbetstagare som fyllt 60 år". Pensionsskyddscentralen ger närmare anvisningar om tillämpningen av detta moment.

Ändringen i fråga om prövningen av 60 år fylldas rätt till invalidpension för tillämpas redan från och med 1.1.2004.

Ändringar i fråga om individuell förtidspension i den offentliga sektorns arbetspensionslagar

8.10.2004

Enligt arbetspensionslagarna för den offentliga sektorn har personer födda 1944 eller senare i regel inte heller rätt till individuell förtidspension. Vissa 1944–1947 födda tjänsteinnehavare och arbetstagare inom den offentliga sektorn bibehåller emellertid rätten till individuell förtidspension.

I punkt 5.4.3 ges redogörelse för behandlingen av sådana personers ansökningar om individuell förtidspension eller invalidpension som är födda 1944–1947 och vilkas rätt till individuell förtidspension från den offentliga sektorn är skyddad även efter 2003 och som också har varit försäkrade enligt arbetspensionslagarna för den privata sektorn.

2.2

Förutsättningarna enligt invaliditetsdefinitionen

Enligt 4 § 3 mom. APL förutsätter beviljande av invalidpension för det första att arbetstagarens arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada är nedsatt med minst två femtedelar. Utgångspunkten för beviljande av invalidpension är alltså alltid ett konstaterande av en medicinskt fastställd begränsning av arbetsförmågan.

En absolut förutsättning för beviljande av invalidpension är också att arbetsoförmågan har fortgått eller bedöms fortgå i minst ett år från att den inträtt.

Enligt definitionen förutsätts dessutom att bedömningen av nedsättningen av arbetsförmågan görs med beaktande av arbetstagarens återstående förmåga att skaffa sig förvärvsinkomster genom sådant tillgängligt arbete som rimligen kan förutsättas av honom eller henne med hänsyn till utbildning, tidigare verksamhet, ålder och boendeförhållanden samt därmed jämförliga andra omständigheter. För att pension skall beviljas är det alltså inte tillräckligt att arbetstagaren har blivit oförmögen att fortsätta i sitt tidigare arbete. Invaliditetsdefinitionen enligt APL utgår från att även om arbetstagaren inte längre kan utföra sitt tidigare arbete, kan han ta emot något annat arbete, som det är skäligt att förutsätta av honom.

I 4 § 8 mom. APL finns dessutom en särskild bestämmelse om bedömningen av arbetsförmågan hos äldre arbetstagare. Denna bestämmelse tillämpas vid sidan av kraven på arbetsoförmåga enligt 4 § 3 mom. Syftet med den nya bestämmelsen är att vid prövningen av 60 år fylldas rätt till invalidpension betona den yrkesmässiga aspekten av arbetsoförmågan. Arbetsoförmågans yrkesmässiga aspekt betonas när karriären i förvärvsarbete är lång och ett påfrestande och slitsamt arbete i kombination med faktorer förknippade med åldrandet gör det oskäligt att fortsätta arbeta (RP 45/2002 rd). Bestämmelsen tillämpas från och med 1.1.2004.

8.10.2004

2.3

Medicinsk utredning

Utgångspunkten för bedömningen av såväl förutsättningarna för rehabilitering som arbets- och funktionsförmågan är en utredning av sökandens hälsotillstånd. Till ansökan om invalidpension skall sökanden bifoga ett B-läkarutlåtande (B1 eller B2), i vilket det i allmänhet ingår en vård- eller rehabiliteringsplan (1 b § APL). I regel behövs ett mera omfattande, firsidigt B-läkarutlåtande (B2, bilaga 2) för att pensionsansökan skall kunna behandlas och arbetsförmågan bedömas.

Avgörandet av en invalidpensionsansökan baserar sig alltid på en bedömning av nedsättningen av arbetsförmågan till följd av sjukdom. Bedömningen grundar sig på medicinska undersökningar och undersökningsresultat. Arbetsförmågan bedöms i sin tur genom att relatera sökandens funktionsförmåga till de krav som arbetet ställer, dvs. genom att bedöma om sökandens förmåga att klara av uppgifter i sitt eget eller ett motsvarande yrke har blivit nedsatt med minst två femtedelar.

Det avgörande för rätten till invalidpension är alltså inte diagnosen i läkarutlåtandet, utan sjukdomens och symptomens samverkande effekt på sökandens arbetsförmåga. Pension kan inte beviljas enbart på sociala grunder.

I praktiken kan största delen av invalidpensionsansökningarna dock avgöras på medicinska grunder. Det är inte nödvändigt att undersöka de sociala omständigheterna när sjukdomen, handikappet eller skadan med all sannolikhet gör sökanden arbetsoförmögen enligt arbetspensionslagarna.

Pensionsanstaltens uppgift är att på basis av de objektiva uppgifterna i läkarutlåtandet och andra utredningar bilda sig en uppfattning av sökandens funktionsförmåga och bedöma om sökanden med sin återstående funktionsförmåga kan klara sig i sitt eget arbete eller annat motsvarande arbete, dvs. bedöma om sökandens arbetsförmåga är nedsatt med minst två femtedelar. Samtidigt ankommer det på pensionsanstalten att bedöma om det är möjligt att förbättra sökandens arbetsförmåga med yrkesinriktad rehabilitering.

Vård- eller rehabiliteringsplan

En förutsättning för beviljande av rehabiliteringsstöd är att en vård- eller rehabiliteringsplan har gjorts upp för sökanden. Planen skall innehålla en bedömning av om arbetstagarens arbetsförmåga åtminstone delvis kan återställas med hjälp av vården eller/och rehabiliteringen. I allmänhet ingår rehabiliteringsplanen i B-läkarutlåtandet, men den kan också medfölja som separat bilaga.

8.10.2004

Om en vård- eller rehabiliteringsplan inte medföljer ansökan eller om det behövs nya utredningar om arbetsförmågan eller rehabiliteringsbehovet, kan sökanden i vissa fall beviljas rehabiliteringsstöd för den tid då vård- eller rehabiliteringsplanen görs upp. Även då förutsätts att sökanden är arbetsförmögen och att arbetsförmågan uppskattas fortgå i minst ett år.

Om det har konstaterats att sökanden är varaktigt arbetsförmögen, krävs ingen vård- eller rehabiliteringsplan. Då beviljas pensionen tills vidare. I regel begärs inte heller någon utredning när små fribrevspensioner beviljas personer som är bosatta utomlands.

2.4

Uppskattning av sänkningen av inkomstnivån

För att invalidpension skall beviljas förutsätts också att sökandens förvärvsinkomster har sjunkit med minst två femtedelar, dvs. 40 procent, från hans stabiliserade inkomstnivå, som enligt tillämpningspraxis från tiden före reformen 2005 i allmänhet är den lön som ligger till grund för pensionen för återstående tid. Då kan sökanden beviljas invalidpension i form av delinvalidpension. För att full invalidpension skall beviljas förutsätts att inkomstnivån har sjunkit minst med tre femtedelar, dvs. 60 procent, av den stabiliserade inkomstnivån. En utförligare redogörelse för valet av jämförelsegrund för inkomstnivån finns i punkt 2.7.

Enligt 4 § 3 mom. APL beaktas de årliga inkomsterna vid varierande arbetsförmåga. Sökandens inkomstnivå granskas som helhet med beaktande av inkomsterna av allt arbete som utförs samtidigt.

De flesta som söker invalidpension slutar helt och hållet att arbeta på grund av sjukdomen. I deras fall är det inte problematiskt att fastställa om inkomstnivån har sjunkit på det sätt som krävs och när arbetsförmågan har inträtt. En del sökandes inkomster har dock varierat i sådan grad på grund av sjukdom, att det inte har uppstått någon klart stabiliserad inkomstnivå. Då kan det vara svårt att bedöma sänkningen av inkomstnivån. I synnerhet personer med psykiska sjukdomar kan ha mycket varierande inkomster till och med under ett år. När sjukdomen har ett långsamt förlopp sjunker inkomsterna ofta gradvis och det är inte möjligt att på basis av sänkningen i inkomstnivån fastställa om det har skett en avgörande förändring av arbetsförmågan.

Inte i arbete

Om arbetstagaren inte har varit i arbete när han har ansökt om invalidpension, är det inte heller möjligt att vid bedömningen av arbetsförmågan utgå från förändringar i inkomstnivån. Då är det ett särskilt problem att bedöma om sökandens frånvaro från arbetslivet har berott på

8.10.2004

hans sjukdom eller om det finns någon annan orsak därtill. Om medicinska och sociala faktorer påvisar att det inte finns möjligheter till fortsatt arbete, beviljas full invalidpension.

Företagare

Vid bedömning av en företagares arbetsförmåga utreds hur sjukdomen påverkar företagarens möjligheter att fortsätta i sitt tidigare arbete. Samtidigt utreds hur företagets verksamhet har förändrats. Har verksamheten inskränkts, utför de andra delägarna den sökandes arbete eller har ny arbetskraft anställts? Detta framgår av ansökningsblanketten.

När en företagare ansöker om full invalidpension krävs vid behov utöver medicinsk utredning också tillräckliga bevis om att företagarens arbetsinsats har minskat väsentligt eller helt upphört eller att företagets verksamhet har ändrats. Bevis om att företagsverksamheten upphört är t.ex. köpebrev eller hyresavtal av vilka framgår att företaget har övergått i annans besittning. I samband med omorganisationer inom familjen accentueras den sökandes skyldighet att bevisa att han har lämnat sitt förvärsarbete.

2.5

Sociala faktorer

Det är inte alltid möjligt att avgöra ett invalidpensionsärende enbart på medicinska grunder. Då fästs avseende vid sökandens sociala situation som helhet, framför allt hans tidigare arbete och hans möjligheter att övergå till annat arbete, vid behov efter rehabilitering.

2.5.1

Tillgängligt arbete

Enligt invaliditetsdefinitionen skall arbetstagarens möjligheter att med sin återstående arbetsförmåga bereda sig förvärsinkomster av sådant arbete som finns tillgängligt beaktas vid bedömningen av nedsättningen av arbetsförmågan. Hänsyn skall tas till pensionssökandens reella möjligheter att få arbete. Då kan man bedöma hurdan arbetsinsats han är i stånd till trots sin sjukdom.

Innan pensionsanstalten ger sitt beslut om invalidpension skall den vid behov försäkra sig om att möjligheterna till nya arbetsuppgifter på arbetsplatsen eller till deltidsarbete har utretts. En sådan utredning betraktas dock inte som förutsättning för beviljande av pension. Pensionen beviljas om villkoren för beviljande av pension uppfylls i övrigt. (RP 26/1993 rd, allmän motivering)

8.10.2004

Vid avgörandet skall inte sådant arbete beaktas som sökanden inte har några reella förutsättningar att få med beaktande av ålder, utbildning och tidigare arbetserfarenhet. Å andra sidan kan det inte förutsättas att det på orten finns en ledig arbetsplats som motsvarar sökandens arbetsförmåga just vid den aktuella tidpunkten. Det är tillräckligt att det på arbetsmarknaden överhuvudtaget finns sådant arbete som är lämpligt för sökanden.

Arbetet skall i regel finnas på den ort där sökanden är bosatt eller på en närbelägen ort. Unga personer kan förutsättas ta emot arbete också utanför sin boningsort och närbelägna orter. Däremot kan det sällan krävas att äldre personer flyttar till en främmande ort. Vid avgörandet skall likväl alltid tas hänsyn till den sökandes förhållanden. I regel skall bedömningen av arbetsförmågan vara oberoende av växlingarna i sysselsättningsläget.

Vid behov utreder pensionsanstalten sökandens möjligheter att få arbete.

2.5.2

Utbildning och tidigare sysselsättning

Sökandens utbildning och tidigare verksamhet har också betydelse för bedömningen av hans möjligheter att bereda sig förvärvsinkomster med sin återstående arbetsförmåga. Ju mångsidigare grundutbildning sökanden har, desto lättare är det i allmänhet för honom att gå över till nya uppgifter.

I allmänhet har yngre personer bättre möjligheter att åtminstone genom rehabilitering byta yrke. Av äldre pensionssökande som har en snäv utbildning eller yrkeskunskap inom ett specialområde och har länge arbetat i samma uppgifter förutsätts i allmänhet inte att de skall övergå till nya uppgifter.

2.5.3

Boendeförhållanden

Sökandens boendeförhållanden kan också spela en roll vid avgörandet om invalidpension. Det kan inte förutsättas att sökanden för att få ett arbete som motsvarar hans arbetsförmåga flyttar till en annan ort, om flyttningen innebär att hans boendeförhållanden blir oskäligt besvärliga. Det kan vara fallet till exempel för någon vars barn ännu är i skolåldern och vars make förvärvsarbetar. Vid bedömningen av skyldigheten att flytta till annan ort tas också hänsyn till om det är möjligt att få en bostad på orten.

8.10.2004

2.5.4 Ålder

Bedömningen av arbetsförmåga är övergripande. Det innebär att ju äldre pensionssökanden är, desto större betydelse tillskrivs åldern, utbildningen och yrkesskickligheten och det tidigare arbetet, vilka nämns i invaliditetsdefinitionen, vid bedömningen av arbetsförmågan. Därför kan också en sådan sjukdom som inte leder till arbetsförmåga enligt arbetspensionslagarna hos unga personer göra en äldre person arbetsförmögen. Åldersbetingade förändringar i hälsotillståndet är likväl inte en tillräcklig orsak för beviljande av invalidpension.

I fråga om bedömningen av arbetsförmågan hos personer som fyllt 60 år innehåller APL från början av 2004 dessutom en specialbestämmelse. Nedan redogörs för de faktorer som enligt den skall beaktas.

2.6 Bedömning av arbetsförmågan hos 60 år fyllda

Invaliditetsdefinitionen i 4 § 3 mom. är allmän, och sålunda kan sökandens arbetsförmåga inte bedömas enbart i relation till hans eget yrke. Enligt det nya 4 § 8 mom. APL skall arbetsförmågans yrkesmässiga karaktär betonas vid bedömningen av rätt till invalidpension för en arbetstagare som fyllt 60 år. Denna specialbestämmelse tillämpas när villkoren för beviljande av invalidpension inte uppfylls redan på basis av de allmänna förutsättningarna för rätt till invalidpension enligt 4 § 3 mom. Bestämmelsen tillämpas från och med år 2004.

I samband med lagändringen ändrades 4 § 3 mom. APL inte. Redan enligt nuvarande praxis tillmäts ålder, utbildning och yrkeskunskap samt tidigare arbete, som nämns i invaliditetsdefinitionen i 3 mom., desto större betydelse ju äldre pensionssökanden är. I regeringspropositionen (RP 45/2002 rd) konstateras att avsikten med det nya 8 mom. inte är att skärpa bedömningen av arbetsförmågan i fråga om dem som är under 60 år.

I lagen åläggs Pensionsskyddscentralen att meddela anvisningar om tillämpningen av 4 § 8 mom. APL.

Enligt regeringspropositionen betonas arbetsförmågans yrkesmässiga karaktär vid tillämpningen av 4 § 8 mom. APL när karriären i förvärvsarbete är lång och ett påfrestande och slitsamt arbete i kombination med faktorer förknippade med åldrandet gör det oskäligt att fortsätta arbeta. När en pensionssökande som fyllt 60 år har en kort yrkesbana tillämpas sålunda de allmänna förutsättningarna enligt 4 § 3 mom. APL vid prövningen av sökandens rätt till invalidpension.

8.10.2004

Utgångspunkten är att det vid tillämpningen av 4 § 8 mom. APL övervägs om sökandens arbetsförmåga har blivit nedsatt med minst två femtedelar eller med tre femtedelar. När det är fråga om personer med en lång yrkesbana betonas emellertid sökandens yrke. Dessutom beaktas påfrestande och slitsamt arbete samt faktorer som är förknippade med åldrandet. I praktiken ligger den nedre gränsen för arbetsförmåga enligt 8 mom. nära tillämpningspraxis i fråga om individuell förtidspension.

Pension som beviljas enligt det nya 4 § 8 mom. APL är invalidpension och på den tillämpas alla bestämmelser som gäller egentlig invalidpension. Sålunda föregås pensioneringen i allmänhet av en tid med sjukdagpenning, som är primär i förhållande till invalidpensionen. Beviljande av pension förutsätter inte rätt till återstående tid, vilket innebär att sökanden kan ha upphört att förvärvsarbeta redan flera år innan pensionen börjar. Pensionssökandens utträde ur arbetslivet och arbete under tiden som pensionär omfattas av samma begränsningar som vid egentlig invalidpension. Pensionen kan dessutom också beviljas som delinvalidpension eller som rehabiliteringsstöd på viss tid. Det torde dock vara sällsynt att rehabiliteringsstöd beviljas personer som närmar sig pensionsåldern 63 år. Enligt folkpensionslagen är pensionsåldern emellertid fortfarande 65 år. Förhandsbeslut ges inte heller, om det inte är fråga om beviljande av delinvalidpension.

2.6.1

Lång tid i yrket

När tiden i förvärvsarbete granskas vid prövning av rätten till invalidpension för personer som fyllt 60 år, tas hela den tid som personen förvärvsarbetat före ansökan om pension som utgångspunkt. Förvärvsarbete utomlands jämföras med förvärvsarbete i Finland.

I yrkesbanan kan det förekomma avbrott som beror på arbetslöshet, sjukledighet eller barnavård. Dessa utgör inte automatiskt något hinder för att yrkesbanan anses lång. Arbete enbart inom säsongbetonade yrken eller på deltids utgör inte heller något hinder för att tiden i förvärvsarbete skall kunna betraktas som lång.

Vid prövningen av huruvida tiden i yrket är lång bör uppmärksamhet fästas vid hurdant arbete sökanden utfört under sitt yrkesliv. Om alla arbeten sökanden haft har varit fysiskt eller psykiskt påfrestande och slitsamma (tungt arbete, ständigt skiftarbete, oreglerad arbetstid, egenföretagares ständigt bindande arbete osv.) tillmäts denna omständighet en större vikt i helhetsbedömningen än om sökanden arbetat en del av yrkesbana i lättare uppgifter eller på deltid.

8.10.2004

Det är inte möjligt att fastställa någon bestämd tid, utan bedömningen av förvärvsarbetets långvarighet är en del av helhetsbedömningen. I sådana fall där det gått en längre tid sedan sökanden slutat arbeta kan det dock krävas att sökanden har varit förvärvsaktiv under en längre tid än vad som krävs av personer som söker pension när de ännu är i arbetslivet. Detta kan motiveras med att syftet med bestämmelsen i 4 § 8 mom. APL var att delvis kompensera avskaffandet av rätten till individuell förtidspension, men inte att utvidga kretsen personer som har rätt att gå i pension med lindrigare grunder än de allmänna förutsättningarna. Dessa personer skulle ju inte ha rätt till återstående tid, som är en förutsättning för individuell förtidspension.

2.6.2 Åldrande

Människans hälsa och andra egenskaper som är av betydelse för arbetet blir i allmänhet sämre med stigande ålder. Undersökningar om åldrandet och praktiska iakttagelser har visat att människor åldras på olika sätt. Det finns faktorer som kan medverka till att en person åldras i förtid. Sådana är till exempel svåra levnadsförhållanden, skador och långvariga sjukdomar tidigare i livet.

Vid bedömningen av åldersbetingade förändringar tas hänsyn till sådana egenskaper hos sökanden som är av betydelse för sökandens eget arbete och som kanske gör det svårare för sökanden än för andra jämnåriga att reda sig i arbetet.

Det kan vara svårt för en äldre arbetstagare som har vant sig vid en viss arbetsmiljö och vissa arbetsmetoder att anpassa sig till genomgripande förändringar i arbetsmiljön och arbetsmetoderna eller till ett helt nytt arbete på arbetsplatsen. Med stigande ålder händer det ofta att krafterna och noggrannheten minskar, liksom förmågan att tåla fysisk och psykisk belastning. I praktiken är det svårt att särskilja åldrandets inverkan på hälsotillståndet från den inverkan som en sjukdom, ett lyte eller en skada har.

2.6.3 Påfrestande och slitsamt arbete

Syftet med beskrivningarna av arbetet och arbetsförhållandena är att få reda på den påfrestning och utmattning som sökanden lider av på grund av sitt arbete, inte om arbetet i sig som yrke i allmänhet skall klassificeras som påfrestande och slitsamt. I allmänhet påträffas påfrestning och utmattning i tunga yrken, men det skall dock alltid bedömas individuellt för varje sökande.

8.10.2004

Påfrestning och utmattning som arbetet medför kan yppa sig i form av ökad sjukfrånvaro eller i form av olika problem på arbetsplatsen. Dessutom tar den sig ofta uttryck i symptom i rörelseapparaten, trötthet och psykiska symtom. Det kan också vara ett tecken på påfrestning i arbetet att gamla sjukdomssymtom, som tidigare varit lindriga, förvärras eller att olika slag av nya symtom och besvär uppstår.

Vid bedömning av påfrestningen och utmattningen är det skäl att fästa uppmärksamhet vid till exempel arbetstidens längd och eventuell oregelbundenhet samt hur påfrestande arbetstidsarrangemangen är. Påfrestningen kan också öka på grund av svåra människorelationer i anknytning till arbetet eller av ensamt arbete.

Hur påfrestande arbetet är både fysiskt och psykiskt och huruvida det är skäligt att sökanden fortsätter att arbeta kan också bedömas utgående från följande faktorer som hänför sig till arbetsförhållandena: kräver arbetet tunga fysiska ansträngningar, besvärliga arbetsställningar eller vighet, är det bråttom i arbetet, kan arbetstagaren minska på sin arbetsinsats, består arbetet av rutiner som upprepas, är arbetet förbundet med ett stort ansvar, är arbetet enformigt, är arbetstakten uppskruvad, innebär arbetet övervakning, ingår det krävande individuell kundbetjäning i arbetet, har förhållandena på arbetsplatsen och arbetsmetoderna ändrats i väsentlig grad.

2.6.4

Beskrivning av arbetet

För bedömningen av påfrestningen och utmattningen som arbetet medför och skäligheten i att sökanden fortsätter arbeta behövs en beskrivning av pensionssökandens arbete. Det är i regel sökandens nuvarande eller senaste arbete över vilket en utredning begärs och med vilket sökandens prestationsförmåga jämförs. Om sökanden emellertid har gått över från ett tidigare tyngre arbete till ett lättare arbete och det inte har förflutit en avsevärt lång tid från att det tidigare arbetet upphörde, begärs en beskrivning av båda arbetena.

Sökandens egen beskrivning

Pensionssökanden kan själv antingen i sin pensionsansökan eller i en särskild bilaga beskriva sitt arbete och sin uppfattning om hur påfrestande det är. Det är viktigt att fylla i ansökningsblanketten omsorgsfullt för att sökandens egen syn skall komma fram. En beskrivning som sökanden själv formulerat är ofta mer upplysande än de uppgifter som någon annan skrivit ned i ansökan.

Sökanden kan komplettera sin egen beskrivning genom att bifoga t.ex. ett utlåtande av arbetarskyddsfullmäktigen eller förtroendemannen.

8.10.2004

Företagare kan också lämna uppgifter om sin företagareverksamhet på en särskild blankett (blanketterna TY och TM, bilagorna 4 och 5).

Arbetsgivarens beskrivning

Om det inte har gått en påfallande lång tid sedan sökandens förvärvsarbete upphörde, kan pensionsanstalten be arbetsgivaren om en beskrivning av sökandens arbete, förhållandena på arbetsplatsen och hur sökanden klarade av arbetet. När en anställning fortfarande är i kraft frågar pensionsanstalten om arbetsgivaren har möjlighet att på samma arbetsplats erbjuda pensionssökanden något annat arbete som motsvarar hans yrke. För detta ändamål finns Pensionsskyddscentralens blankett (ETK 7111r, bilaga 3). Pensionsanstalterna kan också använda sin egen motsvarande blankett. Om en ansökan om invaliditetspension enligt folkpensionslagen är anhängig, sänds arbetsgivarens beskrivning till Folkpensionsanstalten.

Det är viktigt att den person som bäst känner till pensionssökandens arbete och hur sökanden har klarat av arbetet fyller i blanketten eller åtminstone är med om att fylla i den. Oftast är det sökandens närmaste chef. Av blanketten skall framgå vilken ställning den som fyllt i och undertecknat blanketten har.

Arbetsgivarens redogörelse behövs ofta i den fortsatta behandlingen av ärendet, t.ex. i samband med sökande av ändring. Även därför är det bra om pensionsanstalten poängterar för arbetsgivaren hur viktig en tillbörligt ifylld blankett är med tanke på ett rättvist pensionsavgörande.

Om en arbetsplatsutredning enligt lagen om företagshälsovård (1383/2001) har gjorts skall utredningen bifogas. Det finns också motsvarande utredningar för lantbruk.

Om pensionssökanden och arbetsgivaren lämnar sinsemellan motstridiga uppgifter, kan pensionsanstalten be om tilläggsuppgifter, t.ex. av företagshälsovården eller företagets arbetarskyddsorganisation.

Om rätten till invalidpension är klar också utan arbetsgivarens redogörelse kan pensionsavgörandet träffas också utan att begära en sådan. Om pensionssökanden uttryckligen har förbjudit pensionsanstalten att ta kontakt med arbetsgivaren, kan en utredning inte begäras av arbetsgivaren utan sökandens tillstånd. Det kan resultera i att ansökan måste avslås i avsaknad av tillräcklig information. Det är skäl att tala om detta för pensionssökanden innan avgörandet träffas.

Övrig utredning

Det är möjligt att företagshälsovården har satt in åtgärder för att stöda sökanden i arbetet. Uppgifterna om dem bör i mån av möjlighet bifogas

8.10.2004

till pensionsansökningshandlingarna. Arbetsgivaren har inte rätt att få sekretessbelagda handlingar som företagshälsovården förfogar över utan att arbetstagaren skriftligen har gett sitt samtycke till det. Pensionsanstalten har däremot rätt att med stöd av 17 a § APL ta del av sådana handlingar för att kunna avgöra ett pensionsärende.

Uppgifter om en företagares arbete kan också erhållas ur företagarförsäkringshandlingarna på pensionsanstalten. Ibland kan det vara nödvändigt att skaffa tilläggsuppgifter utanför företaget, t.ex. av kommunens näringsombud, pensionsanstaltens ombud eller lantbruksmyndigheterna.

2.6.5

Helhetsbedömningen vid handläggning av invalidpensionsansökningar av personer som fyllt 60 år

Vid prövningen av rätten till invalidpension när pensionssökanden har fyllt 60 år och har länge varit förvärvsaktiv betraktas alltså sökandens återstående arbetsförmåga i förhållande till hans eget arbete eller arbete som motsvarar hans yrke.

Vid helhetsbedömningen tas hänsyn till faktorer som hänför sig till sökanden själv, såsom sjukdomens, lytets eller skadans svårighetsgrad, påfrestning och utmattning på grund av arbetet samt åldern, och å andra sidan faktorer som hänför sig till sökandens arbete, i synnerhet hur påfrestande arbetet är fysiskt och psykiskt. Vilken vikt som tillmäts delfaktorerna i förhållande till varandra varierar från fall till fall. Om arbetsförmågan har avtagit med åren kan det i en persons yrkesbana ingå arbetslöshetsperioder och arbete som inte motsvarar hans yrke. Långvarig eller upprepad arbetslöshet kan vara ett tecken på att sökanden inte står till arbetsmarknadens förfogande. Bakom arbetslösheten och svårigheter att bli sysselsatt ligger ofta faktorer som redan i sig talar för att invalidpension skall beviljas, om sökanden är äldre. När avgörande träffas om pension för sökande som fyllt 60 år, liksom för övriga pensionssökande, skall det vid behov kontrolleras hos arbetsgivaren om det är möjligt att sökanden på sin arbetsplats kan övergå till ett heltids- eller deltidsarbete som är lämpligt med tanke på hans hälsotillstånd. Om arbetsgivaren på samma arbetsplats anvisar sökanden annat arbete som motsvarar hans yrke, skall pensionsanstalten tillsammans med arbetsgivaren och arbetstagaren reda ut om arbetet är lämpligt för sökanden. När sökanden är företagare kan det behöva utredas om företaget kan fortsätta med sitt arbete genom att ändra produktionen, arbetsförhållandena eller arbetsfördelningen. Härvid skall det likväl tas hänsyn till skälighetsaspekterna.

Om det är fråga om en person som fyllt 60 år och som deltidsarbetar, bedöms personens förmåga att klara sig i deltidsarbete. Om det bara

8.10.2004

har gått en rätt kort tid (mindre än ett år) sedan sökanden övergått till deltidsarbete, bedöms arbetsförmågan i relation till sökandens tidigare heltidsarbete. Om det är fråga om en person som redan får avträdelsestöd eller –ersättning, generationsväxlings- eller avträdelsepension eller delinvalidpension och som samtidigt arbetar, granskas i allmänhet det arbete som sökanden har utfört medan han varit pensionerad.

2.7

Full invalidpension eller delinvalidpension

Full invalidpension beviljas när det bedöms att pensionssökandens arbetsförmåga är nedsatt med minst tre femtedelar (3/5) under minst ett års tid. När sökandens arbetsförmåga är nedsatt med minst två femtedelar (2/5) beviljas pensionen som delinvalidpension (5 b § 1 mom. APL och 5 b § 1 mom. KAPL). I 6 § LFöPL, 5 § FöPL och 3 § KoPL ingår hänvisningar till APL.

Enligt 23 § SjPL beviljas full invalidpension till en försäkrad, vars möjligheter att bereda sig förvärvsinkomster har minskat med mer än två tredjedelar (2/3). I övriga fall beviljas delinvalidpension.

Enligt StPL och KomPL beviljas full invalidpension när arbetsförmågan är nedsatt med minst 3/5. Är arbetsförmågan nedsatt med mindre än detta, men likväl med minst 2/5, beviljas pensionen som delinvalidpension. Såsom inom den privata sektorn kan delinvalidpension beviljas både den som blivit arbetsoförmögen under en fortgående anställning och den som blivit arbetsoförmögen efter att anställningen upphört (9 b § StPL och 26 § KomPL).

Såväl full invalidpension som delinvalidpension kan beviljas tills vidare eller som rehabiliteringsstöd på viss tid.

En person beviljas delinvalidpension, om han delvis fortfarande förmår fortsätta i sitt arbete, men till följd av sjukdom inte längre kan göra en full arbetsinsats. Den som får delinvalidpension kan minska arbetstiden så att den dagliga arbetstiden blir kortare eller så att arbetsdagarna är normallånga, men varvas med längre lediga perioder än normalt.

Om sökanden inte arbetar vid tidpunkten för pensionsbeslutet, kan delpension beviljas, ifall sökanden trots sin sjukdom har kvar tillräckligt mycket arbetsförmåga för att klara av deltidsarbete. Även om sökanden inte ännu har fått deltidsarbete när pensionsavgörandet träffas, kan delinvalidpension beviljas, om sökanden trots sjukdomen har reella möjligheter att få deltidsarbete. Å andra sidan kan det inte förutsättas att det på orten just vid den tidpunkten skall finnas en ledig arbetsplats som är lämplig med tanke på sökandens arbetsförmåga. Det är tillräckligt att

8.10.2004

det på arbetsmarknaden över huvud taget finns sådant deltidsarbete att få som passar sökanden.

Enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa kan den som lyfter delinvalidpension få minskad arbetslöshetsdagpenning medan han söker deltidsarbete (4 § 3 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa). Invaliditetspension enligt folkpensionslagen är däremot ett hinder för utbetalning av arbetslöshetsdagpenning.

Valet mellan delinvalidpension full invalidpension påverkas väsentligt av hur mycket sökanden ännu förtjänar eller antas kunna förtjäna genom att arbeta. En sjukdom av samma svårighetsgrad kan således under olika omständigheter utgöra grund antingen för full invalidpension eller för delpension.

2.7.1

Jämförelsegrund för inkomstnivån när pensionsfallet inträffar
31.12.2005 eller tidigare

När pensionssökanden fortfarande arbetar, men har övergått till andra uppgifter eller deltidsarbete på grund av sjukdomen, och inkomstnivån därför har sjunkit avgörs rätten till full invalidpension eller delinvalidpension genom att sökandens inkomstnivå vid den tidpunkten jämförs med den tidigare inkomstnivån efter indexjustering. I allmänhet är jämförelsegrunden för inkomstnivån den pensionsgrundande lönen i den anställning till vilken den återstående tiden ansluts.

Om sökanden har bytt anställning flera gånger och inkomstnivån har sjunkit vid varje byte, skall den anställning efter vilken inkomsterna har börjat sjunka tas till jämförelsegrund för inkomsterna under tiden med delinvalidpension. Om tidpunkten inte kan fastställas görs jämförelsen på basis av den genomsnittliga lönen för flera anställningar.

Vid bedömningen av rätten till delinvalidpension och fastställande av inkomstgränser för tiden med delinvalidpension bör pensionssökandens helhetssituation under en tillräckligt lång tid tas i betraktande. Så bör göras förutom i sådana situationer där inkomsterna under en längre tid före arbetsoförmågans inträde har varit lägre på grund av sjukdom också i sådana fall där sökandens inkomstnivå till och med i flera år har varit låg på grund av arbetslöshet.

Inkomstgränsen för tiden med delinvalidpension kan fastställas t.ex. utgående från inkomsten av en sådan anställning under vilken inkomsterna inte ännu hade sjunkit på grund av sjukdom eller en sådan anställning som representerar sökandens etablerade inkomstnivå under yrkesbanan före arbetslösheten. Det är likväl endast i undantagsfall skäl att

8.10.2004

gå mycket långt tillbaka i tiden. Om sökandens inkomster har varit högre endast under en kort tid t.ex. fyra år före pensionsfallet, kan inkomstgränsen inte fastställas utgående från den anställningen.

Nedgången i arbetsförmågan och sänkningen i inkomstnivån kan i praktiken inte mätas helt exakt. I gränsfall där inkomsterna inte har minskat med hela 40 % eller 60 % ges detta krav en vid tolkning. Inkomstminskningen beräknas först så noggrant som möjligt och därefter avrundas det till närmaste tiotal.

I gränsfall tas också hänsyn till att sökandens pensionsskydd i sin helhet kan försämrats i framtiden, om han blir tvungen att fortsätta arbeta mot en lägre lön utan att få delinvalidpension.

För företagare är det i allmänhet inte lätt att fastställa inkomstbortfall till följd av sjukdom. När en företagare ansöker om delinvalidpension skall han redogöra för hur hans arbetsinsats har minskat och vad han ännu gör i företaget. I praktiken är det svårt att obestridligt bevisa detta. Ibland är det nödvändigt att träffa avgörandet mellan full pension och delpension direkt på basis av sjukdomens art och svårighetsgrad.

2.7.2

Jämförelsegrund för inkomstnivån, när pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare

Genom pensionsreformen 2005 ändras beräkningsreglerna för såväl intjänad pension som pension för återstående tid. Den nya lagen medför därför också en ändring av den grund med vilken arbetsförtjänst under invalidpension jämförs vid bedömning av förändringar i eller återställandet av arbetsförmågan eller avbrytande av invalidpensionen. Samma grund måste också användas vid prövningen av om en pensionsökande som fortfarande arbetar har rätt till full invalidpension eller delinvalidpension. Enligt ikraftträdelsebestämmelsen tillämpas de nya pensionsberäkningsbestämmelserna på invalidpensioner där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.

Enligt en ny bestämmelse i 5 b § APL tas den stabiliserade genomsnittliga inkomsten som jämförelsegrund för inkomstnivån i ovan nämnda fall. När den stabiliserade genomsnittliga inkomsten fastställs är det skäl att fästa uppmärksamhet förutom vid inkomstutvecklingen med hänsyn till yrket eller branschen även vid yrkesbanans längd och om den varit enhetlig eller innehållit avbrott.

I allmänhet kan inkomsten för återstående tid betraktas som den stabiliserade genomsnittliga inkomst. Inkomsten för återstående tid fastställs utgående från arbetsförtjänsten under de fem närmast föregående åren

8.10.2004

före pensionsfallsåret (granskningstid) justerad med lönekoeficienten. Eftersom inkomstgrunderna för vissa sociala förmåner justerade med lönekoeficient också beaktas till 100 % i arbetsförtjänsten under granskningstiden, minskar denna arbetsförtjänst inte på grund av exempelvis sjukfrånvaro, moderskapsledighet eller arbetslöshet under vilken sökanden har uppburit arbetslöshetsdagpenning.

Om den genomsnittliga inkomsten under granskningsperioden inte motsvarar den inkomstnivå som personen har haft under sin tidigare yrkesbana, kan den stabiliserade genomsnittsinkomsten fastställas på annat sätt på basis av inkomsterna. I granskningstiden kan det ha ingått år då personen inte har arbetat och inte heller har fått sådana sociala förmåner vilkas inkomstgrund beaktas i inkomsten för återstående tid, eller då han har studerat eller har fått sådana sociala förmåner som beaktas i inkomsten för återstående tid som en månatlig inkomst på 1 047,22 euro (2004 års nivå). Då kan den stabiliserade genomsnittliga inkomsten fastställas utgående från inkomstnivån före arbetslösheten, studierna eller frånvaron från arbetet, t.ex. som den genomsnittliga inkomsten under fem år som föregår dessa.

Om inkomstnivån under yrkesbanan varierar årligen så att inkomsterna inte kan anses ha stabiliserat sig på en viss nivå, kan som stabiliserad genomsnittlig inkomst betraktas den genomsnittliga inkomst på basis av vilken personens intjänade invalidpension har fastställts. Även i sådana fall där personen har arbetat största delen av sitt yrkesliv inom en bransch där ackordarbete är karakteristiskt och han på grund av åldrande och sjukdomar inte längre har varit i stånd till att arbeta på ackord under de sista åren före arbetsoförmågan, och inkomstnivån därför har varit tydligt lägre än tidigare, är det skäl att som stabiliserad genomsnittlig inkomst ta den genomsnittliga inkomst som ligger till grund för den intjänade pension.

8.10.2004

3

SJUKDAGPENNINGENS PRIMÄRTID OCH ANSÖKAN OM PENSION

Ansökan om invalidpension föregås i allmänhet av en period med sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen.

Enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten skall FPA vid behov reda ut den försäkrades rehabiliteringsbehov senast när antalet dagpenningdagar för den försäkrades vidkommande överstiger 60. Om det vid utredningen konstateras att det inte föreligger behov av yrkesinriktad rehabilitering eller att den inte förbättrar möjligheterna att arbeta, och arbetsförmågan fortgår, blir ansökan om invalidpension aktuell.

Se bilagorna 11-14, FPA:s brev till mottagare av sjukdagpenning

Cirkulär A 7/2004, Arbetspensionsrehabilitering

3.1

Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen

Dagpenning som betalas enligt sjukförsäkringslagen är primär i förhållande till egentlig invalidpension enligt arbetspensionslagarna. Med primär avses att personen under det första året är berättigad till dagpenning enligt sjukförsäkringslagen och invalidpensionen enligt arbetspensionslagarna börjar först efter det. Denna tid kallas primärtid. För handläggningen av ansökan om invalidpension behövs redan innan rätten till dagpenning enligt sjukförsäkringslagen upphör information om från vilken tidpunkt utbetalningen av den egentliga invalidpensionen kan börja. Därför fastställer Folkpensionsanstalten eller arbetsplatskassan i förväg den dag då primärtiden upphör, när dagpenning har betalats för 150 dagar. Först efter primärtiden börjar pensionsutbetalningen. Primärtidens utgångsdatum är bindande för arbetspensionsanstalten.

Primärtiden har betydelse för när utbetalningen av invalidpension börjar, men den påverkar inte bedömningen av arbetsförmågan eller när arbetsförmågan anses ha inträtt. Hur utbetalningen av invalidpension börjar beskrivs närmare i kapitel 6, Utbetalning av pensionen.

Även sjukdagpenning som betalas från utlandet är primär i förhållande till invalidpension, fastän ingen primärtid fastställs för den. En närmare redogörelse för detta finns i kapitel 13 samt i cirkulär A 39/95, Sjukdagpenning från utlandet och dess inverkar på när pensionen börjar. Invaliditetspension enligt folkpensionslagen beviljas från utgången av primärtiden.

8.10.2004

3.1.1

Utbetalning av dagpenningen

Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen betalas endast för vardagar och högst till slutet av den kalendermånad före den månad under vilken antalet dagar med sjukdagpenning skulle uppgå till 300. Vid beräkningen av denna maximala utbetalningstid beaktas dagpenningar som betalats under de två senaste åren, utan hänsyn till på grund av vilken sjukdom dagpenning har beviljats.

Tvåårsperioden beräknas från den dag då sådan arbetsförmåga senast har börjat på vilken normal 9 dagars karenstid (självrisktid för vilken dagpenning inte betalas efter arbetsförmågans inträde) har tillämpats vid utbetalningen av dagpenning.

Dagpenningen bestäms i allmänhet enligt sökandens beskattningsbara årsarbetsinkomst eller företagares årsarbetsinkomst enligt pensionsförsäkringen (FöPL och LFöPL). Från och med 1.4.2002 kan även personer som saknar inkomster eller har låga inkomster ansöka om sjukdagpenning hos FPA. Då uppgår dagpenningen till minst 11,45 euro (år 2004) per vardag när arbetsförmågan har fortgått utan avbrott i mer än 55 dagar.

Före 1.4.2002 kunde personer med låga inkomster få 0 euro i sjukdagpenning. Försäkringsdomstolen har bland annat i ett beslut av 6.2.2003 konstaterat att om FPA enbart har fastställt primärtiden för en pensionsökande men inte betalat ut dagpenning för att sökandens förvärvsinkomster understigit gränsbeloppet, har pensionssökanden inte beviljats och betalats dagpenning enligt sjukförsäkringslagen i den mening som avses i 4 d § 2 mom. APL. Då börjar invalidpensionen i början av den månad som följer på arbetsförmågans inträde och inte först efter primärtiden. (FSD 3924/2000/405).

3.1.2

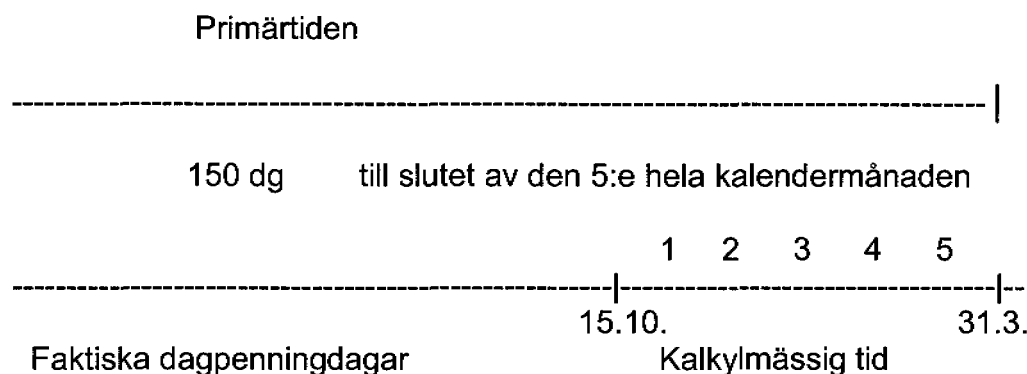
Fastställande av primärtiden

I normala fall fastställs primärtiden i det skede då dagpenning har betalats för 150 dagar. Primärtiden omfattar dessa 150 dagar för vilka dagpenning de facto betalats och utöver dem de närmaste 4 eller 5 kalendermånaderna beroende på när den maximala utbetalningstiden för dagpenning uppskattas gå ut.

Enligt 27 § 7 mom. sjukförsäkringslagen som träder i kraft i början av 2005 fastställs dagpenningens primärtid inte om den försäkrade har fyllt 63 år när den maximitid om 150 betalningsdagar som avses i 19 § 3 mom. gått till ända.

8.10.2004

Följande figur beskriver ett fall av den vanligaste slaget, där primärtiden går ut vid slutet av den femte kalendermånaden.



Om dagpenning inte betalas ut utan avbrott efter 150 dagar, kan rätten till dagpenning fortsätta även efter primärtiden. Dagpenning som betalas sedan primärtiden har gått ut är subsidiär i förhållande till arbetspensionen, om inte en ny primärtid kan fastställas för dagpenningen. Detta är möjligt endast om det har förflutit över sex månader från det att den tidigare primärtiden gick ut.

Om pensionsbeslutet inte har getts i så god tid att pensionsutbetalningen kan börja genast när primärtiden har gått ut, skall pensionen eller rehabiliteringsstödet betalas retroaktivt från den tidpunkt när primärtiden gick ut.

Cirkulär A 13/2003, Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv

Uppgifterna om sjukdagpenning tas fram ur FPA:s egna datalager och arbetspensionsanstalterna har sålunda tillgång till lika aktuella uppgifter som FPA:s egna tjänstemän. En del av pensionsanstalterna begär uppgifterna i meddelandeform och uppgifterna behandlas genom pensionsanstalternas eget användargränssnitt. En del av pensionsanstalterna begär uppgifterna genom PSC-producerade 3270-skärmbilder. Via dessa begärs också läkarutlåtanden och kontrolleras om sökanden har fått yrkesinriktad rehabilitering som ordnats av FPA. Från och med 2005 finns uppgifter om sjukdagpenning även i PSC:s register.

Cirkulär C 2/2001, Förmedling av FPA:s ansöknings-, besluts- och förmånsuppgifter till arbetspensionsanstalterna (endast på finska).

8.10.2004

3.2

Ansökningsblankett

Pensionssökanden skall ansöka om pension på en blankett som fastställt av PSC (10 b § APL). Ansökan om invalidpension görs på en T-blankett (bilaga 1).

På ansökningsblanketten finns ingen särskild punkt för rehabiliteringsstöd, eftersom rehabiliteringsstöd också är en invalidpension. Pensionsanstalten avgör om sökanden är varaktigt eller tidsbegränsat arbetsoförmögen.

Endast en pensionsansökan behövs, även om sökanden har haft anställnings- eller tjänsteförhållanden eller motsvarande (närstående-vårdare, familjevårdare och kommunala förtroendevalda) som har omfattats av flera än en arbetspensionslag eller bedrivit verksamhet som företagare eller lantbruksföretagare.

Blanketten används också av Folkpensionsanstalten och även ansökan om motsvarande pension enligt folkpensionslagen kan göras på den.

3.2.1

Hur blanketten fylls i

I princip skall pensionssökanden själv göra upp sin pensionsansökan. Pensionsansökan kan också fyllas i t.ex. på Folkpensionsanstaltens byrå, men pensionssökanden måste själv underteckna den.

I undantagsfall har en nära anhörig eller annan person rätt att föra talan. Om pensionssökanden på grund av ålder, skada, sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen och saknar intressebevakare kan en av pensionsanstalten godkänd anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen på dennes vägnar göra upp ansökan (19 b § APL). Det är inte möjligt att ansöka om pension för en död persons räkning.

På ansökningsblanketten anges om personen ansöker om rehabiliteringsstöd/invalidpension eller individuell förtidspension eller om båda.

Sökanden skall också ange vilken sjukdom han lider av och från vilken tidpunkt och på vilket sätt sjukdomen har försvårat hans arbete. I ansökan anges de läkare och vårdanstalter som under de två senaste åren har undersökt och behandlat sökanden.

I punkten Vård och rehabilitering frågas bland annat hur sökanden bedömer sina möjligheter att återgå i arbetslivet med hjälp av omläggning av arbetet eller utbildning. Avsikten är att utreda om yrkesinriktad rehabilitering kan komma i fråga för sökandens vidkommande.

8.10.2004

Sökandens arbete och omständigheterna i samband med detta beskrivs så utförligt som möjligt. För ändamålet har blanketten olika punkter för beskrivning av arbetsuppgifterna, påfrestningen i arbetet och arbetsförhållandena. Vid behov kan en särskild bilaga användas. Sökanden skall också redogöra för en eventuell övergång till nya arbetsuppgifter och orsaken till övergången. Sökanden skall också uppge sin utbildning och sitt egentliga yrke samt den tid han arbetat i detta yrke.

På blanketten skall sökanden också redogöra för familjeförhållanden, eventuella andra ersättningar, dagpenningar och pensioner som han får, sitt senaste anställnings- eller tjänsteförhållande eller sin verksamhet som företagare. Från och med 2006 begärs även uppgifter om t.ex. studier och barnavårdstid.

På pensionsansökningsblanketten skall den sökande också ange om han har arbetat eller bott utomlands och om han har ansökt om eller redan får pension från utlandet. Om sökanden uppger att han har arbetat eller bott utomlands, skall han fylla i uppgifter om arbetet på en särskild blankett U (blankett ETK/Kela 7110r, bilaga 6). Ansökan om pension från utlandet beskrivs närmare i kap. 13, Invalidpension för den som arbetat utomlands.

3.2.2 Bilagor

Pensionsansökan skall åtföljas av ett B-läkarutlåtande, som innehåller en vård- eller rehabiliteringsplan (10 b § APL). Planen kan också medfölja separat. B-läkarutlåtandet kan vara två- eller fyrsidigt (B1, B2). Innehållet är dock detsamma. För avgörandet av pensionsansökan och bedömningen av arbetsförmågan behövs i regel ett mera omfattande, fyrsidigt B-läkarutlåtande (B 2, bilaga 2).

Pensionsanstalten kan dock även godkänna ett läkarutlåtande av annat slag eller motsvarande utredning. Om sökanden vårdas på sjukhus eller om det finns någon annan särskild orsak därtill, kan pensionsanstalten också på egen bekostnad skaffa ett läkarutlåtande, om det betraktas som nödvändigt för avgörandet.

Om sökanden i samband med sin ansökan om rehabiliteringsstöd/invalidpension eller senare på begäran inte har lämnat in ett B-läkarutlåtande eller begärd tilläggsutredning hos pensionsanstalten, avslås pensionsansökan (10 b § APL). Enligt social- och hälsovårdsutskottets betänkande (5/2001 rd) kan behandlingen av en pensionsansökan inte längre förordnas att förfalla, även om sökanden utan godtagbara skäl vägrar undergå en läkarundersökning. Då avgörs ansökan med stöd av erhållen annan utredning, dvs. ansökan avslås för att sökanden inte har framfört sådana grunder på vilka pension kunde beviljas honom.

8.10.2004

Som bilaga till pensionsansökan till ett annat EU/EES-land inlämnas ett läkarutlåtande eller en E 213-blankett. Ett utländskt läkarutlåtande som till sin omfattning motsvarar ett B-utlåtande kan också godkännas. Av ansökan bör åtminstone framgå var ett utlåtande kan erhållas. (Se kapitel 13)

Ämbetsbetyg behöver inte bifogas till ansökan. Vid behov kontrollerar pensionsanstalten personuppgifterna hos befolkningsregistret. Om ansökan lämnas in hos Folkpensionsanstaltens byrå, kontrollerar byrån pensionssökandes personuppgifter i sina registeruppgifter.

De uppgifter om förändringar i företagares och lantbruksföretagares verksamhet som lämnas på pensionsansökningsblanketten är i allmänhet inte tillräckliga för att ansökan om invalidpension skall kunna avgöras. Därför skall lantbruksföretagare bifoga blanketten "Utredning i lantbruksföretagares pensionsärende" (TM-blanketten, bilaga 5). Övriga företagare skall vid behov lämna in blanketten "Utredning för företagares pensionsärende" (TY-blanketten, bilaga 4).

Om sökandens möjligheter att få arbete har utretts på Arbetskraftsbyrån eller på annat håll, bör ett utlåtande och övrigt material om detta bifogas till pensionsansökan. Om sökandens rehabiliteringsärende har behandlats i rehabiliteringssamarbetsgruppen, skall också gruppens utlåtande bifogas till ansökan.

3.3

Ansökan om förhandsbeslut om delinvalidpension

På T-blanketten kan man också ansöka om ett förhandsbeslut om huruvida sökanden uppfyller kraven för beviljande av delinvalidpension. T.ex. personer som ännu är i arbetslivet men har en nedsatt arbetsförmåga och för vilka arbetsgivaren kan ordna med deltidsarbete kan ansöka om ett förhandsbeslut. Förhandsbeslut ges i regel när sökanden särskilt har ansökt om det.

Pensionsanstalten kan ge ett förhandsbeslut eller ett slutligt beslut om delinvalidpension. Före det slutliga beslutet tar pensionsanstalten kontakt med sökanden.

Ett beviljande förhandsbeslut binder pensionsanstalten i nio månader från att beslutet har vunnit laga kraft eller en längre tid som arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om (19 e § 2 mom. APL, 9 § 4 mom. StPL och 102 § 2 mom. KomPL). Under den tid som beslutet är bindande kan arbetsgivaren och arbetstagaren utreda möjligheterna att övergå i deltidsarbete.

8.10.2004

Den som har fått ett beviljande förhandsbeslut skall skriftligt på blankett PSC 7112r (bilaga 7) meddela pensionsanstalten att han går i delinvalidpension eller tar emot motsvarande rehabiliteringsstöd. Om sökanden inom nio månader eller en överenskommen längre tid meddelar att han går i pension, kontrollerar pensionsanstalten i regel inte förutsättningarna för beviljande av pension bortsett från att kravet att sökanden övergår i deltidsarbete och hans inkomster minskar i tillräcklig grad eller att förvärvsarbetet upphör.

3.4

När ansökan anhängiggörs

En pensionsansökan anses ha gjorts den dag då den har lämnats in eller anlänt per post till Pensionsskyddscentralen, pensionsanstalten, till ett annat försäkringsbolag som hör till samma koncern eller ekonomiska sammanslutning som pensionsanstalten, till Folkpensionsanstaltens byrå eller ett gemensamt serviceställe eller till LPA:s ombud.

Om ansökan lämnas in elektroniskt, anses den ha anlänt till pensionsanstalten när den finns tillgänglig för pensionsanstalten i en mottagaranordning eller i ett datasystem på ett sådant sätt att meddelandet kan behandlas. Om den tidpunkt då ansökan anlänt inte kan fastställas, anses det elektroniska meddelandet ha anlänt då det avsänts, förutsatt att avsändningstidpunkten kan påvisas tillförlitligt. (Lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet 13/2003, 10 §).

Om handlingen har undertecknats elektroniskt, är den elektroniska, certifikatförsedda underskriften (digital signatur) i princip lika giltig som en manuell underskrift (lagen om elektroniska signaturer).

Däremot kan till exempel ett faxmeddelande inte undertecknas elektroniskt. Om en pensionsansökan sänds per telefax, sänder pensionsanstalten faxet till sökanden för underteckning. Om det finns skäl att be- tvivla ansökans ursprung eller om det annars uppstår oklarheter i samband med ansökan, kan pensionsanstalten be sökanden också lämna in ansökan i original. Ett telefax är till sin natur en kopia, men kan godkännas i stället för originalhandling.

Om det i pensionsansökan saknas sådan tilläggsutredning som behövs för avgörande av ansökan och sökanden efter uppmaning inte lämnar in den inom en skälig tid som pensionsanstalten fastställer, anses ansökan dock ha gjorts först när den behövliga utredningen har inkommit till pensionsanstalten.

Tidpunkten för pensionsansökan har också betydelse för från vilken tidpunkt utbetalningen av pension börjar. Invalidpension kan beviljas retroaktivt, men retroaktiv pension betalas inte ut för längre tid än ett år, räk-

8.10.2004

nat från den månad som följer på ansökan om pension (4 § 6 mom. APL). Av giltigt skäl kan pension dock beviljas retroaktivt även för en längre tid än ett år (4 § 6 mom. APL, ändringen i kraft 1.1.2005). Se kapitel 6.

Pensionens begynnelsepunkt bestäms enligt den första pensionsansökan som gjorts efter arbetsförmågans inträde. Det gäller även när tidpunkten för arbetsförmågans inträde avgörs först efter ny utredning som erhållits efter flera lagakraftvunna beslut om avslag (FSD:s beslut 3.3.1977, PSC arkivnr 5326).

Cirkulär Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring

3.5

Ansökan om fortsatt pension

För ansökan om fortsatt utbetalning av rehabiliteringsstöd räcker det med ett B-läkarutlåtande. Vid behov kan man be om tilläggsuppgifter av sökanden på blanketten "Utredning om arbetsförmåga för rehabiliteringsstöd" (blankett KJ, ETK 2141, bilaga 8). På KJ-blanketten frågas också om sökanden är intresserad av yrkesinriktad rehabilitering.

Också när en person senare ansöker om fortsatt utbetalning av pension, dock inom ett år efter det att pensionen upphörde, kan pensionsanstalten efter prövning godta enbart ett läkarutlåtande som ansökan.

3.6

Ny pensionsansökan under besvärstiden

En sökande som har fått avslag på sin ansökan om pension kan under besvärstiden göra en ny pensionsansökan om samma pensionsförmån, i stället för att anföra egentliga besvär.

Pensionsanstalterna har behandlat nya pensionsansökningar som inkommit under besvärstiden som sökande av ändring. Pensionsbesvärsnämnden har dock lämnat sådana nya pensionsansökningar utan prövning som besvärärenden, eftersom de inte kan anses vara besvär över pensionsanstaltens beslut, för att pensionsansökan i sig inte innehåller yrkanden som gäller pensionsanstaltens beslut (PND 1085/03, 15.9.2003). I ett avgörande har pensionsbesvärsnämnden konstaterat att det i besvärsskriften, som skall riktas till besvärsmyndigheten, enligt 23 § förvaltningsprocesslagen skall anges 1) det beslut i vilket ändring söks, 2) till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas, samt 3) de grunder på vilka ändring yrkas.

8.10.2004

I tidigare beslutspraxis har försäkringsdomstolen behandlat en ny pensionsansökan som gjorts inom besvärstiden efter pensionsbesvärsnämndens beslut som ett besvärärende (FSD 10908/81, 5.4.1982). Försäkringsdomstolen har dock inte behandlat ärenden som gäller lagenligheten i pensionsnämndens beslut till den del som pensionsnämnden med stöd av 23 § förvaltningsprocesslagen har lämnat en ny pensionsansökan under besvärstiden utan prövning som besvärärende.

För att undvika oklarheter är det skäl för pensionsanstalten att höra sig för hos parten om huruvida parten har för avsikt att överklaga beslutet och vid behov be parten komplettera sin viljeyttring. Om parten meddelar att han kommer att söka ändring och om pensionsanstalten godkänner sökandens yrkanden, ger den ett rättelsebeslut med besväransvisningar. Om pensionsanstalten inte godkänner sökandens yrkanden eller godkänner dem endast delvis, sänder pensionsanstalten ansökan till besvärinstansen, som prövar den som en ändringsansökan. Om sökanden meddelar att han inte tänker överklaga beslutet, behandlas pensionsansökan efter att besvärstiden gått ut.

3.7

Läkarutlåtande efter besvärstiden

Ett läkarutlåtande som inkommit efter ett lagakraftvunnet avslag på ansökan om invalidpension kan godkännas som en ny ansökan om invalidpension. En förutsättning är att det nya läkarutlåtandet har inkommit inom en rätt kort tid, ca ett halvt år, från att beslutet vunnit laga kraft. Om ett nytt läkarutlåtande har tillställts pensionsanstalten efter en något längre tid, kan pensionsanstalten enligt egen prövning godkänna det som en ny ansökan eller be personen fylla i en ansökningsblankett.

3.8

Återtagande av pensionsansökan

Ett beslut om invalidpension kan återtas om pensionssökanden senast inom besvärstiden meddelar att han inte vill ha den pension han har ansökt om.

8.10.2004

4 BEHANDLING AV ANSÖKAN

4.1 Avgörande pensionsanstalt

Den privata, statliga och kommunala sektorns samt evangelisk-lutherska kyrkans pensionslagar och Folkpensionsanstaltens pensionsstadga har ändrats med nya bestämmelser om hur principen om sista anstalt (VILMA) skall tillämpas inom dessa pensionssystem från och med 1.1.2004. VILMA-lagstiftningen gäller inte Finlands bank, Ålands landskapsstyrelse och ortodoxa kyrkans pensionssystem.

I cirkulär A 47/2003, Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA) samt i de tillämpningsanvisningar om VILMA-förfarandet som utges senare redogörs närmare för den anstalt som avgör och behandlar ansökan i de fall där VILMA-principen tillämpas.

I cirkulär A 13/98, Bestämmande av vilken pensionsanstalt som skall avgöra pensionsansökan, redogörs för vilken anstalt som avgör och behandlar ansökan i andra fall än sådana som omfattas av VILMA-förfarandet.

4.2 Allmänt om pensionsanstalternas beslutsprocess i fråga om invalidpension

När pensionsansökningar behandlas följs förutom arbetspensionslagarna de centrala principerna i förvaltningslagen (434/2003) som trädde i kraft 1.1.2004. Behandlingen av arbetspensionsärenden har beskrivits i Pensionsskyddscentralens cirkulär Behandling av arbetspensionsfrågor och ändringssökande.

Ansökningar om invalidpension avgörs först och främst på basis av ett försäkringsmedicinskt expertutlåtande där bedömningen av arbetsförmågan baserar sig förutom på medicinsk utredning också på uppgifter om sökandens arbete och sociala omständigheter. Det slutliga pensionsbeslutet fattas av tjänstemännen på pensionsanstalten, pensionssektionerna eller av pensionsstiftelsernas och –kassornas styrelser.

Invalidpensionsavgörandena fattas på olika arbetspensionsanstalter på avvikande sätt beroende på organisationens struktur. I beslutsprocessen deltar på samtliga anstalter emellertid förutom tjänstemän som är insatta i pensionslagstiftningen även alltid en sakkunnigläkare, som vanligen har lång erfarenhet av bedömning av arbetsförmågan och goda insikter i försäkringsmedicin. Läkare som behandlat den sökande får inte delta i beslutsprocessen i egenskap av sakkunnigläkare. För

8.10.2004

avgörande av en ansökan om invalidpension behövs utöver uppgifter om den sökandes hälsa också uppgifter om den sökandes sociala omständigheter. Därför har man på olika sätt försökt få personer med praktisk erfarenhet av arbetslivet att delta i bedömningen av arbetsförmågan.

Enligt 10 c § 2 mom. APL som träder i kraft vid ingången av år 2005 skall en eller flera legitimerade läkare, s.k. sakkunnigläkare i pensionsanstalten delta i avgörandet av ärenden som gäller arbetsoförmåga eller rehabilitering samt av andra ärenden som innehåller medicinska frågor. Pensionsanstaltens sakkunnigläkare kan anteckna sin ståndpunkt i handlingarna utan att iaktta de formkrav som gäller för rättsmedicinska intyg och utlåtanden i 23 § lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994).

Pensionsanstaltens sakkunnigläkares roll och uppgifter skiljer sig från den läkares roll och uppgifter som behandlar patienten. Lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården reglerar förhållandet mellan behandlande läkare och patienten. Ett sådant förhållande finns inte mellan pensionsanstaltens sakkunnigläkare och pensions sökanden eller annan klient.

I pensionsanstalten är sakkunnigläkarens uppgift att inom ramen för sin sakkunskap göra en helhetsbedömning av nedgången i den sökandes arbetsförmåga enligt arbetspensionslagarna och av dennes återstående förmåga att skaffa sig förvärvsinkomster. Sakkunnigläkarens centrala uppgift är också att ställa ett enskilt fall i relation till helheten, till allmän avgörandepaxis och till rättspraxis.

Sakkunnigläkaren utför sitt arbete med stöd av det avtal han ingått med pensionsanstalten antingen som anställd i pensionsanstalten eller på uppdrag av anstalten och får lön eller arvode för sitt arbete från anstalten. Pensionsanstalten utnyttjar sin rätt att leda och övervaka sakkunnigläkarens arbete.

Sakkunnigläkaren deltar i beredningen av beslutet tillsammans med andra sakkunniga som är i samma position som han, såsom jurister, pensionsberäknare och personer som har befogenhet att avgöra pensionsärenden. Helhetsbedömningen av sökandens arbetsförmåga kan inte delas upp i en medicinsk och en annan bedömning, utan bedömningen påverkas av såväl medicinska som andra omständigheter som finns uppräknade i lagen. På det här viset fungerar sakkunnigläkaren som en del av pensionsanstaltens beslutsprocess i samband med att en pensionsansökan behandlas och avgörs. Sakkunnigläkaren är således inte pensionsanstaltens utomstående informationskälla och parten bereds inte särskilt tillfälle att bli hörd på grund av sakkunnigläkarens bedömning.

8.10.2004

Vid pensionsförsäkringsbolagen finns konsultativa nämnder som behandlar invalid- och förtidspensionsfall. I nämnderna sitter representanter för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna samt de av pensionsanstaltens egna tjänstemän som ansvarar för avgöranden i invaliditetsärenden. I och med att invalidpensionsavgöranden behandlas i de konsultativa nämnderna ökar intresseorganisationernas möjligheter att påverka pensionsanstaltens beslutsprocess.

Enligt den behandlingsordning som styrelsen för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (MELA) godkänt skall beslut om invalidpension i regel fattas av sakkunnigläkaren och den person i pensionsanstalten som har befogenhet att avgöra invalidpensionsärenden. Vissa fall avgörs i pensionsförsäkringsdelegationen. Beslutsprocessens övervakare som valts bland styrelsemedlemmarna för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och som består förutom av representanter för staten också av representanter för de försäkrade enligt LFöPL övervakar avgörandepraxis och att behandlingen är lagenlig och tillräckligt snabb.

I Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera avgörs en del av invalidpensionsärendena i pensionsdelegationer för KAPL- och KoPL-branscherna, som tillsätts av pensionsanstaltens styrelse att utöva dess beslutanderätt. Medlemmarna i var och en av delegationerna representerar branschen i fråga, hälften är representanter för arbetsgivare och hälften representanter för arbetstagare. En del av besluten fattas normalt på kontoret.

I pensionsstiftelserna och -kassorna avgörs invalidpensionsansökningarna av pensionsstiftelsens eller -kassans styrelse eller i motsvarande grupp, där det finns representanter för såväl arbetsgivare som arbetstagare. Styrelsen kan ifråga om vissa avgöranden ha överfört beslutanderätten på stiftelsens tjänstemän.

Förtidspensionsnämnderna som verkar i samband med Kommunernas pensionsförsäkring och Statskontoret ger beslutsrekommendationer, i huvudsak i fråga om ansökningar om individuell förtidspension. Förekomsten av förtidspensionsnämnder baserar sig på lagen (142 § KomPL, 3 § StPL).

Avslagsbeslut och gränsfall

I regel blir momenten i beslutsprocessen i pensionsanstalten fler när avgörandet ser ut att bli negativt. Behandlingen skall leda till både ett rättvist avgörande och ett motiverat pensionsbeslut.

I de flesta pensionsanstalter är det praxis att i avslagsbeslut och ofta också i sådana fall där beslutet om invalidpension fattas enbart i arbetspensionsanstalten (sökanden är inte berättigad till folkpension) begära

8.10.2004

ställningstagande av två sakkunnigläkare för att försäkra sig om den försäkringsmedicinska bedömningen. Dessutom behandlas de besvär-
ligaste invalidpensions- och rehabiliteringsfallen på sakkunnigläkarnas
regelbundna möten. De föredragande och läkarna håller också möten
om dessa fall.

4.3

Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden

I samband med Pensionsskyddscentralen finns en konsultativ kommis-
sion för invaliditetsärenden. Kommissionen har till uppgift att fungera
som ett förhandlingsorgan för att förenhetliga och utveckla beslutsfat-
tandet inom arbetspensionssystemet i invalidpensionsärenden samt att
ge beslutsrekommendationer i enskilda invalidpensionsärenden.

Rekommendationer kan utfärdas om enskilda principiella tolknings- och
gränsfall som gäller ansökningar om invalidpension. En rekommenda-
tion kan behövas speciellt när två anstalter som ansvarar för pensionen
har olika åsikt om avgörandet av invaliditetsärendet eller när menings-
skiljaktigheten som gäller uppskattningen av arbetsförmågan inverkar
på vilken anstalt som har ansvaret för pensionen.

Den privata och den offentliga sektorns pensionsanstalter och Pensi-
onsskyddscentralen kan be kommissionen om rekommendationer.
Besvärsinstanserna inom arbetspensionssystemet kan också be kom-
missionen om rekommendationer.

Konsultativa kommissionen för invaliditetsärenden utses av Pensions-
skyddscentralens styrelse. Kommissionen består av en ordförande och
högst nitton medlemmar. De skall vara insatta i den verksamhet som
gäller avgörandet av invalidpensionsärenden. Åtminstone fyra av med-
lemmarna skall vara läkare. I kommissionen ingår företrädare för den
privata och offentliga sektorns pensionsanstalter, Folkpensionsan-
stalten och Pensionsskyddscentralen. I den finns också representanter
för arbetsmarknadsorganisationerna, lantbruksföretagarnas och de
övriga företagarnas centralorganisationer. Dessutom har arbetsminis-
teriet en representant i kommissionen.

4.4

Förberedande behandling i pensionsanstalten

4.4.1

Förfrågan om sjukdagpenning och begäran om läkarutlåtanden

Man hämtar uppgifter om sjukdagpenningen från Folkpensionsan-
staltens egna databaser. En del av pensionsanstalterna begär upp-
gifterna i form av ett meddelande och dessa behandlas via pensions-

8.10.2004

anstalternas egna användargränssnitt, andra däremot begär uppgifterna via Pensionsskyddscentralens 3270-bildskärmar. Läkarutlåtanden begärs också via dessa och man ser efter om sökanden har fått yrkesinriktad rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnat. Om sjukdagpenningen redogörs närmare i kapitel 3, Sjukdagpenningens primära ställning och sökande av pension.

Cirkulär C 2/2001, Kelan hakemus-, päätös- ja etuustietojen välittäminen työeläkelaitoksille (Folkpensionsanstaltens förmedling av ansöknings-, besluts- och förmåsuppgifter till arbetspensionsanstalterna; endast på finska).

4.4.2

Kontroll av anställningsuppgifter

Om den sökandes sista APL-anställningsförhållande fortfarande pågår enligt utdraget ur förvärsarbetsregistret, ber pensionsanstalten arbetsgivaren om en redogörelse för sökandens löner fram till den tidpunkt när arbetsoförmågan började. Dessa uppgifter om förvärsinkomsten måste redas ut i fråga om sådana pensionssökande vilkas invalidpensionsfall inträffat 31.12.2005 eller tidigare. Inkomsterna under pensionsfallsåret skall emellertid utredas också när pensionsfallet inträffar under tiden 1.1.2006 – 31.12.2011 och personen har fram till pensionsfallet haft en oavbruten anställning som varit i kraft 1.1.2005 (skyddad anställning). I sådana fall beräknas invalidpensionen både enligt 2004 års och enligt 2005 års bestämmelser.

När pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare och det inte är fråga om en skyddad anställning, behöver inkomsterna under pensionsfallsåret i allmänhet inte utredas för pensionsberäkningen. Enligt 2005 års bestämmelser tillväxer det inte någon pension för inkomsterna under pensionsfallsåret, utom när sökanden inte har rätt till återstående tid. Dessutom är det endast i yttersta fall som inkomsterna under pensionsfallsåret beaktas när inkomsterna för återstående tid räknas ut.

Anställningsuppgifterna i pensionsansökan kontrolleras. Om anställningsuppgifterna (ex. anställningstiden och lönen) eller uppgifterna om årsinkomsten avviker från uppgifterna i förvärsarbetsregistret, är det den pensionsanstalt där anställningen är försäkrad som utreder ärendet.

Om något av de anställningsförhållanden som den sökande har uppgett saknas i registret och arbetsgivaren inte har tecknat någon pensionsförsäkring, ber pensionsanstalten Pensionsskyddscentralen reda ut om anställningsförhållandet omfattas av arbetspensionslagarna. Detsamma gäller också om sökanden har oförsäkrad företagaverksamhet för vars

8.10.2004

del arbetsinkomst ännu kan fastställas (för det innevarande och de tre föregående kalenderåren).

Om sökanden verkar att ha försummat sin LFöPL-försäkring, begärs ett utlåtande av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Om anställningen ser ut att höra till KAPL- eller KoPL-branschen, kan den skickas direkt till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera för utredning.

Om pensionssökanden har anhängiggjort en utredning av ett anställningsförhållande före pensionsansökan, slutförs utredningen och den pensionsanstalt som svarar för utredningen ger ett beslut om anställningsförhållandets giltighet (sito-beslut). Utredningen skall då påskynas så att den slutförs innan pensionsbeslutet ges. Vid behov ges ett provisoriskt pensionsbeslut till dess att anställningsutredningen har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Om anställningsutredningen anhängiggörs först i samband med pensionsansökan, avgörs utredningen i och med pensionsbeslutet när pension beviljas. Den pensionsanstalt som svarar för utredningen ger ett separat beslut om anställningsförhållandets giltighet endast i det fall att arbetsgivaren har en annan åsikt om anställningsutredningen. I så fall ges pensionsbeslutet provisoriskt och det slutliga beslutet ges först när beslutet om anställningsförhållandets giltighet har vunnit laga kraft. Om ansökan avslås, ger man ett separat överklagbart beslut om anställningsutredningen.

Cirkulär A 38/90, Anställningsförhållandeuppgifternas giltighet

Cirkulär A 30/98, Pensionsanstaltens skyldighet att utreda anställningsförhållanden (10 a § APL)

Cirkulär A 5/2001, Utredning och försäkring av APL-anställningsförhållanden

Juridiska avdelningens meddelande nr 4/91/T, Pensionsansökans och beslutets inverkan på anställningsutredningen (endast på finska)

4.4.3

Uppgifter om andra undersökningar och utlåtanden

Om det framgår av handlingarna att sökandens rehabiliteringsärende har behandlats i en klientsamarbetsgrupp för rehabilitering som kommunen tillsatt och klientsamarbetsgruppens utlåtande inte bifogats ansökan, bör pensionsanstalten skaffa utlåtandet. På motsvarande sätt skall pensionsanstalten också skaffa andra eventuella rehabiliteringsutredningar och Arbetskraftsmyndigheternas utlåtanden.

8.10.2004

4.4.4

Uppgifter om andra ersättningar

Om pensionssökanden i sin ansökan uppger att han eller hon får eller ansöker om ersättning för olycksfall, yrkessjukdom, trafikskada, militärskada eller olycksfall i militärtjänst, begär pensionsanstalten de uppgifter den behöver av de ansvariga myndigheterna eller försäkringsanstalten. Samtidigt sänder pensionsanstalten vid behov ett regressmeddelande till den pensionsanstalt som betalar ut ersättningen. Från Pensionsskyddscentralens ärendehanteringsregister får man referensuppgifter om sådana ersättningar enligt trafikförsäkringslagen och lagen om olycksfallsförsäkring som beviljats för minst fyra månader.

Om pensionssökanden har uppgett att han ansöker om eller får annan pension eller fortlöpande ersättning (t.ex. patientskadeersättning), begär pensionsanstalten de behövliga uppgifterna av den behöriga anstalten.

Om pensionsansökan avgörs enligt 2005 års bestämmelser, skall vid behov också uppgifterna om utbetalda socialförmåner för sökandens oavlönade perioder redas ut. Tillämpningsanvisningar om oavlönade perioder utges senare.

Cirkulären A 29/93, Samordning av pensionerna och Samordningen i samband med pensionsreformen år 2005

4.5

Utredning av rehabiliteringsmöjligheter

Enligt 6 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (RFL) skall Folkpensionsanstalten vid behov utreda den försäkrades rehabiliteringsbehov senast när antalet dagar för vilka den försäkrade har fått sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen överstiger 60 dagar.

När pensionsanstalten mottar en ansökan om invalidpension, skall pensionsanstalten försäkra sig om att den sökandes möjligheter till rehabilitering har utretts (4 § 5 mom. APL). I allmänhet kan pensionsanstalten bevilja pension utan att reda ut rehabiliteringsbehovet endast när sökandens hälsotillstånd är så dåligt att man med hjälp av yrkesinriktad rehabilitering inte kan återställa arbetsförmågan tillräckligt mycket för att sökanden skall kunna återgå till arbetet. I övriga fall skall arbetspensionsanstalten innan den beviljar pension försäkra sig om att sökanden inte blivit utan behövlig rehabilitering. Om sökandens omständigheter har förändrats efter den rehabiliteringsutredning som en annan myndighet, t.ex. Folkpensionsanstalten tidigare gjort, borde arbetspensionsanstalten utreda det nuvarande rehabiliteringsbehovet och rehabilite-

8.10.2004

ringsmöjligheterna. I synnerhet när rehabiliteringsstöd har beviljats för att göra upp en vård- eller rehabiliteringsplan, skall rehabiliteringsmöjligheterna utredas i samband med ansökan om fortsatt utbetalning av stöd.

Folkpensionsanstalten är likaså skyldig att försäkra sig om att sökandens möjligheter till rehabilitering har klarlagts innan ansökan om invaliditetspension avgörs.

Enligt bestämmelsen i 4 n § APL kan invalidpensionen börja först från och med ingången av den månad som följer närmast efter den månad då sökandens rätt till rehabiliteringspenning för tiden för yrkesinriktad rehabilitering har upphört. Pensionen kan av vägande skäl beviljas tidigare. Enligt Regeringens proposition (RP 116/2002 rd) kan invalidpension beviljas, om utredningarna visar att det inte är möjligt att fortsätta rehabiliteringen eller att rehabiliteringen har avbrutits eller upphört på grund av långvarig sjukdom.

Utan giltigt skäl har man inte heller rätt till invaliditetspension från Folkpensionsanstalten för den tid rehabiliteringen pågår.

Cirkulär A 7/2004, Arbetspensionsrehabilitering

4.6

Tilläggsutredningar och ersättning av kostnader till följd av dessa

Största delen av ansökningarna om invalidpension kan avgöras på basis av de utredningar som bifogats ansökan. Alltid räcker det dock inte med den utredning som lagts fram, utan pensionsanstalten blir tvungen att skaffa kompletterande uppgifter. Pensionsanstalten ser till att all utredning som är av väsentlig betydelse för ärendets behandling införskaffas.

I regel är pensionsanstalten inte skyldig att skaffa avgiftsbelagda tilläggsutredningar. Om pensionsanstalten likväl, t.ex. ålägger den pensionssökande att delta i tilläggsundersökningar för att utreda arbetsförmågan eller rehabiliteringsbehovet, ersätter pensionsanstalten kostnaderna för undersökningarna. Till dessa räknas också skäliga resekostnader och skäligt dagtraktamente för en resa som enligt åläggandet har gjorts till en annan ort (10 b § APL). Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf har utfärdat en rekommendation om grunderna för ersättning av resekostnader. Enligt anvisningarna skall t.ex. i fråga om dagtraktamenten iakttas de belopp som anges i statens tjänstekollektivavtal.

8.10.2004

4.6.1

Medicinsk tilläggsutredning

Om den medicinska utredning som bifogats ansökan inte är tillräcklig, kan pensionsanstalten begära en tilläggsutredning. Det kan då vara fråga om t.ex. ett nytt läkarutlåtande eller komplettering av ett tidigare utlåtande, kopia av en patientjournal eller annan motsvarande utredning av de läkare eller vårdanstalter som behandlat den sökande. När pensionsanstalten överväger att bevilja rehabiliteringsstöd kan den som tilläggsutredning skaffa en vård- eller rehabiliteringsplan eller begära komplettering till den plan som bifogats ansökan.

Ytterligare information kan man få från specialsjukvården och öppenvården. T.ex. tidigare mentalsjukhuspatienter förblir i regel klienter hos mentalvårdsbyråerna. Om den pensionsökande får pension eller ersättning enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst, enligt lagen om olycksfall i militärtjänst, lagen om olycksfallsförsäkring eller trafikförsäkringslagen eller patientskadelagen, kan läkarutlåtanden begäras av den behöriga försäkringsanstalten eller myndigheten eller av Patientförsäkringscentralen. Man kan också be om kopior av läkarutlåtanden från Folkpensionsanstalten. Tilläggsutredning kan också begäras av företagshälsovården och hälsocentralerna. Av dem fås i regel uppgifter som grundar sig på långvarig uppföljning av den sökandes hälsa.

Om pensionsanstalten remitterar den sökande för tilläggsundersökningar, övervakar anstalten att undersökningarna inte tar för lång tid i anspråk.

Komplettering eller införskaffande av vård- eller rehabiliteringsplan

När vård- eller rehabiliteringsplanen är bristfällig och behöver komplettering, kan den sändas tillbaka för komplettering till den läkare som skrivit utlåtandet. Pensionsanstalten kan också remittera sökanden t.ex. till en specialist för undersökning eller annan undersökning för att klargöra rehabiliteringsbehovet.

Om en vård- eller rehabiliteringsplan helt saknas och den sökande är klart arbetsoförmögen, men förutsättningar för rehabilitering finns, kan pensionsanstalten skaffa en vård- eller rehabiliteringsplan. Om den läkare som har skrivit B-läkarutlåtandet konstaterar att sökanden är arbetsoförmögen tills vidare, kan en vård- eller rehabiliteringsplan följaktligen ha utelämnats från ansökan. Då förutsätts att det finns en motivering i läkarutlåtandet till varför sökanden inte kommer att kunna återgå till arbetslivet med hjälp av vård eller rehabilitering. Om pensionsanstalten emellertid har en annan åsikt i fråga om arbetsoförmågan eller dess varaktighet, skaffar den vid behov tilläggsutredning.

8.10.2004

Om en vård- eller rehabiliteringsplan saknas, kan rehabiliteringsstöd beviljas för den tid det tar att utarbeta en plan, men sökanden kan ändå anses vara arbetsoförmögen.

När den som ansöker om rehabiliteringsstöd har skickats på undersökning för att vård- eller rehabiliteringsplanen skall kunna göras upp och han utan godtagbart skäl vägrar att gå på undersökning, skall ansökan avgöras med stöd av de övriga utredningarna (10 b § APL). Då får sökanden ett överklagbart beslut i ärendet.

Förmedling av medicinska tilläggsutredningar mellan pensionsanstalterna

När en pensionssökande har ansökt om arbetspension och folkpension skall både de pensionsanstalter som behandlar ansökan och Folkpensionsanstalten ha samma medicinska utredningar i ärendet till sitt förflöende.

Om arbetspensionsanstalten i samband med behandlingen av pensionsansökan får ett nytt läkarutlåtande i original eller en vård- eller rehabiliteringsplan, sänds en kopia av utlåtandet eller planen till Folkpensionsanstalten, om ansökan är anhängig där. Om pensionsansökan behandlas även i en annan arbetspensionsanstalt, skickas en kopia också till den anstalten.

Om arbetspensionsanstalten har remitterat sökanden för tilläggsundersökningar, underrättas samtliga anstalter som behandlar pensionsärendet, t.ex. per telefon eller per e-post om detta (eller med blankett ETK 2962, bilaga 10; endast på finska). På motsvarande sätt får arbetspensionsanstalten information om tilläggsundersökningarna och undersökningsresultaten ifall Folkpensionsanstalten skickar sökanden på tilläggsundersökningar.

När man har fått tilläggsuppgifterna, sänds de till de andra anstalterna som behandlar ansökan. EKG, röntgenbilder och annat bifogas inte, endast utlåtanden om dem. EKG och röntgenbilder sänds endast på begäran.

Pensionsanstalten skall informera de andra pensionsanstalterna som behandlar ansökan också ifall pensionssökanden har underlåtit att gå på tilläggsundersökningar, så att dessa inte i onödan väntar på undersökningsresultaten.

8.10.2004

4.6.2

Sociala omständigheter

De sociala omständigheterna inverkar också ofta på avgörandet av ett pensionsärende. Uppgifter om de sociala omständigheterna lämnas i pensionsansökan eller i bilagorna till den, t.ex. på TY- eller TM-blanketten (bilagorna 4 och 5) eller på andra motsvarande blanketter. Utöver dessa uppgifter kan man höra sig för, bl.a. om den sökandes boendeförhållanden, familjeförhållanden och hans tidigare verksamhet förutom av pensionssökanden själv också t.ex. av skattemyndigheterna, socialbyrån, Arbetskraftsbyrån och Folkpensionsanstalten.

4.6.3

Utredning om förhållandena på arbetsplatsen

Tillräckliga uppgifter om den sökandes arbete och förhållandena på arbetsplatsen erhålls inte alltid på basis av pensionsansökningshandlingarna. I synnerhet i gränsfall skall pensionsanstalten skaffa uppgifter både av den sökande och av arbetsgivaren. Omständigheter som skall utredas är bl.a. vilket slag av arbete den pensionssökande utför, om arbetet är lätt eller tungt och hurdan arbetsmiljön är. Särskilt viktigt är att reda ut hur den sökande redde sig i arbetet och om någon sjukdom eventuellt inverkade på hans arbetsinsats. Av betydelse är också uppgifterna om den sökandes sjukfrånvaro under de senaste åren och uppgifter om den sökandes möjligheter att återvända till sitt tidigare arbete eller till något annat arbete.

Om det inte har gått anmärkningsvärt lång tid sedan den sökandes förvärvsarbete upphörde, kan pensionsanstalten av arbetsgivaren begära en beskrivning av den sökandes arbete, förhållandena på arbetsplatsen och hur han redde sig i arbetet. Detta är nödvändigt speciellt när sökanden har fyllt 60 år och bestämmelsen i 4 § 8 mom. APL tillämpas på bedömningen av arbetsförmågan. Pensionsanstalterna kan använda antingen Pensionsskyddscentralens blankett (ETK 7111r, bilaga 3) eller en egen motsvarande blankett. Om en ansökan om invaliditetspension enligt folkpensionslagen är anhängig, skall arbetsgivarens beskrivning tillställas Folkpensionsanstalten.

Företagaren bes lämna uppgifterna på TY- eller TM-blanketten (bilagorna 4 och 5).

Uppgifter om förhållandena på sökandens arbetsplats och om den påfrestning som arbetet medför kan också erhållas av företagshälsovården. Lagen om företagshälsovård och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den förutsätter att företagshälsovården gör kartläggningar på arbetsplatsen och företar arbetsplatsbeskrivningar. I arbetet deltar också företagets läkare och hälsovårdare.

8.10.2004

Det vore skäl att utnyttja företagshälsovårdens uppgifter om den sökandes förmåga att reda sig i arbetet och om problemen i arbetet. Arbetsgivaren har inte rätt att få sekretessbelagda handlingar som företagshälsovården förfogar över utan att arbetstagaren har gett sitt samtycke till det. Pensionsanstalten har emellertid rätt att med stöd av 17 a § APL ta del av sådana handlingar för att kunna avgöra ett pensionsärende.

Vilka uppgifter som behövs vid handläggningen av pensionsansökan beror på den sökandes sjukdom. Om pensionssökanden t.ex. lider av en sjukdom i rörelseorganen, är uppgifterna om arbetsställningar och hur tungt arbetet är av väsentlig betydelse, liksom en redogörelse för hur den sökande har rett sig i arbetet. Om det å andra sidan är fråga om en mentalt sjuk person, är uppgifterna om hur den sökande har klarat sig i arbetet och om han t.ex. haft problem med sina chefer eller arbetskamrater av väsentlig betydelse när arbetsförmågan skall bedömas.

Om pensionssökanden och arbetsgivaren lämnar motstridiga uppgifter, kan pensionsanstalten be om tilläggsutredning t.ex. av företagshälsovården eller av en företrädare för företagets arbetarskyddsorganisation.

Uppgifter om en företagares arbete kan också erhållas på basis av de handlingar om företagarpensionsförsäkringen som finns på pensionsanstalten. Ibland kan det vara nödvändigt att skaffa tilläggsuppgifter av någon utanför företaget, t.ex. av kommunens näringsombudsman, pensionsanstaltens ombud, lantbruksnäringsmyndigheterna eller semesternämnden eller av dess sekreterare.

4.6.4

Utredning om tillgång till arbete

Innan pensionsanstalten fattar beslut om pension skall den försäkra sig om att möjligheterna till ändring av arbetsuppgifterna på arbetsplatsen eller till deltidsarbete har utretts. Före själva invalidpensionsavgörandet skall pensionsanstalten således vid behov av den tidigare arbetsgivaren ta reda på om arbetsgivaren kan erbjuda sådant arbete som sökanden kan utföra med sin återstående arbetsförmåga. Arbetsgivaren är likväl inte skyldig att ordna deltidsarbete eller omarrangera arbetsuppgifterna.

Sysselsättningsmöjligheterna kan också utredas tillsammans med arbetskraftsmyndigheterna.

De utredningar som nämnts ovan kan inte anses vara förutsättningar för beviljande av pension. Om sökanden i övrigt uppfyller villkoren beviljas pensionen.

8.10.2004

4.6.5

Hörande av part med anledning av tilläggsutredning

Parten skall beredas tillfälle att bli hörd om detta är uppenbart nödvändigt för bevakande av hans intressen (förvaltningslagen). Nödvändigheten att bli hörd prövas uttryckligen från partens synvinkel. Skyldigheten att höra parten gäller en sådan utredning som parten inte kan få av den som lämnar utredningen.

Sökanden behöver inte höras, t.ex. med anledning av sjukberättelser som fåtts från sjukhuset, utlåtande som lämnats av den behandlande läkaren eller av en läkare som undersökt den sökande eller resultaten av en rehabiliteringsundersökning. Den behandlande läkaren skall i samband med undersökningarna klarlägga för den sökande de omständigheter som gäller hans hälsa. Sjukhusen och undersökningsanstalterna sänder sjukberättelser och undersökningsresultat till patienten.

Sökanden blir hörd, om ett läkarutlåtande som kommit direkt till pensionsanstalten innehåller uppgifter som avviker från tidigare uppgifter, såsom uppgifter om förhållandena på arbetsplatsen, och de nya uppgifterna ser ut att leda till ett avgörande som är mindre fördelaktigt för sökanden än ett avgörande på basis av tidigare uppgifter.

På basis av handlingarna kan pensionsanstalten be om ett utlåtande över sökandes arbetsförmåga också av en utomstående sakkunnigläkare. Om utlåtandet står i strid med en tidigare utredning eller innehåller motiveringar som inte framförts tidigare och dessa omständigheter ser ut att leda till avslag på ansökan, skall den sökande höras.

Cirkulär Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring

4.7

Bosättning och arbete utomlands

I pensionsansökan frågas om sökanden har arbetat eller bott utomlands. Om sökanden uppger att han har arbetat eller bott utomlands, skall han fylla i en särskild blankett U (ETK/KELA 7110r, bilaga 6). I kapitel 13 redogörs för sökande av pension från utlandet.

8.10.2004

5

AVGÖRANDE AV ANSÖKAN

Bedömningen av arbetsförmågan enligt arbetspensionslagarna samt bedömningen av behovet av och möjligheterna till rehabilitering kräver i allmänhet en mångsidig prövning av helheten med hänsyn till pensions-sökandens hela livshistoria, arbetserfarenhet och de sociala faktorer samt de begränsningar som sjukdomen, handikappet eller skadan medför och den arbetsförmåga som eventuellt återstår trots dessa.

I kapitel 2 redogörs för förutsättningarna för invalidpension utgående från invaliditetsdefinitionen samt faktorer som ska beaktas vid bedömningen av arbetsförmågan. I punkt 2.7 redogörs för de faktorer som inverkar på bedömningen när sökanden skall beviljas full invalidpension och när delinvalidpension skall beviljas.

Yrkesinriktad rehabilitering

Om det vid handläggningen av pensionsansökan konstateras att sökandens arbetsförmåga kommer att fortgå utan rehabiliteringsåtgärder eller att sökanden utan rehabilitering riskerar att bli arbetsoförmögen under de närmaste fem åren och har förutsättningar att få arbetspensionsrehabilitering, underrättas sökanden om detta i ett brev. Till brevet fogas anvisningar om yrkesinriktad rehabilitering samt en blankett för ansökan om rehabilitering (Mini-K-blankett), eftersom yrkesinriktad rehabilitering skall sökas på en särskild blankett för ändamålet.

Se närmare i cirkulär A 7/2004, Arbetspensionsrehabilitering, om bedömningen av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna och annat i anslutning till yrkesinriktad rehabilitering enligt arbetspensionslagarna.

Om sökanden inte uppfyller förutsättningarna för rehabilitering eller om rehabiliteringen har avbrutits eller upphört på grund av en långvarig sjukdom, och sökanden anses vara arbetsoförmögen i minst ett års tid på det sätt som avses i arbetspensionslagarna, med beaktande också av den tid som redan förflutit, beviljas sökanden rehabiliteringsstöd eller invalidpension.

5.1

Den tid för vilken pension beviljas

5.1.1

Invalidpension tills vidare

Invalidpension beviljas tills vidare, om det är sannolikt att sökanden inte kan återgå till arbetslivet med hjälp av vård eller rehabilitering. Även om

8.10.2004

pensionen har beviljats tills vidare, är pensionstagaren skyldig att anmäla till pensionsanstalten om ändringar som inverkar på rätten till pensionen.

När invalidpension beviljas en person som närmare sig pensionsåldern beviljas pensionen oftast tills vidare.

5.1.2

Invalidpension som rehabiliteringsstöd för viss tid

Om sökandens arbetsförmåga kan åtminstone delvis återställas med hjälp av vård eller rehabilitering, beviljas invalidpension för viss tid, dvs. i form av rehabiliteringsstöd. Rehabiliteringsstöd beviljas för att främja arbetstagarens rehabilitering för den tid som det kan bedömas att arbetstagaren är förhindrad att utföra sitt förvärvsarbete på grund av arbetsoförmåga.

När man skall avgöra om rehabiliteringsstöd skall beviljas bör man särskilt fästa avseende vid om den framlagda rehabiliteringsplanen är realistisk.

Om yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder sätts in för rehabiliteringsstödtagaren, kan delinvalidpensionen betalas som fullt rehabiliteringsstöd också för en kortare tid än ett år.

En arbetsoförmögen arbetstagare kan också beviljas rehabiliteringsstöd medan en vård- eller rehabiliteringsplan görs upp. Också då förutsätts det att arbetsoförmågan kan uppskattas fortgå i sammanlagt minst ett år från det att den började.

När ett beviljande beslut om rehabiliteringsstöd följer den rehabiliteringsplan som uppgjorts för sökanden, behöver beslutet inte motiveras särskilt. Om däremot den behandlande läkarens ståndpunkt har varit att sökanden är varaktigt arbetsoförmögen och pensionsanstalten beslutar att rehabiliteringsstöd skall beviljas, förutsätts att beslutet motiveras. Av motiveringen skall framgå om rehabiliteringsstödet har beviljats på grund av att sökandens arbetsförmåga ännu kan återställas med hjälp av vård, eller om stödet har beviljats för den tid det tar att göra upp en rehabiliteringsplan eller tills de yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärderna verkställs.

Rehabiliteringsstöd som fortsätter under flera år är i allmänhet motiverat bara när det är fråga om yrkesinriktad rehabilitering, till exempel för att stödja utbildning som pågår en längre tid.

Ifall arbetsoförmågan har uppkommit till följd av en trafikolycka eller olyckshändelse, bör tidpunkten för när rehabiliteringsstödet upphör fast-

8.10.2004

ställas så att den motsvarar den tid som har fastställts i trafikförsäkrings- eller olycksfallsförsäkringsbolagets ersättningsbeslut. Rehabiliteringsärendet sköts i dessa fall av trafik- eller olycksfallsförsäkringsbolaget.

5.2

Faktorer som inverkar på pensionsbeloppet

Syftet med invalidpensionen är att trygga en rimlig inkomstnivå också när arbetsoförmågan antingen helt eller delvis hindrar arbetstagaren från att fortsätta förvärvsarbete. Detta syfte uppnås bäst när arbetsoförmågan börjar vid en tidpunkt då också återstående tid kan beaktas i invalidpensionen, och de pensionsgrundande inkomsterna för den återstående tiden motsvarar sökandens stabiliserade inkomstnivå.

När exempelvis delinvalidpension beviljas personer som delvis ännu är med i arbetslivet, beräknas inkomsterna för den återstående tiden på basis av de inkomster som motsvarar sökandens stabiliserade inkomstnivå.

Också begränsningsbestämmelsen i arbetspensionslagarna före lagändringen år 2005 syftar till att säkerställa att pensionen är i rätt proportion till inkomstnivån. (se punkt 5.2.2)

När pensionsfallet har inträffat 31.12.2005 eller tidigare är tidpunkten för pensionsfallet utslagsgivande när det gäller att avgöra om återstående tid skall beaktas i pensionen och hur stort beloppet på pensionen för återstående tid blir. För unga som blivit arbetsoförmögna före 23 års ålder beror redan rätten till invalidpension på om de har rätt till pension för återstående tid.

När det är fråga om invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare, ingår återstående tid i princip alltid i pensionen, men också i sådana fall inverkar pensionsfallstidpunkten på till vilket belopp inkomsterna för återstående tid skall beaktas.

5.2.1

Pensionsfallet för invalidpension

I fråga om invalidpension inträffar pensionsfallet den dag då arbetsoförmågan börjar. Tidpunkten för när arbetsoförmågan började baserar sig i huvudsak på medicinska faktorer. Avseende skall också fästas vid andra omständigheter, framför allt vid den tidpunkt då förvärvsarbetet har upphört. När tidpunkten för arbetsoförmågans inträde lämnar rum för tolkning, skall man eftersträva ett avgörande där den pension som beviljas står i rätt proportion till sökandens arbetshistoria och arbetsförtjänster.

8.10.2004

I vissa fall kan det i efterhand konstateras att det kanske redan i årtal har förekommit avbrott i pensionssökandens arbete på grund av sjukdom. Av den anledningen har inkomstnivån länge varit lägre än den tidigare stabiliserade inkomstnivån. På grund av sitt försämrade hälsotillstånd har sökanden kanske också bytt arbetsplats eller bytt arbetsuppgifter i sin tidigare anställning, med lägre lön som följd. I sådana fall kan man vid avgörandet komma till rätt invalidpensionsnivån, till exempel om arbetsoförmågan anses ha börjat vid den tidpunkt då sökandens inkomstnivå har sjunkit så mycket att sänkningen berättigar till delinvalidpension. Pensionen betalas dock inte ut retroaktivt för en längre tid än ett år före ansökan om pension.

Om sökanden först har varit arbetsoförmögen en kortare tid än ett år på grund av någon sjukdom och därefter igen arbetsoförmögen på grund av en ny sjukdom, så att arbetsoförmågan sammanlagt pågår över ett år, anses arbetsoförmågan ha pågått utan avbrott och börjat när den första sjukdomen började.

Ibland måste pensionsansökan avslås på grund av att det inte kan anses ha skett en sådan förändring i sökandens arbetsförmåga som kan konstateras som ett pensionsfall enligt arbetspensionslagarna. I sådana fall är det fråga om personer, vilkas arbete totalt sett varit obetydligt och kortvarigt och sådant som faller inom ramen för skyddat arbete.

5.2.2

Tillämpning av begränsningsbestämmelsen

Om arbetsoförmågan beror på en sjukdom, ett lyte eller en skada, som arbetstagaren led av redan när anställningsförhållandet började, har han rätt till invalidpension på basis av detta anställningsförhållande endast om han har blivit arbetsoförmögen tidigast ett år efter det att anställningsförhållandet började.

Denna s.k. begränsningsbestämmelse i 4 § 4 mom. APL gäller till utgången av år 2004. På grund av ikraftträdelsebestämmelsen i lagändringen i början av år 2005 tillämpas den emellertid på invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare.

Anställningsförhållanden som har pågått under året innan arbetsoförmågan började kan således med hjälp av begränsningsbestämmelsen väljas bort från anställningsförhållanden som berättigar till invalidpension. Då fastställs pensionen för återstående tid på grundval av arbetstagarens tidigare stabiliserade inkomstnivå, och sjukdomen inverkar således inte minskande på pensionen. Begränsningsbestämmelsen kan inte tillämpas på anställningsförhållanden som har pågått över ett år.

8.10.2004

Genom begränsningsbestämmelsen kan man å andra sidan också hindra att invalidpension betalas till personer som lider av en sjukdom som har börjat redan före anställningsförhållandet och som medför arbetsförmåga efter endast en kort tid i arbetet. Folkpensionssystemet svarar för pensionsskyddet för en sådan person som varit endast en kort tid i arbetslivet.

Avsikten med begränsningsbestämmelsen är också att förhindra direkta spekulationer.

När begränsningsbestämmelsen tillämpas bör man beakta att bestämmelsens mål och mening är att komma till ett rättvist slutresultat. Om pensionssökanden har en lång, enhetlig arbetshistoria, bör tillämpningen av begränsningsbestämmelsen i princip inte leda till fribrevspension.

Begränsningsbestämmelsen har samma ordalydelse både i den offentliga och i den privata sektorns pensionslagar. Även om avgörandena träffas separat, skall pensionsärendet för en försäkrad som omfattas av bägge systemen undersökas som en helhet också i fråga om begränsningsbestämmelsen. Det är därför viktigt att pensionsanstalterna förhandlar sinsemellan innan de ger pensionsbesluten.

I KAPL beaktas begränsningsbestämmelsen och sjukdomens inverkan på samma sätt som i APL. KAPL-lönerna för anställningsförhållanden som börjat under det sista året innan arbetsförmågan började räknas inte med i pensionen, om sjukdomen har börjat före dem (5 c § 1 mom. KAPL). I 4 § KoPL ingår en hänvisning till 5 b § KAPL. Även begränsningsbestämmelsen i KAPL har upphävts i samband med 2005 års pensionsreform.

I FöPL och LFöPL finns hänvisningar till begränsningsbestämmelsen i APL. En bestämmelse som motsvarar begränsningsbestämmelsen i APL ingår också i 11 § 5 mom. SjöPL, i 9 § 6 mom. StPL och i 24 § 4 mom. KomPL. Även bestämmelserna i SjöPL, StPL och KomPL gäller till utgången av år 2004.

Sjukdomsbegreppet när begränsningsbestämmelsen tillämpas

Tillämpning av begränsningsbestämmelsen kan komma i fråga, förutsatt att sökanden enligt medicinsk bedömning har lidit av sjukdomen redan när anställningsförhållandet började. Sjukdomen i sig är emellertid inte en tillräcklig orsak för att begränsningsbestämmelsen skall kunna tillämpas. Dessutom förutsätts att sjukdomen uppenbart har inverkat menligt på arbetstagarens normala arbetsinsats.

8.10.2004

Sjukdomens inverkan skall synas i arbetet mycket snart efter det att anställningsförhållandet började. Om arbetet har blivit mycket kortvarigt, kan det betraktas som arbete som utförts som arbetsoförmögen.

När avgörandet träffas jämförs de medicinska faktorerna med uppgifterna om arbetsinsats. Pensionsanstalten ber arbetsgivaren, t.ex. den sökandes närmaste chef, som på nära håll följt den sökandes arbete, om en utredning över arbetskvaliteten och sjukfrånvaron. Hur sökanden redde sig i sitt arbete i slutskedet av det tidigare anställningsförhållandet kan också vittna om arbetsförmågan i början av det följande anställningsförhållandet.

5.2.3

Arbetsprövning

När en arbetstagare som varit invalidpensionerad återgår till arbetet, men arbetsperioden blir kortvarig på grund av sjukdom, kan man anse att återgången till arbetet har misslyckats. Det här kan ta sig uttryck i t.ex. riklig sjukfrånvaro. Om personen inte har klarat av sitt arbete, kan också en längre arbetsperiod betraktas som arbetsprövning. Efter en sådan arbetsprövning kan invalidpension beviljas utan avbrott från det att den tidigare invalidpensionen upphörde.

Ny invalidpension kan också beviljas på tidigare grunder. Beviljande av ny invalidpension på tidigare grunder beskrivs i kapitel 9, Ny invalidpension efter avslutad invalidpension eller rehabiliteringspenning.

5.2.4

Den återstående tiden när pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare

I fråga om invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar före 1.1.2006, tillämpas bestämmelserna om rätt till återstående tid och bestämmelserna om fastställande av anställnings- och tjänsteförhållanden som grund för återstående tid i 6 a och 6 b § APL samt motsvarande bestämmelser i 7 och 7 a § KAPL och i 12 a och 12 b § SJPL, vilka gäller till utgången av år 2004. I LFöPL och FöPL hänvisas till bestämmelserna i APL om rätt till och förutsättningarna för återstående tid. I KoPL hänvisas till KAPL. Bestämmelser om återstående tid i samband med statliga och kommunala anställningar finns i 5 a och 5 b § StPL och i 53-58 § KomPL, vilka gäller till utgången av år 2004.

Förutsättningarna för återstående tid

För att återstående tid skall kunna beaktas i pensionen, förutsätts att arbetstagaren har varit bosatt i Finland under minst fem år innan arbetsoförmågan inträffade (6 a § 5 mom. APL). Försäkrings- eller bosätt-

8.10.2004

ningsperioder i ett avtalsland kan jämföras med bosättning i Finland, se punkt 13.1.3. Av särskilda skäl kan Pensionsskyddscentralen besluta att invalidpensionen kan beviljas som heffektiv pension, även om villkoret om fem års bosättning inte uppfylls.

Rätten till återstående tid förutsätter dessutom alltid att arbetstagaren har haft ett lagstadgat pensionsskydd i Finland i minst 12 månader under de 10 senaste kalenderåren före pensionsfallsåret (6 a § 1 mom. APL). Vid beräkningen av denna tid beaktas också tiden före 23 års ålder. Bestämmelsen gäller både förvärvsarbete i Finland och arbete utomlands som utsänd arbetstagare. I de 12 månaderna godtas däremot inte försäkringsperioder i andra EU/EES-länder.

I 5 § KAPL finns motsvarande bestämmelser som i 6 a § 1 och 5 mom. APL. I KoPL hänvisas till denna paragraf i KAPL.

Enligt APL skall återstående tid, dvs. tiden från pensionsfallet fram till ålderspensionsåldern beaktas, om arbetsoförmågan har börjat medan anställningsförhållandet pågick eller innan det har förflutit 360 dagar från det att anställningsförhållandet upphörde. Denna efterkarenstid förlängs enligt 6 a § 2 mom. APL av:

- 1) studieledighet som avses i lagen om studieledighet (273/79);
- 2) personligt stöd som beviljas för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning enligt lagen om utbildnings- och avgångsbidragets fonden 537/90 (från och med 1.1.2003 lag om utbildningsfonden 1306/2002);
- 3) dagar med utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90);
- 4) dagar med dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller dagar med arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd (från och med 1.1.2003 ingår bägge förmånerna i den nya lagen om utkomstskydd för arbetslösa 1290/2002) för högst 180 dagar, sammanlagt dock för högst det antal dagar som motsvarar maximumantalet dagar enligt 26 § (6 kap. 7 § i den nya lagen) lagen om utkomstskydd för arbetslösa.
- 5) dagar med rehabiliteringspenning enligt en lag eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. APL eller enligt lagen om rehabiliteringspenning eller av dagar med ersättning för inkomstbortfall enligt bestämmelserna om rehabilitering i olycksfalls- eller trafikförsäkring; eller
- 6) dagar med dagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63) under de tre sista åren närmast innan den arbetsoförmåga som avses i

8.10.2004

denna lag började; med dessa dagar jämställs dagar för vilka dagpenning skulle ha betalats, om inte arbetstagaren hade fått motsvarande ersättning på grund av arbetsoförmåga till följd av en sjukdom, ett lyte eller en skada som avses i 27 § 1 mom. sjukförsäkringslagen eller ersättning enligt någon annan lag.

Arbetstagaren behåller sin rätt till återstående tid på basis av barnavårdstid i högst nio års tid om han eller hon fått moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen för ett sådant barn under tre år som avses i 4 a § 1 mom. APL eller hemvårdsstöd enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn i hemmet. Denna bestämmelse är subsidiär. Om återstående tid redan räknas till godo enligt grundregeln, tillämpas inte bestämmelsen om barnavårdstid. (TEL 6 a § 4 mom.)

Om en 57 år fylld arbetstagare har fått inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning utöver 500 dagar (s.k. tilläggsdagar enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa) och har rätt till återstående tid på den 1 tilläggsdagen eller när 10-månadersanställningen börjar, räknas här efter inte längre de ovan avsedda 360 dagarna, utan rätten till återstående tid kvarstår oberoende av dem. Till vilken anställning den återstående tiden skall fogas beskrivs närmare i Pensionsskyddscentralens meddelande 5/2001 (endast på finska).

Enligt KAPL och KoPL skall lönen för den återstående tiden beaktas, om arbetstagaren under de 540 dagar som föregått den sjukdom som är orsak till arbetsoförmågan har förtjänat KAPL- eller KoPL-löner till ett visst gränsbelopp. KAPL- och KoPL-gränsbeloppen är 2 894,17 euro enligt 2004 års index. När lönen för den återstående tiden fastställs fäster man i KAPL och KoPL således, till skillnad från APL, avseende vid när sjukdomen började. Tiden på 540 dagar förlängs under samma förutsättningar som i APL.

När återstående tid fastställs enligt FöPL och LFöPL tillämpas motsvarande bestämmelser som i APL.

Anställningsförhållande eller företagaverksamhet som grund för återstående tid

Återstående tid ansluts till det sista anställningsförhållandet eller perioden av företagaverksamhet som har pågått minst sex månader under de 360 dagar som föregått arbetsoförmågans inträde. Om sådant förvärvsarbete inte finns, ansluts den återstående tiden till det första anställningsförhållandet eller perioden av företagaverksamhet som pågått minst en månad under denna period och som ger rätt till återstående tid. Inom arbetspensionssystemet går denna bestämmelse under benämningen "flottörsbestämmelsen".

8.10.2004

Avsikten med flottörsbestämmelsen är att den återstående tiden endast i undantagsfall skall kunna anslutas till ett kort anställningsförhållande eller en kort period med företagaverksamhet, eftersom arbetsförtjänsten för dessa perioder kan avvika från den stabiliserade inkomstnivån.

När återstående tid ansluts till ett APL-anställningsförhållande som har pågått en kortare tid än sex månader, beräknas pensionslönen för den återstående tiden enligt 7 b § APL som en utjämningslön, som är det vägda medeltalet av pensionslönerna för flera anställningsförhållanden som föregått pensionsfallet. Pensionslönen för den intjänade tiden bestäms även för kortvariga anställningsförhållanden på normalt sätt.

Bestämmelserna i StPL och KomPL motsvarar i huvudsak bestämmelserna i APL.

Rätten till återstående tid på basis av en viss förvärvsperiod upphör när personen får rätt till återstående tid på grundval av en ny förvärvsperiod.

Men enligt lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för äldre arbetstagare (lag om förbättrande av sysselsättningsförutsättningar för 55 år fyllda arbetslösa, sådan lagen lyder från 1.1.2000) behåller 55 år fyllda arbetstagare rätten till pension för återstående tid på basis av ett tidigare anställningsförhållande när arbetstagaren har varit arbetslös arbetssökande på Arbetskraftsbyrån i minst 30 dagar och efter det att anställningsförhållandet eller företagaverksamheten har upphört inleder ett nytt anställningsförhållande som pågår högst 10 månader. Rätten till återstående tid granskas endast i början av den högst 10 månader pågående anställningen, om personen har flera s.k. 10-månadersanställningar. Se närmare Juridiska avdelningens meddelande 5/2001, 1. lisäpäivä, 10-työsuhteet ja tulevan ajan liittäminen (1 tilläggsdagen, 10-anställningsförhållanden och anslutning av återstående tid (endast på finska)

Lönen för återstående tid i KAPL

Om arbetstagaren efter ett APL-anställningsförhållande som pågått minst sex månader i sitt KAPL- eller KoPL-arbete förtjänar åtminstone det övre gränsbeloppet, upphör rätten till heffektiv invalidpension på basis av APL-anställningsförhållandet. Det övre gränsbeloppet enligt KAPL och KoPL uppgår till 2894,17 euro enligt 2004 års index. Arbetstagaren har delvis kunnat förtjäna KAPL- eller KoPL-löner vid sidan av ett APL-anställningsförhållande eller helt och hållet efter det att APL-anställningen upphört. Gränsbeloppet skall likväl förtjänas innan den sjukdom som är den huvudsakliga orsaken till arbetsoförmågan börjar.

8.10.2004

När lönen för återstående tid enligt KAPL eller KoPL räknas ut lägger man till KAPL- eller KoPL-lönerna de APL-löner som har förtjänats under samma år, när arbetstagaren inte har rätt till återstående tid med stöd av någon annan lag. Om den återstående tiden inte kan fastställas enligt APL på grund av KAPL- eller KoPL-lönerna, ersätts lönen för återstående tid enligt KAPL eller KoPL med APL-pensionslönen, om denna är större. På motsvarande sätt förfar man om den återstående tiden på grund av KAPL- eller KoPL-lönerna inte kan fastställas med stöd av LFöPL eller FöPL (7 a § 2 mom. KAPL och 7 b § 7 mom. KAPL och 4 § KoPL).

Cirkulär A 12/96, Beräkning av KoPL-pension 1.1.1996

Cirkulär A 7/98, Korttidsanställningar och återstående tid fr.o.m. 1.1.1998

Samtidiga anställningar

Arbetstagaren kan samtidigt ha två eller flera anställningsförhållanden eller samtidigt omfattas av APL och någon annan arbetspensionslag. Då kan han eller hon ha rätt till återstående tid på basis av två eller flera anställningsförhållanden eller perioder med företagaverksamhet. Förutsättningen är att de samtidiga anställningsförhållandena eller företagaperioderna har pågått samtidigt i minst sex månader (6 b § APL).

Rätt till återstående tid kan uppstå både på basis av APL- och KAPL- eller KoPL-anställningsförhållandet, om arbetstagaren medan APL-arbetsförhållandet pågår förtjänar det övre gränslönet i KAPL- eller KoPL-arbete innan han insjuknar. Arbetstagaren har rätt till återstående tid både enligt KAPL och enligt LFöPL, om han i sitt KAPL-arbete har förtjänat det lägre gränslönet enligt 7 § 1 mom. KAPL, dvs. 723,60 euro enligt 2004 års index innan han insjuknade. För att också få rätt till återstående tid både enligt LFöPL och KoPL har det sedan 1.1.1998 räckt att arbetstagaren, innan han insjuknade, har förtjänat det nedre gränslönet enligt KoPL, dvs. 723,60 euro enligt 2004 års index.

Cirkulär A 14/89, Återstående tid och lön för återstående tid

Cirkulär A 4/92, Ändringen angående återstående tid 1.10.1991

Juridiska avdelningens meddelande 2/84/T, Beviljande av återstående tid i samtidiga anställningsförhållanden (enbart på finska)

Cirkulär A 13/98, Bestämmande av vilken anstalt som skall avgöra pensionsansökan

8.10.2004

Cirkulär A 7/98, Korttidsanställningar och återstående tid fr.o.m. 1.1.1998

Cirkulär A 47/2003, Tillämpning av principen om sista anstalt (VILMA)

Cirkulär C 2/99 Behandlingen av ansökan och anmälningstrafiken till ansökningsregistret

Se även essä 5, Flottörsbestämmelsen i PSC:s lagdatabas på webben

5.2.5

Den återstående tiden när pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare

I pensionsreformen år 2005 ändras bestämmelserna både om fastställande av återstående tid och fastställande av inkomsterna för återstående tid.

Rätten till pension för återstående tid ändras så att i regel alla invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare, innehåller återstående tid. En förutsättning är i alla fall att arbetstagaren under det år då arbetsoförmågan började och de omedelbart föregående tio kalenderåren har haft minst 12 566,70 euro (enligt 2004 års index) i sådana arbetsförtjänster som omfattas av en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom.

Arbetstagaren har rätt att gå i ålderspension från början av månaden närmast efter 63-årsdagen. Som återstående tid i invalidpensionen beaktas således tiden till utgången av den månad då arbetstagaren fyller 63 år.

Enligt 2005 års bestämmelser tillväxer det inte någon pension för löner och socialförmåner för oavlönade perioder som betalats under det år då arbetsoförmågan inträffade. Därför beaktas den återstående tiden från ingången av det år då arbetsoförmågan började.

Bara i det fall att personen inte har rätt till återstående tid (gränsbeloppet 12 566,70 euro uppnås inte), är arbetsförtjänsterna pensionsgrundande till utgången av pensionsfallsmånaden. Förmåner för oavlönade perioder är pensionsgrundande endast till utgången av det år som föregår pensionsfallet.

Till pension för återstående tid berättigar enligt huvudregeln arbetsförtjänsterna under de fem kalenderår som närmast föregått pensionsfallsåret (granskningsperiod för återstående tid), justerade med en lönekoeficient. Hit hör också de inkomster som ligger till grund för förmåner som betalats för oavlönade perioder, justerade med en lönekoeficient. Granskningsperioden omfattar också dagpenning och arbetsmarknads-

8.10.2004

stöd enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa samt arbetskraftspolitiskt vuxenutbildningsstöd och utbildningsdagpenning till beloppet av grunddagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa samt grundstöd enligt lagen om offentlig arbetskraftsservice, beaktade till beloppet av 1047,22 euro (enligt 2004 års index) per månad. På samma sätt beaktas också dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, om den har beviljats till beloppet av grunddagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. En företagares vuxenutbildningsstöd beaktas i inkomsterna för återstående tid till beloppet av 523,61 euro (enligt 2004 års index).

Om arbetstagaren har blivit arbetsoförmögen före 23 års ålder, räknas granskningsperioden från början av månaden närmast efter 18-årsdagen till utgången av den månad då arbetsoförmågan började (7 d § 2 mom. APL). Också i detta fall räknas den återstående tiden från början av pensionsfallsåret till utgången av den månad då pensionstagaren fyller 63 år.

Om arbetstagaren har haft arbetsförtjänster enbart under det sista året i granskningsperioden och/eller under pensionsfallsåret, beräknas inkomsten för återstående tid undantagsvis med beaktande av inkomsterna under det år då arbetsoförmågan började fram till utgången av pensionsfallsmånaden.

Om arbetstagaren har fått enbart socialförmåner och/eller pension under granskningsperioden, och har arbetsförtjänster under pensionsfallsåret, beräknas pensionen för återstående tid också i dylika fall med stöd av undantagsbestämmelsen. I inkomsten för återstående tid räknar man då med både arbetsförtjänsterna och de förmånsgrundande inkomsterna för pensionsfallsåret och de förmånsgrundande inkomsterna för de sociala förmånerna under granskningsperioden. Likaså beaktas också eventuell tidigare pensionsgrundande inkomst för återstående tid under granskningsperioden.

Om arbetstagarens inkomster under granskningsperioden varit lägre än den stabiliserade inkomstnivån på grund av att arbetstagaren vårdat barn som är under tre år, och pensionen därför blir minst 20 procent lägre än om arbetstagarens stabiliserade inkomst skulle användas som inkomst för den återstående tiden, använder man på arbetstagarens ansökan som inkomst för den återstående tiden den arbetsförtjänst som inte har minskat på grund av barnavårdstiden. I sådana fall beaktas arbetsförtjänsterna för de högst tio sista åren.

Övergången till det nya sättet att fastställa pensionen för återstående tid sker stegvis, så att pensionen för återstående tid bestäms första gången år 2006 delvis på basis av arbetsförtjänsterna före år 2005 och delvis på basis av arbetsförtjänsterna under år 2005. Som inkomster för

8.10.2004

år 2004 används då den pensionsgrundande lön, som omräknad till årsinkomst, pensionen för återstående tid enligt 2004 års bestämmelser skulle ha beräknats på, om arbetstagaren hade blivit arbetsoförmögen 31.12.2004. Om arbetstagaren inte hade haft rätt till återstående tid vid denna tidpunkt, anser man, när ny pension för återstående tid räknas ut, att arbetstagaren inte har haft några arbetsförtjänster under år 2004. Efter år 2006 lägger man till kalenderår som skall beaktas, ett år i sänder. I fråga om invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar år 2010 kommer således pensionen för återstående tid att basera sig på de fem hela kalenderår som föregår pensionsfallsåret.

Intjäningsprocenterna för återstående tid i invalidpensionen är till utgången av den månad då personen fyller 50 år 1,5 procent per år och efter det 1,3 procent i året till utgången av den månad då personen fyller 63 år. De nya intjäningsprocenterna tillämpas på invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.

Anvisningar om ändringarna i samband med pensionsreformen år 2005 i fastställande av pensionen för återstående tid och beräkningen av pensionen ges separat.

Till följd av ändringen i sättet att beräkna återstående tid har begränsningsbestämmelsen och flottörsbestämmelsen slopats, eftersom de är onödiga.

Bestämmelserna om pension för återstående tid i KAPL, KoPL, LFöPL och LFöPL motsvarar efter pensionsreformen år 2005 bestämmelserna i APL. Från ingången av år 2005 ändras dessutom bestämmelserna om återstående tid i SjPL, StPL och i KomPL så att de motsvarar ändringarna i APL.

5.3

Arbetsförmågans odelbarhet

Om arbetstagaren samtidigt har två eller flera anställnings- eller tjänsteförhållanden eller perioder av företagaverksamhet, beaktas hela förvärvsverksamheten när det avgörs om han skall anses vara arbetsoförmögen. Om sökanden således av hälsoskäl är tvungen att lämna en del av sina arbetsuppgifter och således betraktas som arbetsoförmögen, skall pension i enlighet med principen om arbetsförmågans odelbarhet också beviljas på basis av det arbete som han fortfarande utför. Arbetsförmågan bedöms i detta fall på basis av det arbete som kan anses vara sökandens huvudsaliga yrke.

Den offentliga sektorns pensionsanstalt kan likväl inte alltid i sina avgöranden iaktta principen om arbetsförmågans odelbarhet, trots att det är den privata sektorns pensionsanstalt som har beviljat den

8.10.2004

huvudsakliga pensionen. Det här beror på att det enligt den offentliga sektorns pensionsbestämmelser inte är möjligt att bevilja pension, om förvärvsarbetet fortsätter inom den offentliga sektorn och arbetsförmågan bedöms enligt den yrkesbaserade invaliditetsdefinitionen.

Principen om arbetsförmågans odelbarhet har grundat sig på det faktum, att om pension inte skulle beviljas på basis av den anställning som sökanden fortfarande utför, skulle det pågående anställnings- eller tjänsteförhållandet eller företagarkerksamheten, när sökanden till exempel senare beviljas ålderspension, endast berättiga till den fribrevspension som tjänats in fram till invalidpensionsfallet, eftersom ett anställningsförhållande eller en företagarkerksamhet som pågår vid sidan av heffektiv invalidpension inte längre är pensionsgrundande efter arbetsförmågans inträde. Detta är situationen enligt 2004 års gällande lag.

Till följd av pensionsreformen år 2005 skall 18–68-åriga personers förvärvsarbete från och med 1.1.2005 alltid försäkras och vara pensionsgrundande också när personen får invalidpension som inkluderar återstående tid. Denna bestämmelse gäller också pensionstagare, vilkas pension har beviljats eller beviljas enligt de gamla bestämmelserna.

5.4

Utlösningssprincipen

5.4.1

Utlösningssprincipen före VILMA-förfarandet

StPL, KPS och SjöPL har innehållit en bestämmelse, enligt vilken den sökande har rätt till invalidpension efter avslutad anställning, om han eller hon har fått sådan i 8 § 4 mom. APL avsedd invalidpension som baserar sig på ett senare anställnings- eller tjänsteförhållande eller en senare företagarkerksamhet. Om den privata sektorns pensionsanstalt i egenskap av sista pensionsanstalt har avslagit pensionsansökan, har den offentliga sektorns pensionsanstalt förfarit på samma sätt.

Den privata sektorns arbetspensionslagar har inte innehållit någon utlösningssprincip. I praktiken har den pensionsanstalt inom den privata sektorn som svarar för fribrevet för tidigare anställningsförhållanden följt samma avgörande som har träffats av en annan pensionsanstalt inom förvärvspensionssystemet, när den andra pensionsanstalten svarar för den sökandes heffektiva pension.

Anvisningen har varit, att om sökanden senast har omfattats av exempelvis statens pensionssystem och tidigare varit anställd inom den privata sektorn, skall den privata sektorns pensionsanstalt följa Stats-

8.10.2004

kontorets avgörande, förutsatt att skillnaderna mellan invaliditetsdefinitionerna inte tvingar till ett avvikande avgörande (yrkesbaserad invaliditetsdefinition enligt pensionslagarna för den offentliga sektorn, 9 § 1 mom. och 9 c § 2 mom. StPL samt 24 § 1 mom. KomPL).

5.4.2

Utlösningbestämmelserna och utlösningprincipen efter VILMA:s ikraftträdelse

Från början av år 2004 tillämpas VILMA-principen på pensioner enligt den privata, statliga och kommunala sektorns samt enligt den evangelisk-lutherska kyrkans pensionssystem och på Folkpensionsanstaltens personalpensioner. Enligt denna princip avgör VILMA-anstalten pensionsansökan och ger en beslutssammanställning av sökandens samtliga pensioner enligt de pensionssystem som omfattas av VILMA-förfarandet (tillämpas på pensionsansökningar som blir anhängiga efter det att lagen trädde i kraft).

I samband med VILMA-bestämmelserna har villkoren för invalidpension enligt den privata sektorns arbetspensionslagar ändrats så att till dessa lagar har fogats en bestämmelse som utlöser rätten till invalidpension, dock begränsat (4 § 3 mom. APL, 10 d § APL). Begränsningen är förknippad med det förhandlingsförfarande som tillämpas i VILMA-ärenden om arbetsoförmåga.

VILMA-anstaltens beslutanderätt i ärenden som gäller invalidpension och individuell förtidspension är delvis olika, beroende på om den privata sektorns pensionsanstalt fungerar som sista pensionsanstalt eller om den offentliga sektorns pensionsanstalt fungerar som sista pensionsanstalt. Detta beror på att den offentliga sektorns arbetspensionssystem tillämpar både en allmän och en yrkesbaserad invaliditetsdefinition, medan den privata sektorns pensionssystem endast tillämpar en allmän invaliditetsdefinition.

Om endast den privata sektorns arbetspensionssystem beviljar pension med återstående tid, dvs. den privata sektorns pensionsanstalt fungerar som VILMA-anstalt, bedömer den ensamt sökandens arbetsförmåga och avgör rätten till invalidpension samt ger en beslutssammanställning.

Om den offentliga sektorns pensionsanstalt i egenskap av VILMA-anstalt har tillämpat den allmänna invaliditetsdefinitionen eller om den har tillämpat den yrkesbaserade invaliditetsdefinitionen och fribrevsbeloppet från den privata sektorn är högst tre gånger så stort som gränsbeloppet enligt APL, skall VILMA-anstalten inom den offentliga sektorn likaså ensamt bedöma sökandens arbetsförmåga, avgöra sökandens rätt till invalidpension och ge en beslutssammanställning.

8.10.2004

Om den offentliga sektorns pensionsanstalt tillämpar den yrkesbase-
rade invaliditetsdefinitionen och fribrevsbeloppen från den privata sek-
torn är mer än tre gånger så stort som gränobeloppet enligt APL, skall
VILMA-anstalten inom den offentliga sektorn förhandla om avgörandet
med den sista anstalten inom den privata sektorn.

Detta förhandlingsförfarande gäller emellertid inte de fall där sökanden
är anställd hos kommunen och omfattas av kommunens pensionssys-
tem och söker delinvalidpension medan anställningen pågår, eftersom
Kommunernas pensionsförsäkring i sådana fall tillämpar den allmänna
invaliditetsdefinitionen.

När det inte är fråga om en invalidpensionsansökan som omfattas av
VILMA-bestämmelserna (t.ex. återstående tid beviljas från två pensi-
onssystem), avgör de bägge pensionssystemens pensionsanstalter var
för sig sökandens pensionsrätt och ger varsitt beslut, om de inte kom-
mer överens om annat. I så fall tillämpas utlösningsprincipen som
gällde innan VILMA-bestämmelsen trädde i kraft.

5.4.3

Behandlingen av offentliga sektorns pensionsansökningar för 1944 –
1947 födda som har rätt till individuell förtidspension

Från början av år 2004 har endast år 1943 och tidigare födda arbets-
tagare rätt till individuell förtidspension från den privata sektorn från 58
års ålder. I regel gäller detta också inom den offentliga sektorns pensi-
onssystem.

Inom den offentliga sektorn har vissa 1944 – 1947 födda tjänsteinne-
havare och arbetstagare emellertid behållit sin rätt till individuell förtids-
pension också efter år 2003. Dock har tjänsteinnehavare och arbets-
tagare som är födda 1944 – 1946 och som haft rätt att välja den yrkes-
baserade pensionsåldern, men som inte har gjort det, fortfarande rätt till
individuell förtidspension från 58 års ålder. För 1947 födda tjänsteinne-
havare och arbetstagare, som uppfyller motsvarande villkor, är ålders-
gränsen för individuell förtidspension 59 år. Se tabellen i punkt 1.2.2.

Om en 1944 – 1947 född person har haft en anställning som omfattas
av den privata sektorns pensionssystem och före 60 års ålder ansöker
om individuell förtidspension från en pensionsanstalt inom den offent-
liga sektorn, kan denna pensionsanstalt när den granskar om sökanden
har rätt till individuell förtidspension inte samtidigt granska om sökanden
har rätt till invalidpension enligt den privata sektorns pensionslagar. Den
offentliga sektorns pensionsanstalt ger ett beslut om individuell förtids-
pension enligt det offentliga pensionssystemet, medan pensionsanstalt-
en inom det privata pensionssystemet avgör sökandens rätt till invalid-
pension och ger sedan ett beslut om denna rätt.

8.10.2004

Om pensionsansökan i sådana fall gäller enbart individuell förtidspension, underrättar den offentliga sektorns pensionsanstalt sökanden, när den ger ett beviljande förhandsbeslut om individuell förtidspension, att sökanden inte har rätt till individuell förtidspension för det arbete som omfattas av den privata sektorns pensionssystem. Den offentliga sektorns pensionsanstalt delar ut ansökan till den sista anstalten inom den privata sektorn för att behandlas som ett invalidpensionsärende först i det skede då personen meddelar att han eller hon går i individuell förtidspension efter det att han eller hon fått ett beviljande förhandsbeslut.

Om den offentliga sektorns pensionsanstalt beviljar individuell förtidspension till en 1944 – 1947 född pensionssökande som fyllt 60 år, skall den privata sektorns pensionsanstalt när den avgör ett invalidpensionsärende enligt 4 § 8 mom. APL beakta det offentliga pensionssystemets avgörande och dessutom vad som nämns i detta cirkulär om tillämpningen av 4 § 8 mom. APL (se punkt 2.6).

Märk väl att i de fall där den offentliga sektorns pensionsanstalt har beviljat individuell förtidspension och det privata pensionssystemet har beviljat invalidpension, börjar pensionerna i allmänhet vid olika tidpunkt. Om sökanden har fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, börjar invalidpensionen först efter det att primärtiden enligt sjukförsäkringslagen har gått ut. Däremot inverkar inte primärtiden på den individuella förtidspensionens begynnelsepunkt. Individuell förtidspension betalas således till sjukförsäkringsfonden för samma tid för vilken personen har fått sjukdagpenning. I allmänhet har de som får individuell förtidspension från det offentliga pensionssystemet emellertid endast rätt till fribrevspension från det privata pensionssystemet.

5.5

Arbetspension från utlandet

Om den huvudsakliga pensionen beviljats från något annat EU- eller EES-land eller från ett sådant land, med vilket Finland har ingått en överenskommelse om social trygghet, träffas avgörandena från fall till fall med beaktande av skillnaderna mellan ländernas invaliditetsdefinitioner. Den pensionsanstalt som beviljar fribrevet från Finland bör likväl följa det avgörande som träffats i det land som beviljar den huvudsakliga pensionen, om inte skillnaderna mellan invaliditetsdefinitionerna tydligt leder till ett annat avgörande. Se kapitel 13.

5.6

Förvägran eller minskning av invalidpension på grund av uppsåt eller grovt vållande

Enligt 8 b § 1 mom. APL skall invalidpension förvägras eller pensionen minskas om arbetstagaren uppsåtligen har förorsakat sin arbetsför-

8.10.2004

måga. Motsvarande bestämmelser ingår också i 8 § KAPF och 12 § LFöPF. I 17 § FöPL ingår en hänvisningsbestämmelse till APL. Detta förutsätter att det otvetydigt kan bevisas att avsikten att få pension har varit orsak till handlingen. I praktiken är det synnerligen svårt att ta fram bevis och det är ytterst sällan som bestämmelsen tillämpas.

Den pensionssökande hade kastat sig under ett tåg. Den arbetsoförmåga som detta medförde ansågs inte ha orsakats av en uppsåtlig handling, varför den sökande inte skulle förvägras pension eller pensionen minskas med stöd av 8 b § APL. FSD:s beslut 21.4.1977 (PSC26), Työeläke 4/77 (endast på finska)

5.7

Förfarandet med förhandsanmälningar till och förhandlingar med Folkpensionsanstalten

I syfte att undvika ogrundade, sinsemellan motstridiga invalidpensionsavgöranden mellan folkpensionssystemet och arbetspensionssystemet har ett s.k. förhandsanmälningsförfarande införts. Målet med förfarande är att anstalterna kommer till samma slutresultat vid bedömningen av pensionssökandens arbetsförmåga.

Arbetspensionslagarna och folkpensionslagen har olika syften: arbetspensionen ersätter uteblivna arbetsförtjänster medan folkpensionen tryggar en minimiinkomst. Av den anledningen skiljer sig också invaliditetsdefinitionerna från varandra. Trots skillnaderna mellan definitionerna är målet att undvika motstridiga avgöranden. Det skall finnas vägande skäl för sinsemellan olika avgöranden mellan systemen.

På grund av att folkpensionen är pensionsavhängig är det endast en del av pensionsansökningarna som gäller både arbetspensionssystemet och folkpensionssystemet. Därför ger anstalterna ett förhandsmeddelande om invalidpensionsavgörandet och eventuella förhandlingar mellan systemen förs endast i dessa fall.

Förhandsanmälningar, förhandlingar och kvitteringar med FPA sköts av endast en arbetspensionsanstalt. När det är fråga om pensionsavgöranden som omfattas av VILMA-förfarandet är denna anstalt VILMA-anstalt. I fråga om pensionsavgöranden där återstående tid skall fogas till arbete som försäkrats både i den privata och den offentliga sektorns pensionsanstalt, sköts förhandsanmälningen och förhandlingarna i första hand av den pensionsanstalt inom det pensionssystem som den sökandens huvudsyssla omfattas av.

FPA:s förhandsanmälningsstrafik sköts av folkpensionsanstaltens avdelning för pensioner och utkomstskydd.

8.10.2004

Förhandsanmälningstrafiken är meddelandebaserad. PSC fungerar som informationsförmedlare och styr de förhandsanmälningar som förmedlats av FPA till rätt arbetspensionsanstalt. Uppgifterna förmedlas satsvis en gång om dagen mellan arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten.

I regel omfattar förhandsanmälningsförfarandet alla beslut som gäller invalidpension, rehabiliteringsstöd och individuell förtidspension i de fall där den sökande ansökt om pension från båda systemen.

Arbetspensionsanstalten skickar emellertid inte någon förhandsanmälan eller för underhandlingar när ansökan om folkpension är ogrundad. Detta är fallet om arbetspensionsanstalten på basis av sina uppgifter kan bedöma att folkpension tydligen inte kommer att betalas.

Förhandsanmälningsförfarandet omfattar också sådana besvärsmål, där pensionsanstalten rättar sitt beslut i enlighet med 21 a § APL och där ett annat pensionssystem också har gett ett pensionsbeslut. Hit hör också fall där pensionsanstalten rättar sitt beslut med stöd av 21 d § 2 mom. och 21 e § APL (självrättelse av lagakraftvunnet beslut och rättelse av felaktigt beslut).

När pensionsanstalten har bildat sig en uppfattning om den pensionsökandes arbetsförmåga, sänder den en förhandsanmälan till pensionsanstalten inom det andra systemet. Om den mottagande pensionsanstalten kommer till samma avgörande, ger den sitt svar, dvs. ett kvitteringsmeddelande. Först efter detta ger systemen varsitt pensionsbeslut till den sökande.

Förslagen till avgörande kan skilja sig från varandra i fråga om pensionsslag, så att den ena anstalten föreslår beviljande av individuell förtidspension och den andra beviljande av egentlig invalidpension. Det här kan bl.a. bero på att den sökande har ansökt om olika pensioner. Målet är likväl att bägge systemen beviljar en pension av samma slag.

Förhandsanmälnings- och förhandlingsförfarandet gäller inte besvärinstanserna. Besvärinstanserna informerar sig likväl om varandras avgöranden innan de avgör ett ärende.

Beslut som inte heller omfattas av det egentliga förhandsanmälningsförfarandet är sådana provisoriska beslut, i vilka pensionsanstaltens ståndpunkt om den sökandes arbetsförmåga har ändrats medan besvär i ärendet är anhängiga. Också i dessa fall meddelas det andra pensionssystemet per telefon eller per e-post om avgörandet innan ett beslut ges. Samtidigt sänder pensionsanstalten läkarutlåtandena till det andra systemet, eller uppgifter om de läkarutlåtanden och övriga tilläggsutredningar som ligger till grund för det provisoriska beslutet.

8.10.2004

Någon förhandsanmälning ges inte heller när pensionsanstalten inte rättar sitt beslut på grund av besvär.

Pensionsanstalten skall utan dröjsmål meddela det andra systemets pensionsanstalt om avgörandet har ändrats i besvärsinstansen.

Om arbetspensionsanstalten exempelvis har anledning att misstänka att prövningsnämndens avgörande baserar sig på sådan avgörande information om sökandens omständigheter som inte framgår av handlingarna, kan arbetspensionsanstalten hos besvärsinstansen försöka höra sig för om de faktorer som inverkat på avgörandet och skaffa ny utredning. Med beaktande av den nya utredningen är det möjligt för pensionsanstalten att ge ett rättelsebeslut.

Personer om vilka besvärsinstanserna har kommit fram till motstridiga avgöranden på basis av samma utredningar, kan förmodligen betraktas som s.k. gränsfall vid bedömningen av arbetsförmågan. Ofta kan det ha varit fråga om omröstningsbeslut. Man kan anta att om det andra systemets besvärsinstans redan har träffat sitt avgörande, är det sannolikt att det motstridiga avgörandet baserar sig på en grundlig bedömning. Inom det ena systemet har man kanske fäst större avseende vid vissa faktorer än i det andra systemet, varmed man i avgörandet har kommit fram till olika ståndpunkter. I prövningsnämndens beviljande beslut kan det till exempel vara fråga om en person som skulle klara av ett arbete som motsvarar hans eller hennes arbetserfarenhet, men som har en mycket kort yrkesbana bakom sig och i övrigt har en sådan bakgrund att personen inte har realistiska möjligheter att få arbete.

Cirkulär C 05/98, Ennakkoilmoitus- ja neuvottelumenettely (Förhandsanmälning- och förhandlingsförfarandet; endast på finska)

Cirkulär A 37/96, Ansökan om folkpensions ändras 1.1.1997

8.10.2004

6

UTBETALNING AV PENSIONEN

Enligt 4 § 6 mom. APL betalas invalidpensionen, om inte något annat följer av 4 d §, från ingången av månaden närmast efter det att arbetsförmågan började. Invalidpensionen beviljas dock inte retroaktivt för längre tid än ett år före den månad som följer närmast efter ansökan om pension. Pensionen kan av giltiga skäl beviljas retroaktivt för också en längre tid än ett år (4 § 6 mom. APL, i kraft 1.1.2004).

Enligt 4 d § 1 mom. APL betalas invalidpensionen i allmänhet tidigast från början av den kalendermånad som närmast följer efter sjukdagpenningens primärtid.

6.1

Efter primärtiden

Full invalidpension och rehabiliteringsstöd börjar i allmänhet betalas ut efter det att primärtiden för sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen har gått ut (4 d § 1 mom. APL).

Om dagpenning har beviljats för över en månad, men primärtiden ännu inte har fastställts vid ansökan om pension, kan pensionsanstalten inte börja betala ut pensionen, utan den måste vänta tills primärtiden fastställs.

Om ansökan om sjukdagpenning är anhängig, inväntar pensionsanstalten ända till utgången av månaden närmast efter pensionsansökan uppgift om huruvida sökanden beviljats dagpenning för minst en månad.

Om den som ansökt om dagpenning söker ändring i sitt dagpenningsärende, skall pensionsanstalten inte invänta utgången av ändringsansökan, utan den skall iaktta den angivna primärtiden och ge sitt pensionsbeslut i enlighet med den. Om primärtiden ändras så att den upphör tidigare och pension skall betalas till pensionstagaren, skall pensionsanstalten ge ett rättelsebeslut.

Se närmare i kapitel 3 om sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen Sjukdagpenningens primärtid och pensionsansökan.

Cirkulär A 33/81, Ändringarna 1.1.1982 i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna.

Också sjukdagpenning från utlandet är primär i förhållande till invalidpensionen. För dagpenning som betalas från utlandet fastställs inte någon primärtid. Dock beaktas sådan utländsk förmån som motsvarar sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen på samma sätt som finsk

8.10.2004

sjukdagpenning när pensionens begynnelsestidpunkt skall fastställas. Invalidpensionen börjar således i regel först efter det att arbetstagaren har fått sjukdagpenning från utlandet i ett års tid. Se närmare i cirkulär A 39/95, Sjukdagpenning från utlandet och dess inverkan på när pensionen börjar.

6.2

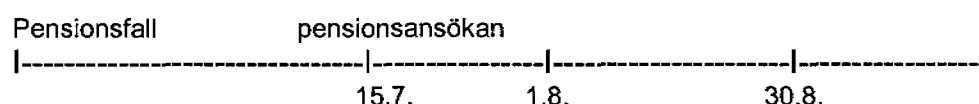
Från arbetsförmågans inträde

Pensionen kan betalas från början av kalendermånaden närmast efter det att arbetsförmågan började, om pensionsansökan har lämnats in innan dagpenning har betalats för de första 150 betalningsdagarna för sjukdagpenning. Det förutsätts likväl att det före utgången av den kalendermånad som följer på pensionsansökan inte har beviljats sådan dagpenning som betalas för minst en månad utan avbrott eller, om dagpenning har sökts först efter det att ansökan om arbetspension lämnades in, att det före utgången av den kalendermånad som följer på ansökan inte har beviljats sådan dagpenning som betalas för minst en månad utan avbrott eller, om dagpenningsansökan har avslagits, att det inte har beviljats sådan dagpenning som betalas för minst en månad utan avbrott och som hänför sig till tiden efter avslaget (TEL:n 4 d § 2 mom.).

Invalidpensionen betalas alltså från början av månaden närmast efter pensionsfallet, om pensionsansökan har lämnats innan dagpenning har betalats för de första 150 betalningsdagarna **och** om dessutom någon av följande villkor uppfylls:

- 1) Dagpenning har inte sökts eller dagpenning har beviljats för en kortare tid än en månad

det vill säga sökanden har inte före utgången av kalendermånaden närmast efter pensionsansökan beviljats sådan dagpenning som skall betalas för minst en månad utan avbrott.

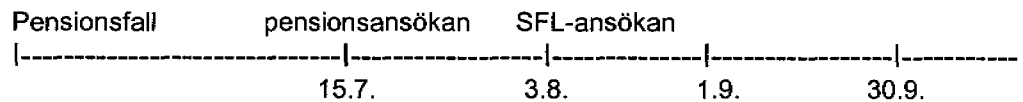


- 2) Dagpenning har sökts efter ansökan om arbetspension, men har inte beviljats för minst en månad

det vill säga dagpenning har sökts före utgången av kalendermånaden närmast efter pensionsansökan, men före utgången av kalendermånaden närmast efter ansökan om sjukdagpenning har sökanden inte beviljats sådan dagpenning som skall betalas för minst en månad utan av-

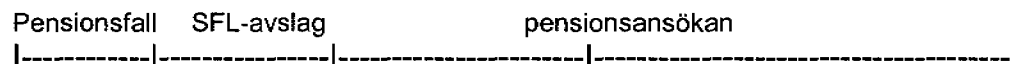
8.10.2004

brott och som hänför sig till tiden efter det att arbetsförmågan enligt arbetspensionslagarna började.



3) Ansökan om dagpenning har avslagits

det vill säga ansökan om dagpenning som hänför sig till tiden efter det att arbetsförmågan enligt arbetspensionslagarna började har avslagits, och den försäkrade har inte beviljats sådana dagpenning som skall betalas för minst en månad utan avbrott för tiden efter avslagsbeslutet.



Efter avslaget på ansökan om dagpenning kan det också uppstå en situation i likhet med alternativ 2. Dagpenningperioder före avslaget har ingen betydelse.

Eftersom någon primärtiden inte fastställs i de fall där den försäkrade fyller 63 före primärtiden på 150 dagar, beviljas invalidpensionen således från början av månaden närmast efter det att arbetsförmågan inträdde.

Delinvalidpension eller partiellt rehabiliteringsstöd börjar betalas ut i början av månaden närmst efter det att personen blev arbetsförmögen.

Invalidpensionen beviljas från början av månaden närmast efter arbetsförmågans inträde också när pensionen betalas som ett engångsbelopp. (4 d § 7 mom. APL)

Närmare om s.k. nolldagpenning i punkt 3.1.1, FSD:s beslut 3924/2000/405 (endast på finska).

6.2.1

Ålderspension i stället för invalidpension för 63 år fyllda

Från och med 1.1.2005 beviljas inte längre invalidpensioner för personer som fyllt 63 år, förutsatt att de inte redan får pension (arbetslöshetspension eller individuell förtidspension) som har fastställts med beaktande av återstående tid fram till 65 års ålder eller de inte kommer att beviljas invalidpension på tidigare grunder på grund av arbetsförmåga som börjat år 2005.

8.10.2004

Om arbetstagaren, när han eller hon söker invalidpension, redan har fyllt 63 år vid tidpunkten för invalidpensionsfallet, har sökanden rätt till ålderspension utan förtidsminskning i stället för invalidpension (L 886/2004, ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom.).

Eftersom arbetstagaren kan få sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen ännu efter 63-årsdagen, har bestämmelserna om sjukdagpenning och ålderspension preciserats för att undvika sammanfallande förmåner. Om arbetstagaren har sökt invalidpension och fyller 63 år innan den primärtid enligt 27 § sjukförsäkringslagen som fastställts för honom eller henne har gått ut, beräknas och beviljas pensionen som ålderspension i stället för invalidpension från början av månaden närmast efter 63-årsdagen. Se närmare i punkt 1.4.1 om avvikelser inom den offentliga sektorn.

Om personen beviljas ålderspension retroaktivt och sjukdagpenning har betalats för samma tid, betalas ålderspensionen till sjukförsäkringsfonden till ett belopp som motsvarar utbetald sjukdagpenning för samma tid. (19 c § 7 mom. APL)

Också enligt den tillämpningspraxis som gäller före pensionsreformen år 2005 beräknas och beviljas pensionen direkt som ålderspension i de fall där sökanden fyller 65 år under primärtiden. Se närmare i cirkulär A 33/81.

6.2.2

Från ålderspensionens begynnelsestidpunkt

Om utbetalningen av dagpenningen upphör under primärtiden på grund av att den ålderspension som arbetstagaren har beviljats enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som avses i 8 § 4 mom. APL börjar, får arbetstagaren full invalidpension från ålderspensionens begynnelsestidpunkt. Pensionen kan emellertid betalas ut tidigast från början av månaden närmast efter arbetsförmågans inträde. (4 d § 2 mom. APL, 15 a § SFL)

6.2.3

Efter rehabiliteringspenning

Invalidpensionen kan börja först från ingången av månaden närmast efter den månad då sökandens rätt till rehabiliteringspenning för den yrkesinriktade rehabiliteringstiden har upphört. Rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering som betalas för samma tid som invalidpensionen hindrar utbetalningen av pensionen, oberoende av om pensionen betalas enligt lagen om rehabiliteringspenning eller enligt någon annan lag eller pensionsstadga som avses i 8 § 4 mom. APL. Även

8.10.2004

prövningsbaserat rehabiliteringsunderstöd och partiell rehabiliteringspenning hindrar utbetalningen av invalidpension.

Invalidpensionen kan av vägande skäl börja betalas ut innan rehabiliteringspenningen har upphört. Enligt Regeringens proposition (RP 116/2002) kan invalidpension beviljas om utredningarna visar att det inte är möjligt att fortsätta rehabiliteringen eller att rehabiliteringen har avbrutits eller upphört på grund av långvarig sjukdom.

Om invalidpension beviljas retroaktivt, kan retroaktiv pension inte betalas ut för den tid under vilken arbetstagaren har fått rehabiliteringspenning enligt en lag eller pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. APL eller enligt lagen om rehabiliteringspenning (611/91) eller ersättning för inkomstbortfall enligt rehabiliteringsbestämmelserna inom olycksfalls- eller trafikförsäkringen (4 d § 6 mom. APL).

Utan giltigt skäl har man inte heller rätt till invalidpension från Folkpensionsanstalten för den tid rehabiliteringen pågår.

6.3

Ett år retroaktivt från ansökan

Om rehabiliteringsstöd/invalidpension inte har sökts i tid, kan stödet eller pensionen betalas retroaktivt för ett år, räknat från början av månaden närmast efter pensionsansökan (4 § 6 mom. APL). Dock kan pensionen av giltigt skäl beviljas retroaktivt för också en längre tid än ett år.

6.4

Av giltigt skäl retroaktivt för över ett år

Enligt den bestämmelse som gällt sedan början av år 2004 (4 § 6 mom. APL) kan pensionen av giltiga skäl beviljas retroaktivt för en längre tid än ett år före den månad som följer närmast efter ansökan om pension.

Såsom giltigt skäl anses, bl.a. när sökanden inte har haft möjlighet att söka pension tidigare. Som ett sådant skäl har FSD betraktat en situation, där sökanden hade skadat sig i en trafikolycka i Sovjetunionen 16.8.1978 och han hade dömts till frihetsstraff där. Efter att ha avtjänat frihetsstraff i två år, återvände han till Finland 23.7.1980. Han sökte invalidpension 26.9.1980. FSD ansåg att sökanden skäligen skall beviljas pension från början av månaden närmast efter arbetsoförmågans inträde och således retroaktivt för en längre tid än ett år. FSD motiverade sitt beslut med att konstatera att sökanden på grund av att han avtjänade frihetsstraff i Sovjetunionen inte hade haft möjlighet att söka pension innan han återvände till Finland (force majeure). Sökanden hade inte heller en sådan nära anhörig eller intressebevakare som

8.10.2004

avses i 19 b § APL och som hade kunnat söka pension på hans vägnar. (FSD 5.6.1984, 10089/89; endast på finska)

Som giltigt skäl kan också betraktas sådana fall, där en mentalt sjuk person på grund av sin sjukdom inte har förstått att söka pension eller söka fortsatt utbetalning av pensionen, trots att personen otvivelaktigt varit sjuk hela tiden och varit oförmögen att sköta sina ärenden.

Enbart okunskap är emellertid inte ett giltigt skäl.

Se närmare i punkt 7.9 om betalning av dröjsmålsförhöjning till invalidpensionen.

6.5

Utbetalning av pension retroaktivt till annan än pensionstagaren själv

Invalidpension eller rehabiliteringsstöd som beviljas retroaktivt kan komma att betalas också till någon annan än pensionstagaren själv. När en person beviljas primär förmån för samma tid för vilken personen redan har fått någon annan sekundär förmån, kan utbetalaren av den sekundära förmånen få regressrätt, dvs. återkravs rätt till den primära förmånen som beviljats senare för samma tid.

Retroaktivt beviljad pension kan komma att betalas till sjukförsäkringsfonden, pensionsanstalten (innehållning av FöPL- och LFöPL-försäkringspremie), till arbetsgivaren, arbetslöshetskassan, Folkpensionsanstalten, socialnämnden, Patientförsäkringscentralen, till institutionen i ett EU/EES-land, till institutionen i ett land som Finland har en överenskommelse om social trygghet med eller till utredningsmyndigheterna. Dessa fall har beskrivits närmare i cirkulär A 13/2003, Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv.

8.10.2004

7 UTFORMNING OCH MOTIVERING AV BESLUT OM INVALIDPENSION

De allmänna kraven angående beslutets struktur, utformning, innehåll och motivering beskrivs i cirkulär Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring.

I cirkulär A 47/2003, Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA), i punkt 4 redogörs för de krav som ställs på VILMA-beslutssammanställningen och beslutsförfarandet.

I detta cirkulär beskrivs särdragen i samband med invalidpensionsbeslut (beslutssammanställningar) och de krav som ställs på motiveringen av besluten.

Se närmare i punkt 13.1.4 om EU/EES-beslut.

7.1 Beviljande beslut om invalidpension (beslutssammanställning)

I ett beviljande beslut om invalidpension anges när pensionstagarens arbetsförmåga började, pensionens belopp, för vilken tid pensionen har beviljats och samtidigt också om pensionen har beviljats tills vidare eller som rehabiliteringsstöd, samt om pensionen har beviljats som full invalidpension eller som delinvalidpension.

Om pension betalas retroaktivt och retroaktiv pension skall betalas till en myndighet, en anstalt eller till någon annan instans, ges ett separat beslut om att pension betalas retroaktivt. Att ett separat beslut kommer att ges nämns i det egentliga beslutet.

I pensionsberäkningen som följer som bilaga till beslutet anges beräkningsgrunderna för pensionen och rehabiliteringsstödet.

I pensionsbeslutets uträkningsdel redogörs, t.ex. för att begränsningsbestämmelsen har tillämpats eller att återstående tid inte räknas till godo i pensionen. Detta kan bli aktuellt när pensionsfallet har inträffat 31.12.2005 eller tidigare. Om begränsningsbestämmelsen har tillämpats, skall också tidpunkten för när sjukdomen har börjat anges i beslutet.

I den egentliga beslutsdelen eller i uträkningsdelen nämns alla de yrkanden som pensionsanstalten inte har kunnat godkänna. Om ett yrkande lämnas obeaktat, kan det leda till onödiga besvär.

I den egentliga beslutsdelen nämns pensionstagarens alla skyldigheter (t.ex. skyldigheten att anmäla om man börjar förvärvsarbete). I beslutet

8.10.2004

nämns också om sökandens invalidpensionsärende beträffande något av anställnings- eller tjänsteförhållandena behandlas på någon annan pensionsanstalt. I beslutet upptas endast lagstadgade pensioner (även registrerade tilläggsförmåner). Om förmåner enligt frivilliga pensionsarrangemang ges separata beslut.

7.2

Beslut om invalidpension och individuell förtidspension

Om en 1943 eller tidigare född person har sökt både invalidpension och individuell förtidspension och sökanden beviljas invalidpension, behöver i beslutet inte särskilt anges att ansökan om individuell förtidspension förfaller. Om sökanden beviljas individuell förtidspension avslås ansökan om invalidpension. Avslagsbeslutet om invalidpensionen motiveras.

Om en 1943 eller tidigare född person har sökt endast invalidpension och pensionsanstalten anser att sökanden har rätt till individuell förtidspension, men inte till full invalidpension, kan pensionsanstalten med den sökandes samtycke behandla ansökan också som en ansökan om individuell förtidspension. Då avslås ansökan om invalidpension i beslutet om individuell förtidspension, eftersom ansökan fortfarande anses gälla bägge pensionslagen. Se närmare i punkt 15.6 om beslut som gäller individuell förtidspension.

Ur den sökandes synvinkel är detta av betydelse, eftersom det har fastställts exakta gränobelopp för hur stora arbetsförtjänster en mottagare av individuell förtidspension får ha. För inkomster under invalidpensionstiden finns det däremot ingen lagstadgad inkomstgräns i euro som är lika för alla, utan inkomstgränsen fastställs på grundval av de individuella inkomsterna.

7.3

Förhandsbeslut om delinvalidpension

Rätten till delinvalidpension kan avgöras genom ett förhandsbeslut (19 e § 1 mom. 2 punkten APL, 8 § KAPL, 9 § 4 mom. StPL, 102 § KomPL). I beslutet anges den sista giltighetsdagen för förhandsbeslutet, som binder pensionsanstalten. Dessutom får sökanden ett meddelande om det beräknade pensionsbeloppet samt en uppskattning av hur mycket förvärvsinkomster sökanden kan ha under den tid han lyfter delinvalidpension.

Om partiellt rehabiliteringsstöd kan också ges ett förhandsbeslut. Ett förhandsbeslut om partiellt rehabiliteringsstöd kan ges, till exempel när en vård- eller rehabiliteringsplan redan har gjorts upp för sökanden och

8.10.2004

partiellt rehabiliteringsstöd av den anledningen kan anses vara berättigat.

Förhandsbeslutets giltighet

Av beslutet skall framgå att det beviljande förhandsbeslutet om delinvalidpension binder pensionsanstalten i nio månader från det att beslutet har vunnit laga kraft eller för en längre tid, som arbetsgivaren och arbetstagaren har kommit överens om.

Om arbetstagaren inom giltighetstiden meddelar att han eller hon går i pension först senare, kan pensionsanstalten godkänna detta utan någon överenskommelse, förutsatt att det inte har skett sådana förändringar i sökandens levnadsförhållanden som inverkar på hans eller hennes förutsättningar att få pension. Om pensioneringen förskjuts till en tidpunkt långt efter det att nio månadersperioden har gått ut, kan rätten till pension prövas på nytt.

Om förhandsbeslutet ges till en person som inom giltighetstiden på nio månader fyller 63 år och som inte får dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, skall pensionsanstalten när den ger sitt beslut underrätta sökanden om att delinvalidpensionen förutsätter att sökanden går i pension före 63 års ålder. När sökanden har fyllt 63 år har han rätt till ålderspension, förutsatt att anställningen upphör. Sökanden skall också underrättas om hur fastställandet av invalidpension och ålderspension skiljer sig från varandra.

7.4

Slutligt beslut om delinvalidpension efter förhandsbeslut

Den som har fått ett beviljande förhandsbeslut skall skriftligt (på blankett PSC 7112r, bilaga 7) meddela pensionsanstalten att han går i delinvalidpension eller tar emot partiellt rehabiliteringsstöd. Om anmälan anländer inom nio månader eller inom en längre överenskommen tid, inbegär pensionsanstalten av arbetsgivaren en anställningsförhållande-anmälan, av vilken framgår tidpunkten för när arbetstagaren har övergått till deltidsarbete eller när anställningsförhållandet har upphört samt nödvändiga löneuppgifter. Egenföretagare måste lämna in utredning om minskning av arbetet. I vissa situationer måste man utreda om sökandens arbetsoförmåga kommer att vara under minst ett års tid efter det att sökanden har gått i pension.

I det slutliga beslutet anges pensionens eller rehabiliteringsstödet belopp samt det gränobelopp i euro som pensionstagaren högst får förtjäna. I det slutliga beslutet nämns också pensionstagarens skyldighet att anmäla om förändringar i förvärsinkomsterna eller om han eller

8.10.2004

hon börjar förvärvsarbete igen. Se närmare i punkt 2.7 om hur inkomstgränsen fastställs.

7.5

Motiveringen i beslut om invalidpension

Beslut skall motiveras. I motiveringen skall anges vilka faktorer och utredningar som inverkat på avgörandet samt anges vilka bestämmelser som tillämpats (45 § i förvaltningslagen).

Motiveringen ingår antingen i den egentliga beslutsdelen eller i uträkningsdelen. Det räcker inte att de orsaker som lett till beslutet uppges t.ex. i en separat bilaga.

Med tanke på sökandens rättsskydd är det viktigt att de faktorer som beslutet grundar sig på, såsom medicinska bedömningar, framkommer tillräckligt detaljerat i motiveringen till beslutet. Av motiveringen skall likaså framgå hur olika faktorer har betonats och bedömts. På det sättet kan sökanden på grundval av motiveringen överväga förutom att söka ändring också framföra sin egen uppfattning om saken och de faktorer som framhållits i en eventuell tilläggsutredning och dess grunder.

Genom motiveringen får besvärinstanserna information om vilka omständigheter pensionsanstalten har fäst avseende vid när den träffat avgörandet och vilken betydelse den har tillmätt dem.

Cirkulär 20/86, Motivering av invalidpensionsbeslut

Cirkulär Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring

7.5.1

Beviljande beslut

Beviljande beslut kan huvudsakligen motiveras genom hänvisning till den lag och de bestämmelser som beslutet grundar sig på.

Även om sökanden beviljas pension, motiveras beslutet likväl till den del som avgörandet inte överensstämmer med sökandens yrkanden. Avgörandet kan delvis vara negativt för den sökande (t.ex. när den sökande har blivit beviljad delinvalidpension eller när pensionen inte innehåller en pensiondel för återstående tid).

8.10.2004

7.5.2

Avslagsbeslut och delvis negativt beslut

Både avslagsbeslut och delvis negativa beslut skall motiveras individuellt. I motiveringen skall alla de pensionsformer upptas som den sökande har ansökt om.

I beslutet anges också vilka lagparagrafer som ligger till grund för avgörandet och redogörs för lagrummets väsentliga innehåll. Bestämmelsernas centrala innebörd kan framställas antingen genom att skriva in lagrummet som sådant i motiveringen eller genom en fritt formulerad förklaring. En uppräknig av paragraferna räcker inte som sådan.

I det medicinska ställningstagandet redogörs för pensionsanstaltens slutsatser om de medicinska omständigheterna som inverkar på den sökandes arbetsförmåga. För de socioekonomiska omständigheter som inverkat på avgörandet redogörs också. I samband med utredningen av rehabiliteringsbehovet kan det i vissa fall framkomma synpunkter med vilka avslagsbeslutet kan motiveras. Då kan det finnas anledning att hänvisa till rehabiliteringsutredningen. Se närmare också i punkt 5.1.2, kapitel 4.

Om sökanden har rätt till återstående tid både för arbete inom den privata och offentliga sektorn och pensionsanstalten inom den privata sektorn i sitt avgörande följer den pensionsanstalt som gett avslag på den huvudsakliga pensionen, kan den privata sektorns pensionsanstalt hänvisa till detta avgörande och dess motiveringar.

Om arbetspensionsanstalten har avgett ett avslagsbeslut trots Folkpensionsanstaltens beviljande beslut, skall den sökande på begäran få en förklaring till orsakerna till de motstridiga avgörandena.

Om pensionsansökan avslås på grund av att den sökande inte har några anställningsförhållanden eller perioder av företagareverksamhet som omfattas av arbetspensionslagarna, görs ingen bedömning av sökandens arbetsförmåga och det nämns inte heller i beslutet. Om avslaget baserar sig på flera juridiska motiveringar eller motiveringar som grundar sig på bedömning av fakta, skall de viktigaste anges först.

Rehabiliteringsvägledning

Om en ansökan om invalidpension avslås, är pensionsanstalten skyldig att se till att sökanden ges information om möjligheterna till rehabilitering och att sökanden efter behov hänvisas till lämplig rehabilitering eller andra tjänster i samarbete med de instanser som ordnar sådana.

Se närmare cirkulär A 7/2004, Arbetspensionsrehabilitering

8.10.2004

7.6

Provisoriskt beslut

Om pensionssökandens arbetsförmåga och rätt till pension har klarlagts innan pensionens slutliga belopp har kunnat räknas ut, kan pensionsanstalten betala sökanden pension genom ett provisoriskt beslut. Det provisoriska beslutet åtföljs inte av några anvisningar för sökande av ändring.

När invalidpension har beviljats som rehabiliteringsstöd och sökanden har överklagat pensionens tidsbegränsning, ges ett provisoriskt beslut om fortsatt rehabiliteringsstöd till dess att besvärsinstansen har gett sitt beslut med anledning av besvären.

I det provisoriska beslutet antecknas att det slutliga beslutet med anvisningar för sökande av ändring utfärdas när besvärsinstansen har avgjort besvären över pensionens tidsbegränsning genom ett lagakraftvunnet beslut.

Om invalidpension har beviljats som rehabiliteringsstöd och besvären gäller pensionens belopp, åtföljs beslutet om fortsatt rehabiliteringsstöd av anvisningar för sökande av ändring.

Självrättelse i samband med besvär

Ett provisoriskt beslut ges också om pensionsanstalten till följd av besvären rättar sitt beslut endast delvis på det sätt som den sökande yrkat, t.ex. beviljar delinvalidpension när den sökande har ansökt om full invalidpension eller beviljar pensionen som fribrev (när pensionsfallet har inträffat före 1.1.2006).

Då sänder pensionsanstalten ändringsansökan jämte utlåtande (bemötande) till besvärsinstansen inom trettio dagar från besvärstidens utgång. I utlåtandet meddelas om det provisoriska beslutet. Om pensionsanstalten skaffar eller ändringsökanden har lovat lämna in tilläggsutredning, skall ändringsansökan och utlåtandet tillställas besvärsinstansen inom loppet av 60 dagar. Likaså om VILMA-anstalten har förhandlat på nytt om pensionsavgörandet, är tidsfristen för överföring till besvärsinstansen 60 dagar.

Om besvären redan har tillställts besvärsinstansen och pensionsanstalten är färdig att godkänna ändringsökandens yrkanden efter att den fått ny utredning, kan pensionsanstalten per telefon höra sig för i vilket skede handläggningen av ändringsansökan är och genast meddela besvärsinstansen om sitt provisoriska beslut.

8.10.2004

7.7

Fortsatt utbetalning av pension eller ändring av pension

På beslut om fortsatt utbetalning av pension eller ändring av pension ställs samma krav beträffande utformning och motivering som på beviljande beslut, avslagsbeslut eller delvis negativa beslut. Om t.ex. full invalidpension ändras till delinvalidpension, skall beslutet motiveras på samma sätt som ett avslagsbeslut. Ändring av delinvalidpension till full invalidpension är ett beviljande beslut som inte kräver annan motivering än hänvisning till lagrum.

Beviljande beslut om rehabiliteringsstöd och beslut om fortsatt utbetalning av rehabiliteringsstöd bildar vardera en självständig helhet. Å andra sidan har man i rättspraxis ansett att pensionsgrunderna i det första beslutet redan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut och i dem kan inte längre ändring sökas. Därför är det onödigt att foga en pensionsuträkning till fortsättningsbeslutet, om pensionens belopp inte ändras.

7.8

Pensionen avbryts och dras in

När invalidpension avbryts eller dras in skall det avgöras genom ett överklagbart beslut.

Om pensionen har avbrutits tills vidare, ges ett överklagbart beslut om att pensionen börjar utbetalas på nytt. Om pensionen har avbrutits för en viss förutbestämd tid, fortsätter utbetalningen av pensionen efter avbrottet och något beslut behöver inte ges om detta.

I beslut om avbrytande och indragning av pensionen anges från vilken tidpunkt pensionen avbryts eller dras in och grunderna för avbrottet eller indragningen, inklusive lagrummen. I besluten om avbrytande och indragning av pensionen anges vilka förändringar i pensionstagarens arbetsförmåga (hälsotillstånd, förvärvsinkomster) avgörandet baserar sig på. I beslutet anges också namnet på och telefonnumret till den person som lämnar ytterligare uppgifter om beslutet.

När det enligt 5 b § 5 mom. APL, som träder i kraft från och med 1.1.2005, konstateras att personen inte har haft rätt till invalidpension, skall också detta motiveras individuellt genom ett överklagbart beslut.

Ett beslut med anvisningar för sökande av ändring skall också ges om eventuellt återkrav av pension som har betalats utan grund.

Se närmare i punkt 10.2.

8.10.2004

7.9

Dröjsmålsförhöjning

När utbetalningen av pensionen fördröjs, betalar pensionsanstalten pensionen förhöjd för dröjsmålstiden (19 d § 1 mom. APL).

Dröjsmålsförhöjningen betalas i allmänhet samtidigt med den fördröjda pensionen. Av pensionsbeslutet skall då framgå för vilken tid förhöjning betalas och hur stor den är. Anvisningarna för sökande av ändring i beslutet gäller både den egentliga pensionen och förhöjningsdelen.

Om dröjsmålsförhöjningen bestäms skilt, skall ett separat beslut med anvisningar för sökande av ändring ges om det.

Cirkulär A 22/92, Dröjsmålsförhöjning av arbetspensionerna

Cirkulär A 15/95, Ändring av dröjsmålsförhöjning och dröjsmålsränta från 1.5.1995

8.10.2004

8 FORTSATT UTBETALNING OCH RETROAKTIV JUSTERING AV REHABILITERINGSSTÖD

8.1

Fortsatt utbetalning av rehabiliteringsstöd i form av rehabiliteringsstöd

När rehabiliteringsstöd har beviljats på basis av tidsbegränsad arbetsförmåga, kan pension fortsättningsvis utbetalas i form av rehabiliteringsstöd, om det konstateras att vården eller rehabiliteringen räcker längre än man ursprungligen hade tänkt sig.

Utbetalningen av rehabiliteringsstöd kan naturligtvis fortsätta för en viss tid också då när rehabiliteringsstöd ursprungligen beviljades för uppgörande av en vård- eller rehabiliteringsplan och det på basis av rehabiliteringsplanen är motiverat att bevilja rehabiliteringsstöd, t.ex. för en period av yrkesinriktad rehabilitering.

Vid övervägandet av fortsatt utbetalning av pensionen kan man utöver B-läkarutlåtandet av sökanden begära övriga uppgifter på blanketten Utredning om arbetsförmåga för rehabiliteringsstöd (KJ-blanketten, ETK 2141, bilaga 8).

8.2

Delinvalidpension eller partiellt rehabiliteringsstöd som fortsättning på fullt rehabiliteringsstöd

Som fortsättning på fullt rehabiliteringsstöd kan sökanden beviljas delinvalidpension tills vidare, om arbetsförmågan betydligt har förbättrats, men det bedöms att arbetsförmågan inte längre kan återställas helt, inte ens med hjälp av rehabiliteringsåtgärder. Om arbetsförmågan betydligt har förbättrats och det bedöms att arbetsförmågan kan återställas, kan partiellt rehabiliteringsstöd beviljas som fortsättning på rehabiliteringsstödet, dock för minst en månad.

När full invalidpension dras in kan sökanden beviljas partiellt rehabiliteringsstöd också för en kortare tid än ett år för att stödja återgången till arbetet.

Enligt den bestämmelse som träder i kraft i början av år 2005 (5 b § 8 mom. APL) kan man för att stödja återgången till arbetet fortsätta utbetalningen av pensionen i form av partiellt rehabiliteringsstöd också för en kortare tid än ett år efter det att rehabiliteringsstödet upphört. Bestämmelsen tillämpas från och med 1.1.2005 och den gäller således också invalidpensioner, där pensionsfallet inträffar före 1.1.2005.

8.10.2004

När en person som har rätt till yrkesinriktad rehabilitering enligt arbetspensionslagarna beviljas partiellt rehabiliteringsstöd som fortsättning på fullt rehabiliteringsstöd, för att förbättra arbets- och förvärvsförmågan, kan det partiella rehabiliteringsstödet betalas som fullt rehabiliteringsstöd under den tid som den yrkesinriktade rehabiliteringen pågår (5 b § 7 mom. APL)

8.3

Full invalidpension som fortsättning på partiellt rehabiliteringsstöd

Fortsatt utbetalning av partiellt rehabiliteringsstöd i form av full invalidpension blir aktuellt när pensionstagarens arbetsförmåga ytterligare har försämrats. Då har en person som får partiellt rehabiliteringsstöd i allmänhet upphört med sitt arbete. Full invalidpension kan i så fall beviljas tills vidare eller som tidsbegränsat rehabiliteringsstöd, dock för minst ett år.

8.4

Individuell förtidspension efter fullt rehabiliteringsstöd

Som fortsättning på fullt rehabiliteringsstöd kan sökanden också beviljas individuell förtidspension, om förutsättningarna för att få individuell förtidspension uppfylls. I sådana fall förutsätts ju att den återstående tiden har beaktats då rehabiliteringsstödet beviljades. Individuell förtidspension beviljas enligt 6 c § 2 mom. APL på tidigare grunder. Från och med 1.1.2004 har endast personer födda år 1943 eller tidigare rätt till individuell förtidspension. Se kapitel 15, Individuell förtidspension.

8.5

Individuell förtidspension efter partiellt rehabiliteringsstöd

Också partiellt rehabiliteringsstöd kan ändras till individuell förtidspension, om den återstående tiden har beaktats vid beviljandet av det partiella rehabiliteringsstödet och sökanden är född år 1943 eller tidigare och om också de övriga förutsättningarna för att få individuell förtidspension uppfylls. Se kapitel 15, Individuell förtidspension.

I så fall förutsätts inte att mottagaren av det partiella rehabiliteringsstödet har arbetat under den tid som pensionen har betalats ut. Enligt tolkningspraxis får det dock inte ha gått mer än fem år sedan personen slutade arbeta.

Se Brev till arbetspensionsanstalterna 31.12.1986, Ändring av "traditionell" invalidpension till individuell förtidspension (endast på finska)

8.10.2004

8.6

Retroaktiv justering av rehabiliteringsstöd

Om pensionstagarens arbetsförmåga förändras för minst ett år så att förändringen inverkar på pensionsbeloppet, justeras pensionen från ingången av den månad som följer på förändringen, om inte annat följer av 4 d § APL.

Både tills vidare beviljad invalidpension samt rehabiliteringsstöd, kan justeras också retroaktivt. Bestämmelser om retroaktiv justering av invalidpension förklaras i punkterna 10.1 och 10.2.

8.10.2004

9

NY INVALIDPENSION EFTER AVSLUTAD INVALIDPENSION ELLER REHABILITERINGSPENNING

9.1

Pension på tidigare grunder

Efter avslutad invalidpension kan ny invalidpension under vissa förutsättningar beviljas på tidigare grunder. Då beaktas inte arbete som fortgått efter det att den tidigare pensionen eller rehabiliteringspenningen upphörde som berättigande till invalidpension.

Bestämmelsen förhindrar en försämring av pensionskyddet, t.ex. när personen inte har funnit något lämpligt arbete efter pensionen. Likaså förhindrar den att arbete mellan pensionsperioderna minskar pensionsbeloppet i de fall där arbetsförmågan inte helt har återställts och inkomsterna därför har blivit lägre än tidigare. Genom att säkra en återgång till en pension på tidigare nivå stöder bestämmelsen pensionerade personers strävan att återvända till arbetslivet.

Om invalidpension beviljas på tidigare grunder, handläggs pensionsansökan och ges beslutet eller beslutssammanställningen av den pensionsanstalt som har beviljat den tidigare pensionen eller rehabiliteringspenningen.

Anvisningar om hur invalidpension som beviljats på tidigare grunder ändras till ålderspension finns också i cirkulären Beräkning av pension för återstående tid och invalidpension i samband med pensionsreformen år 2005 och i Samordningen i samband med pensionsreformen år 2005.

9.1.1

Pensionsfall inom två år

Den nya invalidpensionen bestäms på samma grunder som den tidigare pensionen, om den nya pensionen beviljas på basis av sådan arbetsförmåga som har börjat innan det har förflutit två år från det att den tidigare pensionen upphörde (6 c § 2 mom. APL t.o.m. 31.12.2004, 7 e § 1 mom. APL från och med 1.1.2005, men gäller invalidpensioner där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare).

Tidsgränsen på två år är absolut. Denna tidsgräns förlängs inte av t.ex. arbetslöshetsdagpenningar.

En förutsättning för tillämpning av bestämmelsen i 6 c § 2 mom. APL, som är i kraft till utgången av år 2004, är att den tidigare pensionen var heffektiv. I bestämmelserna från år 2005 har begreppet heffektiv

8.10.2004

pension slopats, eftersom alla invalidpensioner som omfattas av de nya bestämmelserna i princip innehåller pension för återstående tid.

Tillämpningen av bestämmelsen är inte prövningsbaserad, utan den nya pensionen skall alltid beviljas på tidigare grunder när den nya arbetsoförmågan har börjat inom två år från det att den tidigare pensionen upphörde.

Den avslutade pensionen kan ha varit en full invalidpension som beviljats tills vidare eller i form av rehabiliteringsstöd, eller delinvalidpension eller individuell förtidspension, och den nya pensionen behöver inte vara av samma slag som den avslutade pensionen.

Också när en arbetstagare som har fått rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna beviljas invalidpension på basis av arbetsoförmåga som har börjat innan två år har gått sedan rehabiliteringspenningensperioden upphörde, bestäms pensionen på de grunder enligt vilka den skulle ha bestämts, om arbetsoförmågan hade börjat då rehabiliteringsbeslutet fattades. (6 c § 4 mom. APL t.o.m. 31.12.2004, 7 e § 3 mom. APL från och med 1.1.2005, tillämpas på pensionsfall som inträffar 1.1.2006 eller senare.)

Pensionsfallstidpunkten för den nya pensionen fastställs på samma sätt som den annars också fastställs då invalidpension beviljas.

9.1.2

Pensionsfall efter två år på grund av samma sjukdom

Ny invalidpension beviljas enligt 6 c § 2 mom. APL, och vid pensionsfall som inträffar 1.1.2006 eller senare enligt 7 e § 2 mom. APL på tidigare grunder också när en arbetstagare som tidigare har fått helegativ invalidpension på nytt blir arbetsoförmögen på grund av samma sjukdom, handikapp eller skada på basis av vilken den tidigare pensionen beviljades. Det faktum att arbetsoförmågan börjar först sedan två år har flutit från det att den tidigare pensionen upphörde saknar i sådana fall betydelse.

Den tidigare pensionen kan ha varit full invalidpension, delinvalidpension eller individuell förtidspension, och den nya pensionen behöver inte vara av samma slag som den tidigare pensionen.

Bestämmelsen om beviljande av pension på tidigare grunder stöder för sin del invalidpensionstagarens strävan att återvända till arbetslivet. Rädsla för att pensionsnivån skall sjunka behöver inte vara något hinder för återgången till arbetslivet. Om det inte går att arbeta får personen pension på nytt till samma belopp som tidigare utan att detta arbete inverkar på pensionsbeloppet.

8.10.2004

Invalidpension som beviljas på basis av arbetsoförmåga som börjar mer än två efter att rehabiliteringspenningssperioden har upphört bestäms däremot inte på de grunder enligt vilka rehabiliteringspenningen bestämdes.

Återkommande sjukdom

Vid tillämpningen av bestämmelsen i 6 § 2 mom. APL och senare i 7 e § 2 mom. APL måste man avgöra om det är fråga om en återkommande sjukdom eller en helt ny sjukdom. Saken skall närmast avgöras på medicinska grunder. En ändring av eller ett tillägg till diagnosen behöver inte innebära att det är fråga om en ny sjukdom. Det skall likväl finnas ett orsakssamband mellan den sjukdom som ligger till grund för den nya arbetsoförmågan och den sjukdom som har varit orsak till den tidigare arbetsoförmågan. Om så inte är fallet, är det inte fråga om samma sjukdom.

Den sjukdom som är den huvudsakliga orsaken till arbetstagarens nya arbetsoförmåga kan vara någon annan än den som var orsak till den tidigare arbetsoförmågan, men den tidigare arbetsoförmågans huvudsakliga sjukdom kan vara tilläggsjukdom. Då kan man trots olika huvuddiagnoser i vissa fall anse att det är fråga om samma sjukdom i den bemärkelse som bestämmelsen avser.

Medicinska utredningar om sjukdomens art skall ligga till grund för avgörandet om sjukdomen är densamma eller inte. Avseende skall också fästas vid hur länge arbetet har fortsatt efter det att pensionen har upphört, hur personen har klarat sig i arbetet och vilken lönenivån i arbetet har varit.

Ju längre tid det har förflutit från det att den tidigare arbetsoförmågan upphörde, desto osannolikare är det att det är fråga om samma sjukdom. I lagen finns ingen tidsangivelse för detta. I samband med avgörandena har i praktiken en tidsgräns på ungefär tre år i regel iakttagits. På tre år stabiliserar sig arbetstagarens inkomster i allmänhet på en nivå som kan betraktas som hans normala lönenivå.

Ibland kan pensionen beviljas på tidigare grunder också efter en längre tid än tre år. Vid avgörandet beaktas hurdan den sökandes arbete har varit efter pensionstiden. Se exempel i Arbetspensionslagstiftningstjänstens databas för rättspraxis (www.tyoelakelakipalvelu.etk.fi).

9.1.3

Pensionsbeloppet när invalidpension beviljas på tidigare grunder

När invalidpension beviljas på tidigare grunder ändras grundpensionens belopp inte. Eventuella arbets- eller tjänsteförhållanden eller perioder av

8.10.2004

företagarverksamhet som infallit mellan pensionsperioderna lämnas obeaktade när den nya invalidpensionen räknas ut.

Indexförhöjning

Indexförhöjningen av invalidpensionen bestäms enligt gällande lag. Således uppräknas invalidpensionerna för tiden före 1.1.2005 med ett index där både förändringen i lönenivån och förändringen i prisnivån har vägningskoefficienten 0,5. Från och med år 2005 uppräknas invalidpensionerna varje kalenderår med arbetspensionsindex, där förändringen i lönenivån har vägningskoefficienten 0,2 och förändringen i prisnivån vägningskoefficienten 0,8. (9 § APL.)

Engångshöjning

I lagändringen år 2005 har man strävat till att säkra att pensionsnivån för personer som blir arbetsoförmögna som unga bibehålls förutom genom indexförhöjningar också genom tillägg av en åldersrelaterad engångshöjning till invalidpensionen. Engångshöjningen betalas när invalidpensionen har utbetalats under fem år.

När invalidpension beviljas på tidigare grunder beaktas vid fastställandet av engångshöjningen den tidigare pensionstiden. Om invalidpension beviljas på nya grunder, beaktas inte den tidigare pensions-tiden.

Engångshöjning beviljas också till invalidpensioner som har börjat före 1.1.2005. Engångshöjning beviljas för första gången från ingången av år 2010. Då beviljas den enligt den höjningsprocent som motsvarar invalidpensionstagarens ålder vid tidpunkten för höjningen, dvs. vid ingången av år 2010. Se närmare om engångshöjning punkt 10.3.

En bestämmelse som motsvarar 6 c § 2 mom. APL ingår också i 7 b § 2 mom. KAPL, i 12 c § SjPL, 19 § StPL och i 60 § KomPL. I 6 § 1 mom. LFöPL, och i 5 § 1 mom. FöPL ingår allmänna hänvisningar till APL beträffande rätten till pension och pensionsbeloppet. I 4 § KoPL ingår en hänvisning till 7 b § KAPL.

Från ingången av år 2005 flyttas bestämmelsen i 6 c § 2 mom. APL till 7 e § 2 mom. APL, till vilken de övriga arbetspensionslagarna hänvisar.

Cirkulär 12/86, Beviljande av pension på samma grunder som tidigare samt andra ändringar i arbetspensionslagarna

9.2

Pension på nya grunder

När en person på nytt blir arbetsoförmögen efter att det har gått två år sedan den tidigare perioden med invalidpension upphörde och orsaken

8.10.2004

till den nya arbetsförmågan är en helt annan sjukdom än den som orsakade den tidigare arbetsförmågan, beviljas ny invalidpension på nya grunder. Ny invalidpension beviljas på nya grunder också när en tidigare invalidpension, som beviljats enligt 2004 års bestämmelser, inte har innehållit återstående tid, även om det inte har gått två år från det att den tidigare pensionen upphörde och den nya arbetsförmågan började.

Då iakttas de bestämmelser för beräkning av pensionen, enligt vilka pensionen bestäms med beaktande av pensionsfallet. Med andra ord, för de invalidpensioner där det nya pensionsfallet inträffar senast 31.12.2005 beräknas pensionen enligt de bestämmelser som gäller till utgången av år 2004, och för invalidpensioner där tidpunkten för pensionsfallet infaller 1.1.2006 eller senare beräknas pensionen enligt bestämmelserna från år 2005.

8.10.2004

10

ÄNDRINGAR I INVALIDPENSIONEN OCH ÄNDRING AV ANNAN PENSION TILL INVALIDPENSION

Pensionstagarens rätt till invalidpension och invalidpensionens belopp kan förändras efter det att pensionen har beviljats. Förändringarna beror i huvudsak på pensionstagarens arbete eller förändringar i arbetsförmågan, men pensionsbeloppet kan ändras också, t.ex. på grund av åldersförhöjning eller yrkesinriktad rehabilitering. Invalidpensionen kan också ändras till pension av något annat slag. Dessutom kan annan pension ändras till invalidpension.

En invalidpensionstagare är skyldig att anmäla till pensionsanstalten, om han har återfått sin arbetsförmåga och avbrutit rehabiliteringen. Denna skyldighet nämns i pensionsbeslutet.

Genom 17 b § 2 mom. APL preciseras invalidpensionstagarens anmälningsskyldighet från och med 1.1.2005. Enligt bestämmelsen skall invalidpensionstagaren anmäla att han har börjat förvärvsarbete. Skyldigheten att anmäla påbörjat förvärvsarbete gäller också invalidpensionstagare, vilkas pensionsfall har inträffat 31.12.2004 eller tidigare.

Pensionsanstalten kan kräva utredning av pensionstagaren om faktorer som inverkar på pensionens belopp och på pensionsrätten, om det finns skäl att anta att det skett en förändring i dessa omständigheter. Om pensionstagaren inte har lämnat in en sådan utredning till pensionsanstalten inom en av anstalten utsatt skälig tid, kan ärendet avgöras utgående från de uppgifter som är tillgängliga (17 b § 2 och 6 mom. APL, 145 § KomPL).

10.1

Delinvalidpension ändras till full invalidpension

Delinvalidpension (eller partiellt rehabiliteringsstöd) kan på ny ansökan ändras till full invalidpension (eller rehabiliteringsstöd), om pensionstagarens arbetsförmåga kan bedömas vara nedsatt med minst 3/5. Förändringen i arbetsförmågan skall enligt uppskattning fortgå minst ett år.

Om arbetsförmågan hos en person som får delinvalidpension förändras så att han har rätt att få full invalidpension, ändras delinvalidpensionen till full invalidpension från ingången av månaden efter det att den fulla arbetsförmågan började, om inte annat följer av bestämmelsen i 4 d § 1 mom. APL. Om primärtid har fastställts för en person som får delinvalidpension, inleds utbetalningen av full invalidpension efter utgången av primärtiden. Fram till dess betalas invalidpensionen till beloppet av delinvalidpensionen.

8.10.2004

Ändringen till full invalidpension kan också göras retroaktivt. Bestämmelserna om retroaktiv justering ändras från 1.1.2005.

Ansökan blir anhängig 31.12.2004 eller tidigare

När pensionstagarens ansökan blir anhängig eller pensionsanstalten inleder justeringsåtgärder senast 31.12.2004, kan förändringen göras retroaktivt för de sex månader som föregår den kalendermånad som närmast följer på pensionstagarens justeringsansökan eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder (5 b § 4 mom. APL, i kraft till och med 31.12.2004). Den retroaktiva tiden räknas för hela kalendermånader.

Ansökan blir anhängig 1.1.2005 eller senare

I de fall när justeringsansökan blir anhängig eller justeringsåtgärder inleds 1.1.2005 eller senare, kan förändringen göras retroaktivt för det år som föregår den kalendermånad som närmast följer på justeringsansökan eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder (5 b § 7 mom. APL, i kraft från och med 1.1.2005).

Pension under rehabiliteringstid

För tid den tid som arbetspensionsrehabiliteringen pågår kan delinvalidpension betalas som full pension. Fastän rehabiliteringen pågår en kortare tid än ett år, kan delinvalidpension ändras till full pension för samma tid (5 b § 5 mom. APL till och med 31.12.2004, 5 b § 8 mom. APL från och med 1.1.2005).

Cirkulär 33/81, Ändringarna 1.1.1982 i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna

Cirkulär A 13/2003, Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv

10.2

Arbete under tid med invalidpension

10.2.1

Full invalidpension blir delinvalidpension

Full invalidpension (eller rehabiliteringsstöd) ändras till delinvalidpension (eller partiellt rehabiliteringsstöd) när pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga i den mån att han inte längre uppfyller villkoren för full pension, men nog villkoren för delinvalidpension.

I praktiken blir det i allmänhet aktuellt att ändra full invalidpension, som beviljats tills vidare till delinvalidpension till följd av att pensionstagaren

8.10.2004

har haft förvärvsinkomster. Full invalidpension ändras till delinvalidpension, om personen får full invalidpension och har arbetsförtjänster som överstiger 40 procent, men understiger 60 procent av den stabiliserade inkomsten. Se närmare i punkt 2.7 om vilka inkomster som inkomsterna under pensionstiden jämförs med.

Pensionsbeloppet omräknas på pensionstagarens ansökan eller på pensionsanstaltens initiativ.

Justeringsansökan blir anhängig 31.12.2004 eller tidigare

Före 1.1.2005 sänks inte pensionen för den tid för vilken den redan har betalats. Full invalidpension kan alltså inte sänkas retroaktivt till beloppet av delinvalidpension (5 b § 4 mom. APL, i kraft till och med 31.12.2004).

När utbetalningen av pensionen emellertid har varit avbruten (bestämelse om avbrott i kraft från 1.1.2004), kan pensionen omvandlas till delinvalidpension räknat från avbrottet.

Justeringsansökan blir anhängig 1.1.2005 eller senare

I de fall där pensionstagarens justeringsansökan blir anhängig eller pensionsanstalten inleder justeringsåtgärder 1.1.2005 eller senare, kan full invalidpension ändras till delinvalidpension för det år som föregår kalendermånaden närmast efter justeringsansökan eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder (5 b § 7 mom. APL, i kraft från och med 1.1.2005).

10.2.2

När pensionen avbryts

Lagändringen om avbrott i invalidpension (4 § 6 mom. APL) trädde i kraft 1.1.2004. Invalidpension avbryts om pensionstagaren tillfälligt har arbetsförtjänster som överstiger 60 procent av hans stabiliserade inkomstnivå (se punkt 2.7). Invalidpensionen dras in om arbetsförtjänsterna är fortlöpande och erhållen utredning av pensionstagarens hälsotillstånd stöder indragning av pensionen.

Invalidpension kan avbrytas antingen tills vidare eller för en viss tid. Avbrottet borde dock inte fortgå mer än ett år.

Utbetalningen av invalidpension avbryts när arbetet börjat så att utbetalningen upphör från ingången av kalendermånaden efter det att arbetet börjat. Om informationen om arbetet inte har anlänt i tid, avbryts pensionen från följande utbetalningsmånad.

8.10.2004

Avbrottstiden betraktas som pensionstid. Under år 2004 försäkras inte arbetstagare eller företagare för den tid som invalidpensionen är avbruten.

Om en pension som har varit avbruten senare dras in, dras pensionen in räknat från tidpunkten för avbrottet. Då skall också arbete som har utförts under år 2004 försäkras retroaktivt och arbetet är således pensionsgrundande.

Pensionsanstalten ger ett överklagbart beslut om avbrottet. Om pensionen är avbruten tills vidare, ges ett överklagbart beslut om att pensionen börjar utbetalas på nytt, och den tidigare pensionen börjar betalas ut på nytt. Om invalidpensionen har avbrutits för en viss förutbestämd tid, fortsätter utbetalningen av pensionen efter det att arbetet upphört och efter avbrottet utan något särskilt beslut om saken.

Avbrott 1.1.2005 eller senare

I reformen år 2005 har bestämmelsen om avbrott flyttats till 5 b § APL. Enligt den nya bestämmelsen avbryts en invalidpension från ingången av månaden efter det att arbetet började. Avbrottet kan också ske retroaktivt när pensionstagaren inte meddelar om att han har börjat arbeta eller pensionstagarens meddelande om saken blir försenat. Pensionen kan dock inte avbrytas retroaktivt för en längre tid än för det år som närmast föregår kalendermånaden efter pensionstagarens justeringsansökan eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder.

En pension kan avbrytas retroaktivt tidigast från det att bestämmelsen träder i kraft, dvs. från ingången av år 2005.

Eftersom bestämmelserna om försäkring och intjäning av pension ändras från och med 1.1.2005, skall arbetstagare och företagare försäkras för avbrottstiden, även i det fall att pensionen innehåller en pensionsdel för återstående tid.

Se närmare om intjäning av pension för avbrottstider i olika situationer i tillämpningsanvisningen Intjäning av pension från och med 1.1.2005.

Vägran att delta i undersökningar

Enligt 8 b § 1 mom. APL kan utbetalningen av invalidpension avbrytas om pensionstagaren utan godtagbar orsak har vägrat delta i undersökning eller vård som har föreskrivits och betalats av pensionsanstalten. Avbrottet avgörs alltid skilt från fall till fall. Bestämmelsen kan tillämpas t.ex. i situationer där invalidpensionstagaren antas vara arbetsförmögen. Då kan personen åläggas att delta i undersökningar för att utreda

8.10.2004

arbetsförmågan. Om personen vägrar delta i undersökningen utan giltig orsak, kan invalidpensionen avbrytas.

Frihetsstraff

När pensionsskydd ordnas kan det bestämmas att pensionen eller en del av den kan avbrytas under den tid som pensionstagaren avtjänar frihetsstraff (8 b § 2 mom. APL). Pensionsutbetalningen kan inte på denna grund direkt avbrytas med stöd av APL, utan en bestämmelse som berättigar till det skall ingå i försäkringsavtalet eller i pensionskassans eller -stiftelsens regler. I vissa pensionsstiftelsers regler finns en sådan bestämmelse, men den har i praktiken inte tillämpats.

10.2.3

Indragning av pensionen

Före 2005 års pensionsreform finns bestämmelsen om indragning av pension i 4 § 6 mom. APL och denna bestämmelse tillämpas t.o.m. 31.12.2004. I och med reformen flyttas bestämmelsen till 5 b § APL. På samma sätt som retroaktivt avbrott av invalidpension är det också möjligt att från början av år 2005 dra in pensionen retroaktivt för ett år. Invalidpension kan under vissa förutsättningar återkrävas också för mer än ett år. Se punkt 10.2.4.

Invalidpensionen dras in om pensionstagaren har återfått sin arbetsförmåga i den mån att han inte längre uppfyller villkoren för pension. I praktiken innebär det att invalidpensionstagarens arbetsförmåga inte längre är nedsatt med minst 2/5. Indragning av pensionen övervägs om invalidpensionstagarens arbetsförtjänster överstiger 60 procent av den stabiliserade inkomsten innan pensionen beviljades (se punkt 2.7) och man utgående från personens hälsotillstånd kan anta att arbetsförtjänsterna är kontinuerliga.

Rehabiliteringsstödet kan dras in om en person som får rehabiliteringsstöd utan giltig orsak vägrar delta i yrkesinriktad rehabilitering eller utan giltig orsak avbryter sådan rehabilitering. I praktiken avbryts i sådana fall utbetalningen av rehabiliteringsstödet först. Om yrkesinriktad rehabilitering inte inleds eller om mottagaren av rehabiliteringsstödet inte framlägger en giltig orsak till varför han avbryter rehabiliteringen, kan rehabiliteringsstödet dras in helt.

Såsom giltig orsak till att rehabiliteringen avbryts anses, t.ex. om sjukdomen som har förorsakat arbetsoförmågan har förvärrats eller om ny sjukdom har uppstått som förorsakar ny arbetsoförmåga. Om rehabiliteringsstöds-mottagarens levnadsförhållanden har förändrats, t.ex. en nära anhörig har allvarligt insjuknat, kan detta också vara en giltig orsak till att rehabiliteringen avbryts.

8.10.2004

När invalidpensionen dras in eller när rehabiliteringsstödet upphör kan man för att stödja återgången till arbete fortsätta att betala pension i form av rehabiliteringsstöd till beloppet av delinvalidpension också för en kortare tid än ett år. (5 b § 5 mom. APL till och med 31.12.2004, 5 b § 8 mom. APL från 1.1.2005)

Pensionen dras in från ingången av kalendermånaden efter det att pensionstagaren inte längre uppfyller villkoren för att få pension.

Före pensionsreformen år 2005 kan invalidpension i regel inte dras in retroaktivt, eftersom det är fråga om ett avgörande som fattas efter prövning. I några enstaka fall har invalidpensionen dragits in retroaktivt på begäran av pensionstagaren. Detta har varit befogat, t.ex. när en liten delinvalidpension för återstående tid har hindrat intjäning av pension på basis av högre inkomster enligt exempelvis ett pensionssystem inom den offentliga sektorn.

Enligt bestämmelserna från år 2005 utgör heffektiv pension inte längre något hinder för intjäning av ny pension. Dessutom föreskriver pensionsreformen att invalidpension kan dras in retroaktivt för det år som föregår kalendermånaden efter det att justeringsåtgärder har inletts (5 b § 7 mom. APL). Denna bestämmelse tillämpas när pensionstagaren lämnar sin justeringsansökan eller pensionsanstalten inleder justeringsåtgärder 1.1.2005 eller senare. En pension kan dras in retroaktivt tidigast från det att bestämmelsen träder i kraft, dvs. från ingången av år 2005.

Ett överklagbart beslut ges om indragning av invalidpension. Ett överklagbart beslut skall också ges i fråga om återkrav av pension som har betalats utan grund.

När pensionstagaren har blivit kontaktad för kontrollåtgärder skall han alltid få ett meddelande om avgörandet, även om pensionen fortsätter att löpa som förut.

Cirkulär A 47/2003, Tillämpning av principen om sista pensionsanstalt (VILMA), kapitel 6.5, Indragning av VILMA-pension.

10.2.4

Återkrav av invalidpension för mer än ett år

Enligt en bestämmelse som träder i kraft från ingången av år 2005 (5 b § 5 mom. APL) föreligger inte rätt till delinvalidpension för sådan tid då arbetsförtjänsterna överstiger 60 procent av den stabiliserade genomsnittliga inkomsten före pensionsfallet. Rätt till full invalidpension föreligger inte för tid då arbetsförtjänsterna överstiger 40 procent av den stabiliserade genomsnittliga inkomsten före pensionsfallet. Detta förut-

8.10.2004

sätter att inkomsterna inte har överstigit inkomstgränsen endast tillfälligt.

Bestämmelsen tillämpas när justeringsåtgärder för invalidpensionen inleds 1.1.2005 eller senare. Den tillämpas också på invalidpensioner där pensionsfallet inträffar 31.12.2004 eller tidigare.

Pensionsposter som har betalats utan grund återkrävs. Ett skilt beslut skall ges om återkrav av pension. Invalidpension som betalats utan grund kan återkrävas senast inom tio år från den dag förmånen betalades ut (18 § 5 mom. APL, i kraft 1.1.2004). Endast pensionsposter som har betalats år 2005 eller senare, dvs. efter att bestämmelsen trätt i kraft, kan återkrävas.

Däremot tillväxer pensionen på basis av arbetsförtjänsterna med normal intjäningsprocent, dvs. med 1,5 procent fram till 53 års ålder och med 1,9 procent vid 53 - 62 års ålder eller med intjäningsprocenten för pensionstid, alltså med 1,5 procent i året. Se närmare om intjäning av pension i olika situationer i tillämpningsanvisningen Intjäning av pension från och med 1.1.2005.

I pensionsregistret avslutas pensionsförhållandet vid den tidpunkt då också rätten till pension upphör, eller det görs ett avbrott i pensionsförhållandet för den tid som inte ger rätt till pension.

10.2.5 Återkrav

När pensionen justeras eller dras in retroaktivt, skall pension som har betalats utan grund återkrävas. Utbetalaren kan emellertid delvis eller helt avstå från återkrav, om utbetalningen av förmånen utan grund inte kan anses vara en följd av förmånstagarens eller hans företrädarens svikliga förfarande eller om det belopp som skall krävas tillbaka är obetydligt. Förmån som har betalats utan grund kan återkrävas också genom att kvitta den mot framtida pensionsrater (18 § APL).

Närmare anvisningar om förfarandet vid återkrav ges i cirkulär A 34/92, Anvisningar om återkrav av förmån som betalats utan grund samt i cirkulär A 47/2003, Tillämpning av principen om sista anstalt (VILMA), kap. 7, Återkrav av pension.

10.3 Engångshöjning

För att pensionsnivån för personer som har blivit arbetsoförmögna som unga skall bibehållas läggs en åldersrelaterad engångshöjning till pensionen (7 g § APL). Höjningen görs från ingången av det kalenderår som

8.10.2004

närmast följer efter det att invalidpension har betalats för sammanlagt fem hela kalenderår. Höjningsprocentens storlek fastställs enligt den ålder arbetstagaren har vid ingången av det år då höjningen görs. I 24-26 års ålder är höjningsprocenten 21. Höjningsprocenten minskas för varje år med 0,7 procentenheter. I 55 års ålder görs inte längre någon höjning.

Tabell över engångshöjning

Ålder vid ingången av året för höjningen	höjningsprocent
24-26	21
27	20,3
28	19,6
29	18,9
30	18,2
31	17,5
32	16,8
33	16,1
34	15,4
35	14,7
36	14,0
37	13,3
38	12,6
39	11,9
40	11,2
41	10,5
42	9,8
43	9,1
44	8,4
45	7,7
46	7,0
47	6,3
48	5,6
49	4,9
50	4,2
51	3,5
52	2,8
53	2,1
54	1,4
55	0,7

Till invalidpensioner beviljas engångshöjningen för första gången från ingången av år 2010. Höjningen beviljas också till invalidpensioner som börjat före 1.1.2005, enligt en höjningsprocent som motsvarar invalid-

8.10.2004

pensionstagarens ålder vid den tidpunkt då höjningen görs, dvs. vid ingången av år 2010.

I Regeringens proposition (RP 242/2002 rd) nämns att då invalidpension beviljas på tidigare grunder beaktas den tidigare pensionstiden när höjningen fastställs. När pension å andra sidan beviljas på nya grunder ingår inte den tidigare höjningen längre i pensionen, utan en eventuell höjning bestäms enligt den ålder arbetstagaren har vid den tidpunkt då den nya invalidpensionen höjs.

När invalidpensionens belopp förändras till följd av engångshöjning skall det avgöras genom beslut, som kan överklagas till den del som gäller engångshöjningen.

Närmare redogörelse för engångshöjningen ges i separata anvisningar om beräkning av pensionen.

10.4

Yrkesinriktad rehabilitering för person som får rehabiliteringsstöd

En person som får rehabiliteringsstöd kan ha rätt till yrkesinriktad rehabilitering, för vilken rehabiliteringstillägg betalas utöver rehabiliteringsstödet. En redogörelse för arbetspensionsrehabiliteringen ges i cirkulär A 7/2004 Arbetspensionsrehabilitering.

10.5

När invalidpensionen ändras till pension av annat slag

10.5.1

När full invalidpension eller delinvalidpension ändras till ålderspension

Tidpunkten för invalidpensionsfallet är det som avgör om pensionen skall fastställas enligt 2004 års eller enligt 2005 års bestämmelser och således också vid vilken ålder invalidpensionen skall ändras till ålderspension.

Full invalidpension ändras till en lika stor ålderspension från ingången av månaden efter det att pensionstagaren uppnått åldern för ålderspension. Delinvalidpension ändras till ålderspension till beloppet av full invalidpension från samma tidpunkt.

Eftersom personen på grund av sin ålder har rätt till ålderspension, kan delinvalidpension som beviljats enligt 2004 års bestämmelser på pensionstagarens begäran ändras till förtida ålderspension tidigast vid 60 års ålder och delinvalidpension som beviljats enligt 2005 års bestämmelser tidigast från 62 års ålder. Om delinvalidpensionstagaren ansöker om förtida ålderspension, skall pensionsanstalten emellertid först utreda

8.10.2004

sökandens möjligheter att få full invalidpension eller individuell förtidspension.

När invalidpensionen ändras till ålderspension förutsätter det att personen särskilt ansöker om ålderspension, varvid ett beslut om ålderspension ges i följande fall:

- invalidpension som beviljats enligt 2004 års bestämmelser har beviljats i form av engångsbetalning,
- från invalidpension som beviljats enligt 2004 års bestämmelser har en pensionsdel genom begränsningsbestämmelse lämnats bort.
- personen har tjänat in ny pension för arbete vid sidan av invalidpensionen.

Invalidpensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare

Invalidpension där pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare ändras till ålderspension i 65 års ålder eller i den ålder som är arbetstagarens pensionsålder.

Då fogas till ålderspensionen den eventuella pensionsdel som lämnats bort på grund av en begränsningsbestämmelse.

Om en invalidpensionstagare, vars pension har beviljats utan pensionsdel för återstående tid, arbetar vid sidan av pension, tillväxer pensionen enligt de normala intjäningsprocenterna. När invalidpensionen ändras till ålderspension fogas till pensionen på ansökan den pension som pensionstagaren har tjänat in för sitt arbete under invalidpensionstiden både före och efter 1.1.2005.

Från ingången av år 2005 skall arbetspensionspremier också betalas för arbete som invalidpensionstagare utför vid sidan av invalidpension som innehåller återstående tid, och det arbete som utförs vid sidan av invalidpensionen är pensionsgrundande. Bestämmelsen gäller också invalidpensioner där pensionsfallet inträffat före 1.1.2005 (L 886/2004, ikraftträdelsebestämmelsens 10 mom.). För arbete som utförs vid sidan av invalidpension tillväxer pensionen med 1,5 procent per år.

Pension som har tjänats in vid sidan av pensionen läggs på ansökan till pensionen när invalidpensionen ändras till ålderspension från början av månaden efter att personen fyllt 65 år eller uppnått en lägre pensionsålder enligt tilläggspensionsskyddet. Pension som har tjänats in för arbete som fortgår då invalidpensionen ändras till ålderspension läggs

8.10.2004

till ålderspensionen från början av månaden efter det att arbetet har upphört. Denna pensionsrätt måste sökas skilt.

Invaldpensionsfallet 1.1.2006 eller senare

Enligt pensionsreformen år 2005 beviljas invaldpension fram till 63 års ålder, och invaldpensionen ändras till ålderspension från ingången av månaden efter det att personen fyllt 63 år (4 § 6 mom. APL). De nya bestämmelserna tillämpas på invaldpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare.

En person får på ansökan rätt till pension som han eller hon har tjänat in vid sidan av invaldpension, från början av månaden efter det att anställningen har upphört, dock tidigast från ingången av månaden efter att personen har fyllt 63 år. Pensionstillväxten för sådant arbete som ännu pågår när invaldpensionen ändras till ålderspension läggs till ålderspensionen från början av månaden efter det att arbetet har upphört. Denna pensionsdel skall sökas särskilt.

Engångsbetalning

I och med pensionsreformen år 2005 har 19 b § 5 mom. APL ändrats så att också invaldpension som innehåller pensionsdel för återstående tid kan betalas som betalning i ett för allt, om pensionen före samordning enligt 8 eller 8 a § APL understiger 12,72 euro (indexnivån för år 2004). Om pensionsanstalten betalar invaldpensionen som ett engångsbelopp, betalar den också ålderspensionen, som beviljas efter invaldpensionen, som ett engångsbelopp. Denna bestämmelse tillämpas på invaldpensioner, där pensionsfallet inträffar 1.1.2005 eller senare.

Livslängdskoefficient

Från år 2009 fastställs en livslängdskoefficient, genom vilken man vill anpassa pensionerna till förändringen i den förväntade livslängden.

Ålderspensionen multipliceras med en koefficient som fastställs det år då pensionstagaren fyller 62 år. År 2009 är livslängdskoefficienten 1, och således inverkar livslängdskoefficienten för första gången på ålderspensioner som börjar år 2010. När invaldpension ändras till ålderspension justeras pensionen med livslängdskoefficienten. Också då används den koefficient som har fastställts för det år då arbetstagaren fyllde 62 år. Livslängdskoefficienten tillämpas inte när invaldpensioner, där pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare, ändras till ålderspension.

Närmare redogörelse för livslängdskoefficienten ges i anvisningarna för pensionsberäkningen.

8.10.2004

10.5.2

När delinvalidpension ändras till arbetslöshetspension

I samband med pensionsreformen år 2005 upphör arbetslöshetspensionen som skilt pensionsslag, så att personer födda år 1950 eller senare inte längre har rätt till arbetslöshetspension.

En person som får delinvalidpension kan ha rätt till arbetslöshetsdagpenning och på basis av den senare ha rätt till arbetslöshetspension. Då man granskar arbetsvillkoret om 5/15 och 5/20 år jämföras pensionstid som inkluderar återstående tid med tid i arbete.

Arbetslöshetspensionen är lika stor som den invalidpension som den sökande hade fått, om delinvalidpensionen hade ändrats till full invalidpension.

Om arbetslöshetspension beviljas enligt bestämmelserna från år 2000, lämnas pensionsdelen för återstående tid vilande. Arbetslöshetspensionens belopp motsvarar dock minst den betalda delinvalidpensionen, om inte annat gäller, t.ex. på grund av samordningen. Om arbetslöshetspension beviljas för samma tid för vilken delinvalidpension redan har betalats, betraktas den utbetalda delinvalidpensionen som delbetalning på arbetslöshetspensionen.

Bestämmelserna från år 2000 tillämpas om pensionsfallet för både delinvalidpension och arbetslöshetspension inträffar 1.1.2000 eller senare, och den sökande inte hör till kategorin som omfattas av skyddsbestämmelsen. I övriga fall tillämpas, oberoende av personens födelseår, fortfarande bestämmelserna från år 1994, enligt vilka arbetslöshetspensionen kan innehålla full pension för återstående tid.

När delinvalidpension ändras till arbetslöshetspension, läggs inte eventuell pension som tjänats in efter 1.1.2005 för arbete vid sidan av delinvalidpensionen till arbetslöshetspensionen, utan den läggs till på ansökan först när pensionen ändras till ålderspension, förutsatt att anställningen har upphört.

Om arbetslöshetspensionen upphör, måste delinvalidpension sökas på nytt. Utbetalningen av den tidigare delinvalidpensionen fortsätter inte automatiskt.

Skyddade år 1996

För de personer, vilkas pension skyddades genom lagändringen 1.1.1996, beräknas både pensionen för återstående tid samt den intjänade pensionen enligt 2004 års bestämmelser, oavsett pensionsfallstidpunkten. Intjäningsprocenten för återstående tid är 1,5 %. För dessa skyddade personer måste invalidpensionerna och arbetslöshets-

8.10.2004

pensionerna beräknas enligt 2004 års bestämmelser möjligtvis så sent som år 2007.

I regel innehåller Pensionsskyddscentralens register uppgifter om dem som omfattas av skyddsbestämmelserna. Uppgifterna kan vara bristfälliga och då måste pensionssökanden själv kunna bevisa att han eller hon omfattas av skyddsbestämmelserna.

Cirkulär A 23/2001, Arbetslöshetspension, punkt 19.1

Tillämpningsanvisningen Arbetslöshetspensionen vid pensionsreformen år 2005

10.6

När annat slag av pension ändras till invalidpension

10.6.1

När arbetslöshetspensionen ändras till invalidpension

Om en mottagare av arbetslöshetspension blir långvarigt arbetsförmögen, dvs. i över ett års tid, i sådan grad att han har rätt till invalidpension, skall arbetslöshetspensionen på ansökan ändras till invalidpension. Ändringen görs från närmast följande möjliga förfalldag.

Enligt 4 c § 9 mom. APL fastställs då full invalidpension till beloppet av den betalda arbetslöshetspensionen. Om arbetslöshetspensionen har inkluderat pension för återstående tid som lämnats vilande, räknas inte denna vilande pensionsdel för återstående tid med i invalidpensionen. Pensionsdelen för återstående tid och eventuellt arbetspensionstillägg och barntillägg för denna tid läggs dock till pensionen när invalidpensionen ändras till ålderspension.

Om en person blir arbetsförmögen sedan utbetalningen av arbetslöshetspension med återstående tid har avbrutits och innan två år har förflutit från det att pensionsutbetalningen avbröts, skall invalidpensionen beviljas på tidigare grunder, dvs. till beloppet av arbetslöshetspensionen (6 c § 2 mom. APL t.o.m. 31.12.2004, 7 e § 2 mom. APL från och med 1.1.2005). I sådana fall beviljas således också personer som fyllt eller fyller 63 år under sjukpenningperioden invalidpension på tidigare grunder när invalidpensionsfallet inträffar år 2005. När pensionsfallet inträffar år 2006 eller senare beviljas ålderspensionen i motsvarande situationer på tidigare grunder.

När arbetslöshetspension ändras till invalidpension eller när invalidpension beviljas på tidigare grunder till beloppet av arbetslöshetspensionen, läggs eventuell pension som har intjänats för arbete under

8.10.2004

pensionstiden eller medan arbetslöshetspensionen var avbruten efter 1.1.2005 inte till invalidpensionen, utan först till ålderspensionen.

Cirkulär A 23/2001, Arbetslöshetspension, punkt 18.3. och tillämpningsanvisningen Arbetslöshetspensionen i samband med pensionsreformen år 2005

10.6.2

När deltidspensionen ändras till invalidpension

Vid avgörandet av deltidspensionstagares rätt till invalidpension bedöms deras arbetsförmåga i deras tidigare heltidsarbete i de fall där invalidpensionsfallet har inträffat inom ett år efter det att deltidspensionen och deltidsarbetet började. I de fall där en person ansöker om pension efter mer än ett år med deltidspension skall rätten till invalidpension avgöras som en helhet med beaktande av både tiden i deltidsarbete och följande faktorer:

- har den sjukdom som orsakat arbetsoförmågan börjat redan före övergången till deltidspension och har sjukdomen inverkat menligt på deltidsarbetet
- har sökanden fortsatt sitt tidigare deltidsarbete eller är deltidsarbetet helt olika det tidigare arbetet.

När en deltidspensionstagare blir arbetsoförmögen ändras pensionen på ansökan till invalidpension. Om deltidspensionstagaren inte ansöker om dagpenning enligt SFL, börjar invalidpensionen löpa från ingången av den månad som följer efter det att arbetsoförmågan började. Om invalidpensionen då beviljas för samma tid för vilken deltidspension redan har betalats, betraktas deltidspensionen som delbetalning på invalidpensionen.

Om deltidspensionstagaren blir beviljad dagpenning enligt SFL, betalas dagpenningen utöver deltidspensionen. Primärtiden fastställs då också på normalt sätt och rehabiliteringsstödet eller invalidpensionen börjar löpa från primärtidens utgång.

Enligt den privata sektorns pensionslagar fastställs deltidspensionen och ålderspensionen som beviljas efter deltidspensionen för 1946 eller tidigare personer enligt 2004 års bestämmelser. Ett undantag är att från och med 1.1.2005 har också dessa personer rätt till ålderspension utan förtidsminskning vid 63 års ålder. Därför beviljas inte deltidspensionstagare som är födda år 1946 eller tidigare längre invalidpension efter 63 års ålder, utan de beviljas i stället ålderspension.

8.10.2004

Invaldpension som beviljas efter deltidspension för år 1946 eller tidigare födda och år 1947 eller senare födda personer, bestäms enligt 2004 års bestämmelser när invaldpensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare. Om invaldpensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare, bestäms invaldpensionen enligt 2005 års bestämmelser.

Se tillämpningsanvisningarna om deltidspension.

10.6.3

När förtida ålderspension ändras till invaldpension

En person som får förtida ålderspension kan meddela pensionsanstalten att han inte vill ha den pension som han ansökt om och som redan beviljats. Som orsak kan han ange till exempel att han ursprungligen hade för avsikt att ansöka om invaldpension.

En förtida ålderspension dras inte in på pensionstagarens begäran. Om mottagaren av förtida ålderspension likväl innan pensionsbeslutet vunnit laga kraft meddelar pensionsanstalten att han inte vill ha den beviljade pensionen, återtar pensionsanstalten sitt beslut (PND:s beslut 699/88, 7.6.1988).

Om en person som lyfter förtida ålderspension blir arbetsoförmögen, kan han bli beviljad invaldpension på basis av den del av pensionen som inte tagits ut i förtid. När invaldpension beviljas skall eventuell primärtid för SFL-dagpenningen beaktas.

Om en person som får förtida ålderspension ansöker om invaldpension och pensionsanstalten anser att personen haft rätt till invaldpension redan innan den förtida ålderspensionen började, beviljar pensionsanstalten invaldpension genom ett provisoriskt beslut och ansöker om undanröjande av beslutet om förtida ålderspension. Redan utbetalda poster av förtida ålderspension betraktas som förskott på invaldpensionen.

Åldersgränsen för förtida ålderspension ändras i samband med 2005 års pensionsreform från 60 år till 62 år. Enligt 6 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen bibehåller 1944 eller tidigare födda personer sin rätt till förtida ålderspension vid 60 års ålder.

Cirkulär 53/85, Tillämpningsanvisningar gällande förtida och uppskjutet uttag av ålderspension

Juridiska avdelningens meddelande 2/86/T, Varhennetun vanhuuseläkkeen peruuttaminen (Återtagande av förtida ålderspension; endast på finska)

8.10.2004

Juridiska avdelningens meddelande 16/93, Yrittäjäläkkeen karttuminen varhennetulla vanhuuseläkkeellä ollessa (Intjäning av företagarpension under förtida ålderspension; endast på finska)

Tillämpningsanvisningarna Ålderspension från och med 1.1.2005

10.6.4

Avträdelsestöd och invalidpensionerna

Avträdelsesystemet som grundar sig på lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare trädde i kraft vid ingången av år 1995 och systemet gäller till utgången av år 2006. Beroende på avträdelsettsätt och avträdelsettsår kan avträdelsestödet börja i 55-60 års ålder.

Den yngre makan eller maken kan få vilande avträdelsestöd om han eller hon är högst fem år yngre än vad avträdelsettsätt förutsätter. Under vissa förutsättningar kan också en lantbruksföretagares efterlevande maka eller make och yngre syskon ha rätt till vilande avträdelsestöd. Utbetalningen av vilande avträdelsestöd börjar först när den egentliga avträdelsettsåldern uppnås.

För mottagare av avträdelsestöd finns det inte något hinder för att tjäna in arbetspension enligt andra lagar än LFöPL (24 § AvSL). En mottagare av avträdelsestöd kan således få invalidpension enligt andra arbetspensionslagar än LFöPL, om han, medan han får avträdelsestöd, blir arbetsoförmögen i sådan grad som berättigar till pension. Om en person som får avträdelsestöd beviljas invalidpension, indras avträdelsettsstödet kompletteringsdel (= den del som motsvarar folkpensionen).

En person med rätt till vilande avträdelsestöd kan beviljas invalidpension också enligt LFöPL fram till dess att det vilande stödet börjar.

Om sökanden har rätt till både invalidpension och avträdelsestöd, måste sökanden välja om han tar avträdelsestöd eller invalidpension. Om han väljer invalidpension, förlorar maken (eller syskonet) sin rätt till vilande avträdelsestöd.

10.6.5

Generationsväxlingspension och invalidpension

Generationsväxlingspensioner beviljades enligt LFöPL åren 1974-1990 och enligt lagen om generationsväxlingspensioner (GevPL) åren 1991-1995. Åldersgränsen för generationsväxlingspension var 55 år och vilande rätt till pension förelåg vid 50 års ålder.

Generationsväxlingspensionen förhåller sig till invalidpensionen på samma sätt som avträdelsestödet i punkt 10.6.4.

8.10.2004

10.6.6

Avträdelseersättning och invalidpension

Avträdelseersättning beviljades åren 1993-1995. Åldersgränsen för avträdelseersättning var 55 år och vilande rätt till förmånen förelåg vid 50 års ålder.

Avträdelseersättning förhindrar inte intjäning av arbetspension (24 § AvEL), och således kan en person som får avträdelseersättning få invalidpension enligt de andra arbetspensionslagarna på samma sätt som en person som får avträdelsestöd (punkt 10.6.4). I avträdelseersättningen ingår, i stället för en kompletteringsdel, ett avträdelsetillägg som baserar sig på den åkerareal som har blivit obrukad och antalet avträdd boskap. Utbetalningen av avträdelsetillägg upphör om en person som får avträdelseersättning beviljas invalidpension.

Avträdelsetillägg kan börja utbetalas på nytt när en person som får avträdelseersättning fyller 65 år, om han medan han får avträdelseersättning inte har hunnit få avträdelsetillägg under minst sex år. För en person som har fyllt 65 år betalas avträdelsetillägget ut minskat med 50 procent. Det reducerade avträdelsetillägget betalas till dess att tillägget har betalats ut för sammanlagt sex år.

10.6.7

Avträdelsepension och invalidpensionerna

Avträdelsepensioner beviljades åren 1974-1992 till lantbruksföretagare som permanent upphörde med att utöva lantbruksnäring. Åldersgränserna var 55 år för företagaren och 45 år för maken. Avträdelsepensionen är inte en arbetspension och den har ingen övre åldersgräns. Avträdelsepensionens belopp beräknades enligt det antal hektar som överläts.

Invalidpension och annan arbetspension kan beviljas vid sidan av avträdelsepension. Avträdelsepensionen påverkar inte arbetspensionerna och folkpensionerna. Däremot gör beviljande av folkpension och uppnående av 65 års ålder att avträdelsepensionen börjar utbetalas till minskat belopp.

8.10.2004

11 ÄNDRINGSSÖKANDE

11.1 Allmänt

I detta kapitel behandlas de speciella villkoren för sökande av ändring i ärenden som gäller invalidpensioner.

Förfarandet vid sökande av ändring i pensionsärenden förklaras närmare i cirkulär Behandling av pensionsärenden och ändringssökande samt i A 47/2003, Tillämpning av principen om sista pensionanstalt (VILMA), kapitel 8. För sökande av ändring i EU/EES-beslut redogörs i kapitel 13 i detta cirkulär och i cirkulär A 48/96, Arbetspension enligt EU:s bestämmelser om social trygghet.

Egentligt ändringssökande

I invalidpensionsärenden innebär egentligt ändringssökande besvär som inlämnats över ett beslut eller en beslutssammanställning. En part som är missnöjd med pensionsanstaltens beslut får söka ändring i beslutet genom skriftliga besvär senast 30 dagar från den dag då parten fick del av beslutet.

Första besvärsinstanser i invalidpensionsärenden enligt arbetspensionslagarna är pensionsbesvärsnämnden för pensionssystemet inom den privata sektorn, kommuneras pensionsnämnd och statens pensionsnämnd och som gemensam högsta besvärsinstans för alla pensionssystem försäkringsdomstolen.

I anvisningarna för sökande av ändring finns detaljerade anvisningar om de formella bestämmelser som skall iakttas. Därtill ger pensionsanstalten beslutsmottagaren praktiska råd för sökande av ändring. Pensionsanstalten kan ge sådana råd, t.ex. i bilagorna som redogör för beslutet.

VILMA-förfarande

Ändring i en beslutssammanställning som omfattas av VILMA-förfarandet skall i regel sökas med iakttagande av VILMA-anstaltens eget förfarande vid sökande av ändring. Besvären prövas i regel endast i besvärsinstanserna för VILMA-anstaltens pensionssystem liksom även besvär som anförs över annat överklagbart beslut som pensionsanstalten gett.

Då det är fråga om en beslutssammanställning som gäller avslag på invalidpension och som omfattas av förhandlingsförfarandet, skall ändring sökas hos pensionsnämnderna för de olika pensionssystemen. Ett

8.10.2004

invalidpensionsbeslut omfattas av förhandlingsförfarandet om en pensionsanstalt inom den offentliga sektorn, som omfattas av VILMA, i egenskap av VILMA-anstalt tillämpar definitionen på yrkesbaserad arbetsförmåga och fribrevsbeloppet inom den privata sektorn överstiger gränsbeloppet i APL tredubbelt. I ett sådant fall överför den offentliga sektorns VILMA-anstalt besvärerna beträffande den privata sektorns pensionssystem till pensionsbesvärsnämnden. I fråga om den offentliga sektorns pensionsbeslut prövas besvärerna i statens pensionsnämnd eller i kommunernas pensionsnämnd.

Extraordinärt ändringssökande

I ett beslut eller en beslutssammanställning som vunnit laga kraft söks ändring genom extraordinära besvär.

Pensionsanstalten kan i samband med egentligt ändringssökande med stöd av 21 a § 2 mom. APL (lagstadgad självrättelse) själv ändra sitt beslut till följd av ett rättelseyrkande.

Pensionsanstalten kan också ändra sitt beslut i samband med extraordinärt ändringssökande, när den rättar sitt lagakraftvunna beslut till förmån för den försäkrade med stöd av 21 d § 2 mom. APL och när den rättar sitt beslut antingen till följd av ett sakfel (egentlig självrättelse) eller ett skriv- eller räknefel med stöd av 21 e § 1 och 2 mom. APL.

Pensionsbesvärsnämnden och försäkringsdomstolen kan också på basis av ny utredning rätta ett lagakraftvunnet beslut med stöd av 21 d § 2 mom. APL när de behandlar besvärärenden som gäller beviljande av en förvägrad förmån eller utökande av en redan beviljad förmån.

Om ett lagakraftvunnet beslut grundar sig på en oriktig eller bristfällig utredning eller om beslutet uppenbart står i strid med lag, kan försäkringsdomstolen som högsta besvärinstans på framställning av pensionsanstalten eller på ansökan av en part i ärendet undanröja beslutet och bestämma att ärendet skall behandlas på nytt med stöd av 21 d § APL.

Se närmare punkt 11.5.

11.2 Besvär

Besvär skall anföras skriftligt. Besvärsskriften skall individualiseras så att det av innehållet framgår vilket beslut eller vilken del av beslutet som sökanden söker ändring i och hur sökanden vill att beslutet skall ändras.

8.10.2004

Besvärsskriften kan i praktiken vara ett brev, där den som fått beslutet meddelar att han eller hon är missnöjd med beslutet. Enbart ett läkarutlåtande duger inte som besvärsskrift. För att ärendet skall behandlas som besvär krävs ett ändringsyrkande av något slag eller åtminstone ett meddelande som kan tolkas som ett sådant. För att ärendet skall kunna handläggas och avgöras är det i varje fall viktigt att grunderna för ändringsökandens yrkande är tillräckligt klara och baserar sig på fakta. Det är skäl att verifiera grunderna för besvären genom handlingar.

11.2.1

Tilläggsutredningar

Under besvärsförfarandet kan det ske förändringar i den sökandes arbetsförmåga. Därför kan den sökande lämna in ny utredning när som helst under besvärsprocessen. Ny utredning inlämnas till pensionsanstalten. Om tilläggsutredning inlämnas först efter själva besvärsskriften, är det bra att nämna detta i besvärsskriften.

Pensionsanstalten eller besvärsinstansen kan också vid behov skaffa tilläggsutredning under besvärsprocessen. Av besvärsskriften kan det framgå sådana nya omständigheter som kräver att man skaffar ytterligare utredningar. Pensionsanstalten ser till att all sådan tilläggsutredning som väsentligt påverkar saken skaffas.

Besvärsinstansen kan genom ett provisoriskt beslut ålägga pensionsanstalten att skaffa tilläggsutredning eller återförvisa ärendet till pensionsanstalten för anskaffande av tilläggsutredning. Se 11.6.1 beslut om återförvisning.

11.3

Ny pensionsansökan under besvärstiden

En sökande som har fått avslag på sin ansökan om pension kan under besvärstiden eventuellt lämna in en ny ansökan som gäller samma förmån i stället för att anföra egentliga besvär.

För att undvika oklarheter bör pensionsanstalten fråga parten, om han har för avsikt är att söka ändring och vid behov be parten komplettera sin viljeytring. Om parten meddelar att han söker ändring och pensionsanstalten godkänner sökandens yrkanden, ger den ett rättelsebeslut med anvisningar för sökande av ändring. Om pensionsanstalten däremot inte godkänner sökandens yrkanden eller godkänner dem endast delvis, sänder pensionsanstalten ansökan i form av besvär till besvärsinstansen för prövning. Om parten däremot meddelar att han inte söker ändring, behandlas pensionsansökan efter att besvärstiden löpt ut. Se punkt 3.6.

8.10.2004

11.4

Handläggning av besvären i pensionsanstalten

11.4.1

Självrättelse

Besvären skall inlämnas till den pensionsanstalt som givit beslutet eller beslutssammanställningen, vilken sedan prövar besvären. Om pensionsanstalten till alla delar godkänner de yrkanden som framställs i besvärsskriften, ger den ett rättelsebeslut i vilket ändring kan sökas på normalt sätt (21 a § 2 mom. APL).

Om pensionsanstalten inte till alla delar rättar det beslut som besvären gäller eller anser att besvären inte skall tas upp till prövning, skall den överföra ärendet till besvärsinstansen för avgörande.

Ibland kan det vara oklart om sökandens yrkanden har godkänts till alla delar. Om det t.ex. till en besvärsskrift som gäller ett avslagsbeslut har fogats ett läkarutlåtande som anger att arbetsoförmågan varar tills vidare och pensionsanstalten trots detta beviljar pension i form av rehabiliteringsstöd för viss tid, har besvären inte godkänts till alla delar. I detta fall beviljas rehabiliteringsstödet genom ett provisoriskt beslut och ärendet överförs till besvärsinstansen.

Pensionsanstalten kan inte godkänna ett yrkande som skulle leda till ett sämre resultat för sökanden än det tidigare beslutet (reformatio in pejus-förbud) I sådana fall skall pensionsanstalten överföra besvären till besvärsinstansen.

11.4.2

Pensionsanstaltens utlåtande och överförande av ärendet till besvärsinstansen

Om pensionsanstalten inte rättar sitt beslut med anledning av de besvär som riktats till anstalten, överför den besvärsskriften, sitt utlåtande (bemötande) och handlingarna till besvärsinstansen inom 30 dagar, räknat från besvärstidens utgång. Om tilläggsutredning har inlämnats eller kommer att inlämnas i ärendet eller om VILMA-anstalten har begärt ett utlåtande av en annan pensionsanstalt, skall besvärsskriften, utlåtandet och handlingarna överföras till besvärsinstansen inom 60 dagar från besvärstidens utgång. Tidsfristen gäller också tilläggsutredningar som den sökande lovat lämna in. Om en tilläggsutredning anländer efter 60 dagar, sänder pensionsanstalten den och sitt eventuella tilläggsutlåtande i efterskott till besvärsinstansen. Till besvärshandlingarna fogas alla uppgifter som har inverkat på beslutet, antingen i original eller i form av en sammanfattning.

8.10.2004

Pensionsanstalten skall fästa särskild uppmärksamhet vid motiveringen. Om det förekommer ny utredning i samband med besvären, skall pensionsanstalten pröva ärendet på nytt och motivera sin ståndpunkt i utlåtandet med beaktande av den nya utredningen.

11.5

Extraordinära besvärsförfaranden

11.5.1

Rättelse av lagakraftvunnet beslut

Rättelse av ett lagakraftvunnet beslut kan göras på basis av ny utredning med stöd av 21 d § 2 mom. APL i ärende som gäller beviljande av förvägrad förmån eller utökande av redan beviljad förmån (t.ex. ändring av tidpunkten för arbetsoförmågans inträde på basis av ny medicinsk utredning).

Pensionsanstalten kan även rätta pensionsbesvärnsnämndens eller försäkringsdomstolens beslut till förmån för den sökande, om det kan påvisas att beslutet är oriktigt. Pensionsbesvärnsnämnden och försäkringsdomstolen kan också förfara på motsvarande sätt vid behandling av ett ärende som gäller ändringssökande.

Då man i ett ärende som gäller arbetsoförmåga har fått en ny väsentlig utredning, är besvärinstansernas beslut inte längre rättskraftiga. Ett pensionsärende kan alltid prövas på nytt och personen kan t.ex. beviljas invalidpension retroaktivt för tiden före besvärinstansernas avslagsbeslut.

11.5.2

Återbrytande av lagakraftvunnet beslut

Enligt 21 d § 1 mom. APL kan försäkringsdomstolen i samband med behandlingen av ansökan om återbrytande inte längre avgöra själva sakfrågan. Den skall när förutsättningarna för återbrytande finns, efter att det lagakraftvunna beslutet har undanröjts, alltid besluta att ärendet skall behandlas i en lägre beslutande instans. På så sätt bereder man alltid parten möjlighet att söka ändring också i ett nytt beslut, som åtföljs av de normala anvisningarna för sökande av ändring.

Om ansökan om invalidpension har avslagits, behövs inte någon ansöka om återbrytande av beslutet, eftersom personen i fråga alltid kan lämna in en ny ansökan om pension.

I invalidpensionsfrågor har försäkringsdomstolen godkänt ansökningar om återbrytande av beslut, t.ex. i fall som omfattas av begränsningsregler samt i fall där det varit fråga om pensionens begynnelsepunkt.

8.10.2004

I det första pensionsbeslutet vinner de fastslagna grunderna för pensionen laga kraft. Genom att överklaga fortsättningsbeslutet får sökanden inte längre ändring i pensionsgrunderna. Pensionsanstalten kan inte heller ändra pensionsgrunderna i sitt fortsättningsbeslut så att beslutet blir ofördelaktigt för ändringssökanden, utan detta förutsätter att beslutet undanröjs av försäkringsdomstolen. Se närmare Pensionskyddscentralen, juridiska avdelningens meddelande 4/94 (endast på finska).

11.6

Besvärinstansens beslut och pensionsanstaltens åtgärder

11.6.1

Beslut om återförvisning

Besvärinstansen kan eventuellt återförvisa ett invalidpensionsärende till pensionsanstalten för anskaffande av tilläggsutredning. Ett ärende kan också återförvisas på grund av ett procedurfel eller av att en väsentlig utredning, som besvärinstansen inte tar ställning till som första instans, har tillkommit i ärendet medan besvären är anhängiga.

Pensionsanstalten är inte bunden till besvärinstansens uppfattning om i vilken omfattning ärendet skall behandlas på nytt efter återförvisning. Om ärendet har återförvisats till pensionsanstalten på så sätt att besvärinstansen inte har tagit ställning i själva sakfrågan, kan pensionsanstalten, efter att ha prövat ärendet på nytt, också ge ett beslut med samma innehåll som tidigare. Pensionsanstalten kan emellertid inte ändra avgörandet så att det leder till ett sämre resultat för den försäkrade än det tidigare beslutet.

Pensionsanstalten ger genast ett slutligt beslut, om besvärinstansens beslut om återförvisning inte innehåller något avgörande i sak. Pensionsanstalten fogar till beslutet anvisningar för sökande av ändring.

Om pensionsbesvärnämndens återförvisningsbeslut innehåller ett ställningstagande i sakfrågan, t.ex. om när arbetsoförmågan har börjat, är det inte fråga om ett beslut om återförvisning (se punkt 11.6.2).

11.6.2

Avslag eller beviljande

Besvärinstansen antingen godkänner eller förkastar besvären. Om besvärinstansen förkastar besvären, ger pensionsanstalten inte längre ett nytt beslut.

Om besvärinstansen anser att besvären skall godkännas, undanröjer den pensionsanstaltens beslut och återförvisar ärendet till pensionsan-

8.10.2004

stalten för åtgärder. Pensionsanstalten ger då ett nytt beslut i ärendet med anvisningar för sökande av ändring.

Samtidigt som besvärsinstansen genom sitt beslut undanröjer pensionsanstaltens beslut, kan den fatta beslut i en viss sak (t.ex. när arbetsförmågan har börjat eller invalidpensionens belopp). I fråga om denna sak fattar pensionsanstalten inget nytt beslut, utan verkställer besvärsinstansens beslut efter att beslutet vunnit laga kraft, t.ex. genom att börja utbetala invalidpension.

I fråga om de delar som besvärsinstansen inte uttryckligen tagit ställning till i sitt beslut, utan endast undanröjt pensionsanstaltens tidigare beslut, ger pensionsanstalten ett eget beslut först efter att besvärsinstansens beslut till dessa delar vunnit laga kraft. Om sökanden har sökt ändring i pensionsbesvärnsnämndens beslut hos försäkringsdomstolen, kan pensionsanstalten betala invalidpension med stöd av ett provisoriskt beslut.

11.6.3

Besvärsinstansens beslut om delinvalidpension

Besvärsinstansen kan bevilja delinvalidpension till en person som ansökt om full invalidpension och vars ansökan avslagits i de lägre instanserna. I sådana fall tar besvärsinstansen i allmänhet endast ställning till den sökandes arbetsförmåga och inte till tidpunkten för när delinvalidpension skall börja utbetalas.

Ett sådant beslut av besvärsinstansen kan anses som ett förhandsbeslut. Eftersom sökanden skall kunna besluta, om han vill avgå med delinvalidpension, sänder pensionsanstalten den sökande ett brev med information om hur länge förhandsbeslutet är i kraft, dvs. inom vilken tid den sökande skall meddela huruvida han tar emot pensionen. Samtidigt sänds till den sökande en förhandsberäkning av delinvalidpensionen.

Då pensionsbesvärnsnämnden fattar beslut om full pension till en pensionsökande som pensionsanstalten beviljat delinvalidpension, börjar pensionsanstalten med stöd av ett provisoriskt beslut utbetala full pension, även om sökanden skulle överklaga hos försäkringsdomstolen t.ex. pensionsbeloppet eller tidpunkten för när pension börjar utbetalas.

11.7

Motstridiga avgöranden till följd av besvärsinstansernas beslut

Förhandsanmälnings- och förhandlingsförfarandet gäller inte besvärsinstanser. Det är möjligt att man inom arbetspensionssystemets och folkpensionssystemets besvärsinstanser kommer fram till motstridiga invalidpensionsavgöranden. Pensionsanstalten skall meddela det andra

8.10.2004

systemets pensionsanstalt så fort som möjligt, om besvärinstansen ändrar ett avgörande.

Utanför det egentliga förhandsanmälningsförfarandet står också de provisoriska beslut, där pensionsanstaltens ställningstagande gentemot den sökandes arbetsförmåga har ändrats under den tid som besvären är anhängiga. Även i dessa fall skall pensionsanstalten meddela det andra systemet om avgörandet per telefon eller e-post innan beslutet avges. Samtidigt sänder pensionsanstalten det andra systemet läkarutlåtandena eller uppgifter om de läkarutlåtandena eller andra tilläggsutredningar som det provisoriska beslutet grundar sig på.

Innan ärendet avgörs skaffar besvärinstanserna uppgifter om huruvida en ansökan om ändring har anhängiggjorts även inom folkpensionssystemet eller vilket beslut som eventuellt givits där. Vid behov utreds huruvida avgörandet fattats utgående från samma utredningar. I gränsfall kan det andra systemets avgörande vara av betydelse.

Då arbetspensionsanstalten får kännedom om att ett motstridigt avgörande har fattats i en besvärinstans till den del som gäller folkpensionslagen, är det först skäl att utreda om avgörandena grundar sig på samma handlingar om den pensionssökandes hälsotillstånd, arbetsförhållanden och förmåga att reda sig i arbetet osv.

Olika utredningar

Om prövningsnämnden har gett ett beviljande beslut efter att pensionsbesvärsnämnden har gett ett avslagsbeslut, och det framgår att prövningsnämnden har haft tillgång till ny utredning, skall arbetspensionsanstalten ta upp ärendet till ny prövning med beaktande av den nya utredningen. I sådana fall kan pensionsanstalten ge ett rättelsebeslut.

Samma utredningar

Om prövningsnämnden har gett ett beviljande beslut och pensionsbesvärsnämnden på basis av samma utredningar och medveten om prövningsnämndens avgörande förkastar besvären, kan arbetspensionsanstalten inte ge ett rättelsebeslut utan en ny tilläggsutredning.

Detsamma gäller i situationer där prövningsnämnden beviljar pension, fastän den känner till att pensionsnämnden gett ett avslagsbeslut på basis av samma utredningar.

Om arbetspensionsanstalten har skäl att misstänka att det bakom prövningsnämndens beslut finns sådan avgörande information om sökandens förhållanden som inte framgår av handlingarna, kan arbetspensionsanstalten hos prövningsnämnden försöka höra sig för närmare om de faktorer som inverkat på avgörandet eller skaffa ny tilläggsutredning.

8.10.2004

Med beaktande av den nya utredningen är det möjligt för pensionsanstalten att ge ett rättelsebeslut.

Personer, för vilka besvärinstanserna kommit fram till motstridiga avgöranden på basis av samma utredningar, kan förmodligen ses som s.k. gränsfall vid bedömningen av arbetsförmågan. Ofta kan det ha varit fråga om ett omröstningsbeslut. Inom det ena systemet har man kanske fäst större avseende vid vissa faktorer än i det andra systemet, varmed man i avgörandet har kommit fram till olika ståndpunkter. I prövningsnämndens beviljande beslut kan det t.ex. vara fråga om en person som skulle klara av ett arbete som kan jämföras med tidigare arbeten, men som har en förhållandevis kort yrkesbana eller en sådan bakgrund att det inte finns realistiska möjligheter för honom eller henne att få arbete.

11.8

Pensionsskyddscentralens utlåtande till försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen kan för att utreda ett ärende skaffa utlåtande av en fackmyndighet. Förfarandet baserar sig på lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). Vanligtvis har utlåtande begärts av Pensionsskyddscentralen i ärenden som gällt juridisk bedömning. Pensionsskyddscentralen ger på begäran också utlåtanden om besvär över avgöranden som gäller invalidpension eller ansökningar om återbrytande.

8.10.2004

12 ÖVERVAKNINGEN AV PENSIONSTAGARNA

12.1 Allmänt

Syftet med invalidpension är att trygga en fortsatt utkomst för arbetstagaren då förvärvsinkomsten upphör eller väsentligt minskar på grund av arbetsoförmåga.

Om en person som får invalidpension återvänder till arbetslivet, finns det inte längre ett behov att utbetala pension, åtminstone inte till samma nivå som tidigare. Personen uppfyller inte heller längre samma förutsättningar för pension som då pensionen beviljades. Beroende på förvärvsinkomsternas storlek dras invalidpensionen antingen in eller ändras till beloppet av delinvalidpension. Beroende på arbetets längd kan pensionen också avbrytas. Detta förfarande gäller både invalidpension och rehabiliteringsstöd som beviljats tills vidare.

Genom övervakningen av pensionstagarna utreds om pensionstagaren fortfarande är berättigad till den beviljade invalidpensionen. Pensionstagaren är enligt lag skyldig att anmäla sådana ändringar som kan inverka på hans rätt att få pension. Pensionsanstalterna har för sin del rätt att av pensionstagaren kräva utredning över att han fortfarande uppfyller villkoren för pension.

Övervakningen sköts av den s.k. sista anstalten (VILMA-anstalten) eller om pensionsansökan inte omfattas av VILMA-bestämmelsernas tillämpningsområde, den pensionsanstalt, som betalar pension på basis av pensionstagarens huvudsakliga förvärvsarbete. Den pensionsanstalt som sköter övervakningen skaffar nödvändiga utredningar och beslutar, efter att vid behov ha förhandlat med de övriga pensionsanstalterna som betalar ut pensionen, vilka åtgärder som skall vidtas.

12.2 Pensionstagarens anmälningsskyldighet

Den som får invalidpension är skyldig att anmäla till pensionsanstalten om att han eller hon återfått arbetsförmågan och att rehabiliteringen avbrutits (17 b § APL).

Genom 17 b § 2 mom. APL preciseras invalidpensionstagarens anmälningsskyldighet från och med 1.1.2005. Enligt den nya bestämmelsen skall en invalidpensionstagare anmäla om han eller hon har börjat förvärvsarbete. Skyldigheten att anmäla förvärvsarbete gäller också invalidpensioner där pensionsfallet inträffar 31.12.2004 eller tidigare.

8.10.2004

Pensionstagaren meddelas om sin anmälningsskyldighet i pensionsbeslutet.

12.3

Pensionsanstalternas övervakningsåtgärder

Pensionsanstalten kan av pensionstagaren kräva utredning över omständigheter som inverkar på pensionens belopp och rätten till pension, om det finns skäl att misstänka att det har skett förändringar i dessa omständigheter. Om pensionstagaren inte tillställer pensionsanstalten dessa utredningar inom en av pensionsanstalten utsatt skälig tid, kan ärendet avgöras på basis av tillgängliga uppgifter (17 b § 6 mom. APL).

12.3.1

Informationskällor vid övervakning

Blanketterna KJ och VA för pensionstagare

Pensionsanstalten överväger från fall till fall om det finns ett behov av övervakning genom tilläggsutredningar i de fall då pensionstagaren har beviljats rehabiliteringsstöd för en längre tid. Rehabiliteringsstöddagare kan åläggas att lämna in tilläggsutredning på blanketten Utredning om arbetsförmåga för rehabiliteringsstöd (blanketten KJ, ETK 2141, bilaga 8). Om invalidpension har beviljats tills vidare, kan pensionstagaren ombes fylla i blanketten Utredning om arbetsförmåga för kontroll av pensionsrätten (blanketten VA, ETK 2109, bilaga 9).

Uppgifter från arbetsgivare

Pensionsanstalten har också rätt att be arbetsgivaren om de uppgifter som behövs för utbetalningen av pensionen (17 § APL). Arbetsgivaren skall också anmäla till sin pensionsanstalt, om arbetstagaren har återvänt till arbetet. Uppgifter om pensionstagarnas förvärvsarbete fås också från arbetsgivarnas årsanmälningar.

PSC:s övervakningsuppgifter

PSC övervakar pensionstagarnas förvärvsarbete med hjälp av förvärvsarbetsregistret och sänder pensionsanstalterna två gånger om året (april och oktober) alarmmeddelanden om de förvärvsarbeten som registrerats för pensionstagarna. Till de pensionsanstalter som betalar ut pensionen sänds uppgifter om de arbetstagare och företagare som beviljats invalidpension tills vidare och som vid sidan av pensionen har en fortlöpande anställning eller fortlöpande företagareverksamhet eller som har haft KAPL- eller KoPL-löner under minst två månader. Till pensionsanstalterna inom den privata sektorn sänds även uppgifter om tjänsteförhållanden inom den offentliga sektorn.

8.10.2004

Se närmare Pensionssystemavdelningens meddelande 9/2002, Eläketietojen rekisteröintiin ja hälytyksiin liittyvät muutokset (Ändringar i registreringen av pensionsuppgifter och i alarmmeddelanden; endast på finska).

Läkarutlåtanden

Till pensionsanstalten kan också inkomma läkarutlåtanden som kan ge anledning till övervakningsåtgärder. Sådana utlåtanden kommer t.ex. från Folkpensionsanstalten samt från olycksfalls- och trafikförsäkringsbolagen.

Uppgifter om andra pensionsanstalters avgöranden

PSC sänder pensionsanstalterna alarmmeddelanden också om avgöranden som gjorts i andra arbetspensionsbolag, Folkpensionsanstalten eller pensionsanstalter i andra länder och dessa avgöranden leder ofta till övervakningsåtgärder.

Övriga uppgifter

Pensionsanstalten kan också, av t.ex. privatpersoner få sådana uppgifter om pensionstagares förvärvsarbete som kan ge anledning till övervakningsåtgärder.

Om pensionsanstalten har fått sådana uppgifter om pensionstagarens förvärvsarbete som kan påverka utbetalningen av pensionen, utreds ärendet. Vid behov skaffar pensionsanstalten tilläggsutredning över förvärvsarbetet, t.ex. från skattemyndigheterna.

12.3.2

Hörande av pensionstagaren

För att kontrollera om pensionsutbetalningen skall fortsätta hörs också pensionstagaren. Pensionsanstalten kan sända pensionstagaren blanketten Utredning om arbetsförmåga för rehabiliteringsstöd (blankett KJ, bilaga 8) eller Utredning om arbetsförmåga för kontroll av pensionsrätt (blankett VA, bilaga 9). I det fall att pensionsanstalten har för avsikt att dra in pensionen och överväger att återkräva pension som betalats utan grund, skall pensionstagaren alltid höras. Se närmare om hörandskyldigheten i olika situationer i cirkulär Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring.

Pensionsanstalten kan också be pensionstagaren om ett nytt läkarutlåtande, om man anser att en medicinsk utredning är nödvändig (se punkt 4.6.1).

8.10.2004

Pensionsanstalten kan avbryta utbetalningen av pensionen, om pensionstagaren har vägrat delta i undersökning eller vård som har föreskrivits och bekostats av pensionsanstalten. (8 b § 1 mom. APL). Saken avgörs från fall till fall på basis av medicinska fakta.

12.4

Övervakning av pensionstagare som beviljats invalidpension tills vidare

Förutsättningarna för beviljande av invalidpensionen måste uppfyllas under hela pensionstiden.

För invalidpensionens del finns det ingen bestämmelse om ett fast eurobelopp som pensionstagarens förvärvsinkomster inte får överstiga.

När pensionsfallet inträffar 31.12.2005 eller tidigare är det i allmänhet lönen eller arbetsinkomsten för återstående tid som används som jämförelsegrund för inkomsterna vid sidan av invalidpensionen. Om den återstående tiden har anslutit sig till en sådan korttidsanställning, där lönen inte alls motsvarar pensionstagarens stabiliserade inkomstnivå, jämförs inkomsterna vid sidan av pensionen med den pensionsgrundande anställningslön som personen hade, t.ex. före insjuknandet eller innan han blev arbetslös. Om pensionstagaren har arbetat samtidigt som företagare och som anställd eller om arbetet har utförts delvis inom den offentliga och delvis inom den privata sektorn, använder man som jämförelsegrund den sammanlagda pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten som pensionerna för den återstående tiden baserar sig på.

När pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare och invalidpensionen har fastställts enligt 2005 års bestämmelser, använder man den stabiliserade genomsnittsinkomsten som inkomstjämförelsegrund. Den stabiliserade genomsnittsinkomsten kan då vara inkomsten för återstående tid, som fastställs på basis av inkomsterna, justerade med en lönekoeficient, under de fem senaste kalenderåren (granskningsperiod) före pensionsfallsåret. Om den genomsnittliga inkomsten under granskningsperioden inte motsvarar den inkomstnivå som personen har haft under sin tidigare arbetshistoria, kan den stabiliserade genomsnittsinkomsten fastställas på annat sätt, på basis av inkomsterna. Om personen under sin yrkesbana haft en inkomstnivå som varierat årligen så att inkomsten inte kan anses ha stabiliserats på en viss nivå, kan man som den stabiliserade genomsnittsinkomsten använda den genomsnittliga inkomst, som personens intjänade invalidpension baserar sig på. Se närmare i punkt 2.7 om den stabiliserade genomsnittsinkomsten.

Ändring av full invalidpension till delinvalidpension övervägs när pensionen har fastställts enligt 2004 års bestämmelser och pensionstagaren har inkomster som är minst 40 men inte 60 procent av den

8.10.2004

pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten för återstående tid, eller av den stabiliserade genomsnittsinkomsten när pensionen har fastställts enligt 2005 års bestämmelser. Pensionen kan komma att avbrytas eller dras in om inkomsterna överskrider 60 procent av denna inkomstjämförelsegrund. Utbetalningen av pensionen avbryts om förvärvsarbetet är tillfälligt och fortgår högst ett år, och dras in om arbetet fortgår längre än ett år.

Likaså, om delinvalidpensionstagarens förvärvsinkomster är mindre än 40 procent av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten, kan man överväga ändring av pensionen till full invalidpension. I så fall förutsätts att det har skett en förändring i arbetstagarens arbetsförmåga och att han har ansökt om att pensionen skall ändras till full pension.

Om pensionstagaren i tid anmäler att han börjar förvärvsarbeta, kan utbetalningen av pensionen avbrytas eller dras in från följande möjliga förfalldag och på det sättet betalas inte pensionen utan grund.

Om pensionstagaren har försummat att anmäla att han börjar förvärvsarbeta, får pensionsanstalten i allmänhet uppgift om arbetet först i samband med sin övervakning av pensionstagarna. I sådana fall har pensionen oftast betalats utan grund. Ibland måste man överväga om pensionen skall justeras, avbrytas eller dras in framåt i tiden eller retroaktivt, för högst ett år, eller om invalidpensionen måste krävas tillbaka retroaktivt för en längre tid än ett år.

Se närmare i punkt 10.2 om justering och omräkning av pensionen, avbrytning och indragning samt återkrav av invalidpension för en längre tid än ett år.

Förfarandet vid ändring eller indragning av invalidpensionen får inte vara stereotyp. Även om det är på basis av arbete och förvärvsinkomster som man bedömer att arbetstagaren har återfått sin arbetsförmåga, inverkar också andra faktorer på bedömningen, bl.a. pensionstagarens ålder, pensionstiden, pensionsbeloppet, sjukdom och sjukdomsprognos, tiden i förvärvslivet, förmågan att reda sig i arbetet och om arbetet är fortlöpande.

Se närmare i cirkulär A 27/94, Arbete under pensioneringstiden inverkar på pensionen, om vilka förvärvsinkomster som beaktas när en persons rätt till invalidpension övervägs.

8.10.2004

12.5

Övervakning av dem som får rehabiliteringsstöd

PSC sänder inte uppgifter till pensionsanstalterna om rehabiliteringsstödsstagares förvärvsarbete. Övervakningen av dem som får rehabiliteringsstöd sköts naturligt i samband med att pensionsanstalten överväger fortsatt utbetalning av pensionen. Om rehabiliteringsstöd har beviljats för en längre tid, överväger pensionsanstalten när övervakning av rehabiliteringsstödet är nödvändigt med hjälp av tilläggsutredning.

De som får rehabiliteringsstöd omfattas emellertid av samma bestämmelser om omräkning, avbrytande och indragande av pension som personer som beviljats invalidpension tills vidare. När det således kommer fram att en person som beviljats rehabiliteringsstöd för en längre tid har så pass stora arbetsförtjänster att det kan vara motiverat att ändra den beviljade pensionen, utreder pensionsanstalten saken och vidtar nödvändiga åtgärder.

8.10.2004

13

INVALIDPENSION FÖR PERSON SOM ARBETAT UTOMLANDS

På den finska pensionsansökningsblanketten frågas om den sökande har arbetat utomlands och om han eller hon redan får eller har ansökt om pension på grundval av detta arbete. Den sökande ombeds fylla i uppgifter om arbete utomlands i en separat U-bilaga (bilaga 6).

Hur ansökan handläggs beror på om det är fråga om ett EU/EES-land eller ett land som Finland slutit en överenskommelse om social trygghet med. Då det gäller EU/EES-länder samt Schweiz och länder som Finland har slutit överenskommelse om social trygghet med förmedlas en ansökan som gjorts i Finland till dessa länder. Om det är fråga om något annat land än ett EU-/EES land eller ett land med vilket Finland slutit en överenskommelse eller Schweiz, skall personen själv ansöka om pension från detta land.

13.1

EU/EES-länder

EU-bestämmelserna om social trygghet är förordning 1408/71 och dess tillämpningsförordning 574/72. I detta avsnitt berättas allmänt om EU-bestämmelserna om invalidpension. Om tillämpningen av EU-bestämmelserna berättas närmare i cirkulär A 48/96, Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna.

EU/EES-länder är utöver Finland även Belgien, Danmark, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Italien, Liechtenstein, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien (nedan England), Sverige, Tyskland och Österrike och sedan 1.5.2004 Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjekkien och Ungern. Till EU-bestämmelsernas tillämpningsområde hör dessutom några EU-länders associerade områden, t.ex. Gibraltar, Kanarieöarna, Mallorca och Ibiza osv.

EU-bestämmelserna om social trygghet tillämpas på EU/EES-ländernas medborgare och på flyktingar eller statslösa personer, som bor i dessa länder. En förutsättning är att lagstiftningen i ett EU/EES-land eller flera EU/EES-länder tillämpas eller har tillämpats på dessa personer i deras egenskap av försäkrade arbetstagare eller företagare. Enligt en ändring som trädde i kraft 1.6.2003 gäller EU-bestämmelserna om social trygghet även andra än EU/EES-ländernas medborgare som är lagligt bosatta i ett medlemsland (se Cirkulär A 15/2003). På Schweiz tillämpas den överenskommelse mellan EU och Schweiz som trädde i kraft 1.6.2002.

8.10.2004

13.1.1

Ansökan och anhängiggörande av invalidpension

En sökande som är bosatt i Finland ansöker om både arbets- och folkpension i Finland och pension från ett annat EU-/EES-land på en och samma blankett (T-blankett). Enligt EU-bestämmelserna skall invalidpension sökas från alla länder samtidigt. I överenskommelserna om social trygghet mellan Finland och länder utanför EU-området finns å andra sidan inte motsvarande bestämmelse. Således behöver man i regel inte ansöka om invalidpension från bägge avtalsländerna samtidigt. Då den sökande uppger på ansökningsblanketten att han eller hon arbetat utomlands, skall han eller hon samtidigt fylla i en särskild blankett för detta arbete (U-blankett). Utöver U-blanketten skall till ansökan fogas eventuella andra handlingar om arbete utomlands (arbetsintyg, försäkringsintyg osv.). På grundval av dessa fyller Pensionsskyddscentralen (den utredande anstalten) i en invalidpensionsansökan på blanketten E 204 som sänds till det andra landet samt blankett E 207 med personens försäkringshistora. Pensionsskyddscentralen är utredande anstalt för de sökande som bor i Finland. För sökande som bor utomlands är Folkpensionsanstalten förbindelseorgan.

Pensionsansökan anhängiggörs också i de andra länderna den dag då den inlämnas till en försäkringsinstitution i en medlemsstat.

När dröjsmålsförhöjning ska fastställas på finsk arbetspension anses pensionsansökan ha lämnats in först när den har anlänt till arbetspensionsanstalten i Finland med nödvändiga bilagor, som innehåller tillräcklig utredning för att ett beslut skall kunna fattas.

13.1.2

Definition av arbetsoförmåga

Rätten till invalidpension avgörs enligt den nationella lagstiftningen i det land där arbetet är försäkrat. Ett invalidpensionsfall som börjat i Finland berättigar således inte till invalidpension enligt något annat EU/EES-lands lagstiftning.

På motsvarande sätt är inte ett beviljande beslut eller avslagsbeslut om invalidpension i ett avtalsland avgörande då man beslutar om rätten till invalidpension enligt arbetspensionslagarna i Finland.

Pensionsansökan till ett annat EU/EES-land skall åtföljas av ett läkarutlåtande eller blankett E 213. Inom Norden och med Tyskland har man särskilt kommit överens om att de nationella blanketterna för läkarutlåtande kan användas. Även med andra EU/EES-länder används i

8.10.2004

regel blanketten för B-läkarutlåtande i Finland. Det andra EU/EES-landet har emellertid rätt att kräva ett utlåtande på blankett E 213.

Om pensionsanstalten behöver medicinska tilläggsundersökningar och sökanden är bosatt utomlands, kan pensionsanstalten via Folkpensionsanstaltens utlandsenhet be institutionen i det land där sökanden vistas eller är bosatt att låta utföra en ny läkarundersökning. Enligt EU-bestämmelserna ersätter pensionsanstalten institutionen i bosättningslandet för undersökningskostnaderna. Inom Norden och med Österrike, Luxemburg och England har man kommit överens om att slopa kostnadsersättningen. När det gäller sökande som bor i dessa länder betalar institutionen i bosättningslandet tilläggsutredningarna.

13.1.3

Pensionsbelopp och beaktande av den återstående tiden

Enligt bestämmelserna till utgången av år 2004 beräknas pensionen enligt den nationella lagstiftningen och som pro rata-pension. Av de sålunda uträknade arbetspensionerna beviljas den pension som är större. För att få rätt till återstående tid i Finland, förutsätts att den sökande har minst 12 månader förvärvsarbete som omfattas av finsk arbetspensionslagstiftning under pensionsfallsåret och de tio närmast föregående kalenderåren (6 a § 1 mom. APL). Bestämmelsen gäller både arbete i Finland och arbete i egenskap av utsänd arbetstagare utomlands. I denna tid kan man inte tillgodoräkna bosättnings- eller arbetsperioder i ett annat avtalsland. Rätten till återstående tid förutsätter också att personen bott i Finland i minst 5 år innan han eller hon blev arbetsoförmögen (6 a § 5 mom. APL). Om sökanden inte har bott i Finland i 5 år, räknas arbets- och bosättningsperioder i ett annat EU- eller EES-land till godo som om den sökande skulle ha bott i Finland.

Enligt den nationella lagstiftningen i Finland delas den återstående tiden för heleffektiv pension i enlighet med bestämmelsen i överenskommelsen om social trygghet för att eliminera överlappningar. Detta innebär att den återstående tiden delas mellan de avtalsländer som beviljar pension för återstående tid i förhållande till arbetsperioderna. I sådana fall minskas den återstående tiden i en heleffektiv pension som beviljas i Finland och på motsvarande sätt beviljar ett annat avtalsland en proportionell del av den återstående tiden. En dylik bestämmelse som eliminerar överlappningar finns både i den nordiska konventionen om social trygghet och i överenskommelserna med Luxemburg och Tyskland.

I Sverige ersattes invalidpensionen 1.1.2003 med sjukersättning, vars inkomstrelaterade del är en förmån oberoende av försäkringsperioderna. I den inkomstrelaterade sjukersättningen ingår inte längre återstående tid. Således

8.10.2004

förlorar bestämmelsen om proportionering av den återstående tiden i den nordiska konventionen sin betydelse när det gäller den inkomstrelaterade sjukersättningen i Sverige (Se närmare Juridiska avdelningens meddelande 1/2003).

Bestämmelserna i förordningen kan ge rätt till pension för återstående tid, även om sökanden inte längre har rätt till det enligt lagstiftningen i Finland. Återstående tid beaktas i pensionen också när sökanden inte längre har rätt till återstående tid enligt lagstiftningen i Finland (efterkarenstiden har löpt ut), men pensionsfallet har inträffat medan anställningen eller företagaverksamheten pågår i ett annat EU/EES-land. Enligt EU-bestämmelserna skall försäkringsperioderna vara likvärdiga, dvs. den sökandes arbete utomlands skall vid uträkningen av den återstående tiden beaktas som om det var arbete i Finland. Efterkarenstid ansluts emellertid inte till arbete utomlands. Den sökande har rätt till s.k. pro rata-pension för återstående tid, dvs. den återstående tiden ansluts till en fribrevspension i Finland i proportion till arbetsperioderna i Finland och andra EU-länder. Också i detta fall förutsätter beviljande av återstående tid att sökanden fyller ovannämnda krav för återstående tid i den nationella lagstiftningen.

Juridiska avdelningen meddelande 10/94 (endast på finska)

Anvisningar ges separat om hur 2005 års bestämmelser inverkar på den återstående tiden och beräkningen av pensionen enligt EU-bestämmelserna.

13.1.4

Beslut och sökande av ändring

Beslut i en ansökan om EU-pension ges i Finland i allmänhet av en eller flera arbetspensionsanstalter och Folkpensionsanstalten. Därtill ges pensionsbeslut av alla de pensionsanstalter i de andra EU/EES-länderna och Schweiz, där den sökande har arbetat eller varit försäkrad på basis av boende.

Enligt de nuvarande anvisningarna kan den teoretiska anstalten ge det slutliga beslutet genast då man vet att de utländska försäkringsperioderna inte kommer att inverka på arbetspensionens belopp i Finland. Den följande anstalten kan i allmänhet genast ge ett slutligt beslut om den pension som räknats enligt de nationella bestämmelserna. Avslagsbeslut ges alltid genast slutligt, eftersom försäkringsperioder i andra EU-länder inte har någon betydelse för avslagsbesluten. I Finland sänder arbetspensionsanstalten det slutliga beslutet med anvisningar för sökande av ändring direkt till sökanden. Den sökande får således det

8.10.2004

slutliga beslutet med anvisningar för sökande av ändring redan före beslutssammandraget.

Alla slutliga beslut med anvisningar för sökande av ändring som getts angående ansökan om EU-pension sänds även i original till den utredande anstalten i sökandens bosättningsland, som ger sökanden ett sammandrag av alla pensionsbeslut på blankett E 211.

Om sökanden inte har sökt ändring i pensionsanstaltens beslut, som försetts med anvisningar för sökande av ändring, har man ansett att sökanden får ny besvärsmätt genom sammandraget av EU-pensionsbesluten.

Försäkringsdomstolen har emellertid ansett att den sökande har rätt att söka ändring i ett EU-pensionsbeslut först efter att han eller hon fått ett beslutssammandrag (FSD:s avgörande i plenum 4786/2003; endast på finska).

Pensionsnämnden har däremot beslutat pröva besvären, även om den sökande ännu inte har fått ett beslutssammandrag. Även försäkringsdomstolen har av rimlighetsskäl prövat besvär i sådana fall, där beslutssammandraget har hunnit göras under pågående besvärprocess och där den sökande inte har överklagat på nytt efter att han eller hon fått beslutssammandraget. Försäkringsdomstolen har dessutom i några fall prövat besvären, då ett beslutssammandrag inte kunnat ges på grund av att ett beslut från utlandet dröjt.

13.2

Länder med vilka Finland inte har avtal om social trygghet

Finland har ingått överenskommelser om social trygghet med Kanada, Quebec, Schweiz, Förenta Staterna (nedan USA) och Israel. För detaljerna i dessa överenskommelser redogörs närmare i cirkulären om de enskilda överenskommelserna. Dessa överenskommelser innehåller bestämmelser om förmedling av pensionsansökningar till det andra avtalslandet och om anhängiggörandet av ansökningarna. Bestämmelserna är inte lika detaljerade som EU-bestämmelserna.

Kanada och Quebec A 7/88, A 30/96

Schweiz 28/86

USA A 45/92

Israel A 35/99

Schweiz har ingått en överenskommelse med EU om att man för Schweiz del tillämpar samma bestämmelser som på övriga EU/EES-länder.

8.10.2004

Av EU/EES-länderna har Finland gällande överenskommelser om social trygghet med de nordiska länderna, England, Grekland, Luxemburg, Spanien, Tyskland och Österrike samt med de 1.5.2004 EU-anslutna länderna Lettland, Litauen och Estland. Dessa överenskommelsers roll minskar, eftersom EU-bestämmelserna om social trygghet kommer att tillämpas från och med 1.6.2003 också på andra än EU/EES-ländernas medborgare.

Bestämmelserna i den nordiska konventionen om social trygghet tillämpas närmast på medborgare i tredje länder, dvs. på medborgare i länder utanför EU/EES, samt på personer som inte förvärvsarbetar. Alla medborgare i EU/EES-länderna omfattas dock av bestämmelsen om att återstående tid proportioneras mellan de nordiska länder som beviljar pension för återstående tid i förhållande till försäkringsperioderna i dessa länder. I överenskommelserna med Luxemburg och Tyskland finns en motsvarande bestämmelse som också gäller medborgare i EU/EES-länder om att räkna den återstående tiden i förhållande till försäkringsperioderna.

13.2.1

Pensionens belopp och beaktande av den återstående tiden

I Finland kan man enligt 2004 års bestämmelser delvis beakta den återstående tiden i pensionen då rätt till återstående tid inte längre föreligger enligt finsk arbetspensionslagstiftning (efterkarenstiden har redan gått ut), men pensionsfallet inträffar i Kanada, Quebec eller i USA under pågående anställning eller företagarkerksamhet.

Om sökanden inte har bott i Finland i minst fem år som förutsätts för att få rätt till återstående tid, räknas arbetsperioder i avtalslandet till godo som om de varit bosättningstid i Finland.

När man vid fastställandet av invalidpensioner tillämpar 2005 års bestämmelser, förlorar dessa avtalsbestämmelser sin betydelse.

13.2.2

Ansökan

När man ansöker om pension används varje avtalsparts egna tvåspråkiga blanketter som har avfattats speciellt för verkställandet av en given överenskommelse.

I de bilaterala överenskommelserna finns bestämmelser om när ansökan anhängiggörs. Bestämmelserna om när ansökan anhängiggörs avviker något från varandra. I överenskommelserna finns inga bestämmelser om beslutssammandrag och ett sådant görs inte heller. Pensi-

8.10.2004

onsanstalten ger den sökande direkt det slutliga beslutet tillsammans med anvisningar för sökande av ändring.

Till skillnad från EU/EES-länderna behöver man inte ansöka om invalidpension från alla avtalsländer samtidigt.

13.2.3

Invaliditetsdefinitionen och hur pensionen fastställs

Rätten till invalidpension avgörs enligt den nationella lagstiftningen i det land där arbetet är försäkrat. Ett invalidpensionsfall som inträffar i Finland ger således inte rätt till invalidpension enligt lagstiftningen i det andra avtalslandet.

På motsvarande sätt är inte ett beviljande beslut eller avslagsbeslut om invalidpension i ett avtalsland avgörande när man beslutar om rätten till invalidpension enligt arbetspensionslagstiftningen i Finland.

I överenskommelserna med Kanada, Quebec och USA finns det särskilda bestämmelser om hur pension som grundar sig på återstående tid fastställs och räknas ut. I övrigt uppstår rätten till pension och beräknas pensionen i enlighet med arbetspensionslagstiftningen i Finland.

13.2.4

Sökande av ändring

Besvär över avtalslandets pensionsbeslut anses ha anförts i tid också när de har inlämnats under besvärstiden till den behöriga myndigheten (pensionsinstitutionen) eller försäkringsinrättningen i det andra avtalslandet. I Finland inlämnas besvärsskriften till den pensionsanstalt som har gett beslutet.

13.3

Övriga länder

Om det av pensionsansökan framgår att sökanden har arbetat i ett land med vilket Finland inte har någon överenskommelse om social trygghet, kan pensionsanstalten hjälpa den sökande genom att uppge den adress, varifrån han eller hon kan höra sig för om sin rätt till pension. Pensionsanstalten får från Pensionsskyddscentralen vid behov uppgifter om utländska pensionsanstalter och deras kontaktuppgifter. Den sökande kan också vända sig till ett visst lands ambassad för att få blanketter för ansökan om pension från detta land. Personen ansvarar själv för ansökan om pension från ett sådant land med vilket Finland inte har en överenskommelse om social trygghet.

8.10.2004

13.4

Sjukdagpenning från utlandet och dess inverkan på när pensionen börjar

Sjukdagpenning som betalas från utlandet är också primär i förhållande till invalidpension. För dagpenning som betalas från utlandet fastställs ingen primärtid som för dagpenning som betalas med stöd av sjukförsäkringslagen i Finland. Förmån som betalas från utlandet motsvarande sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen beaktas emellertid när pensionens begynnelsepunkt skall fastställas på samma sätt som sjukdagpenning som utbetalas i Finland. Invalidpensionen börjar således i regel först efter att arbetstagaren fått sjukdagpenning från utlandet i ett år.

För detta redogörs närmare i cirkulär A 39/95, Sjukdagpenning från utlandet och dess inverkan på när pensionen börjar.

8.10.2004

14

TILLSYVEN ÖVER ARBETSPENSIONSANSTALTERNAS
VERKSAMHET I PENSIONSÄRENDEN

En sökande som är missnöjd med arbetspensionsanstaltens åtgärder kan kontakta de myndigheter som utövar tillsyn över arbetspensionsanstalterna. Inom den privata sektorn utgörs dessa av Försäkringsinspektionen, Pensionsskyddscentralen, riksdagens justitieombudsman och stadsrådets justitiekansler. Tillsynen över Statskontoret ankommer på justitieministeriet och tillsynen över Kommunernas pensionsförsäkring på inrikesministeriet.

14.1

Försäkringsinspektionen

Tillsynen över arbetspensionsanstalterna inom den privata sektorn ankommer på försäkringsinspektionen, som lyder under social och hälsovårdsministeriet (14 kap. lagen om försäkringsbolag, 9 kap. lagen om försäkringskassor, 8 kap. lagen om pensionsstiftelser).

Försäkringsinspektionen har rätt att granska pensionsanstaltens verksamhet. Försäkringsinspektionen utövar emellertid inte tillsyns rätt i enskilda invalidpensionsärenden.

14.2

Pensionsskyddscentralen

Tillsynen över pensionskassorna och -stiftelserna angående det lagstadgade arbetspensionsskyddet har genom social- och hälsovårdsministeriets beslut överförts till Pensionsskyddscentralen (SHMb om överföring till pensionsskyddscentralen av vissa uppgifter i anslutning till tillsynen över pensionsstiftelser samt SHMb om överföring till pensionsskyddscentralen av vissa uppgifter i anslutning till tillsynen över pensionskassor).

14.3

Justitiekanslern och justitieombudsmannen

Till justitiekanslerns och justitieombudsmannens uppgifter hör bl.a. att övervaka att de anstalter som sköter offentliga uppdrag följer lag och fullgör sina skyldigheter (108 och 109 § Finlands grundlag). Justitieombudsmannens och justitiekanslerns tillsyns rätt utsträcker sig således också till de arbetspensionsbeslut som utfärdas av pensionsanstalterna. Tillsynen över arbetspensionssystemet hör i främsta hand till den biträdande justitieombudsmannens uppgifter.

Klagomål till justitieombudsmannen eller justitiekanslern kan framställas av var och en som anser att arbetspensionsanstalten i skötseln av sitt

8.10.2004

offentliga uppdrag har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet (lagen om riksdagens justitieombudsman och lagen om statsrådets justitiekansler). Medborgarna kan rikta sina klagomål antingen till justitieombudsmannen eller till justitiekanslern eller till bägge. Eftersom tillsynsrätten är överlappande, kan justitiekanslern och justitieombudsmannen sinsemellan överföra ärenden som hör till bådas behörighet.

Om justitieombudsmannen till följd av klagomål har konstaterat att pensionsanstaltens beslut är riktigt och klagomålet obefogat, ger arbetspensionsanstalten inget nytt beslut i ärendet.

Om det av justitieombudsmannens brev eller beslut framgår att pensionsanstalten skall ta upp ärendet till ny behandling och hur pensionsanstalten i övrigt skall förfara i ärendet, skall pensionsanstalten följa anvisningarna.

8.10.2004

15 INDIVIDUELL FÖRTIDSPENSION

15.1 Allmänt

Individuell förtidspension avskaffades som ett eget pensionsslag i början av år 2004 både i pensionslagarna inom den privata sektorn och offentliga sektorn. De som är födda år 1943 eller tidigare har emellertid rätt till individuell förtidspension även efter 2003.

Enligt arbetspensionslagarna inom den offentliga sektorn bibehåller dessutom vissa tjänsteinnehavare och arbetstagare som är födda år 1944–1947 fortfarande rätten till individuell förtidspension. Eftersom dessa personer inte längre har rätt till individuell förtidspension på basis av tidigare arbete inom den privata sektorn, skall deras pensionsansökningar behandlas som ansökan om invalidpension på basis av den pension som de tjänat in för arbete inom den privata sektorn. Se närmare punkterna 1.2 och 5.4.3.

De villkor för beviljande av individuell förtidspension som skall tillämpas från början av 2004 inom APL finns i 4 e § 1 och 2 mom. (gäller till och med 31.12.2004) samt i ikraftträdandebestämmelserna för lagen om ändring av APL från 1.1.2005. Se punkt 1.2.

Vid bedömningen av rätten till individuell förtidspension fäster man mindre vikt vid sjukdom än vid bedömningen av rätten till invalidpension. På motsvarande sätt får de sociala omständigheterna och arbetsförhållandena större betydelse än inom invalidpensionen. I fråga om individuell förtidspension kan man i regel inte heller fastställa en klar tidpunkt för när arbetsförmågan började, eftersom den sökandes hälsotillstånd vanligtvis försämrats gradvis. Då man överväger om det är rimligt att förutsätta att arbetet fortsätter tar man hänsyn till om den sökandes förmåga att klara av sitt arbete har varaktigt sjunkit.

Av de villkor för individuell förtidspension som står angivna i lagen är en del allmänna och måste alltid uppfyllas och en del individuella och bedöms från fall till fall.

Individuell förtidspension beviljas alltid tills vidare, eftersom beviljandet förutsätter en varaktig nedgång i arbetsförmågan. Individuell förtidspension beviljas också alltid till beloppet av full pension, eftersom inkomstgränsen för individuell förtidspension förutsätter att den sökande praktiskt taget helt upphör med sitt förvärsarbete.

Den som får individuell förtidspension kan emellertid, om han eller hon så önskar, återgå till arbetet utan att pensionen dras in. Den individuella

8.10.2004

förtidspensionen kan lämnas vilande medan arbetet pågår eller så kan pensionen under denna tid ändras till beloppet av delinvalidpension.

På individuell förtidspension tillämpas i tillämpliga delar de bestämmelser som gäller för full invalidpension, om inte annat uttryckligen föreskrivs i lag.

Detta kapitel innehåller närmast specialanvisningar som gäller individuell förtidspension.

15.2

Allmänna förutsättningar för individuell förtidspension

15.2.1

Ålder

En förutsättning för beviljande av individuell förtidspension är att den sökande är minst 58 år. Från början av år 2004 kan individuell förtidspension endast beviljas sökande som är födda år 1943 eller tidigare.

Enligt bestämmelserna från år 2005, har en arbetstagare rätt att avgå med ålderspension utan förtidsminskning vid 63 års ålder. Bestämmelsen tillämpas från och med år 2005. Det innebär att en arbetstagare, vars pensionsfall (se punkt 15.7) inträffar 1.1.2005 eller senare och som har fyllt 63 år vid tidpunkten för pensionsfallet, beviljas ålderspension i stället för individuell förtidspension.

Den sista åldersklassen med bibehållen rätt till individuell förtidspension, 1943 födda, fyller 63 år 2006. Efter år 2006 kan individuell förtidspension således beviljas en 63 år fylld person som är född år 1943 eller tidigare endast i det fall att han får delinvalidpension enligt 2004 års bestämmelser (återstående tid fram till 65 års ålder) och arbetsförmågan är nedsatt på det sätt som förutsätts för att få individuell förtidspension, men inte full invalidpension, eller i det fall att individuell förtidspension beviljas på tidigare grunder och pensionen fastställs enligt 2004 års bestämmelser.

15.2.2

Återstående tid

Individuell förtidspension är närmast avsedd för personer som ännu är kvar i arbetslivet eller som endast för en kort tid sedan upphört att förvärvsarbeta. Ett villkor för individuell förtidspension är att återstående tid enligt arbetspensionslagarna kan fogas till den sökandes anställnings- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet.

Då pensionsfallet för individuell förtidspension inträffar 31.12.2005 eller tidigare, utreds villkoret för återstående tid enligt 2004 års bestämmel-

8.10.2004

ser (se punkt 5.2.4). Även pensionen för återstående tid fastställs enligt 2004 års bestämmelser. Den återstående tiden beaktas således från pensionsfallet fram till 65 års ålder.

Också när pensionsfallet för individuell förtidspension har inträffat 1.1.2006 eller senare, fastställs den för individuell förtidspension förut-satta rätten till återstående tid för de personer som bibehållit rätten till individuell förtidspension enligt 2004 års bestämmelser (L 634/2003, ikraftträdelsebestämmelsens 7 mom). Enligt ikraftträdelsebestämmel-sens 7 moment iakttas vid uträkningen av pensionen emellertid de nya bestämmelserna i 7 c § och 7 d § om invalidpension då pensionsfallet för individuell förtidspension inträffar 1.1.2006 eller senare. I dessa pen-sioner beaktas den återstående tiden från början av pensionsfallsåret till utgången av den månad då personen fyller 63 år.

Individuell förtidspension kan också beviljas i form av fribrevspension, om återstående tid anslutits till sökandens tjänsteförhållande inom den offentliga sektorn eller om den sökande har avgått med ålderspension inom den offentliga sektorn vid en lägre pensionsålder än den allmänna pensionsåldern enligt den privata sektorns pensionslagar.

Om den sökande har arbetat i ett annat EU- eller EES-land när pensi-onsfallet inträffade, uppfylls villkoren för återstående tid för individuell förtidspension, även om rätten till återstående tid för det arbete som försäkrats i Finland redan skulle ha gått förlorat.

Tillämpning av begränsningsbestämmelsen

I allmänhet har de som ansöker om individuell förtidspension arbetat länge i samma anställningsförhållande innan de går i pension, varför man sällan överväger att tillämpa begränsningsbestämmelsen vid bevil-jande av individuell förtidspension. Om sökanden emellertid före ansö-kan om pension eller medan besvären är anhängiga har övergått till ett arbete med en betydligt mindre lön jämfört med den tidigare inkomst-nivån, för att klara sig i arbetslivet trots sjukdomen, kan begränsnings-bestämmelsen tillämpas på denna sista anställning.

Ibland kan det vara motiverat att tolka en anställning som börjat i ansök-ningsskedet eller medan besvären är anhängiga som arbetsprövning eller som arbete som utförts medan den sökande har varit arbetsför-mögen, vilket alltså inte beaktas när pensionen beviljas. Individuell för-tidspension beviljas i så fall på basis av det långvariga huvudsakliga för-värvsarbetet. Individuell förtidspension betalas emellertid inte för den tid under vilken den sökande har förtjänat minst gränsbeloppet för indivi-duell förtidspension.

8.10.2004

Tillämpandet av begränsningsbestämmelsen kan komma i fråga då pensionsfallet för individuell förtidspension inträffat 31.12.2005 eller tidigare. I pensionsreformen år 2005 har begränsningsbestämmelsen avskaffats.

15.2.3

Förvärvsarbetet avslutas

För att få individuell förtidspension skall den sökande praktiskt taget helt upphöra med sitt förvärvsarbete. En förutsättning för att få pension är att arbetstagarens inkomster av sådant förvärvsarbete som avses i 8 § 4 mom. APL kan uppskattas vara mindre än gränsbeloppet i 1 § 1 mom. 2 punkten APL, dvs. 229,34 euro i månaden (enligt indexnivån år 2004). Detta villkor skall var uppfyllt då pensionen beviljas.

Se närmare i punkt 15.8 om förvärvsinkomster som skall beaktas.

Arbetstagare

Det är i allmänhet inte svårt för pensionsanstalten att konstatera att en anställd upphört med eller minskat sitt arbete, eftersom den sökande i praktiken måste upphöra med sitt förvärvsarbete för att få pension. Innan slutlig individuell förtidspension beviljas ber pensionsanstalten arbetsgivaren om en anställningsanmälan, av vilken det framgår när anställningen slutat, nödvändiga löneuppgifter samt uppgifter om att lönen för arbetet sjunkit under gränsbeloppet.

Företagare och lantbruksföretagare

När pensionsanstalten skall bedöma när och hur en företagare och lantbruksföretagare har avslutat eller minskat sitt förvärvsarbete och bilda sig en uppfattning om den återstående arbetsinsatsen skall samma principer följas som vid bedömningen av arbetsinkomsten. Avgörande är således huruvida det är möjligt att på basis av inlämnade utredningar uppskatta att arbetsinkomsten inte når upp till det i lagen fastställda eurobeloppet.

Också när företagaren befriats från försäkringsskyldigheten enligt FöPL eller LFöPL på grund av att hans eller hennes pensionsskydd av annat arbete är tillräckligt, förutsätter beviljande av individuell förtidspension att företagaren också avstår från denna företagareverksamhet så att hans eller hennes totala inkomster inte når upp till det lagstadgade gränsbeloppet.

Det finns många olika sätt för en företagare att bevisa att han eller hon har upphört med eller minskat sin företagareverksamhet. Företagaren kan överlåta alla eller åtminstone största delen av sina arbetsuppgifter till andra eller helt upphöra med företagareverksamheten. Som bevis för

8.10.2004

detta skall företagaren i regel kunna förete ett köpe- eller gåvobrev eller ett hyresavtal. Överlåtelsen skall vara fullständigt genomförd. Vid överlåtelser mellan familjemedlemmar framhävs bevisskyldigheten, för att kunna konstatera att företagaren avstått från sitt arbete. Om sökanden inte har lagt fram tillräcklig utredning kan pensionsanstalten be om tilläggsutredning, bl.a från handelsregistret.

En lantbruksföretagare som avstår från en lägenhet eller en del av lägenheten skall förete motsvarande handlingar som nämns för företagare ovan. Därtill kan lantbruksföretagaren minska sin arbetsinsats, t.ex. genom att inskränka produktionsverksamheten på brukningsenheten, minska antalet boskap, göra ändringar i växtodlingen eller lämna åkrarna obrukade. Han kan också avstå från arbete utanför lägenheten eller omfördela arbetsinsatsen inom lägenheten, varvid det förutsätts att någon annan persons arbetsinsats ökar. Det här kan bl.a. visa sig i att en annan person höjer sin LFöPL-arbetsinkomst eller tecknar en ny försäkring enligt LFöPL. En lantbruksföretagare kan antingen använda ett eller flera avträdesätt eller en kombination av dessa.

I vissa situationer kan lantbruksföretagarens arbetsinkomst ursprungligen ha legat under gränsbeloppet enligt 1 § 1 mom. APL (229,34 euro/månad år 2004). Om det har visat sig vara orimligt att fortsätta ett sådant arbete och lantbruksföretagaren har fått ett beviljande förhandsbeslut om rätten till individuell förtidspension, förutsätts att lantbruksföretagaren upphör även med detta ringa arbete för att få pensionen.

15.3

Individuella villkor och bedömningen av dem

Utöver de allmänna villkoren för beviljande av individuell förtidspension har det också fastställts individuella villkor, utgående från vilka man gör en helhetsbedömning, som läggs till grund för avgörandet om huruvida den sökande skäligen kan förutsättas fortsätta sitt förvärsarbete.

Individuella faktorer som beaktas då pensionsanstalten överväger att bevilja individuell förtidspension är svårighetsgraden av den sökandes sjukdom, lyte eller skada, åldersfaktorer och den påfrestning och utmattning som arbetet medför. Vid bedömningen av de individuella villkoren skall också den sökandes tid i yrket samt hans eller hennes nuvarande arbete och arbetsförhållanden beaktas.

Vid helhetsbedömningen undersöks sinsemellan likvärdiga faktorer som gäller den sökande själv och hans eller hennes arbete. Ingen av dessa delfaktorer utgör nödvändigtvis ensam ett hinder för arbete och deras betydelse i förhållande till varandra varierar från fall till fall. Utgående från delfaktorerna bedöms den sökandes återstående arbetsförmåga, dvs. avgörs om det är orimligt att sökanden fortsätter sitt nuvarande

8.10.2004

förvärvsarbete eller annat arbete som motsvarar hans eller hennes yrke och som står till buds på samma arbetsplats.

Då en deltidsarbetande ansöker om individuell förtidspension, bedöms uttryckligen huruvida det är orimligt för den sökande att fortsätta med detta deltidsarbete. Likaså om den som ansöker om individuell förtidspension redan avgått med generationsväxlings- eller avträdelsepension, delinvalidpension eller deltidspension och arbetar vid sidan om, är i allmänhet det arbete som sökanden utför vid sidan av sin pension föremål för bedömningen.

Om emellertid en deltidsarbetande, oberoende av om han eller hon är t.ex. deltidspensionerad eller inte, har ansökt om individuell förtidspension och pensionsfallet inträffar inom ett år efter att deltidspensionen börjat, skall den sökandes arbetsförmåga bedömas utgående från hans eller hennes tidigare heltidsarbete.

I de fall där en person ansöker om individuell förtidspension efter att ha arbetat deltid i över ett år och fått eventuell deltidspension, skall vid helhetsbedömningen av rätten till individuell förtidspension utöver villkoren för individuell förtidspension även följande faktorer beaktas:

- har den sjukdom som orsakat arbetsförmågan börjat redan innan personen gått i deltidspension och har den försvårat deltidsarbetet
- har den sökande fortsatt sitt tidigare arbete som deltidsarbete eller har arbetet ändrats till ett helt annat arbete än det tidigare heltidsarbetet.

Arbetslöshet har inte särskilt nämnts i lagen bland de faktorer som beaktas vid bedömningen av villkoren för beviljande av individuell förtidspension. Eftersom arbetsförmågan avtar med åren kan det i en persons arbetshistoria ingå arbetslöshetsperioder och arbete som inte motsvarar hans eller hennes yrke. Långvarig och ofta upprepad arbetslöshet kan emellertid vara ett tecken på att den sökande inte står till arbetsmarknadens förfogande. Bakom arbetslöshet och sysselsättningssvårigheterna finns ofta faktorer som redan i sig talar för beviljande av individuell förtidspension.

15.3.1

Sjukdom, lyte eller skada

Eftersom den sökandes arbetsförmåga är föremål för en helhetsbedömning, kan sjukdomens betydelse naturligtvis variera. För att bli beviljad individuell förtidspension behöver den sökandes arbetsförmåga inte vara nedsatt till följd av sjukdom i samma grad som vid beviljande av full invalidpension eller delinvalidpension. Trots detta skall uppgifterna

8.10.2004

om sjukdomen i läkarutlåtandet var lika noggranna och tillförlitliga som vid ansökan om egentlig invalidpension. För att individuell förtidspension skall beviljas skall arbetsförmågan vara varaktigt nedsatt.

Vid behandlingen av ansökan om individuell förtidspension bedöms den sökandes funktionsförmåga i förhållande till de krav som arbetet ställer. För konstaterade av hälsotillståndet behövs ett B-läkarutlåtande. Bedömningen av sjukdomen, lytet eller skadan grundar sig på de i läkarutlåtandet angivna resultaten av undersökningarna, men också andra faktorer inverkar på bedömningen av arbetsförmågan. Av de uppgifter om den sökandes tidigare hälsotillstånd och sjukdomar som finns i läkarutlåtandena får man värdefull information även om andra faktorer som skall beaktas i helhetsbedömningen. Vid bedömningen av vilken inverkan sjukdomen, lytet eller skadan har på arbetsförmågan tas även hänsyn till arbets- och socialmedicinska synpunkter. Avgörande är den samverkande effekt som den sökandes sjukdomar och symptom har på arbets- eller prestationsförmågan. I fråga om sjukdomar i rörelseorganen är det därför viktigt att utöver en beskrivning av smärtorna och resultaten av röntgenundersökningarna känna till den sökandes rörelseförmåga i allmänhet och i synnerhet de störningar i funktionsförmågan som är en följd av sjukdomsförändringarna.

Eftersom de omständigheter som inverkar på den sökandes arbetsförmåga undersöks i förhållande till de krav som arbetet ställer, framhävs företagsläkarens betydelse som avfattare av utlåtandet.

15.3.2

Faktorer som beror på åldern

Människans hälsa och andra egenskaper som är av betydelse för arbetet blir i allmänhet sämre med stigande ålder. Undersökningar om åldrandet och praktiska erfarenheter visar att människor åldras på olika sätt. Det finns faktorer som kan påskynda åldrandet. Bland dessa kan nämnas t.ex. svåra livsförhållanden, invaliditet och tidigare långvarig sjukdom.

Vid bedömningen av de faktorer som beror på åldern tas hänsyn till de individuella egenskaper som är av betydelse för den sökandes eget arbete och som kanske gör det svårare än för andra i samma ålder att reda sig i arbetet.

Det kan vara svårt för en äldre arbetstagare som har vant sig vid en viss arbetsmiljö och vissa arbetsmetoder att anpassa sig till mera genomgripande förändringar i arbetsförhållandena, nya arbetsmetoder eller till ett alldeles nytt arbete på arbetsplatsen. För äldre personer börjar desutom krafterna ofta tryta och noggrannheten svika samtidigt som även förmågan att uthärda fysisk eller psykisk belastning blir mindre med

8.10.2004

åren. I praktiken är det svårt att helt skilja åt inverkan av de faktorer som beror på åldern och inverkan av sjukdom, handikapp eller skada.

15.3.3

Utmattning och belastning på grund av arbetet

Avsikten med beskrivningarna över arbetet och arbetsmiljön är att bilda sig en uppfattning om den individuella belastning och utmattning som sökanden lider av i sitt arbete, inte att reda ut om det yrke han eller hon har över huvud taget skall klassificeras som belastande och utmattande. I allmänhet påträffas belastning och utmattning i tunga yrken, men faktorerna skall likväl alltid bedömas individuellt.

Belastning och utmattning i arbetet kan uttrycka sig i ökad sjukfrånvaro eller i olika problem på arbetsplatsen. Den kan också yppa sig i form av symptom i rörelseorganen, trötthet och mentala störningar. Om den sökande uppvisar starka symptom på en sjukdom som han eller hon haft tidigare i en lindrigare form eller om han eller hon uppvisar nya symptom och besvär, kan det vara ett tecken på att arbetet är påfrestande.

För bedömningen av belastningen och utmattningen i arbetet behövs en beskrivning av den sökandes arbete. Det är i regel den sökandes nuvarande eller senaste arbete över vilket en utredning inbegäras och med vilket den sökandes prestationsförmåga jämförs. Om den sökande emellertid har gått över från ett tidigare tyngre arbete till ett lättare arbete (t.ex. i samhällsgaranterat arbete) och det inte har förflutit en avsevärt lång tid från det att det tidigare arbetet upphörde, skall utredning inbegäras för bägge arbeten.

Den sökande kan själv antingen i sin pensionsansökan eller i en särskild bilaga redogöra för sitt arbete och sin uppfattning om den belastning han eller hon utsatts för i arbetet. Det är viktigt att fylla i ansökningsblanketten noggrant för att den pensionssökandes egna synpunkter skall komma fram. En beskrivning som den sökande själv formulerat är ofta mer upplysande än de uppgifter som någon annan antecknat i ansökan.

Den sökande kan komplettera sin beskrivningen med ett utlåtande av t.ex. ett arbetarskyddsombud eller en förtroendeman. Företagare kan därutöver lämna uppgifter om sin företagarverksamhet på en särskild blankett (TY- och TM-blanketterna, bilagorna 4 och 5).

8.10.2004

15.3.4

Lång yrkesbana

Lång tid i yrket är en av de faktorer som inverkar på beviljandet av individuell förtidspension. Med det avses både anställning i ett och samma arbete under hela yrkesbanan eller arbete inom många olika yrken och på många olika arbetsplatser.

Vid bedömningen av villkoret för lång tid i arbetet utgår man från den sökandes hela yrkesbana före pensioneringen. Arbete utomlands jämställs med arbete i Finland.

Det kan ingå avbrott i yrkesbanan som beror på arbetslöshet, sjukledighet eller barnavård. Dessa utgör inte automatiskt något hinder för att betrakta yrkesbanan som långvarig. Det går inte att uppställa tydliga gränser för hur länge dylika avbrott får räcka, eftersom yrkesbanan betraktas som en helhet. Arbete enbart inom säsongbetonade yrken eller deltidsarbete utgör inte heller något hinder för att yrkesverksamheten skall kunna betraktas som långvarig.

När man överväger betydelsen av en lång yrkesverksamhet skall man också fästa uppmärksamhet vid hurudant arbete den sökande har gjort under sitt förvärvsaktiva liv. Om den sökandes samtliga arbeten varit fysiskt eller psykiskt betungande (tungt arbete, fortlöpande skiftarbete, icke reglerad arbetstid, ständig bundenhet till arbetet i det egna företaget osv.) har denna omständighet naturligtvis större vikt för helhetsbedömningen än om en del av arbetsuppgifterna under tiden i arbetslivet varit lättare eller om den sökande tidvis arbetat deltid.

Varken av lagen eller av motiveringarna till regeringens proposition framgår hur länge arbetet skall ha pågått för att villkoret om lång tid i yrket uppfylls. Det är inte heller möjligt att fastställa någon bestämd tid, utan bedömningen av arbetets längd är en del av helhetsbedömningen.

15.3.5

Den sökandes arbete och arbetsmiljö

På arbetsprestationen inverkar både arbetstagarens personliga egenskaper, arbetets art och arbetsmiljön.

Med arbetsmiljön avses alla de faktorer som är förknippade med förhållandena på arbetsplatsen. Speciell vikt fästs vid de faktorer som är av väsentlig betydelse för arbetstagarens eget arbete och som gör det svårt för honom eller henne att klara sig i arbetet. I enskilda fall framhävs betydelsen av arbetsmiljön då man jämför likadana arbetsuppgifter som utförs i olika arbetsmiljöer.

8.10.2004

Uppmärksamhet fästs både vid den fysiska och den psykiska arbetsmiljön. Faktorer som beaktas är t.ex. arbetsrummets storlek, luftkonditionering, belysning, temperatur, fuktighet, drag, strålning, damm, rök, gaser, os, hälsovådliga ämnen, buller, vibration, lufttryck, specialomständigheter som gäller arbete utomhus, svåra människorelationer och arbete i ensamhet.

Vid bedömningen av arbetet fäster man speciell uppmärksamhet vid de faktorer som kan tas till grund för en bedömning av den påfrestning, utmattning och belastning som sökanden utsätts för i sitt arbete. Avseende fästs t.ex. vid om arbetstiden är lång eller oregelbunden och om arbetstiden är påfrestande. Påfrestningen i arbetet, både den fysiska och den psykiska, kan t.ex. bedömas utgående från följande faktorer: kräver arbetet tunga fysiska ansträngningar, besvärliga arbetsställningar eller vighet, är det bråttom i arbetet, kan arbetstagaren minska på sin arbetsinsats, består arbetet av upprepade rutiner, kräver arbetet stort ansvarstagande, är arbetet enformigt, är arbetstakten uppskruvad, innebär arbetet övervakning, består arbetet av krävande individuell kundbetjäning, har förhållandena på arbetsplatsen och arbetsmetoderna ändrats i väsentlig grad.

Uppgifter om en företagares arbete kan också fås från de företagsförsäkringsdokument som finns på pensionsanstalten. Ibland kan det vara nödvändigt att skaffa tilläggsuppgifter även utanför företaget, av t.ex. kommunens näringsombudsman, pensionsanstaltens ombudsman eller lantbruksmyndigheterna. Om de uppgifter som pensionssökanden och arbetsgivaren uppger är motstridiga, kan pensionsanstalten be om tilläggsutredning av t.ex. företagshälsovården eller företagets arbetarskyddsorganisation.

15.4

Ansökan om individuell förtidspension

Individuell förtidspension söks liksom invalidpension på T-blanketten (bilaga 1). Det räcker med en enda ansökan, även om sökanden har omfattats av flera olika pensionssystem. Blanketten används också av Folkpensionsanstalten och då kan sökanden med samma blankett också ansöka om motsvarande pension inom folkpensionssystemet.

Den som ansöker om pension på basis av arbetsoförmåga skall anteckna på ansökningsblanketten om han eller hon ansöker om rehabiliteringsstöd/invalidpension, individuell förtidspension eller bägge pensioner.

8.10.2004

15.4.1

Ansökan om förhandsbeslut

En arbetstagare eller företagare har rätt att få ett förhandsbeslut om huruvida han eller hon uppfyller andra villkor för individuell förtidspension än de som är förknippade med att arbetet upphör. Den sökande får på så sätt tid att förbereda sig inför pensioneringen eller så kan personen i fråga fortsätta att arbeta om krafterna räcker till. Förhandsbeslut kan sökas tidigast ca ett halvt år innan åldersgränsen för individuell förtidspension uppnås. En ansökan som lämnats in tidigare avslås såsom för tidig.

En sökande som fått ett beviljande förhandsbeslut kan inom nio månader anmäla till pensionsanstalten att han eller hon har upphört att förvärvsarbeta. Anmälan görs på blankett PSC 7112r (bilaga 7) eller på pensionsanstaltens motsvarande egen blankett.

15.4.2

Ansökan om slutligt beslut

Om den sökande redan har slutat förvärvsarbeta, kan han eller hon också direkt ansöka om det slutliga beslutet.

15.5

Behandling av ansökan

15.5.1

Utredande anstalt

Den privata, statliga och kommunala sektorns samt evangelisk-lutherska kyrkans pensionslagar och FPA:s pensionsstadga har ändrats med nya bestämmelser om hur principen om sista anstalt (VILMA) skall tillämpas inom dessa pensionssystem från och med 1.1.2004. Situationer som gäller ansökan om invalidpension och individuell förtidspension där VILMA-principen tillämpas samt fastställandet av VILMA-anstalten och anstaltens uppgifter behandlas närmare i PSC:s cirkulär A 47/2003, Tillämpningen av principen om sista anstalt (VILMA).

I PSC:s cirkulär A 13/98, Bestämmande av vilken anstalt som skall avgöra pensionsansökan, redogörs för hur man skall handla i situationer som inte omfattas av VILMA-förfarandet.

Genom VILMA-bestämmelserna har villkoren för beviljande av invalidpension och individuell förtidspension enligt arbetspensionslagarna inom den privata sektorn ändrats på så sätt, att en bestämmelse som utlöser rätt till pension har införts i den privata sektorns arbetspensionslagar, men begränsad. Bergänsningen inkluderar ett förhandlingsför-

8.10.2004

farande i VILMA-invalidpensionsärenden. Ett avgörande om individuell förtidspension omfattas av förhandlingsförfarandet om fribrevens belopp inom den privata sektorn överstiger APL-gränsbeloppet tredubbelt.

Då ansökan om individuell förtidspension omfattas av VILMA-förfarandet, behandlar VILMA-anstalten ansökan och ger ett förhandsbeslut om individuell förtidspension för alla de pensionssystem som omfattas av VILMA-principen. Om alla uppgifter finns tillgängliga, ger VILMA-anstalten också en förhandsberäkning av pensionsbeloppet för alla de pensionssystem som omfattas av VILMA-principen.

Förfarandet i situationer där åldersgränsen för individuell förtidspension inom den offentliga sektorn är lägre än inom den privata sektorn

Då en person som är född år 1944–1947 och som således även efter år 2003 har rätt till individuell förtidspension från den offentliga sektorns pensionssystem, och som även utfört arbete som omfattas av den privata sektorns arbetspensionslagar, ansöker om individuell förtidspension, är behandlingsförfarandet av pensionsansökan beroende av om den sökande ansöker om individuell förtidspension före 60 års ålder eller först efter det att han eller hon har fyllt 60 år.

För behandlingsförfarandet av pensionsansökningar i dylika situationer redogörs i punkt 5.4.3.

15.5.2

Slutligt beslut eller förhandsbeslut

Om sökanden i sin pensionsansökan har kryssat för punkten förhandsbeslut om individuell förtidspension, kan pensionsanstalten med den sökandes samtycke ge ett slutligt beslut, om sökanden redan har upphört med sitt förvärvsarbete.

15.5.3

Invalidpension eller individuell förtidspension

Då den sökande anmäler att han eller hon ansöker om både rehabiliteringsstöd/invalidpension och individuell förtidspension, utreds först om den sökande kan anses vara arbetsoförmögen. Om så är fallet, utreds huruvida den sökande kan återfå sin arbetsförmåga med hjälp av rehabilitering eller vård, eller om den sökande borde beviljas invalidpension tills vidare. Rehabiliteringsstödet är primärt jämfört med invalidpension som beviljas tills vidare. Därefter utreds möjligheterna att bevilja individuell förtidspension, om det är fråga om en person som är i den ålder då individuell förtidspension kan beviljas.

8.10.2004

Om den sökande enbart ansöker om rehabiliteringsstöd/invalidpension eller individuell förtidspension, kan ansökan i vissa fall också behandlas som en ansökan om något annat pensionsslag. Om den sökande enbart ansökt om individuell förtidspension, men inte har rätt till återstående tid, kan pensionsanstalten, efter att ha hört den sökande, behandla ansökan även som en ansökan om invalidpension.

15.5.4

Arbetsgivarens redogörelse

Innan pensionsanstalten ger sitt beslut om individuell förtidspension skall den vid behov försäkra sig om att möjligheterna till nya arbetsuppgifter eller deltidsarbete blivit utredda. Av arbetsgivaren begärs en redogörelse för den pensionssökandes arbete, arbetsmiljö och förmåga att reda sig i arbetet. Samtidigt ber man arbetsgivaren redogöra för sina möjligheter att på samma arbetsplats erbjuda den pensionssökande annat arbete som motsvarar hans eller hennes yrke. För ändamålet används Pensionsskyddscentralens blankett (ETK 7111r, bilaga 3). Pensionsanstalterna kan också använda egna motsvarande blanketter.

Arbetsgivaren kan inte förpliktas att ordna deltidsarbete eller att ändra arbetsuppgifterna. Om arbetsgivaren föreslår annat arbete som motsvarar den sökandes yrke på samma arbetsplats, utreder pensionsanstalten arbetets lämplighet tillsammans med arbetsgivaren och arbetstagaren. I fråga om företagare kan det bli aktuellt att utreda huruvida företagaren kan fortsätta sitt arbete genom att ändra produktionen, arbetsförhållandena eller arbetsfördelningen. Rimlighetsaspekter skall givetvis också beaktas.

Det är viktigt att den som bäst känner till sökandens arbete och hans eller hennes förmåga att reda sig i arbetet är med om att fylla i blanketten. Oftast är det den sökandes närmaste chef. Av blanketten skall framgå vilken ställning den som fyllt i och undertecknat blanketten har.

Arbetsgivarens redogörelse behövs ofta i den fortsatta behandlingen av ärendet, t.ex. i samband med sökande av ändring. Därför skall pensionsanstalterna se till att blanketten har fyllts i på ett sakenligt sätt.

Om det gjorts en arbetsplatsutredning i enlighet med lagen om företagshälsovård (1383/2001), skall arbetsgivaren sända även den. Motsvarande utredningar finns också för lantbruk. Arbetsgivaren kan också ombes foga företagshälsovårdens uppgifter om hur den sökande reder sig i arbetet till sin egen utredning. Arbetsgivaren har emellertid inte rätt att få uppgifter om företagshälsovårdens sekretessbelagda dokument utan arbetstagarens skriftliga samtycke.

8.10.2004

Endast i undantagsfall kan avgörandet göras utan arbetsgivarens redogörelse. Om pensionssökanden uttryckligen har förbjudit pensionsanstalten att ta kontakt med arbetsgivaren, kan en utredning inte bes av arbetsgivaren utan den sökandes samtycke. Det är då skäl att före avgörandet klargöra för den pensionssökande att detta kan leda till att ansökan avslås på grund av otillräckliga uppgifter.

Om en ansökan om individuell förtidspension är anhängig både inom arbets- och folkpensionssystemet, skaffar arbetspensionsbolaget en utredning av arbetsgivaren om den pensionssökandes arbete och förmåga att reda sig i arbetet och sänder omedelbart en kopia av den till Folkpensionsanstalten under adressen: Folkpensionsanstalten, Avdelningen för pensioner och utkomstskydd, avgöranden, PB 78, 00381 HELSINGFORS. Om ansökan om individuell förtidspension endast är anhängig vid Folkpensionsanstalten, skaffar Folkpensionsanstalten en utredning av arbetsgivaren och sänder en kopia av den till Pensionskyddscentralen som förmedlar den vidare till arbetspensionsbolaget efter att ansökan om arbetspension anhängiggjorts.

15.6

Givande av beslut

Kraven angående beslutets struktur, utformning, innehåll och motivering beskrivs närmare i cirkulär Behandlingen av arbetspensionsärenden och ändringssökande. I kapitel 7 i detta cirkulär redogörs för faktorer i anslutning till invalidpensionsbeslutets form och motivering.

I cirkulär A 47/2003, Tillämpningen av principen om sista pensionsanstalt (VILMA), punkt 4, redogörs för kraven på VILMA-beslutssammanställningen och beslutsförfarandet.

Nedan beskrivs särdrag hos beslut (beslutssammanställningarna) om individuell förtidspension.

15.6.1

Förhandsbeslut

I de flesta fall avgörs rätten till individuell förtidspension genom ett förhandsbeslut. Kraven på dess form är desamma som för övriga pensionsbeslut.

I ett beviljande förhandsbeslut anges att den sökande skall avstå från sitt förvärsarbete i sådan mån att de återstående förvärsinkomsterna kan uppskattas understiga det eurobelopp som avses i 1 § 1 mom. 2 punkten APL. Eurobeloppet (förhöjt med index) skall antecknas i beslutet.

8.10.2004

Dessutom anges den dag fram till vilken förhandsbeslutet är bindande för pensionsanstalten. Detta datum får man då man till postningsdagen lägger sju dagar (postningstiden) plus trettio dagar (besvärstid) plus nio månader (giltighetstiden). I beslutet anges också att arbetstagaren och arbetsgivaren kan komma överens om en giltighetstid som är längre än nio månader.

Till ett beviljande förhandsbeslut fogas en förhandsberäkning av pensionsbeloppet. Samtidigt nämns att beloppet kan ändras i det slutliga beslutet och att den sökande inte kan söka ändring i beräkningen. Om den sökande har arbetat även i ett annat EU-land än Finland eller i ett EES-land, anges i beslutet också att eventuell pension som tjänats in i ett annat EU/EES-land inte har beaktats i beräkningen.

Till förhandsbeslutet fogas en blankett på vilken beslutsmottagaren kan anmäla om avslutat förvärvsarbete (PSC 7112r, bilaga 7 eller pensionsanstaltens motsvarande blankett). Den som får ett beviljande beslut behöver inte fylla i någon ny ansökningsblankett.

Om ett beviljande förhandsbeslut beviljas en person som inom giltighetstiden på 9 månader fyller 63 år 1.1.2005 eller senare, skall han i samband med förhandsbeslutet underrättas om att han måste gå i pension före 63 års ålder för att få individuell förtidspension, eftersom den som fyllt 63 år beviljas ålderspension i stället för individuell förtidspension. Sökanden skall också underrättas om hur fastställandet av individuell förtidspension och ålderspension skiljer sig från varandra.

Förhandsbeslutets giltighet

Ett beviljande förhandsbeslut är bindande för pensionsanstalten, om sökanden innan giltighetstiden på nio månader har gått ut, meddelar att han eller hon slutar förvärvsarbete och går i pension.

Under förhandsbeslutets giltighetstid kan arbetsgivaren och arbetstagaren reda ut möjligheterna till nya arbetsuppgifter eller deltidsarbete. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan också komma överens om en giltighetstid som är längre än nio månader. I sådana fall skall arbetstagaren sända pensionsanstalten ett skriftligt meddelande om denna längre giltighetstid innan giltighetstiden på nio månader går ut. Meddelandet skall undertecknas av bägge avtalsparter. Företagare kan inte komma överens om en längre giltighetstid än nio månader.

Om en arbetstagare eller företagare inom giltighetstiden meddelar att han eller hon avstår från sitt förvärvsarbete först efter tidsfristen på nio månader, kan pensionsanstalten godkänna detta även utan avtal, förutsatt att det inte har skett en sådan förändring i sökandens omständigheter som inverkar på hans eller hennes rätt att få individuell förtidspen-

8.10.2004

sion. Om meddelandet om att den sökande går i individuell förtidspension görs inom nio månader eller inom en längre överenskommen giltighetstid, prövar pensionsanstalten inte de övriga villkoren för pension utöver avslutat förvärvsarbete och en minskning av förvärvsarbetet. Rätten till pension måste eventuellt prövas på nytt, om tidsfristen på nio månader överskrids avsevärt.

Se punkt 15.2.3 om konstaterandet av att arbetet avslutats.

15.6.2

Slutligt beslut

Om den sökande har fått ett beviljande förhandsbeslut, skall han eller hon meddela pensionsanstalten skriftligen att han eller hon går i pension.

Innan beslutet ges skall pensionsanstalten be arbetsgivaren om en anställningsanmälan, av vilken tidpunkten för när anställningen upphört och nödvändiga löneuppgifter framgår.

I det slutliga beslutet eller i bilagorna nämns pensionstagarens skyldighet att anmäla till pensionsanstalten om han eller hon börjar förvärvsarbete. Dessutom anges att pensionen börjar betalas ut till beloppet av delinvalidpension, om pensionstagarens arbetsförtjänst uppgår till det eurobelopp som avses i 1 § 1 mom. 2 punkten i APL (229,34 e/mån., enligt indexnivån 2004), såvida inte inkomsterna överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lön som ligger till grund för pensionen för återstående tid. Samtidigt konstateras att den individuella förtidspension som betalas i form av delinvalidpension i allmänhet utgör hälften av den pension som har beviljats pensionstagaren. Om arbetsförtjänsten överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen, avbryts utbetalningen av pensionen och den individuella förtidspensionen lämnas vilande.

15.6.3

Avslag på ansökan om individuell förtidspension

Ett avslag på ansökan om individuell förtidspension motiveras enligt samma principer som det egentliga beslutet om invalidpension. Skillnaderna mellan definitionerna skall beaktas.

I beslutet redogörs för den sökandes egen uppfattning om arbetets innehåll och den belastning och utmattning som arbetet förorsakat honom eller henne. Även arbetsgivarens uppfattning om påfrestningen i arbetet framförs vid behov. Arbetsgivarens åsikt om hur den sökande reder sig i arbetet anges också, om den har varit av väsentlig betydelse för avgörandet. Eftersom individuell förtidspension avgörs på basis av

8.10.2004

en helhetsbedömning, framförs de omständigheter som har varit av väsentlig betydelse för avgörandet.

Vid behov skall pensionsanstalten hänvisa en sökande som fått avslag på sin ansökan till sådan rehabilitering som motsvarar hans eller hennes behov eller till andra tjänster. Se närmare i cirkulär A 7/2004, Arbetspensionsrehabilitering.

15.6.4 EU/EES-beslut

Ansökan om individuell förtidspension sänds inte utomlands i det skede då ett förhandsbeslut ges. Pensionsskyddscentralen eller Folkpensionsanstalten fyller i den ansökan som används mellan EU/EES-länderna och sänder den utomlands först när pensionstagaren har fått ett beviljande förhandsbeslut och meddelar att han eller hon tar emot individuell förtidspension.

Om pensionssökanden direkt ansöker om ett slutligt beslut om individuell förtidspension och redan har slutat förvärvsarbete, skall EU/EES-ansökan fyllas i och sändas till de andra EU/EES-länderna.

Cirkulär A 48/96, Hur EU-bestämmelserna om social trygghet inverkar på arbetspensionerna

Se också kapitel 13 i detta cirkulär om invalidpension för person som arbetat utomlands.

15.7 Dagen för pensionsfallet i fråga om individuell förtidspension och när utbetalningen av pensionen börjar

Tidpunkten för pensionsfallet för individuell förtidspension infaller den dag när samtliga villkor om nedre åldersgräns, nedsatt arbetsförmåga och avslutat arbete är uppfyllda. Dagpenningar som betalas på basis av arbetslöshet eller sjukdom skjuter inte upp tidpunkten för pensionsfallet eller utbetalningen av pensionen.

Vid fastställande av den sista arbetsdagen iakttas i tillämpliga delar den första meningen i 2 § 2 mom. APL. Om den sökande har upphört att arbeta, men efter det får lön för sjuktid, anses pensionsfallet ha inträffat när utbetalningen av lön för sjuktid upphör.

Individuell förtidspension utbetalas tidigast från början av månaden närmast efter ansökan om pension eller förhandsbeslut. I undantagsfall kan pension betalas ut retroaktivt, dock för högst ett år före den månad som närmast följer efter ansökan.

8.10.2004

Som ovan avsedda undantagsfall kan betraktas det faktum att den sökande inte har haft några förvärvsinkomster alls eller att han eller hon levt på utkomststöd. Ett undantagsfall kan också vara att en person ansökt om folkpension innan han eller hon ansökt om arbetspension. Utbetalningen av arbetspension börjar i dessa fall vid samma tidpunkt som utbetalningen av folkpension.

I de fall då samtliga villkor för individuell förtidspension redan är uppfyllda när ansökan om pension eller förhandsbeslut lämnas in, kan pensionssökanden inte fritt avgöra tidpunkten för när den individuella förtidspensionen börjar. Detta gäller även om utbetalningen av individuell förtidspension leder till att en annan kanske bättre socialskyddsformån kommer att återkrävas.

Inlämnandet av en ny pensionsansökan kan inte uppskjuta tidpunkten för när individuell förtidspension börjar utbetalas, eftersom förhandsbeslutet om individuell förtidspension är bindande både för pensionsanstalten och pensionstagaren i åtminstone nio månader efter att beslutet vunnit laga kraft. Under giltighetstiden har sökanden inte rätt att få ett nytt beslut om individuell förtidspension.

Delinvalidpension kan ändras till individuell förtidspension, dock inte retroaktivt för en längre tid än sex månader närmast före den månad som följer på ansökan (5 b § 4 mom. APL, gäller fram till 31.12.2004).

Enligt bestämmelsen 5 b § APL som träder i kraft från början av år 2005 kan delinvalidpension ändras till individuell förtidspension för det år som närmast föregår kalendermånaden efter ansökan om pension.

Juridiska avdelningen meddelande 16/99, Yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamisaika (När individuell förtidspension börjar; endast på finska)

15.8

Ändringar i utbetalningen av individuell förtidspension och indragning av pensionen

Pensionstagaren är skyldig att meddela pensionsanstalten om sådana förändringar som inverkar på hans eller hennes rätt att få pension eller på pensionens belopp. Pensionsanstalten kan också kräva att pensionstagaren ger en utredning av om han eller hon fortfarande fyller förutsättningarna för att få pension. Om pensionstagaren inte lämnar en utredning inom skälig tid, kan pensionsanstalten avbryta pensionsutbetalningen.

För att individuell förtidspension skall kunna beviljas, förutsätts att arbetstagarens månadsinkomster av sådana förvärvsarbeten som avses i de bestämmelser som ingår i 8 § 4 mom. APL kan uppskattas

8.10.2004

var mindre än gränsbeloppet enligt 1 § 1 mom. 2 punkten APL. Vid granskningen av pensionstagarens förvärvsarbete under pensionstiden beaktas således endast sådant förvärvsarbete som avses i de bestämmelser som ingår i 8 § 4 mom. APL. Som sådant förvärvsarbete betraktas också förvärvsarbete som utförts i ett annat EU/EES-land eller i ett land med vilket Finland har ingått en överenskommelse om social trygghet.

15.8.1

Individuell förtidspension till beloppet av delinvalidpension

Då en mottagare av individuell förtidspension har arbetsförtjänster som överstiger 229,34 e/mån. (år 2004) men inte 3/5 av den pensionsgrundande lönen för återstående tid, börjar individuell förtidspension betalas ut till beloppet av delinvalidpension.

Över ändringen av individuell förtidspension till beloppet av delinvalidpension ges ett beslut med anvisningar för sökande av ändring. I beslutet anges att pensionstagarens arbetsförtjänst har överstigit det fastställda gränsbeloppet och att pensionen av den anledningen börjar betalas ut till beloppet av delinvalidpension. I beslutet anges också att pensionstagaren är skyldig att anmäla sina arbetsförtjänster till pensionsanstalten, ifall de förändras så mycket att pensionen bör dras in helt och hållet eller att pensionen kan börja betalas ut på nytt till beloppet av full invalidpension.

Även individuell förtidspension enligt FPL betalas då ut till hälften.

När en mottagare av individuell förtidspension i förväg meddelar att han eller hon kommer att börja förvärvsarbete, börjar pensionsanstalten betala ut individuell förtidspension till beloppet av delinvalidpension från den tidpunkt när förvärvsarbetet börjar eller från början av därpå följande månad, ifall arbetet inte börjar i början av månaden.

Efter 1.1.2005 kan individuell förtidspension också ändras till beloppet av delinvalidpension retroaktivt.

Anmälan om påbörjat arbete i efterskott 31.12.2004 eller tidigare

Om pensionsanstalten får besked om förvärvsarbetet först sedan arbetet har inletts och arbetet fortfarande pågår, börjar pensionsanstalten betala ut pensionen till beloppet av delinvalidpension från följande möjliga betalningsperiod.

När en mottagare av individuell förtidspension har förvärvsarbetat, men pensionsanstalten får besked om det först sedan arbetet har upphört, kan pensionen inte längre ändras till beloppet av delinvalidpension.

8.10.2004

Anmälan om påbörjat arbete i efterskott 1.1.2005 eller senare

I de fall där pensionstagarens justeringsansökan anhängiggörs eller pensionsanstaltens justeringsåtgärder inleds 1.1.2005 eller senare, kan individuell förtidspension ändras till beloppet av delinvalidpension tidigast ett år före den kalendermånad som närmast följer på justeringsansökan eller efter det att justeringsåtgärder inletts (5 b § 6 mom. APL, gäller från 1.1.2005).

Individuell förtidspension kan ändras till beloppet av delinvalidpension retroaktivt tidigast efter att bestämmelsen trätt i kraft, dvs. från början av år 2005.

Se närmare om återkrav i punkt 15.8.5.

15.8.2

Individuell förtidspension lämnas vilande

Då en mottagare av individuell förtidspension förtjänar mer än 3/5 av den pensionsgrundande lönen för återstående tid, avbryter pensionsanstalten utbetalningen av den individuella förtidspensionen och lämnar den vilande.

Då utbetalningen av individuell förtidspension avbryts ges ett beslut med anvisningar för sökande av ändring. I beslutet ges anvisningar om hur pensionstagaren skall handla om arbetet upphör eller om arbetsförtjänsten sjunker så mycket att individuell förtidspension kan börja betalas ut på nytt till beloppet av full invalidpension eller delinvalidpension.

Under den tid som den individuella förtidspensionen är vilande, betraktas personen i fråga som en vanlig arbetstagare. Om alla allmänna villkor är uppfyllda, är arbetsgivaren skyldig att betala alla socialskyddsavgifter och pensionspremier för arbetstagaren och arbetstagaren är för egen del skyldig att betala arbetstagares pensionsavgift. Företagare är skyldiga att teckna en obligatorisk pensionsförsäkring.

Eftersom man från början av 2005 även tjänar in pension för arbete som utförs vid sidan av pension för återstående tid, intjänas även pension för arbete som utförs vid sidan av en vilande individuell förtidspension på samma sätt som för arbete som utförs under pensionstiden, dvs. med 1,5 % om året.

Rätten till individuell förtidspension för en person som fått ett beviljande förhandsbeslut kan inte direkt lämnas vilande, utan det förutsätts att pensionen har utbetalats till fullt belopp för åtminstone en månad.

8.10.2004

Om individuell förtidspension betalas ut av flera pensionsanstalter, reder en pensionsanstalt ut förutsättningarna för att lämna pensionen vilande eller förutsättningarna för återkrav. Se närmare i cirkulär A 47/2003, Tillämpningen av principen om sista pensionsanstalt (VILMA) och cirkulär A 13/98, Bestämmande av vilken anstalt som skall avgöra pensionsansökan.

Vid behov hör pensionsanstalten pensionstagaren och är i kontakt med Folkpensionsanstaltens byrå.

En arbetstagare som har en individuell förtidspension vilande, kan om han blir sjuk ansöka om dagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller om han blir av arbetslös ansöka om arbetslöshetsdagpenning. Då förvärvsarbetet upphör har arbetstagaren emellertid alltid möjlighet att ansöka om att den vilande individuella förtidspensionen börjar utbetalas på nytt.

Tidpunkten för när pensionen lämnas vilande

När en mottagare av individuell förtidspension på förhand anmäler att han eller hon börjar förvärvsarbete, avbryter pensionsanstalten utbetalningen av pensionen genast när förvärvsarbetet börjar.

Om pensionsanstalten får anmälan om förvärvsarbetet först sedan det börjat, kan utbetalningen av individuell förtidspension inte avbrytas retroaktivt, utan först från följande möjliga betalningsperiod. Detta är situationen före 1.1.2005. Då en mottagare av individuell förtidspension således har haft förvärvsarbete som borde ha medfört avbrott i pensionsutbetalningen, men pensionsanstalten får besked om förvärvsarbetet först efter det att det har upphört, kan pensionsutbetalningen inte längre avbrytas. Detta är situationen före 1.1.2005.

Från och med början av år 2005 kan individuell förtidspension avbrytas eller lämnas vilande också retroaktivt, om arbetsförtjänsten överstiger 3/5 av den pensionsgrundande lönen för återstående tid. Individuell förtidspension kan avbrytas retroaktivt för ett år före den kalendermånad som närmast följer efter pensionstagarens justeringsansökan eller efter det att pensionsanstalten har inlett justeringsåtgärder (5 b § 6 mom. APL). Bestämmelsen tillämpas när pensionsanstalten inleder justeringsåtgärder 1.1.2005 eller senare. Bestämmelsen tillämpas också på individuell förtidspension, där pensionsfallet inträffar 31.12.2004 eller tidigare. Individuell förtidspension kan avbrytas retroaktivt eller lämnas vilande tidigast från det att bestämmelsen träder i kraft, dvs. från början av år 2005.

Individuell förtidspension kan i vissa fall även återkrävas för en längre tid än ett år. Se 15.8.6.

8.10.2004

15.8.3

Utbetalning av vilande individuell förtidspension

En vilande individuell förtidspension kan på ansökan börja betalas ut på nytt till beloppet av delinvalidpension eller full invalidpension. Som ansökan räcker arbetstagarens skriftliga utredning över att förvärvsarbetet har upphört eller minskat så att inkomsterna understiger det fastställda gränsbeloppet. Utöver den sökandes skriftliga utredning ber pensionsanstalten arbetsgivaren om eventuella uppgifter om när anställningen har slutat samt om nödvändiga löneuppgifter. Företagare skall också förete en utredning om att företagarkerligheten har minskat, vilket görs på samma sätt som vid ansökan om pension. Andra villkor för beviljande av pension än de som gäller arbetsförtjänsterna utreds inte på nytt.

Om beloppet av en vilande individuell förtidspension ändras, ges ett överklagbart beslut.

Pension börjar betalas ut på nytt från början av den månad som följer på ansökan. I undantagsfall kan pension emellertid, om pensionssökanden så yrkar, betalas ut retroaktivt för högst ett år före den månad som närmast följer på ansökan (5 b § 7 mom. APL). Se punkt 15.7.

15.8.4

Indragning av individuell förtidspension

Individuell förtidspension som lämnats vilande på grund av förvärvsarbete kan i regel endast på pensionstagarens ansökan dras in inom fem år efter att pensionen lämnats vilande. Pensionstagarens skriftliga meddelande räcker som ansökan. På basis av detta meddelande drar pensionsanstalten i regel in den individuella förtidspensionen från och med den månad som följer på ansökan om indragning.

Pensionen dras in genom ett beslut med anvisningar för sökande av ändring. Pensionstagaren kan inom besvärstiden återkalla sin ansökan om indragning av pension.

Det kan vara nödvändigt att dra in den individuella förtidspensionen, t.ex. när pensionen har beviljats enligt 2004 års bestämmelser och pensionstagarens förvärvsnivå i det nya arbetet är högre än den pensionsgrundande lönen, som ligger till grund för pensionen för återstående tid och personen i fråga vill tjäna in nytt pensionsskydd.

Om sökanden inte har krävt att den vilande individuella förtidspensionen skall börja betalas ut på nytt inom fem år efter att pensionen har avbrutits, anses den individuella förtidspensionen utan särskilt beslut ha upphört fem år efter avbrottet.

8.10.2004

Om utbetalningen av individuell förtidspension har upphört eller dragits in, skall den sökande ansöka om individuell förtidspension eller egentlig arbetslöshetspension på nytt.

Om personen på nytt ansöker om den pension som dragits in och den nya pensionen börjar inom två år från det att pensionen drogs in, beviljas pensionen på tidigare grunder (6 c § 2 mom. APL, fram till 31.12.2004, 7 e § 1 mom. APL från 1.1.2005; tillämpas dock på invalidpensioner där pensionsfallet inträffar 1.1.2006 eller senare). Också 63 år fyllda personer kan beviljas individuell förtidspension på tidigare grunder om pensionen fastställs på de tidigare grunderna enligt 2004 års bestämmelser.

15.8.5

Återkrav

Då pensionsanstalten får besked om en individuell förtidspensionstagares förvärvsarbete för sent och den individuella förtidspensionen justeras retroaktivt till beloppet av delinvalidpension eller avbryts eller lämnas vilande retroaktivt (5 b § 6 mom. APL, gäller från 1.1.2005), blir pensionsanstalten tvungen att återkräva den pension som betalats utan grund. Pensionsanstalten kan då återkräva den pension som den betalat utan grund genom kvittning mot framtida pensionsposter. Om återkrav ges ett separat beslut.

Cirkulär A 34/92, Återkrav av pension som har betalats utan grund.

15.8.6

Återkrav av individuell förtidspension för mer än ett år

I vissa situationer kan individuell förtidspension återkrävas även för en längre tid än fem år. Enligt den bestämmelse som tillämpas från början av år 2005 har en person som får individuell förtidspension inte rätt till individuell förtidspension under den tid då hans eller hennes arbetsförtjänst överstiger gränobeloppet enligt 1 § 1 mom. 2 punkten i APL. Pensionstagaren har inte rätt till individuell förtidspension till beloppet av delinvalidpension, om han eller hon under pensionstiden förtjänar 60 procent av den stabiliserade genomsnittliga inkomsten före pensionsfallet. Arbetsförtjänster som tillfälligt överstiger inkomstgränsen beaktas inte. (5 b § 5 mom. APL)

Pension som betalats utan grund kan återkrävas senast inom tio år från det att förmånen började betalas ut (18 § 5 mom. i APL, gäller från 1.1.2004). Pensionsposter som betalats före ikraftträdelsen av bestämmelsen i 5 b § 5 mom. APL 1.1.2005 kan emellertid inte återkrävas med stöd av denna bestämmelse.

8.10.2004

För sådan tid som inte berättigar till pension är arbetsförtjänster pensionsgrundande enligt normala intjäningsprocenter. I pensionsregistret avslutas pensionsförhållandet den dag då rätten till pensionen upphör.

15.9

Ändring av individuell förtidspension till annan pension

15.9.1

Individuell förtidspension ändras till full invalidpension

Den som lyfter individuell förtidspension eller som har en individuell förtidspension vilande kan eventuellt ansöka om en ändring av pensionen till full invalidpension. En orsak kan vara att hälsotillståndet försämrats, men den sökande kan också ansöka om invalidpension av den anledningen att man på full invalidpension inte tillämpar en lika noggrann inkomstgräns som på individuell förtidspension.

Pensionsanstalten kan meddela den sökande att ändringen inte inverkar på pensionsbeloppet. Om pensionstagaren emellertid vill ha ett beslut om full invalidpension, skall ett sådant beslut ges. För att individuell förtidspension skall kunna ändras till full invalidpension, skall pensionstagarens arbetsförmåga alltid ha nedgått i sådan grad att han har rätt till invalidpension.

15.9.2

Individuell förtidspension ändras till ålderspension

Om pensionsfallet för individuell förtidspension har inträffat 31.12.2005 eller tidigare och pensionen har beviljats enligt 2004 års bestämmelser och den återstående tiden har således beaktats fram till den allmänna pensionsåldern 65 år, ändras individuell förtidspension utan särskild ansökan till ålderspension vid 65 års ålder.

Enligt bestämmelserna från år 2005 (tillämpas på pensioner där pensionsfallet inträffat 1.1.2006 eller senare) ändras individuell förtidspension till ålderspension från början av månaden närmast efter pensionstagarens 63-årsdag. I dessa pensioner har den återstående tiden beaktats fram till slutet av den månad under vilken pensionstagaren fyller 63 år.

Individuell förtidspension som betalas till beloppet av delinvalidpension ändras utan ansökan till ålderspension till beloppet av full individuell förtidspension, oberoende av om pensionstagaen fortfarande arbetar.

Om den individuella förtidspensionen är vilande, skall personen ifråga ansöka om ålderspension.

8.10.2004

Ålderspensionen omräknas, om någon anställning på grund av begränsningsbestämmelsen har lämnats obeaktad när den individuella förtidspensionen fastställdes.

Enligt 2005 års bestämmelser tjänar man in pension också för arbete som utförs vid sidan av pension som inkluderar återstående tid. När individuell förtidspension ändras till ålderspension kan pension som tjänats in vid sidan av pensionen för redan avslutat arbete som utförts efter 1.1.2005 på den sökandes ansökan läggas till pensionen. Om personen fortfarande arbetar när pensionen ändras till ålderspension, läggs den intjänade pensionen för detta arbete på ansökan till ålderspensionen först efter det att anställningen har upphört.

Mottagningsanteckningar

ANSÖKAN OM INVALIDPENSION

T



Ansökan inkom (datum, mottagare)

2 Inkom, datum



3 Inkom, datum

Vidarebefordrad (datum, vart?)

Vidarebefordrad (datum, vart?)

1 ANSÖKAN	Arbetspension: <input type="checkbox"/> Söker <input type="checkbox"/> Söker ej		Folkpension: <input type="checkbox"/> Söker <input type="checkbox"/> Söker ej	
	<input type="checkbox"/> Rehabiliteringsstöd / Invalidpension		<input type="checkbox"/> Förhandsbeslut om individuell förtidspension <input type="checkbox"/> Slutligt beslut om individuell förtidspension	
	<input type="checkbox"/> Förhandsbeslut om delinvalidpension från arbetspensioneringen		<input type="checkbox"/> Delinvalidpension från arbetspensioneringen	
	<input type="checkbox"/> Jag ber att min ansökan om invalidpension behandlas som ansökan om individuell förtidspension, ifall jag inte anses berättigad till invalidpension.			
2 SÖKANDE	Efternamn och alla förnamn			
	Personbeteckning		Yrke	
	Näradress			Telefon (tjänst / hem)
	Postnummer		Postanstalt	Boningskommun
	Pensionsbeslutet önskas <input type="checkbox"/> på finska <input type="checkbox"/> på svenska <input type="checkbox"/> Nej		Har intressebevakare förordnats för sökanden? <input type="checkbox"/> Ja; kopia av beslutet bifogas	
	Bosättningsland <input type="checkbox"/> Finland <input type="checkbox"/> Annat, vilket?		Medborgarskap <input type="checkbox"/> Finskt <input type="checkbox"/> Annat, vilket?	
3 BOSÄTTNING OCH ARBETE UTOMLANDS (fyll i bilaga U om Ni bott eller förvävs- arbetat utomlands)	Har Ni alltid bott i Finland? <input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nej; var och när?			Ifylls av pens. anst <input type="checkbox"/> EES / EU
	Har Ni förvävsarbetat i något annat land? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; var och när?			
	Uppbär Ni pensioner eller ersättningar från utlandet? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; hurdana, från vilket land, från vilken inrättning, fr o m när?			
4 BETALNINGS- ADRESS OCH BESKÄTTNING	Bankens namn		Fullständigt kontonummer	
	Banken är skyldig att retumera pension som inbetalats på kontot utan grund		Grundprocent vid innehållning av skatt på lön	
5 SJUKDOMAR (sökandens egen beskrivning)	a) Sjukdom, handikapp eller skada som orsakat arbetsförmågan eller nedsättningen i arbetsförmågan			
	b) När har sjukdomen börjat?		c) När har arbetsförmågan börjat?	
	d) Vilka symtom medför sjukdomen? Hur och från när har symtomen försvårat Ert arbete? Använder Ni hjälpmedel?			
	e) Vad slags arbete kan Ni alltfjämt utföra?			

6 LÄKAR- UTLÅTANDE B	<input type="checkbox"/> Bifogas <input type="checkbox"/> Finns hos Folkpensionsanstalten <input type="checkbox"/> Finns hos:		
7 LÄKARE OCH VÅRDIN- RÄTTNINGAR (under de två senaste åren)	a) De läkare som Ni anlitat (namn och mottagningsadress)	När besökte Ni mottagningen senast?	Nästa besök
	b) Sjukhus, rehabiliterings- och undersökningsanstalter eller mentalvårdsbyråer där Ni blivit undersökt eller behandlad (inrättningens namn)	Under vilka tider	Nästa besök
8 UNDERSÖK- NINGAR	Vilka undersökningar av Ert hälsotillstånd har gjorts (t ex röntgen, EKG, rehabiliteringsundersökning) under de två senaste åren? Var gjordes de?		
9 BEHANDLING OCH REHA- BILITERING	a) Vilka slag av behandling och rehabilitering har Ni fått de två senaste åren? Vilka läkarordinerade mediciner använder Ni?		
	b) Har Era möjligheter till rehabilitering (yrkesinriktad / medicinsk) utretts t ex inom företagshälsovården, vid FPA-byrån eller Arbetskraftsbyrån eller i samband med trafikskada eller olycksfall? <input type="checkbox"/> Har inte utretts <input type="checkbox"/> Har utretts; när och var?		
	c) Hurdana anser Ni Era möjligheter att återgå till arbetslivet vara, efter arbetsomställningar eller utbildning?		
10 REHABI- TERINGS- PENNING	Har Ni uppburit eller sökt rehabiliteringspenning eller inkomstbortfallsersättning vid rehabilitering? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Har sökt; vad och varifrån? <input type="checkbox"/> Har uppburit; vad och varifrån?		
11 UTBILDNING	Er grundutbildning och övrig utbildning (examina, yrkesutbildning och -kurser; även tidpunkterna)		
12 ARBETE I DET EGENTLIGA YRKET	a) Vilket har Ert egentliga arbete eller yrke varit?		b) Tid som Ni arbetat i detta yrke
	c) Arbetet har varit <input type="checkbox"/> dagarbete <input type="checkbox"/> tidsavlönat <input type="checkbox"/> heldagsarbete <input type="checkbox"/> skiftarbete <input type="checkbox"/> ackordsavlönat <input type="checkbox"/> deltidsarbete; arbetstid _____ timmar / dag		
	d) Beskrivning av arbetet (arbetsuppgifter, arbetsställningar, arbetstakt)		
e) Beskrivning av arbetslokalen och arbetsförhållandena (buller, damm, drag, heta, kyla, exponering för skadliga ämnen, olycksfallsrisk etc)			

	f) Har möjligheterna att ändra på Era arbetsuppgifter utretts? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja				
	g) Har Era arbetsuppgifter förändrats? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; när, hur och varför?				
13 ANNAT ARBETE	I vilka andra yrken eller med vilka andra uppgifter har Ni tidigare arbetat och hur länge?				
14 ARBETET UPPHÖRT / MINSKAT	Har Ni slutat arbeta eller minskat på Ert arbete? <input type="checkbox"/> Har slutat. Sista arbetsdagen Lönen har betalats fram till <input type="checkbox"/> Har inte slutat arbeta <input type="checkbox"/> Jag har minskat på arbetet fr o m Med vad och hur mycket arbetar Ni numera? Arbetstid h/vecka. Arbetsinkomst per månad inklusive naturaförmåner (brutto)				
15 SENASTE ANSTÄLLNING	Arbetsgivarens namn och adress			Telefon	
	Era arbetsuppgifter i denna anställning				
	När blev Ni anställd (datum)?	Anställningen <input type="checkbox"/> fortgår	Fram till (datum):	Anställningen <input type="checkbox"/> har upphört	När (datum)?
16 ÖVRIGA AN- STÄLLNINGAR	Har Ni varit anställd a) hos privat arbetsgivare? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja b) hos staten? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja c) hos kommun? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja d) hos församling? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja e) hos annat offentligt/samfund? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja				
17 JUSTERING AV PENSIONS- LÖNEN EFTER PRÖVNING	Har Er lön i någon anställning undantagsvis sjunkit på grund av sjukdom eller permittering eller av någon annan exceptionell orsak under de senaste 10 åren? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; vilken anställning, när och av vilken orsak?				
18 FÖRETAGAR- VERKSAMHET ELLER SJÄLV- STÄNDIG YRKESUTÖV- NING	Har Ni idkat företagaverksamhet? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Jordbruk / skogsbruk; fyll i bilaga TM <input type="checkbox"/> Yrkesmässigt fiske eller renskötsel <input type="checkbox"/> Annan företagaverksamhet eller självständig yrkesutövning; vad?				
	Verksamheten inleddes		Deltar Ni alltså i företagsverksamheten eller yrkesutövningen?		
	<input type="checkbox"/> Nej		<input type="checkbox"/> Ja		
	Företagets verksamhet (om Ni idkar flera slag, ange vilken verksamhet som förändrats)				
	<input type="checkbox"/> fortsätter i tidigare omfattning		<input type="checkbox"/> har minskats		<input type="checkbox"/> har upphört
	När minskades / upphörde den?	Hur minskades den?		Av vilken orsak?	
	Företaget				
<input type="checkbox"/> är alltså i min ägo / i min makes ägo		<input type="checkbox"/> har sålts		<input type="checkbox"/> har hyrts ut	
Försäljnings- / Uthyringsdatum		Köpare / Uthyrt till			
19 BARN	Har Ni eller Er make barn under 18 år? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; barnens namn och personbeteckningar				
20 BESVARAS AV SÖKANDE SOM SKÖTT HEM OCH HUSHÅLL	Vilka arbetsuppgifter är p g a Er sjukdom numera svåra att utföra och vem sköter de uppgifter som Ni inte längre klarar av? Vilka personer hör till Er familj (ålder och släktskap)?				


21 STUDIE- LEDIGHET	Har Ni haft studieledighet enligt lagen om studieledighet under de senaste 10 åren? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; när?
22 BARNAVÅRD	Har Ni haft oavlönad moderskaps- eller föräldraledighet eller vårdledighet under de senaste 10 åren? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; när?
23 ARBETS- LÖSHET	a) Var Ni arbetslös och sökte arbete 1.1.1996 (gäller personer födda 1942 eller tidigare)? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja
	b) Har Ni uppburit eller sökt arbetslöshetsdagpenning / arbetsmarknadsstöd under de senaste tre åren? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Söker <input type="checkbox"/> Uppbär <input type="checkbox"/> Har uppburit; när? Hos vilken arbetslöshetskassa eller FPA-byrå?
24 VUXEN- UTBILDNING	Har Ni uppburit eller sökt utbildningsstöd från utbildnings- och avgångsbidragsfonden, arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Söker; varifrån? <input type="checkbox"/> Uppbär; varifrån? <input type="checkbox"/> Har uppburit; när och varifrån?
25 ERSÄTTNING- AR OCH PENSIONER	Uppbär eller söker Ni ersättning på grund av olycksfall, yrkessjukdom, trafikskada eller militärskada, eller annan ersättning eller pension (uppgå även familjepensioner)? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Söker; vad och varifrån? <input type="checkbox"/> Uppbär; vad för ersättning, från vilket bolag och fr o m när?
26 SJKUDAG- PENNING	Har Ni under de senaste tre åren uppburit eller sökt dagpenning enligt sjukförsäkringslagen från Finland eller motsvarande sjuktid ersättning eller lön från utlandet? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Har sökt <input type="checkbox"/> Har uppburit Varifrån och när?

FYLL I PUNKTERNA 27-28 OM NI SÖKER FOLKPENSION

27 CIVILSTÅND OCH MAKE / SAMBO / REGISTRERAD PARTNER	<input type="checkbox"/> Ogift <input type="checkbox"/> Registrerad partner <input type="checkbox"/> Änka/änkling <input type="checkbox"/> Sambo; fr o m när? _____ <input type="checkbox"/> Gift <input type="checkbox"/> Frånskild
	Om Ni och Er make / sambo / registrerade partner bor åtskilda, ange datum och orsak fr o m _____ <input type="checkbox"/> Söndring i äktenskapet <input type="checkbox"/> Anstaltsvård <input type="checkbox"/> Annan orsak; vilken?
	Makes / sambos / registrerad partners efternamn och alla förnamn _____ Personbeteckning _____
28 SJKUHUS- OCH ANSTALTS- VÅRD	Vårdas Ni eller har Ni vårdats på sjukhus eller annan anstalt i mer än 3 månader under de senaste 12 månaderna? <input type="checkbox"/> Nej <input type="checkbox"/> Ja; på vilket sjukhus eller vilken anstalt och när?

BARNTILLÄGG Folkpensionsanstalten kan betala barntillägg för barn under 16 år till folkpensions- eller arbetspensionstagare. Ansökan om barntillägg görs på FPA-blanketten LA (EV 264).

UNDERTECKNA ANSÖKNINGEN

29 SAMTYCKE	Får läkare, vård- eller undersökningsanstalt lämna uppgifter om Ert hälsotillstånd till pensionsanstalten och får pensionsanstalten lämna uppgifter ur sina handlingar till undersökande läkare eller vårdinrättning? <input type="checkbox"/> Ja, jag samtycker <input type="checkbox"/> Nej, jag samtycker inte
30 UNDERSKRIFT	Jag försäkrar att de uppgifter jag lämnat är riktiga och kommer att meddela om de ändras. Ört och datum _____ Sökandens underskrift 
	Namnförtydligande _____ Om annan än sökanden undertecknat ansökan skall orsaken anges

Uppgifter som behövs för handläggningen av Er ansökan kan inhämtas hos arbetsgivaren eller hos en läkare eller en undersöknings- eller vårdinrättning, eller hos FPA eller någon annan myndighet som avses i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Erforderliga uppgifter i Er ansökan ges till de pensionsinrättningar som handhar Ert ärende.

MOTTAGARENS ANTECKNINGAR

Sökanden ombads lämna in följande tilläggsutredningar _____	Inkom, datum _____
---	--------------------

HUR MAN SÖKER INVALIDPENSION

Invalidpension söks med en blankett som har beteckningen T (ETK/KELA 7002) och som fås på arbetspensionsanstaltens serviceställen och på Folkpensionsanstaltens byråer. Ansökningsblanketter och bilagor fås även på Internet via Pensionsskyddscentralens, arbetspensionsanstaltens och Folkpensionsanstaltens webbsidor samt arbetspensionssystemets webbtjänst (www.tyoelake.fi).

Pension från arbetspensionssystemet och från folkpensionssystemet kan sökas med samma blankett. En enda ansökan räcker.

Sjukpensionerad kan man bli när man har en sådan sjukdom som gör att man sannolikt inte längre kan återvända till arbetslivet och sjukdomen bedöms vara i minst ett år. Om arbetsoförmågan inte anses varaktig kan pensionen beviljas i form av ett rehabiliteringsstöd som betalas för en viss fastställd tid och är lika stort som pensionen. Invalidpensionen föregås i regel av en period då man har sjukdagpenning. Om man saknar rätt till sjukdagpenning eller inte söker den kan man enligt arbetspensionslagarna få pension från månaden efter den då man blev arbetsoförmögen. Inom folkpensionssystemet måste pensionen emellertid alltid föregås av en period med sjukdagpenning eller en motsvarande väntetid (300 dagar).

Individuell förtidspension kan i regel betalas till personer som är mellan 60 och 64 år och som har en varaktigt nedsatt arbetsförmåga så att det inte längre kan anses skäligen med fortsatt förvärvsarbete. Beviljandet är beroende både av ens hälsotillstånd och av faktorer som har med åldrandet att göra liksom även hur länge man förvärvsarbetat och hurdana förhållanden man haft i sitt arbete. Övergången till individuell förtidspension sker vanligen direkt från arbetslivet eller en kort tid efter att anställningen upphört.

Den pension som Folkpensionsanstalten betalar är pensionsavhängig, det vill säga beviljandet och beloppet är beroende av de övriga pensioner och ersättningar man har. Folkpension betalas till den vars andra pensioner och ersättningar uppgår till högst följande gränsbelopp:

Ensamstående person		Gift person	
Kommungrupp I	1010,87 e/mån	Kommungrupp I	892,29 e/mån
Kommungrupp II	969,79 e/mån	Kommungrupp II	857,37 e/mån

Så fyller man i blanketten:

1 ANSÖKAN

De arbets- och folkpensioner man söker/ej söker förkryssas, liksom även huruvida man söker invalidpension eller individuell förtidspension. När det gäller individuell förtidspension kan man först ansöka om ett förhandsbeslut. Om förhandsbeslutet är positivt kan man pensionera sig inom den tid som fastställs i beslutet.

Också förhandsbeslut om delinvalidpension från arbetspensioneringen kan sökas med denna blankett.

2 SÖKANDE

Utöver sökandens personuppgifter anges även vilketdera inhemska språk man vill få sitt pensionsbeslut på (finska eller svenska). Som telefonnummer antecknas ett nummer på vilket sökanden är anträffbar dagtid.

3 BOSÄTTNING OCH ARBETE UTOMLANDS

Utländsvistelser uppges alltid med bilaga U. Om man bott eller arbetat utomlands efter fyllda 16 kan detta ha betydelse för beviljandet eller för pensionsbeloppet. På basis av lämnade uppgifter skickas ansökan även till utländska pensionsinrättningar för handläggning.

4 BETALNINGSADRESS OCH BESKATTNING

För utbetalningen av pensionen behövs alltid bankens namn och sökandens fullständiga kontonummer. Eftersom procenten för skatteinnehållning på pensionen ofta inte är känd när man söker pension, kan till en början procenten för skatteinnehållning på lönen användas vid pensionsbeskattningen; om man så önskar kan man anteckna procenten på blanketten.

5-6 SJUKDOMAR

Det är viktigt att man själv noggrant redogör för de men som man har av sin sjukdom i arbetet och för de symtom och besvär man har. Ett läkarutlåtande B skall alltid bifogas; om utlåtandet inte bifogas uppger man var det finns att få. Ansökan om rehabiliteringsstöd skall dessutom åtföljas av en behandlings- eller rehabiliteringsplan, antingen som en del av läkarutlåtandet eller i form av en separat bilaga.

7-10 LÄKARE, VÅRDINRÄTTNINGAR, UNDERSÖKNINGSÅTGÄRDER, REHABILITERING

I punkterna 7-10 uppges de läkare man anlitat och vilka undersökningar av hälsotillståndet som gjorts samt vad slags rehabilitering och behandlingar man fått de senaste två åren.

11 UTBILDNING

Uppgifterna om utbildning behövs främst för utredandet av möjligheterna till rehabilitering eller omskolning.

12-13 ARBETE I DET EGENTLIGA YRKET, ANNAT ARBETE

I fråga om det egentliga yrket uppger man vilka arbetsuppgifter som är de besvärligaste och mest betungande och hur ofta de upprepas. Även i fråga om annat arbete utöver det egentliga yrket skall arbetstakten och arbetsplatsförhållandena beskrivas, liksom även hur länge man arbetat med dessa uppgifter.

14 ARBETET UPPHÖRT/MINSKAT

Uppgifterna i denna punkt behövs när begynnelse datumet för pensionen skall fastställas.

15-16 ANSTÄLLNINGAR

I punkterna 15-16 antecknas alla privata och offentliga anställningar som sökanden haft. På basis av lämnade uppgifter skickas ansökan till alla pensionsinrättningar som har del i handläggningen av pensionsärendet.

17 JUSTERING AV PENSIONSLÖNEN EFTER PRÖVNING

Om Er lön i någon anställning har sjunkit avsevärt av någon exceptionell orsak kan pensionslönen beräknas utifrån den tidigare, gängse inkomstnivån. Därför är det angeläget att Ni uppger när, varför och i vilken anställning Er lön har sjunkit.

18 FÖRETAGARVERKSAMHET ELLER SJÄLVSTÄNDIG YRKESUTÖVNING

Frågorna i denna punkt besvaras av dem som varit företagare eller självständig yrkesutövare. Den som idkat olika slag av företagareverksamhet och som fortsätter med vissa och har minskat på eller lagt ned vissa skall ge närmare uppgifter på en separat bilaga.

19 BARN

Den som är född 1938 eller tidigare och har barn under 18 år att försörja kan få ett barntillägg till sin arbetspension. För barntillägg till företagarpension krävs att man är född 1946 eller tidigare.

Om en person som har barn under 16 år att försörja får folkpension eller full invalidpension, rehabiliteringsstöd, individuell förtidspension, arbetslöshetspension, ålderspension eller förtida ålderspension från arbetspensionssystemet, betalar Folkpensionsanstalten barntillägg till pensionen. Barntillägg söks med FPAs blankett LA (EV 264).

20 SÖKANDE SOM SKÖTT HEM OCH HUSHÅLL

Denna punkt fylls i av dem som skött hem och hushåll. Även i punkt 12 kan man uppge de arbetsuppgifter i skötseln av hemmet och hushållet som man upplever såsom besvärliga och betungande och som man inte klarar utan hjälp.

Uppgifterna i punkterna 21-24 behövs för beräkandet av pensionsbeloppet.

25 ERSÄTTNINGAR OCH PENSIONER

Uppge alla lagstadgade ersättningar som nämns på blanketten och även alla andra pensioner som Ni uppbär eller har sökt. Uppgifterna behövs när pensionerna samordnas och folkpensionsbeloppet räknas ut.

26 SJUKDAGPENNING

Uppgifterna i denna punkt behövs när begynnelse datumet för pensionen skall fastställas.

Punkterna 27-28 skall fyllas i när man söker folkpension

Uppgifter om civilstånd och om eventuell make, sambo eller registrerad partner behövs för beräkandet av folkpensionens belopp.

Vid över tre månaders vård på ett sjukhus eller en annan vårdinrättning kan en del av folkpensionen sjunka, därför behövs uppgifterna om sjukhus- och annan anstaltsvård.

30 UNDERSKRIFT

Ansökningsblanketten skall alltid undertecknas. Om ansökan undertecknats av någon annan än sökanden skall orsaken uppges. Den som undertecknat ansökan svarar för att uppgifterna stämmer.

Närmare information om invalidpensionerna finns i Pensionsskyddscentralens, arbetspensionsanstaltens och Folkpensionsanstaltens broschyrer och på Internet.



FOLKPENSIONSANSTALTEN

LÄKARUTLÅTANDE

om sjukdomar, behandling och rehabilitering samt
arbetsförmågaB₂

DEL 1 (2)

Den undersöktas namn		Personbeteckning	
Adress och telefonnummer			
Yrke		Arbetsgivare	
Jag har följt med den undersöktas hälsotillstånd	personligen fr o m	ur handlingar fr o m	Hur har identiteten kontrollerats?

ÄNDAMÅL

<input type="checkbox"/> Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen	<input type="checkbox"/> Specialersättningsgilla läkemedel eller kliniska näringsreparat	<input type="checkbox"/> Rehabilitering
<input type="checkbox"/> Invaliditetspension / Rehabiliteringsstöd	<input type="checkbox"/>	

1 SJUKDOMSUPPGIFTER

1.1 Sjukdomar som påverkar arbetsförmågan (i viktighetsordning; även koder enligt ICD-klassifikationen):

1.2 Anamnes: a) sjukdomens början och utveckling b) tidigare undersökningar, behandling och rehabilitering samt effekterna därav

OGILTIG

1.3 Undersökningsrön:

a) klinisk undersökning; datum _____ Vikt _____ kg Längd _____ cm

b) prestations- och funktionsförmåga (vid behörig medicinering), laboratorie-, radiologiska och andra undersökningar

OGILTIG

OGILTIG

1.4 Funktionsförmåga (vad den undersökta klarar av i det dagliga livet, enligt företagna undersökningar och läkarens bedömning - även eventuella sjukdomsbetingade begränsningar):

OGILTIG



Den undersöktas namn

Personbeteckning

2 BEHANDLINGS- ELLER REHABILITERINGSPLAN

- 2.1 Behandlingsplan** (t ex medicinering, operation, psykoterapi).
- målsättning och tidtabell

- 2.2 Plan för medicinsk rehabilitering** (t ex fysioterapi, ergoterapi, anpassningsträning, rehabundersökning, vård på rehanstalt):
- målsättning och tidtabell, verkställare, den undersöktas medverkan i planläggningen

- 2.3 Plan för yrkesinriktad rehabilitering** (t ex omställningar på arbetsplatsen, arbetsprövning, undersökning vid arbetskliniker dyl, yrkesutbildning, yrkesträning) eller förordande av sådan plan:
- bedömning av rehabiliteringsbehovet och -möjligheterna
- vem som uppgjort eller föreslås uppgöra rehabplanen, den undersöktas medverkan i planläggningen
- målsättning och tidtabell, verkställare

3 BEDÖMNING AV ARBETSFÖRMÅGAN

3.1 Tillbudsstående uppgifter om den undersöktas arbete:

- a) arbetskarriär och beskrivning av nuvarande arbete
- b) den fysiska och psykiska belastningen i arbetet
- c) hur den undersökta klarar sitt nuvarande arbete

OGILTIG

3.2 Arbetsförmåga:

- a) hur sjukdomsbetingat men påverkar den undersöktas möjligheter att klara sitt nuvarande eller därmed nära jämförbart arbete
 - b) återstående arbetsförmåga
 - c) hur föreslagna vård- och rehabiliteringsåtgärder antas påverka arbetsförmågan (även tidsbedömning)
- Ifall den som givit utlåtandet inte har tillräcklig kännedom om den undersöktas arbete bör här ges en bedömning av hurdana arbetsprestationer funktionsförmågan medger.

OGILTIG

3.3 Konklusion:

- Jag anser den undersökta arbetsför
 - Jag anser den undersökta oförmögen att utföra sitt sedvanliga arbete eller därmed nära jämförbart arbete för o m _____
 - _____
- Jag tar inte ställning till arbetsförmågan
 för viss tid, t o m _____
 tills vidare

OGILTIG

4 SPECIALERSÄTTNINGSGILLA LÄKEMEDEL / KLINISKA NÄRINGSPREPARAT

Sjukdom (även kod enligt ICD-klassifikationen)

Intyget gäller för behandlingens vidkommande

- för viss tid, t o m _____
- tills vidare

LÄKARENS UNDERSKRIFT

BILAGOR ST

Intygas på heder och samvete

OGILTIG

Ort och datum

Läkarens underskrift samt stämpel eller namnförtydligande (tjänsteställe)

LÄKARUTLÅTANDE B (SV 7) - IFYLLNINGSSANVISNINGAR

Beroende på utlåtandets omfattning ifylls B₁-blanketten på två sidor eller B₂-blanketten på fyra sidor. Vid mer detaljerad uppskattning av arbetsförmågan rekommenderas B₂, som består av två skilda blad.

ÄNDAMÅL

Ändamålet med utlåtandet förkryssas. Rehabiliteringsstödet motsvarar den tidigare invalidpensionen för viss tid.

1. SJUKDOMSUPPGIFTER

1.1 Sjukdomar. Sjukdomar (diagnoser) som påverkar arbetsförmågan i viktighetsordning med ICD-koder.

1.2 Anamnes. Anamnestiska uppgifter, också den undersökta bedömning av sina sjukdomar. Sjukdomens början och utveckling. Tidigare undersökningar och behandlingar. Ifall sjukdomarna har konstaterats tidigare, diagnostiken. Funktionsförmågas utveckling och effekterna av sjukdomarna samt tidigare behandlingar och rehabilitering. Den undersökta redogörelse bör klart åtskiljas från de objektiva undersökningsfynden.

1.3 Undersökningsrön. Objektiva undersökningsfynd, speciellt status praesens. Framför allt fynd med relevans för utlåtandets ändamål: Viktiga fynd med tanke på diagnostiken och motiveringar för diagnosen. För bedömning av funktionsförmågan undersökningar av prestationsförmågan (t ex kliniskt arbetsprov) och mätning av funktionsförmågan vid behörig medicinering.

1.4 Funktionsförmåga. Utifrån undersökningsfynden bedömd funktionsförmåga och av sjukdomen orsakade funktionsbegränsningar.

2. BEHANDLINGS- ELLER REHABILITERINGSPLAN

En behandlings- eller rehabiliteringsplan behövs för bedömning av arbetsförmågan och rehabiliteringsbehovet. Genom en målsättning och tidtabell för planen kan man uppskatta hur länge arbetsförmågan kommer att vara.

2.1 Behandlingsplan. Tidtabell, mål och förväntade resultat. Behövs vid bedömning av arbetsförmågas varaktighet och rätten till specialersättning för läkemedelskostnader.

2.2 Plan för medicinsk rehabilitering. En rehabiliteringsplan inklusive den instans som verkställer den eller förslag till rehabiliteringsform och -instans. Mer detaljerade planer kan ges som bilaga. Om rehabilitering inte behövs lämnas fältet tomt eller så ges för säkerhets skull en motivering till att rehabilitering inte behövs.

2.3 Plan för yrkesinriktad rehabilitering. Utarbetas vid behov. En mer detaljerad plan är det bäst att framföra i en bilaga och då kan ett sammandrag ges här. Behovet av yrkesinriktad rehabilitering bedöms med tanke på bevarande eller återställande av arbets- och funktionsförmågan. Om yrkesutbildning eller byte av yrke rekommenderas ska de begränsningar hälsotillståndet ställer omnämnas. Nämn också vem som uppgjort planen eller föreslås uppgöra planen och vem som ska verkställa den.

3. BEDÖMNING AV ARBETSFÖRMÅGAN

3.1 Arbete. En beskrivning av arbetet behövs för bedömningen av arbetsförmågan. Arbetshistorik: tidigare anställningar med tidsangivelser och arbetsbeskrivningar. Vid avbrott i anställningarna tid och orsak. Nuvarande arbete och den fysiska och psykiska belastningen i det. Kapacitet i nuvarande arbete. Informationskälla: arbetsplatsen eller företagshälsovården eller den undersökta redogörelse. Vid behov uppgift om var företagshälsovården ordnas med tanke på inhämtande av ytterligare uppgifter.

3.2 Arbetsförmåga. Bedömning av arbetsförmågan utifrån sjukdomsuppgifter, bedömning av funktionsförmågan och uppgifter om arbetet. Ifall den undersökta anses arbetsförmögen bedöms här utifrån behandlings- eller rehabiliteringsplanen utsikterna att återställa arbetsförmågan och arbetsförmågas varaktighet.

3.3 Konklusion. Konklusionen av bedömningen av arbetsförmågan framförs genom förkryssning och vid behov genom notering av datum. Bedömningen av hur länge arbetsförmågan varar utgår från behandlings- eller rehabiliteringsplanen. Läkaren kan vid behov även kryssa för rutan utan färdigtryckt text och fritt formulera sin bedömning. En dylik bedömning är aktuell i de fall där den undersökta söker delinvalidpension eller individuell förtidspension.

4. SPECIALERSÄTTNINGSGILLA LÄKEMEDEL / KLINISKA NÄRINGSPREPARAT

Sjukdomen (diagnosen) antecknas plus ICD-kod och kortfattat vad för behandling det gäller. Närmare redogörelser ges i en behandlingsplan. Om specialersättning för viss tid föreslås antecknas slutdatumet.

LÄKARENS UNDERSKRIFT

Tjänsteställe inklusive adress anges med tanke på ytterligare information.

Avsändare

ARBETSGVARES BESKRIVNING av pensions-
sökandes arbete, arbetsförhållanden och kapacitet

TAK

Mottagare

Returadress

För behandlingen av pensionsansökan behöver vi vissa uppgifter som vi vänligen ber Er ge på denna blankett. Den person som bäst känner till sökandens arbete och arbetskapacitet bör konsulteras när blanketten ifylls.

Vi ber att få Ert svar senast / 20 för att pensionshandläggningen inte skall fördröjas.

1 PENSIONS- SÖKANDE	Efternamn och alla förnamn	Personbeteckning
2 ANSTÄLL- NINGSTID	Under vilken tid har sökanden arbetat hos Er i sina nuvarande uppgifter?	
	Arbetstid per dag / vecka	
3 ARBETS- UPPGIFTER OCH ARBETSFÖR- HÅLLANDEN	a) Arbetet har varit	
	<input type="checkbox"/> dagarbete <input type="checkbox"/> heldagsarbete <input type="checkbox"/> tidsavlönat <input type="checkbox"/> skiftarbete <input type="checkbox"/> deltidarbete <input type="checkbox"/> ackordsavlönat	
	b) Vilka slags uppgifter ingår i sökandens arbete? Förekommer det fysisk ansträngning eller psykiskt påfrestande drag i arbetet (arbetstakten, arbetsställningar o s v)? Av vilket slag?	
	c) Beskrivning av arbetslokalen och arbetsförhållandena (buller, damm, drag, hetta, kyla, exponering för skadliga ämnen, olycksfallsrisk o s v)	
	d) Har arbetsuppgifterna förändrats och i så fall när och hur? Har förändringen påverkat sökandens inkomst? Vad slags arbete utförde sökanden tidigare?	

UTREDNING FÖR
FÖRETAGARES PENSIONSÄRENDE

TY

Datum

Pensionssökandens namn och adress

Personbeteckning

Utöver de uppgifter Ni lämnat i Er försäkrings- och pensionsansökan behöver vi för avgörande av Ert pensionsärende ytterligare uppgifter. Vi ber Er därför fylla i denna blankett omsorgsfullt och returnera den till oss inom två veckor. Uppgifterna är nödvändiga för avgörande av Ert pensionsärende.

Vår pensionsanstalt ger vid behov råd beträffande ifyllandet av blanketten.

Handläggare/telefonnummer

FÖRETAGAR- VERKSAM- HETEN FÖRE INSJUKNAN- DET	Företagarverksamheten började, datum	Företagarverksamheten har pågått		Hur många månader om året	
		<input type="checkbox"/> hela året	<input type="checkbox"/> en del av året		
	Er arbetstid, timmar per vecka	Företagarverksamheten har varit		Huvudsyssla då företagarverksamheten är bisyssla	
		<input type="checkbox"/> huvudsyssla	<input type="checkbox"/> bisyssla		
	Företagsbransch				
	Era arbetsuppgifter i företaget				
	Beskriv så noggrant som möjligt det arbete som Ni de senaste åren utfört i Ert företag eller yrke				
		år	år	år	år
	Totalomsättning eller yrkesutövares bruttoinkomst, mk/år				
	Förvärvsinkomstandel i beskattningen, mk/år				
Antal utomstående arbetstagare i medeltal					
Till nämnda arbetstagare erlagda löner, mk/år					
Deltar Era familjemedlemmar i företagarverksamheten <input type="checkbox"/> Deltar inte <input type="checkbox"/> Deltar					
Familjemedlemmarnas uppgifter i företaget och arbetstiden timmar/vecka per person:					
	år	år	år	år	
Antal familjemedlemmar som arbetar i företaget					
Till familjemedlemmarna erlagda löner, mk/år					



Mottagare

Ankomstdag

<input type="checkbox"/> Pension enligt arbetspensionslagarna		<input type="checkbox"/> Pension enligt folkpensionslagen		Handläggare i LPA	Pensionsärendets nr i LPA	
1 ÄRENDE	<input type="checkbox"/> Invalidpension		<input type="checkbox"/> Olyckstill/yrkessjukdom		<input type="checkbox"/> Arbetslöshetspension	
	<input type="checkbox"/> Individuell förtidspension		<input type="checkbox"/> Rehabilitering		<input type="checkbox"/> Deltidspension	
2 SÖKANDENS PERSON- UPPGIFTER	Personbeteckning		Efternamn och förnamn			
	Adress			Telefonnummer		
3 LÄGENHETENS PRODUKTION FÖRE - nedsättningen av arbets- förmågan - arbetsskadan - sökandet av arbetslöshets- eller deltidspension	År	Egen + arrendeåker	därav hö	spannmål	rotfrukter och potatis	
		ha	ha	ha	ha	
	Utarrenderat	i träda	obrukat	annat, vad		
	ha	ha	ha	ha	Skog	
					ha	
Husdjur		<input type="checkbox"/> Inga husdjur				
kor	dikor	ungnöt	suggor	slaktsvin/år	höns	
st.	st.	st.	st.	st.	st.	
				annat, vad (t.ex. får, renar)	st.	
Väsentliga förändringar i verksamheten på lägenheten under de två senaste åren, när, hur (produktionsinriktningen, djurantalet)						
4 MASKINER OCH ARBETS- METODER PÅ LÄGENHETEN	Kryssa för om		Transport och utdelning av foder		Utgödsling	
	<input type="checkbox"/> spannmjölknig <input type="checkbox"/> rörmjölknig <input type="checkbox"/> mjölkstation		<input type="checkbox"/> delvis mekanisk <input type="checkbox"/> mekanisk		<input type="checkbox"/> manuell <input type="checkbox"/> mekanisk <input type="checkbox"/> flytgödselsystem	
5 PRODUKTIONS- VERKSAM- HETEN PÅ LÄGENHETEN I DETTA NU	<input type="checkbox"/> VERKSAMHETEN UPPHÖRT					
	Verksamheten ändrats, när, hur?					
	<input type="checkbox"/> Helt obrukad		<input type="checkbox"/> Utarrenderats/sålts		Köparens/arrendetägarens namn	
	/ 20		/ 20			
	Köparens/arrendetägarens näradress			Postnummer och postanstalt		
	VERKSAMHETEN FORTGÅR		Egen + arrendeåker	därav hö	spannmål	rotfrukter och potatis
	<input type="checkbox"/> som förut <input type="checkbox"/> inskränkt		ha	ha	ha	ha
Utarrenderats/sålts	i träda	obrukat	annat, vad		Skog	
ha	ha	ha	ha	ha	ha	
Husdjur		<input type="checkbox"/> Inga husdjur				
kor	dikor	ungnöt	suggor	slaktsvin	höns	
st.	st.	st.	st.	st.	st.	
				annat, vad (t.ex. får, renar)	st.	
6 SÖKANDENS ARBETE FÖRE - nedsättningen av arbetsförmågan - arbetsskadan - sökandet av arbetslöshets- eller deltidspension	Har Ni deltagit i kreatursskötselarbetena?					
	<input type="checkbox"/> regelbundet dagligen, timmar/dag _____			<input type="checkbox"/> inte alls		
	<input type="checkbox"/> mera sällan, i vilken mån? _____					
	Vilka åkerbruksarbeten har Ni själv utfört eller vilka arbeten har Ni regelbundet deltagit i?					
	I vilken mån har Ni utfört skogsarbeten på lägenheten (även leveransavverkningar)?					
I vilka andra arbeten på lägenheten har Ni deltagit?						

LPA / FPA 001r LPA offset 06/03

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt

VÄND

Postadress
PB 16
02101 ESBOBesöksadress
Norrskönsvägen 6
EsboTelefon
(09) 43 511Fax
(09) 435 1426E-post
fornamn.efternamn@mela.fiInternet
www.lpa.fiFO-nummer
0101319-6

7 SÖKANDENS ARBETE I DETTA NU	Vilka av förenämnda arbeten på lägenheten har Ni avstått från (kreaturs-, åker- och skogsarbeten)?			
	Vem utför nu dessa arbeten, från och med när?			
	Vilka arbeten utför Ni ännu?			
	Har Ni arbete utanför lägenheten? <input type="checkbox"/> nej <input type="checkbox"/> tillfälligt <input type="checkbox"/> stadigvarande	I vems tjänst?		
8 UTREDNING OM FRÄMMANDE ARBETSKRAFT PÅ LÄGEN- HETEN SAMT OM HYRDA MASKINER	Kommunal vikariehjälp / främmande arbetskraft tidigare Namn	Vilket arbete?	Arbetstid/dag	Arbetsperiod
	Kommunal vikariehjälp / främmande arbetskraft numera Namn	Vilket arbete?	Arbetstid/dag	Arbetsperiod
	Vilka arbeten lät Ni tidigare utföra med hyrda maskiner?			
	Vilka arbeten låter Ni i detta nu utföra med hyrda maskiner?			
9 ÖVRIGA SOM ARBETAR PÅ LÄGENHETEN	Make/maka och personer över 14 år som för närvarande arbetar på lägenheten (sökanden och främmande arbetskraft nämns inte) Namn	Födelseid	Bor på lägenheten? <input type="checkbox"/> ja <input type="checkbox"/> nej	
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten?		Har arbete utanför lägenheten? <input type="checkbox"/> stadigvarande <input type="checkbox"/> tillfälligt <input type="checkbox"/> nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten? <input type="checkbox"/> ja <input type="checkbox"/> nej	
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten?		Har arbete utanför lägenheten? <input type="checkbox"/> stadigvarande <input type="checkbox"/> tillfälligt <input type="checkbox"/> nej	
	Namn	Födelseid	Bor på lägenheten? <input type="checkbox"/> ja <input type="checkbox"/> nej	
	Vilka arbeten utför han/hon på lägenheten?		Har arbete utanför lägenheten? <input type="checkbox"/> stadigvarande <input type="checkbox"/> tillfälligt <input type="checkbox"/> nej	
	10 TILLÄGGS- UPPGIFTER			
	<p>Utöver uppgifterna på denna blankett kan även andra uppgifter som finns vid pensionsanstalten användas vid behandlingen av ärendet, om de är av betydelse för dess avgörande. Uppgifter kan skaffas också av sådana myndigheter, försäkringsanstalter och andra instanser av vilka LPA/FPA enligt lag har rätt att få uppgifter.</p> <p>De uppgifter som erhållits vid behandlingen av ärendet kan lämnas ut till de försäkringsanstalter, myndigheter och andra instanser som utan hinder av sekretessbestämmelserna har rätt att få dessa uppgifter. LPA/FPA kan använda de erhållna uppgifterna också vid behandlingen av något annat ärende, om de behövs för att ärendet skall kunna avgöras.</p>			
11 UNDERSKRIFT	Ort och datum		Sökandens underskrift	
	Om någon annan än sökanden undertecknat, skall orsaken uppges.			

OMBUDSMANNEN IFYLLER VID BEHOV

<input type="checkbox"/> Arbetsinkomstutredning, MT bifogas	<input type="checkbox"/> Motpartens försäkring	<input type="checkbox"/> Ombudsmannen sköter	<input type="checkbox"/> Har skött	<input type="checkbox"/> Inga åtgärder	<input type="checkbox"/> LPA sköter
---	--	--	------------------------------------	--	-------------------------------------

1 ANSÖKAN

Denna bilaga fogas till ansökan, som avser

- ålderspension invalidpension arbetslöshetspension
 familjepension. U-bilagan ifylls alltid beträffande förmånslåtaren. Den som ansöker om familjepension (efterlevande make, barn) skall dessutom fylla i en egen U-bilaga om han har bott eller arbetat utomlands.
 Uppgifterna avser förmånslåtare sökande av familjepension

Ifall Ni ansöker om eller har finsk ålders- eller arbetslöshetspension, ansöker Ni nu även om ålderspension från ett EU-/EES-land eller ett land som har ett avtal om social trygghet med Finland (avtalsland)?

- Nej Ja; vilket land? Från och med när?

EU-/EES-länder: Sverige, Norge, Danmark och Island samt Tyskland, Frankrike, Förenade kungariket (Storbritannien), Irland, Spanien, Portugal, Italien, Grekland, Österrike, Nederländerna, Belgien, Liechtenstein och Luxemburg.

Avtalsländer: Estland, Lettland, Litauen, Israel, Schweiz, Amerikas Förenta Stater och Kanada (Québec).

2 SÖKANDE/FÖRMÅNSLÅTARE

Sökandens efternamn och alla förnamn	Personbeteckning
Förmånslåtarens efternamn och alla förnamn	Personbeteckning
Önskar Ni att den utländska pension som Ni ansökt om betalas till	
<input type="checkbox"/> en betalningsadress i Finland <input type="checkbox"/> en betalningsadress utomlands	
Bankens namn och adress	Fullständigt kontonummer

3 BOSÄTTNING INOM EU-/EES-OMRÅDET ELLER I ETT AVTALS LAND

Har Ni bott i ett EU-/EES-land eller i ett avtalsland?

Nej Ja; uppge

Land	Bosättningsperioder		Adress	Personbeteckning / -nummer eller försäkringsnummer i landet i fråga
	från dd.mm.åå	till dd.mm.åå		

Har Ni arbetat i Finland samtidigt som Ni har bott i ett annat EU-/EES-land eller i ett avtalsland?

Nej Ja; uppge tiden för arbete i Finland

4 ARBETE INOM EU-/EES-OMRÅDET ELLER I ETT AVTALS LAND

Har Ni arbetat i ett EU-/EES-land eller i ett avtalsland?

Nej Ja; fyll i uppgifterna nedan och bifoga kopior av arbets- och försäkringspremieintyg. Skriv T i kolumnen Arbetstagare / företagare om Ni har varit anställd och/eller Y om Ni har varit företagare utomlands.

Land	Arbetsperioder		Arbets- tagare / företagare		Arbetsgivarens / företagets namn, bransch och hemort	Personbeteckning / -nummer eller försäkringsnummer i landet i fråga
	från dd.mm.åå	till dd.mm.åå	T	Y		

5 BOSÄTTNING OCH ARBETE I ÖVRIGA LÄNDER

Har Ni bott eller arbetat utomlands i andra länder än i EU-/EES- eller avtalsländer?

Nej Ja; uppge

Land	Bosättningsperioder		Arbetsperioder		Personbeteckning / -nummer eller försäkringsnummer i landet i fråga
	från dd.mm.åå	till dd.mm.åå	från dd.mm.åå	till dd.mm.åå	

6 NÄRMARE UPPGIFTER OM UTLANDSVISTELSE

Har Ni varit försäkrad i Finland och samtidigt vistats utomlands och där

- 6.1) varit anställd inom Finlands utrikesrepresentation som utsänd arbetstagare eller hos finska staten (huvudsyssla) eller i något annat uppdrag där Ni åtnjutit diplomatimmunitet och -privilegier?
- 6.2) varit anställd av en finländsk arbetsgivare och utsänd från Finland eller anställd hos en finländsk arbetsgivares utländska moder-, dotter- eller systerföretag?
- 6.3) blivit anställd av en finländsk arbetsgivare?
- 6.4) varit sysselsatt med utvecklingssamarbete eller missionsarbete och utsänd från Finland?
- 6.5) varit anställd vid en mellanstatlig organisation i vars verksamhet Finland deltar?
- 6.6) varit anställd ombord på ett finländskt fartyg?
- 6.7) varit anställd samtidigt i två eller flera länder eller i ett annat land utöver Finland?
- 6.8) varit anställd i ett annat nordiskt land och omfattats av finska statens pensionssystem?
- 6.9) bedrivit studier eller forskning på heltid?

Uppge nedan nämnda uppgifter för varje punkt som Ni kryssat för och bifoga kopior av skriftligt förordnande, arbetsavtal, arbets- eller studieintyg etc.

Nr	Land	Arbets- eller studieperioder från dd.mm.åå	till dd.mm.åå	Arbetsgivarens / läroinrättningens namn och adress	Arbete / uppdrag eller studieinriktning
6.____)					
6.____)					
6.____)					
6.____)					
6.____)					
6.____)					

Har Ni som familjemedlem bott utomlands med en person som haft något av ovan nämnda uppdrag?

Nej Ja; med vem?

Efternamn och alla förmamn

Personbeteckning

I vilket land och under vilken tid?

7 YTTERLIGARE UPPGIFTER

Fortsätt vid behov på sid 4

8 UNDERSKRIFT

FYLL I BLANKETTEN NOGGRANT. ER ANSÖKAN BEHANDLAS MED LEDNING AV DE UPPGIFTER SOM NI LÄMNAT. ERA UPPGIFTER LÄMNAS ÄVEN TILL DEN UTLÄNDSKA INSTITUTION SOM HANDLÄGGER ER PENSION.

Jag försäkrar att de uppgifter jag lämnat är riktiga.

Ort och datum

Sökandens underskrift och namnet förtydligat

ANMÄLAN OM SÖKANDE AV INDIVIDUELL
FÖRTIDSPENSION / DELINVALIDPENSION

Returadress

1 PENSIONS- SÖKANDE	Efternamn och alla förnamn	Personbeteckning
----------------------------------	----------------------------	------------------

FYLL I PUNKT 2 OM NI ARBETAT I ANNANS TJÄNST

2 LÖNEARBETE	Arbetsgivarens namn och adress
	Har slutat / slutar arbeta <input type="checkbox"/> helt; när? / 20 ; har fått / får lön fram till / 20 <input type="checkbox"/> delvis; när? / 20 ; vad för arbete utför Ni härefter (uppgi även arbetstid/mån och bruttolön)?

FYLL I PUNKT 3 OM NI VERKAT SOM FÖRETAGARE ELLER SJÄLVSTÄNDIG YRKESUTÖVARE
LANTBRUKSFÖRETAGARE SKA Fylla I BILAGEBLANKETTEN TM

3 FÖRETAGAR- VERKSAMHET ELLER SJÄLV- STÄNDIG YRKESUTÖV- NING	Företagets namn och bransch
	Har slutat / slutar med företagarkerksamheten <input type="checkbox"/> helt; när? / 20 <input type="checkbox"/> delvis; när? / 20 ; vad för arbete utför Ni härefter (uppgi även arbetstid/mån och förvärsinkomst)?
	Vem tar över det arbete Ni avstått från (namn)? Personbeteckning
	Företagsverksamheten <input type="checkbox"/> fortsätter i tidigare omfattning <input type="checkbox"/> har avslutats; när? / 20 <input type="checkbox"/> har inskränkts; när? / 20 ; hur? <small>(kopia av anmälan om avslutad näringsverksamhet eller av motsvarande utredning bifogas)</small>
	Ägoförhållanden, om verksamheten inte avslutats <input type="checkbox"/> Företaget är alltjämt i min ägo / i min makes ägo <input type="checkbox"/> Företaget har sålts <input type="checkbox"/> Företaget har hyrts ut När har det sålts / hyrts ut? / 20 Till vem? <small>(kopia av köpebrevet bifogas)</small>

FYLL I PUNKTERNA 4 - 5 OCH UNDERTECKNA BLANKETTEN

4 UPPGIFTER OM DAG- PENNING	Har Ni efter det Ni slutade arbeta fått / ansökt om arbetslöshetsdagpenning? <input type="checkbox"/> Har inte fått / sökt <input type="checkbox"/> Har inte fått / sökt <input type="checkbox"/> Har fått / sökt <input type="checkbox"/> Har fått / sökt
	dagpenning enligt sjukförsäkringslagen? <input type="checkbox"/> Har inte fått / sökt <input type="checkbox"/> Har fått / sökt
	Varifrån?
5 BETALNINGS- ADRESS OCH BESKATTNING	Bankens namn och kontor Fullständigt kontonummer
	Grundprocent vid innehållning av skatt
6 UNDERSKRIFT	Jag försäkrar att de uppgifter jag lämnat är riktiga Datum och underskrift
	Telefonnummer

UTREDNING OM ARBETSFÖRMÅGA
för rehabiliteringsstöd

KJ

Handläggare/telefon

Datum

Mottagarens namn och adress

Personbeteckning

Diarienummer

VÅRD- ELLER
REHABILIT-
TERINGSPLAN

Hur har vård- eller rehabiliteringsplanen genomförts?

Har en vård- eller rehabiliteringsplan uppgjorts för Er under den tid som Ni har fått rehabiliteringsstöd?

 Ja. Av vem? Nej

Vilka är orsakerna till att vården eller rehabiliteringen eventuellt har avbrutits?

Har Er hälsa förbättrats eller försämrats sedan Ni beviljades rehabiliteringsstöd? På vilket sätt?

Namnen på de läkare som numera vårdar Er och mottagningsadresser.

När uppsökte Ni senast mottagningen?

Följande besökstid

Senaste läkarutlåtande
datum läkare

Läkarutlåtandet är

 bifogat på Folkpensionsanstalten annorstädes, var?

Andra läkare, sjukhus, rehabiliterings- och undersökningsanstalter eller mentalvårdsbyråer m.m. vid vilka Ni har undersökts eller vårdats sedan pensionen beviljades

namn

vårdtider

följande besökstid

Hur bedömer Ni själv Era möjligheter att återgå till arbetslivet?

UTREDNING OM ARBETSFÖRMÅGA
för kontroll av pensionsrätten

VA

Handläggare/telefon

Datum

Pensionstagarens namn och adress

Personbeteckning

Diarienummer

HÄLSO-TILLSTÄND	Har Er hälsa förbättrats eller försämrats sedan pensionen beviljades? På vilket sätt?		
	Namnen på de läkare som numera vårdar Er och mottagningsadresser		
	När uppsökte Ni senast mottagningen?		Följande besökstid
	Senaste läkarutlåtande datum	läkare	Läkarutlåtandet är <input type="checkbox"/> bifogat <input type="checkbox"/> på Folkpensionsanstalten <input type="checkbox"/> annorstädes, var?
	Andra läkare, sjukhus, rehabiliterings- och undersökningsanstalter eller mentalvårdsbyråer m.m. vid vilka Ni har undersökts eller vårdats sedan pensionen beviljades		
	namn	vårdtider	följande besökstid
REHABILITERING	Har Ni fått eller planeras det för Er yrkesinriktad rehabilitering, t.ex. utbildning för ett nytt yrke? Vilken typ av rehabilitering och på vems initiativ?		
	Är Ni intresserad av yrkesinriktad rehabilitering? <input type="checkbox"/> Ja. Vilket slag av rehabilitering? <input type="checkbox"/> Nej. Varför inte?		

Eläkelaitos

TUTKIMUSILMOITUS

Käsittelijä

Päivämäärä

Vastaanottaja (ETK täyttää)

Yllä mainittu eläkelaitos on lähettänyt alla mainitun eläkkeenhakijan työkyvyn arvioimista varten lisätutkimuksiin.
Tutkimuspäivämäärä

Eläkkeenhakija (Suku- ja etunimet)	
Henkilötunnus	D-nro/Eläkeasian nro

1. ETK:LLE EDELLEEN LÄHETETTÄVÄKSI

TUTKIMUKSEN SUORITTAJA	<input type="checkbox"/> Lääkäri tai laitos nimetty <input type="checkbox"/> Ei nimetty	
	Nimi ja osoite	
TUTKIMUS	<input type="checkbox"/> Sisätautitutkimus <input type="checkbox"/> Kirurginen/ ortopedinen tutkimus <input type="checkbox"/> Psykiatrinen tutkimus <input type="checkbox"/> Neurologinen tutkimus	
	<input type="checkbox"/> Sv-B-lausunto tai vastaava <input type="checkbox"/> Keuhkofunktio <input type="checkbox"/> Ergometria <input type="checkbox"/> Röntgen, mikä	
	<input type="checkbox"/> Työkykytutkimus <input type="checkbox"/> Kuntoutustutkimus <input type="checkbox"/> Muu, mikä	
LISÄTIETOJA		

ETK 2962 0196 1000/5

SÖKANDE AV PENSION

Bästa mottagare av sjukdagpenning

Ni har fått beslut om att primärtiden för Er sjukdagpenningen upphör _____. Med primär avses att dagpenningen är primär i förhållande till fullt rehabiliteringsstöd enligt lagarna om arbets- eller tjänstepension och i förhållande till invalidpension. Primärtiden omfattar de första 150 dagarna med dagpenning samt de därpå följande fem hela kalendermånaderna. Rehabiliteringsstöd eller invalidpension kan beviljas efter primärtiden.

Om Ni fortfarande är arbetsoförmögen kan Ni efter primärtidens slut ha rätt till invalidpension från arbetspensioneringen och Ni kan då också få Er rätt till invaliditetspension enligt folkpensionslagen utredd. Pensionsansökan kan göras på bifogade blankett.

För ansökan behövs ett läkarutlåtande (B-utlåtande) som helst skall innefatta en behandlings- eller rehabiliteringsplan. Ni kan visa detta brev för den behandlande läkaren.

De läkarutlåtanden som Ni tidigare tillställt FPA i samband med sjukdagpenningen behöver inte sändas på nytt.

Ansökan med bilagor kan lämnas till FPA-byrån, arbetspensionsanstaltens serviceställe eller Pensionsskyddscentralen. Där kan Ni också få hjälp i frågor som gäller rehabilitering eller förmåner.

Med vänlig hälsning

Underskrift

BILAGOR Ansökan om invalidpension
Svarsblankett
Svarskuvert

ANSÖKAN OM INVALIDITETSPENSION

Bästa kund

Er ansökan om sjukdagpenning har avslagits. Ni kan emellertid ha rätt till invalidpension enligt arbetspensionslagstiftningen och/eller invaliditetspension enligt folkpensionslagen om Ni har ett läkarutlåtande om långvarig arbetsoförmåga.

Ansökan kan göras på den bifogade blanketten.

Till ansökan skall fogas ett läkarutlåtande (B-utlåtande) som också innefattar en behandlings- eller rehabiliteringsplan för utredning av Era möjligheter till rehabilitering. Ni kan visa detta brev för den behandlande läkaren.

För att begynnelse tiden för en eventuell pension från folkpensioneringen skall kunna klarläggas behövs läkarutlåtanden för hela den tid som arbetsoförmågan har varat. De läkarutlåtanden som Ni tidigare tillställt FPA i samband med sjukdagpenningen behöver inte sändas på nytt.

Ansökan med bilagor kan lämnas till FPA-byrån, arbetspensionsanstaltens serviceställe eller Pensionsskyddscentralen. Där kan Ni också få hjälp i frågor som gäller rehabilitering eller förmåner.

Med vänlig hälsning

Underskrift

BILAGOR Ansökan om invalidpension
Svarsblankett
Svarskuvert

UTREDNING AV REHABILITERINGSBEHOVET

Bästa mottagare av sjukdagpenning

När arbetsförmågan hotas av sjukdom är det viktigt att reda ut hur arbets- och funktionsförmågan kunde förbättras. Arbetsförmågan kan stödjas genom sjukvård, men också på andra sätt. Ett av dem är rehabilitering.

FPA är enligt lagen skyldig att utreda en persons rehabiliteringsbehov när det är nödvändigt. Utredningen måste göras senast när antalet dagar med sjukdagpenning överstiger 60.

I Ert fall kan behovet av rehabilitering behöva utredas. Frågan borde i första hand diskuteras vid Ert vårdställe med den läkare som behandlar Er. Också FPA-byrån hjälper till att utreda rehabiliteringsmöjligheterna.

Med detta brev följer en broschyr som kort beskriver olika rehabiliteringsalternativ. Ytterligare uppgifter får Ni på vår byrå.

Med vänlig hälsning

Underskrift

BILAGA Broschyren Frisk på jobbet

UTREDNING AV MÖJLIGHETERNA TILL REHABILITERING

Bästa mottagare av sjukdagpenning

Ni har fått beslut om att primärtiden för Er sjukdagpenningen upphör _____. Med primär avses att dagpenningen är primär i förhållande till fullt rehabiliteringsstöd enligt lagarna om arbets- eller tjänstepension och i förhållande till invalidpension. Primärtiden omfattar de första 150 dagarna med dagpenning samt de därpå följande fem hela kalendermånaderna. Rehabiliteringsstöd eller invalidpension kan beviljas efter primärtiden.

Om det förefaller sannolikt att Ni fortfarande är arbetsoförmögen efter primärtidens slut bör Era möjligheter till rehabilitering omedelbart utredas. För detta behövs ett läkarutlåtande (B-utlåtande) som innefattar en behandlings- eller rehabiliteringsplan. Planen kan också lämnas separat. Ni kan visa detta brev för den läkare som behandlar Er.

För att trygga Er utkomst medan rehabiliteringsmöjligheterna utreds och eventuell rehabilitering ges kan Ni ansöka om rehabiliteringspenning eller rehabiliteringsstöd. FPA-byrån eller arbetspensionsanstaltens serviceställe kan vid behov hjälpa Er att reda ut rehabiliteringsmöjligheterna och att göra upp en ansökan.

De läkarutlåtanden som Ni tidigare tillställt FPA i samband med sjukdagpenningen behöver inte sändas på nytt.

Ansökan med bilagor kan lämnas till FPA-byrån, arbetspensionsanstaltens serviceställe eller Pensionsskyddscentralen.

Med vänlig hälsning

Underskrift